

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

A F Ő T I T K Á R.

HUSZONEGYEDIK ÉVFOLYAM (1887.)

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1888.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

ELSŐ AKADEMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli összes ülés.

1887. január 3.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

1. Trefort Ágoston akadémiai elnök úr üdvözlí az új esztendőben első ízben egybegyűlt tagokat, és munkásságuknak sikert kíván.

Köszönettel fogadtatik.

2. Bemutattatnak a Fáy-féle nyílt pályázatra (mezőgazdaság) 1886. évi december 31-ig beérkezett következő tervrajzok:

I. Pólya Jakab, ügyvéd. *A gazdasági válság.*

II. Molnár István, vinczellér-képezdei igazgató. *Magyar szőlőfajisme. (Ampelographia.)* Tervrajz mutatvánnyal.

III. Szántó Menyhért, korona-uradalmi tisztviselő. *A mezőgazdasági szövetkezetek.*

E tervrajzok szabályszerű elintézés végett a II. osztályhoz tétetnek át.

3. Bemutattatnak a Bük-féle nyílt pályázatra (Jagellók kora) 1886. decz. 31-éig beküldött következő tervrajzok:

I. Kolozsvárról jeligés levéllel: *Nyílt pályázat Magyarország történelme II. Ulászló és II. Lajos korában című pályakérdésre.* Tervrajz mutatvánnyal.

II. Dr. Rézbányai József seminariumi praefectus Pécs. *Magyarország története a Jagellók alatt. (A nemzeti súlyedés kora.)* Tervrajz.

E tervrajzok szabályszerű eljárás végett a II. osztályhoz tétetnek át.

4. Bemutattatik a Bézsán-jutalomra (electrodynamometer) 1886. évi decz. 31-éig beérkezett következő pályamunka:

I. *Az electrodynamometer általános elmélete.* Jelige: τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτενύει τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

Jeligés levele elnökileg lepecsételtetvén, a pályamunka a III. osztályhoz tétetik át.

5. Bemutattatnak a Névtelen mérnök adományából kitűzött jutalomra (a csekély esésű folyók szabályozása) 1886. decz. 31-ig beérkezett pályaművek:

I. *A csekély esésű folyók szabályozásáról.* Jelige: „Zúgva-bögre törte át a gátat.”

II. *A csekély esésű folyók szabályozásánál követendő elvek.* Jelige: „Haladás.”

III. *A csekély esésű folyók szabályozásáról.* Jelige: „Álföld.”

A pályamunkák áttétetnek a III. osztályhoz, jeligés leveleik lepecsételtetvén.

6. Főtitkár jelenti, hogy a Fáy-féle nyílt pályázatra, mely a nagyipar fejlesztését tárgyaló, szabadon választandó tudományos feladat megoldására hirdettetett, 1886. évi decz. 31-ig, mint kitűzött határnapig, tervrajz nem küldetett be.

Közöltetik a II. osztályljal.

MÁSODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály első ülése.

1887. január 3.

HUNFALVY PÁL osztályelnök elnöklése alatt.

1. Szarvas Gábor r. t. megköszöni rendes taggá választatását, s minthogy szembaja miatt nem olvashatja föl „Az ősi dicsőség” című székfoglaló értekezését, a fölolvásásra Volf György I. tagot kéri föl.

Bírálatra adatik s egyszersmind r. tagsági oklevélnek kiadása határoztatik.

2. Bartalus István I. t. „A magyar palotás zene keletkezése és fejlődéséről” értekezik.

Kivonatban így:

Szerző szerint a palotás zene egészen különbözik a csárdásnak nevezett néptáncz zenéjétől, melylyel az előbbi a 48-diki forradalom alkalmával olvadt össze. A két tánczene a mult századok folytán kölcsönös hatást gyakorolt egymásra. A palotás stíl eredete és fejlődési mozzanatai kimutatását megelőzőleg, szerző szükségesnek véli röviden ismertetni általában a magyar zene eredetére vonatkozó nézeteket.

A magyar zene a régibb századok folytán is érdekelte a külföldi művészeket és kiadókat. Újabb időben Haydn, Beethoven, Schubert is irtak magyar stílben. Az enciklopédiai rovatok is foglal koznak a magyar zene ismertetésével; de senkinek sem jutott eszébe e zene eredetét keresni, s nem is juthatott; mert a zenei nemzetiségek kérdése régen nem volt napirenden; napjainkban is még folyton a kezdet nehézségeivel kell küzdeni.

A magyar zene iránti közérdeklődést végre Európaszerte Liszt Ferencz emelte legmagasabb fokra, részint rhapszódiai utánozhatatlan előadásával, részint a hatvanas évek elején megjelent irodalmi munkájával, melynek czélja: kimutatni a magyar zene eredetét. Ki is mutatta a cigányok által hevenyészett époszban, melyből fejlődött a palotás stíl s a népdal, oly formán, hogy a cigány dallamaihoz a nép verseket költött. Liszt e munkája nagy figyelmet ébresztett egész Európában, Magyarországon pedig, tekintve az akkori rossz viszonyokat, nagy kellemetlenséget. A napi irodalom s ezzel együtt minden magyar ember egyhangulag elítélte ugyan, de Európának egy Liszt által vezetett közvéleményét a pusztá tagadás, vagy keserü kifakadások nem terelhették más irányba. Az általános zaj egy év folytán már csaknem lecsendesült, midőn 1860-ban Brassai bocsátott közre

egy röpiratot (Magyar? vagy cigányzene?), melyben tüzetesen czáfolja Lisztet. Brassai érvelései közt két adatot is lehet találni: egyik a Reguli-féle vogul dallamok, melyeknek czélja bizonyítani, hogy nemcsak a szánszkrit fajok tudtak dallamokat költeni; a másik I. Rákóczy György Registrum praebendaléja, melyből láthatni, hogy nemesak a cigányok zenéltek. Nem tekintve Brassai érdes szatiráját, mindamellett, hogy mind az, a mit a dologról ír, teljesen alapos, a szétáradt közvéleményt nemhogy visszaterelte volna, de Magyarország határai közt is elhangzott.

A cigánykérdésnek támadt egy vetélytársa is, az *igrecz* szóban, mely a régi magyar nyelvben néhányszor előfordúl, s jelesen III. Endre királynak egy, Paur által ismertetett, okmányában. Paur ezekből egyszersmind Toldy tekintélyére támaszkodva, kiolvasta, hogy a magyarok egykori dalmokait igreczeknek nevezték. Felolvasó Paurral és Toldyval szemben kideríti, hogy a kérdéses okmány latin szövege nem dalmokokról, hanem trufatorokról szól, s tehát a magyar fordítás téves, a mennyiben trufatort nem lehet dalmoknak mondani.

Liszt könyvére vonatkozva, a hatvanas évek közepén szerző is bocsátott közre egy tanulmányt a Budapesti Szemlében „A cigány és viszonya zenénkhez” czím alatt. Szerző a cigányok ethnographiai ismertetésével vélte biztosan kimutathatni, hogy a cigány nép bevándorlása idejében éppen úgy nem volt alkalmas, mint ma, a neki tulajdonított éposz megteremtésére. Mert a XV. század elején éppen oly elzúllott volt, mint ma; vallását, nemzeti hagyományait elfeledte. De a krónikások, noha a cigányok minden legkisebb mozzanatát megfigyelik, egyáltalában hallgatnak zenei képességeikről s zenéjükéről, mely a mondott században az akkori Európa népzenejével szemben feltűnő lehetett volna. A kérdés eldöntésére nevezetes az a körülmény is, hogy nyugati Európában sehol sem szerepelnek mint népzeneészek, s a hol zenélnek is (pl. Török-, Oláh-, Oroszországban) egészen más zenét játszanak. Szerző szerint a cigányok régen is a bentlakóktól tanulták a zenét, éppen úgy, mint napjaink legkitűnőbb zenebandái, melyek karmesteréket fizetnek.

De a XVIII. század s a jelennek első fele is tanuskodik arról, hogy a cigány nem volt egyedüli kezelője a magyar zenének. Voltak kiváló zsidó bandák is, melyek utolsója a Rózsavölgyié. Voltak s vannak magyar ajku közösségek, melyekben maga a nép zenélvén, a cigányzenész meg nem élhet. A költészeti téren pedig, szemben a népköltészettel, számításba sem jöhetnek.

Bármint legyen, a cigánykérdés ma sincs megoldva, Európa közvéleményében folyton él Liszt könyvének emléke, s ennek hatását maga Liszt sem tudta gyöngíteni, kérdéses műve második kiadásában előbb kimondott nézetei közt sokat módosítván.

Szerző nem foglalkozik többé a cigánykérdéssel; mert ezt jelen közleményei a palotás zene keletkezéséről s fejlődéséről egészen fölöslegessé teszik.

HARMADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály ülése.

1887. január 10.

PULSZKY FERENCZ osztályelnök elnöklése alatt.

1. Schwarz Gyula lev. tag olvassa következő czimű értekezését: „Az európai monarchiák rendszeres alaptörvényeinek jellegzetességéről”.

Kivonata ez:

Értekező szerint az „alaptörvény” fogalmáról adott meghatározások alig bírtak tudományos értékkel egész a legújabb időkig. Szembeszökő volt e részben a fogalomzavar úgy az egyes culturnemzetek saját államjogi irodalmában, mint magában a régibb keletű államtudományban. Ma alaptörvény alatt oly törvényt érthetünk csupán, a mely magában foglalja valamely állam alkotmányának legfőbb fontosságú vezér-tételeit, mintegy irányadásul az azontúl alkotandó szerves törvények szellemére nézve, és a mely törvényt sem eltörölni, sem egészben vagy részben módosítani, nem ugyanazon módon van jogosítva a törvényhozó testület, vagy az e célra tüzetesen hivatott alkotmányozó gyűlés, „Constituante”, a mely módon ugyancsak a rendes törvényhozó testület egyéb törvényeket eltörölni, egészben vagy részben módosítani, hatályon kívül helyezni, felfüggeszteni törvényszerűleg szokott; hanem csakis oly módon, a minőt maga az alaptörvény, a kérdés és az állami érdek nagyszerűségéhez képest e részben a saját maga záradékában előír. Ha ez alaptörvény annyira magában foglalja valamely állam alkotmányának összes vezértételeit, hogy ezen alaptörvény mellett, addig, a meddig az érvényben van, ugyanazon államban még egy más „alaptörvény” mint ilyen érvényben nem lehet: akkor ezen törvény rendszeres alkotmányjogi alaptörvénynek nevezhető. Minden egyéb, alkotmányjogi vezértételeket magában foglaló törvény, már a nem rendszeres alaptörvények, illetőleg az alkotmánytörvények kategóriájába esik. Jelen értekezés tárgyát csakis az európai monarchiákban jelenleg érvényben levő rendszeres alaptörvények képezik, az 1876-diki spanyol alkotmánytörvénnyel együtt, a melyet egységes, önmagában bevégzett voltánál fogva, rendszerint szintén, bár tévesen, a rendszeres alaptörvények közé szoktak számítani. Sem az angol „Magna Charta”, sem a mi II. Andrásunk „Arany Bullá”-ja nem nevezhető alaptörvénynek, még a szó legprimitivabb értelmében sem. A német nemzeti római szent birodalom 1356-diki „Arany Bullá”-ja még kevésbbé. De nem nevezhetők alaptörvénynek az aragoniai „Nagy privilegium”, valamint az 1287-diki Unio privilegiuma sem. Szintén nem alaptörvény a lengyelek 1573-diki Confoederatio actája, sőt még ugyancsak a lengyelek 1768-diki alkotmánylevele sem; a mely pedig 24 pontban a lengyel államjognak számos, valóban sarkitételét egyesítette magában. Mindezek távol maradtak attól, hogy az államhatalom szervezetének és jogkörének alapmozzanatait kellő

rendszerességgel és jogi éllel minden irányban kidomborítsák; vagy hogy éppen még a revisióról is tüzetes záradékban gondoskodjanak. A „Bill of Rights“ is csak jogokat vindikál a parlamentnek meg az állampolgárnak, de nem öleli föl az államhatalom szervezetét, jogkörét: nem teszi ezt a dán „Kongelov“ sem, csak ráruhazza alkotmányos úton Dánia királyára az autokrator hatalmat. Spanyolországban a „Nueva Recopilacion“ meg a „Novisima Recopilacion“ gyarló rendszerességű, jogerőre emelt királyi gyűjteményei az összes törvényeknek: ámde ezekben az alkotmányjog vezértételei épp oly kevésbé vannak rendszeres egészszé szerkesztve, mint akár a „Fuero Guzman“-ban vagy a „Las Siete Partidos“-ban; habár tagadhatatlan, hogy hasonlíthatatlanul több alkotmányjogi anyagot tartalmaz is a „Novisima Recopilacion“ már ez utóbbiaknál. Svédországnak már 1634-ben volt úgynevezett „kormányforma-törvénye“, „Regerings-formen“; minthogy ezen kormányforma-törvény úgy az államszervezet, mint az államhatalmi jogkör gyakorlásának főbb elveit több irányban igyekszik felölelni, közelebb esik ez már az alaptörvény fogalmához, mint hármely egyéb törvényhozási actus, mely 1634 előtt az európai monarchiákban létrejött vala; ámde bármennyire magasztalják is ezen svéd kormányforma-törvény bölcsességét Puffendorff és Skytte, alakilag sem lehet azt bármely köztörvénytől megkülönböztetni; tartalmilag pedig jóval kevesebbet foglal az mégis magában, mint a mennyi valamely állam alkotmányjogának összes vezértételeit félreérthetetlenül feltüntetni képes lenne. Hasonlót kell mondanunk az 1719-diki svéd kormányforma-törvényről. Csakis az 1765-diki svéd országgyűlés hozott oly értelemben határozatot, a melyszerint, ha ezentúl a kormányforma-törvények módosítása, értelmezése, vagy pótlása hozatnék bármely országgyűlésen javaslatba, úgy ezen módosítás, értelmezés vagy pótlás törvényerőre a javaslattevő országgyűlésen még nem, hanem csakis a következő országgyűlésen emeltethetnék, és ekkor is csak az összes rendek egyező szavazatával. Nem ezen alkotmánytörténelmi előzmények, nem is Étienne Marcel 1358 diki kimagasló alkotmányozási kísérlete készítette elő a rendszeres alaptörvényeket, hanem az irodalom. A rendszeres alaptörvények csak 1787 óta, vagyis az északamerikai „Egyesült Államok“ „Constitution“-jának létrejötte óta tűnnek föl az európai monarchiákban. E rendszeres alaptörvények sorát az 1791-diki francia „Constitution“ nyitja meg. Azóta, 1791 óta, majdnem valamennyi európai monarchiában jött létre alaptörvény, vagy legalább egységes alkotmánytörvény: majdnem valamennyiben, de még nem mindenikben: Angliának, Magyarországnak, Mecklenburg nagyhercegségnek ma sincsen még rendszeres alaptörvénye, sőt egységes alkotmánytörvénye sem az alkotmányos monarchiák közül; szintűgy nincs Oroszországnak és Montenegrónak; jöllehet a kicsi Izland is bir ilyen 18 óta a dán főnhatóság alatt. Montenegrónak 1879-diki „Közigazgatási statútuma“ van, a mely meglehetősen rendszerességgel van kidolgozva, ámde ez, már cziménél fogva sem vindikálhat magának alaptörvényi jelleget: az orosz birodalom úgynevezett alaptörvé-

nyei pedig, úgymint az 1797-diki trónörökösödési törvény, valamint az 1476-diki, az 1726-diki és az 1820-diki úgynevezett „alaptörvények“ tulajdonkép csakis házi törvények, a melyeket bármely perczben megváltoztathat az uralkodó, családi tanácsban. Az 1613-diki Romanow Mihály-féle törvény sokkal inkább lett volna nevezhető alaptörvénynek, legalább a dán „Kongelov“ értelmében, autokrator hatalommal ruházta föl ezen a bojárok és városi törvények gyűlése által alkotott törvény a Romanow-házbóli czárokat, habár a háború és béke fölötti nagy kérdésekben meghagyta is az ily esetekben egybehivatni kellett birodalmi gyűlés jogkörét, amde I. Péter és II. Katalin rendelkezései folytán lassanként hatályon kívül lőn helyezve ezen Romanow Mihály-féle törvény érvénye. Mecklenburghban pedig az 1849-diki október 11-dikén alkotott „Staatsgrundgesetz“ a lovagrend panaszára, már 1850-ben, szeptember 11-dikén választott bíróság által megsemmisítettett.

Rendszeres alkotmányjogi alaptörvény van érvényben Európának következő monarchiáiban; Norvégiában (1814 óta), Bajorországban (1818), Württembergben (1819), Portugalban (1826), a Szász királyságban (1831), Belgiumban (1831), Németalföldön (1848), Olaszországban (az 1848-diki sardiniái „Statuto fondamentale del Regno“ alapján), Poroszországban (1851), Görögországban (1864), Romániában (1866), Dániában (1866), Szerbiában (1869 óta). Spanyolországnak 1808 óta már hat alkotmánya volt (1808, 1812, 1834, 1837, 1845 és 1869) a jelenlegi, 1876-ban kelt alkotmányának életbelépte előtt; ezen 1876-diki alkotmánya azonban nem rendszeres alaptörvénybe, hanem egyszerű, bár egységes alkotmánytörvény szerkezetébe van foglalva, miután nem tartalmaz, valamint az 1814-diki francia „Charte“ és az 1834-diki és az 1837-diki spanyol „Constitucion“-ok sem tartalmaztak arra nézve semmiféle intézkedést, hogy vajjon az minő föltételek alapján és minő módozat mellett leend revisió alá vehető; sőt még egyáltalán azt sem jelenti ki, hogy valaha is módosítható: a minek államjogilag azután az a corollariuma, hogy — mint bármely egyéb törvényi — egyszeri országgyűlésen is, királyi szentesítés hozzájárultával, mindkét kamara egybehangzó határozata alapján, módosítható, vagy akár el is törölhető.

Norvégia alaptörvénye, Magnus de Falsen előmunkálatai alapján, jórészt az 1791-diki francia és az 1812-diki spanyol, különben pedig az 1809-diki svéd alaptörvényt utánozza, de nagyszámú ez oldalról kölcsönzettek mellett, bőven tartalmaz, azért tisztán norvég géniusra valló rendelkezéseket is. Így az „Odel“-jog alapjára támaszkodó túlsúlyát a földbirtoknak az országgyűlés tagjainak választásánál, az értelmiség kitüntetését a földbirtok mellett, és azon vonást, a mely szerint a két kamarából álló országgyűlés — Storting — tagjai a választókerületekben, tekintet nélkül a felsőházra — Lagthing — és az alsőházra — Folkething — választatnak ugyan csakis mint országgyűlési tagok, ezek azután a magok kebeléből választják meg az összes országgyűlési tagok egy negyedét felsőházzá és a többi három-

negyedrészt megmarad alsóházul. Jellemző vonása a ma még érvényben levő európai monarchikus alaptörvényekkel szemben a hatalommegosztás elvének csaknem merev keresztülvitele. A miniszterek csak 1884 óta bírnak székkel a stortingban, de szavazattal nem bírnak. A törvényhozó hatalom túláradólag az országgyűlést illeti meg, elannyira, hogy a királynak csak suspensiv vetője van, a rendes törvényhozással szemben; az alkotmányrevisióhoz azonban, melyet a második országgyűlés tagjainak kétharmadrésze, de csakis az alaptörvény szellemének épségben tartásával és csakis az eredeti (1814) szöveg egyes szakaszaira vonatkozólag határozhat el, a királyi szentesítés nem szükséges. Robert von Mohl helytelenül nevezte ironikus hangon Norvégiát „Bauernrepublik“-nak: mert az eidsvoldi alkotmányozó gyűlés ugyanakkor, midőn a nemesi előjogokat és kiváltságokat végleg eltörölte, a földbirtok mellett az értelmiségnek a törvényhozásban oly számarányt biztosított, a melynek folytán azóta a norvég törvényhozás Norvégiának kulturállamá fejlődését jelentékeny mérvben előmozdította. A norvég alaptörvény szerkezete meglehetősen hiányos; szó sincs benne a kertületi, községi közigazgatásról, önkormányzatról; másfelől Aschehoug és egyéb norvég államjogtudósok nyilatkozatai, a legutóbbi miniszterperalkalmából, eléggé megérthetőleg föltűntették az alaptörvény szerkezetének hiányait. A legkitűnőbb oldala a norvég alaptörvénynek szerkezeti tekintetben a miniszteri tanács jegyzőkönyveire vonatkozó intézkedése, melyet az 1809-diki svéd alaptörvényből kölcsönzött, a dolog érdemére nézve pedig a vád alá helyezett miniszterek fölött itélő államtörvényszék — rigsret — egybeállítása. A felsőház tagjai és a legfőbb ítélőszék rendes bírái alkotják ez államtörvényszéket, a felsőház elnökének elnöklete alatt. Ugyanazon államtörvényszék ítél a legfőbb ítélőszék bíráinak, sőt az országgyűlés tagjainak azon vétségei fölött is, a melyeket akár amazok, ilyen, hivatalos minőségökben elkövetnek.

Bajorország alaptörvénye rendszeresebb mint Norvégiáé; de a tartományokról, kerületekről, községekről ez sem szól tüzetesen. Ennek oka először abban rejlik, hogy a királyt nem csupán a végrehajtó hatalom, de egyúttal minden államhatalom olyatén tulajdonosává teszi, mely szerint a királynak mind ahhoz joga van, a mit éppen az alaptörvény tüzetesen el nem von az ő jogköre alól, holott némely egyéb alaptörvények, csakis azokra nézve ismerik el a király jogkörét, a mikre nézve azt tüzetesen körülírják; másodszor pedig abban, hogy nem akarta ezen alaptörvény kezdeményezője a történelmi kapcsolatokon nyugvó tartományi rendszert vita tárgyává tenni az országgyűlésen, és így a tartományi közigazgatás egész kérdését a kerületek, járások, községek összes ügyeivel együtt a királynak tartotta fönnt. A bajor alaptörvény nagyon arisztokratikus, a mint ezt az első kamara egybeállítására vonatkozó rendelkezései, valamint a főnemesség nem egy modernebb tervezetű kiváltságának épségben tartására irányuló intézkedése tanúsítják. A bajor alaptörvény jellegző vonása az is, hogy ez alaptörvény értelmében a bajor alaptörvény módosítását csakis a király hozhatja javaslatba.

Württemberg tán a legrendszeresebb Európában. Többen elismerték már ezt, és Fricker lipcei egyetemi tanár munkája ezen alaptörvényről valódi nyereség az államtudományra nézve. A württembergi alaptörvény már magvas rendelkezések tárgyává teszi a kerületi és a községi közigazgatást, önkormányzatot is. Arisztokratikus természetű: mert nemcsak az első kamra egybeállításánál kölesönöz túlsúlyt a nagybirtokkal együtt járó születési jognak, de már a képviselőházat is rendi tagozat alapján jórészt egybeállította, tüzetes kategóriákat állítván föl abban a lovagbirtokosok stb. számára. Másfelől jellegző vonása a „titkos tanács“ intézménye, melyről a württembergi alaptörvény azt mondja, hogy a király után ez a legfőbb hatóság az államban. Ámbár nem csak a miniszterek tagjai ezen titkos tanácsnak, de egyéb királyi kinevezettek is: mégis mindazon jogkört gyakorolja a titkos tanács Württembergben, a melyet más alkotmányos, kivált parlamentáris monarchiában a minisztertanács szokott alkotmányszerűleg gyakorolni; sőt egész 1877-ig gyakorolta részben a titkos tanács a közigazgatási bíráskodást és az általános fegyelmi bíráskodást is. 1877-dik október óta külön legfőbb közigazgatási bíróság lön életbe léptetve. Egyébiránt a württembergi alaptörvény erősen törekszik a jogállam megtestesítésére. Kimondja, hogy bármely állampolgárnak joga van a bíróságnál keresni jogorvoslást, ha sértve érzi magát az ő magánjogaiban az államhatalom valamely actusa által: és már magában a szövegben tüzetes fejezetet szentel az államtörvényszék intézményének. Az államtörvényszék, a württembergi alaptörvény határozott és ünnepélyes kijelentése szerint, őre magának az alkotmánynak, és bíróságot ül mindazon ügyekben, a melyek alkotmánysértést involválnak. Az államtörvényszék ítél a vád alá helyezett miniszterek, valamint a kamarák elnökei, tagjai fölött is.

Portugallia alaptörvénye szintén egyike a legnagyobb műgonddal kidolgozott, valóban rendszeres alaptörvényeknek. Benjamin Constant szelleme lengi át annak szövegezését. Négy hatalmat állít föl: törvényhozót, végrehajtót, mérseklőt vagy ha úgy tetszik, irányadót és bírói hatalmat. A mérseklő vagy irányadó hatalom letéteményesévé a királyt teszi. Habár az első kamarát kétharmadrészben születési jogezimen rendeli is egybeállítani — mi csak 1885-ben módosítottatott — a születési joghoz azonban annyira nem csatol hagyományos fogalmakat, hogy a pairkamarát bírósággá teszi, nemcsak a képviselőház által vád alá helyezett miniszterek, államtanácsosok, pairek, képviselők fölött, de a királyi család egyes tagjai által netán elkövetett vétségek fölött is. Ez az egyedüli alaptörvény a monarchikus Európában, a mely hasonló rendelkezést tartalmaz. Jellegző vonása a portugall alaptörvénynek, hogy kimondja, hogy a király, ha a Cortes-országgyűlés engedelme nélkül hagyja oda az országot, olybá tekintendő, mintha lemondott volna a koronájáról. A király és a kamarák, valamint a két kamara közti izenetváltások alkalmából használandó szövegkeretet előírt tüzetes szerkezeti formulákban állapítja meg. Jellegző az is, hogy a diplomaták hivatalos vétségei fölött a legfőbb ítélőszéket

teszi illetékes bírósággá; de még jellegzőbb, hogy a portugali alkotmányozók szükségesnek tartották azt is bele czikkelyezni az alaptörvénybe, még pedig ugyancsak az egyéni alapjogok közé, hogy a börtönök világosak, tiszták és jól szellőzöttek legyenek. Sok ezen alaptörvényben az alkotmánypolitikai monolog: de bizonyára nagy fontosságú azon rendelkezése, a mely azt mondja, hogy egy állampolgár sem kötelezhető olyasmit tenni vagy nem tenni, a mit a törvény nem parancsol vagy nem tilt. Tüzetes fejezetben szól a portugali alaptörvény a tartományokról, községekről, sőt az államtanácsról is, a mely intézményt az európai monarchiák rendszeres alaptörvényei legnagyobb-részt föl sem szoktak említeni.

Belgium alaptörvénye több oldalról lőn már az államtudományi irodalomban és ugyan a magyar szakirodalomban is csak ímént méltatva, ezért értekező csupán annyit jegyez meg, hogy Németalföld alaptörvénye rendszeresebb, több irányban van műgondteljesen kike-rekítve és positiv irányeszmékkel telítve, mint a belga alaptörvény. Így eltekintve az államtanáctól, a mely mint intézmény Belgiumban nem létezik, a németalföldi alaptörvény tüzetes fejezetben, tartalmas rendelkezések tárgyává teszi úgy a tartományi, mint a községi szervezetet, holott a belga csak annyit mond, hogy majd ezekről külön törvény fog alkottatni. Jellegző vonása a németalföldi alaptörvénynek, hogy az első kamarának — a melynek tagjait a legnagyobb adófizetők sorából a tartományi gyűlések kilencez évre választják — nem adja meg a törvényhozási kezdeményezés jogát, sőt azon jogot sem, hogy az első kamara, második kamara vagyis képviselőház által elfogadott törvényjavaslatokon módosításokat eszközölhessen. Jellegző vonása végül az is, hogy ezen alaptörvény értelmében a legfőbb ítélőszék — Hooge Raad — elnökét annak bírái közül nevezheti ki csupán, a legfőbb ítélőszék bíráit pedig minden egyes megüresült állomásra egyet-egyet csakis azon öt jelölt közül nevezhet ki, a kiket tekintettel az illető bírói állomásra a képviselőház e czélra fölterjeszt.

Szászország alaptörvénye is rendszerességre törekszik. Arisztokratikus szellemű, a mint ezt az első kamarának egybeállítására vonatkozó rendelkezései tanúsítják. Jellegző vonása, hogy a minisztereket nem a képviselő-kamara egymagában, de csakis mindkét kamara együtt-leg helyezheti vád alá. A vád alá helyezett miniszterek fölött államtörvényszék ítél, melynek bíráit részben a király nevezi ki a magas bíróságok elnökeiből, részben pedig az országgyűlés választja.

Poroszország alaptörvénye *compromissum* eredménye, egyfelől a „Mittelalterliche Staatsromantik“-kal szakító korona, másfelől a Waldeck-féle radikális árnyalat által befolyásolt országgyűlési többség között. Daczára annak, hogy a porosz alkotmányosság oly megdöbbentő mérvekben különbözik a belga alkotmányosságtól: maga a porosz alaptörvény alig különbözik lényegre nézve a belga alaptörvénytől. Legfőbb jellegvonása, hogy az első kamara egybeállítását királyi rendelet útjára bizza, és csak annyit mond, hogy az Első kamara tagjait a király részint örökösödési jogezimen, részint éltökfogytára nevezi ki. Ez ter-

mészetesen elég tág tért nyit a születési előjognak. Jellegző vonása a porosz alaptörvénynek az is, hogy revisióját a rendes törvényhozás eszközölheti ugyan, de csak két rendbeli leszavazással mind két kamarában, legalább is 21 napi időközzel a két leszavazás között. Bármelyik kamara vád alá helyezheti a minisztereket. Ezek fölött a legfőbb ítélőszék ítél. Törvényhozási kezdeményezési joga mind két kamarának van.

A görög királyság alaptörvénye — már t. i. az, mely 1864. óta érvényben van — a rendszeresebbek közé tartozik. A görög-keleti államvallással kezd, és e részben nem kevésbé feltékeny a saját államvallására nézve, mint a mennyire feltékeny a norvég alaptörvény az evangélikus vallásra nézve. Jellegző vonása volt az államtanács, a maga jól formulázott, tisztán csak a törvényjavaslatok előkészítésére szorítkozó jogkörével; de ezen államtanács már eltöröltetett. A miniszterek fölött államtörvényszék ítél, a melynek elnöke a legfőbb ítélőszék, illetőleg semmitűszék elnöke, bírái pedig a semmitűszék és a másodfolyamodványi törvényszékek bírái, meg az elsőfolyamodványi törvényszékek elnökei közül, a képviselőház elnöke által nyílt ülésben sorsoltatnak ki; számra tizenketten. Görögország a szerb királyságon kívül az egyedüli királyság Európában, a melyben a törvényhozó testület egy kamarából áll.

Olaszország alaptörvényének jellegző vonása egyfelől azon szigor, a melyet a király magánvagyonára fölött is gyakorol, másfelől pedig első kamarájának, a senatusnak egybeállítása. A Lajos Fülöp páirkamarájának mintájára az állami szolgálat, tudomány, ipar, nagy vagyon kitérősegeinek kategóriáiból nevezi ki a király a senatorokat, a nagyiparosok és nagybirtokosok azonban nem képeznek csak jelentéktelen töredéket az államszolgálat és a tudomány, irodalom stb. nagy számú kategóriával szemben; és már 3000 lírányi évi biztos jövedelem megadja a képesítvényt a kinevezetésre, az utóbb említett kategóriákat illetőleg. Csakis ez kölcsönöz egy gyengéden plutokratikus vonást ez intézménynek, a mely — miután az olasz alaptörvény nem ismer semmiféle nemesi előjogot, — különben culturdemokratikus természetű.

Dánia alaptörvénye jól átgondolt fölfogásra és a szerkezetet illetőleg, jelentékeny műgondra vall. Jellegző vonása a Rigsret, vagyis államtörvényszék, felében a legfőbb ítélőszék bíráiból, felében a felsőház, Landsting, választott tagjaiból álló, mely a vád alá helyezett miniszterek fölött ítél. A minisztereket azonban nem csak az országgyűlés mind két kamarája, de a király is bevádolhatja a Rigsret előtt. A hivatalokra kinevezés jogát az országgyűlés törvényalkotása által elvonhatja a király jogköréből. Mind két kamarának van kezdeményezési joga. A dán alaptörvény eltörölte a nemesség minden előjogát, kiváltságát; megtiltja a fideicommissumok, majoratusok föllállítását. Másfelől kimondja azon socialistikus ígét, hogy minden dánnak joga van segélyért folyamodni, a törvényt szabta föltételek keretén belül, ha nem képes különben életét föntartani, vagy a családját táplálni.

Ruménia alaptörvényének jellegző vonása ama szerfölött bonyolult eljárás, a melylyel az első kamara tagjai választatnak; adómeny-

nyiség szerint elkülönített collegiumokban gyakorolják különben a választók a képviselő-kamara tagjainak választását is. Az alap gondolatot mind ehhez a rumén alaptörvény a porosz választási rendszertől kölcsönözte, mely az alaptörvény szerint abban tetőzik, hogy a képviselők másodfokú választók által választatnak, a másodfokú választókat pedig az elsőfokú választók három külön collegiumban választják, a szerint alakított collegiumokban, a mint a kategóriák föállításánál az összes adómenynyiségi harmadot fizető legnagyobb adófizetők, majd a második adómenynyiség utolsó harmadát fizető közepes adófizetők, s végül a kerületben fizetett összes adómenynyiség utolsó harmadát fizető kisadófizetők három collegiumba csoportosíthatók. Ezen alap gondolatot utánozta a rumén alaptörvény is, de azt még bonyolultabbá tette, majd csaknem oly bonyolulttá, mint a minő a dán felsőház tagjainak választásánál alaptörvényileg alkalmazott választási rendszerben nyilatkozik. A rumén alaptörvény szerint nem csak mindkét kamarának külön-külön, de a királynak is joga van a minisztereket vád alá helyezni a semmisítő szék előtt; ahhoz azonban, hogy a vádhatározatot valamelyik kamara kimondhassa, a jelenlevő tagok kétharmadának szavazata szükséges. A rumén alaptörvény eltörölt nem csak minden születési előjogot, kiváltságot, de egyáltalán nem is ismer semmiféle nemességet.

Szerbia alaptörvényének két fő jellegző vonása van. A rendes törvényhozó testület tagjainak csak három negyedrészt választják az állampolgárok a választó-kerületekben; egy negyedrészt a király nevezi ki. Másfelől az alkotmányjogi kérdések nem a rendes törvényhozás elé, hanem a nagy skupstina elé tartoznak, a mely négy annyi tagból áll, mint a rendes törvényhozó testület. E nagy skupstinának összes tagjait azonban az állampolgárok választják.

A spanyol alkotmánytörvény jellegző vonása azon rendkívül gyakorlatias jogérzékű műgond, a melylyel az egyéni alapjogok benne kidolgozvak. Például ha valaki törvénytelenül van letartóztatva, úgy bármely spanyol állampolgárok kérelmezésére tartozik a hatóság őt szabad lábra helyezni. Jellegző továbbá, hogy a senatus egybeállításánál arra törekszik, hogy a születési jog czimén csak gazdag és műveltségi jogczimen csak jelentékeny jövedelmű állampolgárok jussanak bele különböző államszolgálati kategóriákon át a senatusba. Különben eléggé hézagos ez a spanyol alkotmánytörvény. Nem csoda azután, ha nem tartalmazván maga az alaptörvény tüzetesebb vezértételeket a képviselőválasztásokra nézve, a később alkotott szerves választási törvény behozta úgy a cumulativ szavazatjogot, mint a kisebbségek képviseltetését: holott magának az alaptörvénynek szelleme inkább az 1837-diki alkotmánytörvény szellemével rokon, mint az alkotmánypolitika legújabb tudományos vívmányaival.

Az alaptörvények szerint arisztokratikus jellegű, de plutokratikus vonásokkal árnyalt monarchiák ez idő szerint Poroszország, Bajorország, Württemberg, Szászország, Spanyolország, Portugallia; plutokratikus monarchiák: Belgium, Németalföld; plutokratikus vonásokkal

erősen árnyalt demokratikus monarchia Ruménia; plutokratikus vonással, még mindig érezhető vonással árnyalt demokratikus monarchia Dánia; plutokratikus vonással alig érezhetőleg, gyengéden árnyalt demokratikus monarchia Olaszország; tisztán demokratikus monarchiák Görögország és Szerbia.

Parlamentáris monarchiák: Belgium, Olaszország, Portugallia, Spanyolország, Görögország, Ruménia. Személyes uralom felé hajlottak az alaptörvény alapján is: Dánia, Németalföld, Bajorország, Szászország, sőt Württemberg és némileg Szerbia is; de most már mindannyian a parlamentarismus felé közelednek a gyakorlatban. Ugyanez áll Norvégiára nézve is, a mely a maga alaptörvénye merev hatalommegosztó természeténél fogva, eredetileg csakugyan közelebb állott a köztársasági államformához, mint akár a parlamentáris, akár a dualisztikus monarchiához. Tisztán dualisztikus monarchia ma még Poroszország a királyságok közül. Az alaptörvények egyetlen kimutatható pozitív esetben sem gátolták még az államélet szabad fejlődését. Biztosítékot képeznek azok nem csak a szélső radicalismus rohamos kísérletei, de a militarismussal és a középkori hatalommaradványokkal szövetkezhető személyes uralmi és egyéb áramlatok ellenében is. Mivé lett volna Belgium pár év előtt, ha nem lett volna oly alaptörvénye, a melyet nem lehet a meglepett választók egyszeri félrevezetése folytán alakult egyetlen egy országgyűlés szavazattöbbséggel leszavazni?

Elbíráltság után sajtó alá adandó.

2. Torma Károly rendes tag olvassa ily című értekezését: „Dácia felirattani irodalma“.

Szokott módon elintézendő.

NEGVEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály első ülése.

1887. január 17.

DR. THAN KÁROLY osztályelnök elnöklése alatt.

1. Elnök jelenti, hogy a mai ülésre hirdetett első értekezés Konkoly Miklós t. tagtól elmarad, de helyette Lendl Adolf részéről lesz egy dolgozat betérjesztve. Tudomásul vétetik.

2. Gotthard Jenő mint vendég felolvassa „Csillagfényképészeti tanulmányok“ III. Rész című művét. Kivonata ez:

Az értekezés a szerző által az I. és II. részben ismertetett műszerekkel elért eredményt terjeszti elő.

A herényi obszervatoriumon 1886. augusztus vége óta — mióta a berendezés annyira be van fejezve, hogy használható felvételek készíthetők — az év végéig 16 csillagesoport s 10 köd photographáltatott.

A ködök közül nevezetesebbek :

Az *Andromeda-köd*, mely aránylag gyenge hatású, úgy hogy a photographián csak kis terjedelemben látszik.

A 352. számú (Herschel General-Catalogusa) köd, mely gyengesége daczára elég jól látható a photographián, spirál alakú képződést mutat.

Az 1157. s 4403. számú ködök csak igen gyengén hatottak az érzékeny lemezre.

Az Orion-köd (1179.) annál szebb s rajta a legfinomabb részletek is egészen tökéletesen feltüntetvék.

A gyűrű-köd, a Lyrában (4447.) igen szép képet adott, közepesen kicsi — eddig csak korábbi észlelők által megfigyelt, de jelenleg láthatatlan — csillaggal.

A 4532. számú köd sajátságos alakú s nagyon eltér ama rajztól, melyet róla 1883-ban, dr. H. C. Vogel készített.

A csillagcsoportok közül említésre méltók :

Az 512—521. számú csillagcsoport a Perseusban, dr. H. C. Vogel e csoportot 1867—1870-ben pontosan felmérte s 176 csillag helyzetét határozta meg. A photographián 50 percz exponálás mellett 303 csillag látszik. Különben is több eltérés észlelhető, melyek bővebb tanulmányt igényelnek.

A Plejadok csoportjában Henry testvérek által photographált ködök jól látszanak s valószínű, hogy az egész csoportot köd tölti ki.

A 4230. sz. csillagcsoport a Herkulesben a legsikerültebb felvételekhez tartozik.

A 4440. sz. csillagcsoportban sikerült egy csillagot találni, mely Vogel által pontos mérések után készített rajzzal összehasonlítva 16 év alatt 40" mozgást tüntet fel.

Megemlítendő az azon eddig páratlanul álló üstökös-photographiák, melyeket a szerző okt. 29—30. és november 27. és 28-án készített, melyeken nagyon sok érdekes részlet különböztethető meg.

A nagyító készülékkel photographált Jupiter és Saturnus felvételeken is a főbb sávok stb. észrevehetők.

A szerző eddigi tapasztalatai után ama következtetésre jutott, hogy a csillagászati photographia :

1. mindennemű megfigyelésnek hatalmas segédeszköze, miután az a megfigyelés minden ágára alkalmas ;

2. aránylag kisebb műszerrel is előnyösen gyakorolható ;

3. rövid idő alatt is rendkívüli eredményeket ad.

A további tapasztalatokat a következő pontok alatt összegezi :

1. A csillagászati photographiára legalkalmasabb a fémcompositióból készült tüdővel felszerelt reflektor, melylyel a leggyengébb fénybenyomás is photographálható. Nagy csillagokra azonban jobb a chemiai sugarakra szerkesztett refraktor. A közönséges refraktorok csak mint surrogatumok tekintendők s használatuk vagy a kép élességének rovására történik, vagy erős fényvesztéssel jár. Különös pontosságot igényel a mechanikai szerkezet is, kiválóan az óramű.

A photographálás tartama alatt a kép mozdulatlanságának ellen-

őrzésére csak is valamely nagyobb kereső alkalmazható minden esetben akadálytalanul.

2. Az érzékeny lemezek érzékenynek, tisztának s az üveghez erősen hozzátapadónak kell lenni; e célnak legjobban megfelelnek az angol Wratten s Wainwright-féle lapok.

A festett lemezek néha rendkívül előnyösek, különösen sárgás csillagoknál, ködökre azonban jobbak az érzékeny festetlen lemezek.

3. A felvétel elkészítésére a körülmények szerint különböző időtartam szükséges. Fényes csillagoknál egy pillanat elég, míg 50—60 percz alatt csak a 13-ad nagyságig juthatni, a 15-öd nagyságnak már két órai exponálás kell. Az azonban bizonyos, hogy sokkal többet lehet photographálni, mint szemmel látni.

4. Az égítetek közül a Hold s a bolygók kevésbé alkalmasak, miután fényök arra nézve gyenge, hogy erős nagyítás mellett is gyorsan lehetne exponálni, mint pl. a Napnál, így azután a kép folytonos rezgése a kép élességét befolyásolja.

A csillagoknál s ködöknél már egészen másképen áll a dolog, ott a photographiai lemez, mint accumulator működik, s a gyenge fényhatást összehalmozza, úgy, hogy azon fény is, mely különben a szemre már nem hat, ezen kerülő úton az észrebevételt nem kerülheti el. Innen van, hogy oly kicsi csillagok is photographálhatók, melyeket különben nem látunk meg, s hogy a ködök photographiái oly gazdagok részletekben. De különben is nagyon pontos a photographia a helyzet egyidejű, egyszerű s gyors meghatározása tekintetéből is, s nagyon alkalmas a csillagok sajátmozgásának kiderítésére. Végül a photographia az üstökösök megfigyelésénél is igen fontos szerepet fog játszani.

3. Högyes Endre l. t. felolvassa: a) A párisi és budapesti fix veszethetőségi vírus összehasonlítása“ cz. értekezését; b) bemutatja „Kisebb közlemények a szemtekerégre vonatkozólag“ Szigethy Károly és Korányi Sándor munkálatai után.

4. Koch Ferencz részéről Kolozsvárról „A zsírsorozatbeli diazovegyületekről“ bemutatja Than Károly r. t. a kivonat így szól:

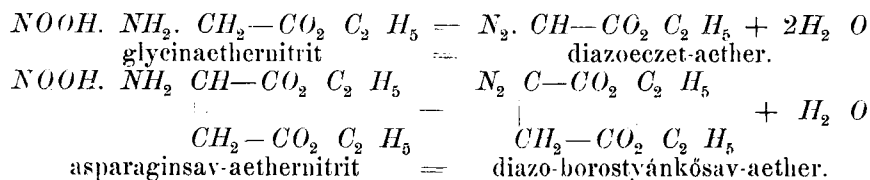
Értekező 1884-től 1886-ig külföldi állami ösztöndíjt élvezve, másfél évig a müncheni — és egy fél évig az erlangeni egyetemi vegylaboratoriumokban szakadatlanul a szerves vegytan körében dolgozott. Értekezésében az ezen idő alatt tett. — és a zsírsorozatbeli diazovegyületekre — s különösen a diazo-borostyánkősavra vonatkozó vizsgálatait bátorkodik a M. T. Akadémia elé terjeszteni.

Értekező a bevezetésben felhossa, hogy hasonló módon, a mint *Griess* a hatvanas évek elején az aromás diazovegyületekhez jutott, úgy utána számosan megkísérelték a zsírsorozat diazovegyületeihez is jutni. Ez azonban 1883-ig nem sikerült senkinek. Ekkor fedezte föl *Curtius* a „zsírsorozatbeli diazovegyületek“ érdekes és új vegyület-sorozatát. Először a diazoeecetsavra vonatkozó dolgozatokkal lépett föl. 1885. elejétől kezdve értekezőt dolgozó-társul maga mellé véve, ez

utóbbi behatóan tanulmányozta a diazo-borostyánkősavat, ennek közvetlen derivatumait és számos bomlási termékét.

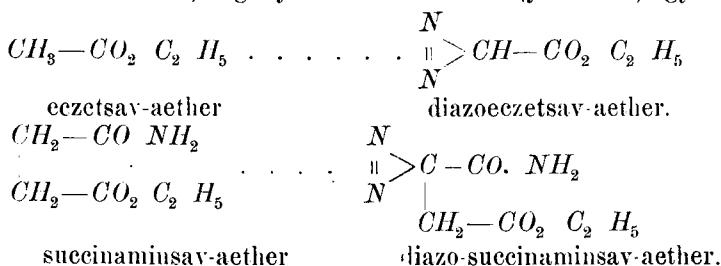
Mielőtt értekező ezeknek leírásába bocsátkoznék, a bevezetésben még a zsírsorozatbeli diazovegyületekre vonatkozó általános elméleti fejtegetéseit bocsátja előre s ezeket a következő pontokban foglalja össze:

Ha valamely nitrit egy amido-zsírsavaether chlorhydrátjára hat, akkor először az illető aether nitritje keletkezik. Ez rögtön, vagy valamely víz-elvonó anyag közbenjárásával elveszt két molekula vizet és átalakul az illető aether diazovegyületévé, így:

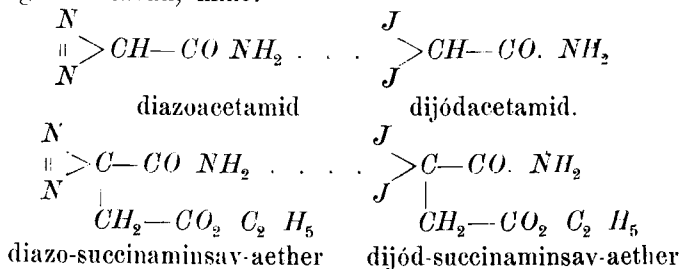

A zsírsorozatbeli diazovegyületek valamennyien jellemezve vannak, a két-vegyértékű gyök $\left(C \begin{smallmatrix} \diagup N \\ \parallel \\ \diagdown N \end{smallmatrix} \right)$ az — úgynevezett „diazo-

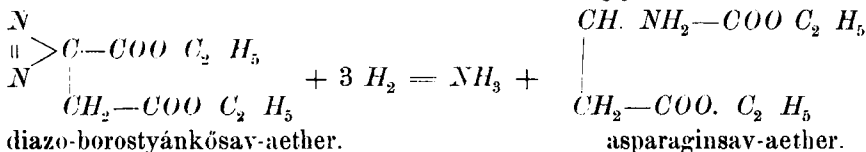
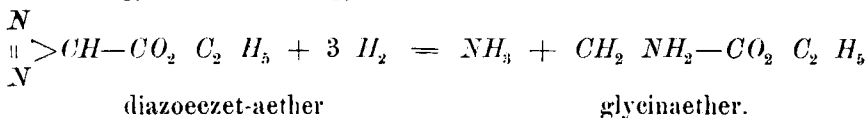
csoport“ által és úgy definiálhatók, mint aetherezett zsírsavak, a melyekben egy methyl- vagy methylenecsoport két könnyű-atomja két, egymással kettősen kötött, légeny-atom által van helyettesítve, így:

A zsírsorozatbeli diazovegyületekben a két légeny-atom feltűnő könnyűséggel helyettesíthető a halogenek által. Az így nyert diszubsztituált halogen-zsírsavak, mint:

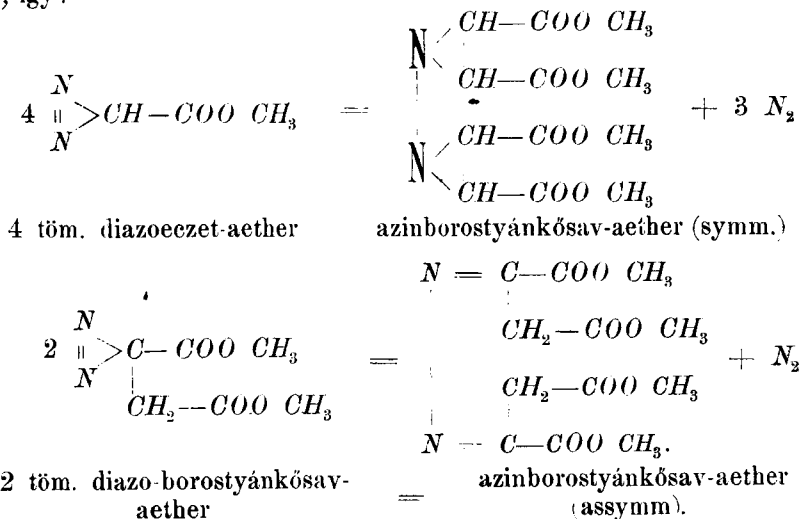
megerősítik a diazovegyületek constitúciójáról felvett nézetet, a mely aztán kétségtelen bizonyítékot nyer a reductió által, a midőn a diazovegyületből azon amidozsírsav lesz visszanyerve, a melyből légenysavval a diazovegyület előállott, így :

Az aromás diazovegyületek, a mennyiben eddig tanulmányozva vannak, abban térnek el főleg a zsírsorozatbeli diazovegyületektől, hogy soha sem tartalmazhatnak két, ugyanazon szén-atomhoz kapcsolt légeny-atomot.

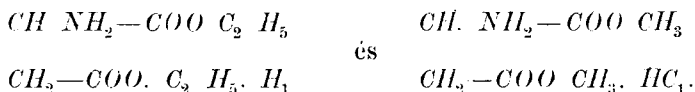
Hasonlatosságot annyiban mutatnak az aromás diazovegyületek a zsírsorozatbeli diazovegyületekkel, hogy úgy az előbbiek, mint az utóbbiak rendkívüli reactio-képességgel bírnak. A legkülönbözőbb tesztekkel összehozva, a légenynek teljes és sok esetben rohamos eliminációja mellett, oly zsírsav-derivatumok lesznek nyerve, melyek más uton nehezen, vagy egyáltalában nem közelíthetők meg.

A zsírsorozatbeli diazovegyületek végre bizonyos körülmények között oly bomlást szenvednek, hogy a diazovegyület több molekulájából a légeny csak részben lépve ki, légenyben szegényebb, complicált összetételű vegyületek, az úgynevezett „Azinvegyületek“ állanak elő, így :

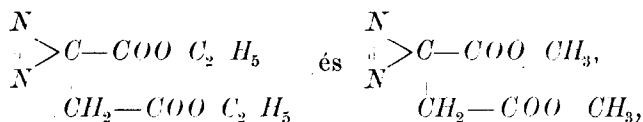
Értekezö ezután három fejezetben tárgyalja a diazo-borostyánkő-savra vonatkozó kísérleti adatokat, miközben a zsírsorozatbeli diazovegyületekre vonatkozó általános elméleti fejtegetéseit folytatja, és ott, a hol szükséges, tekintettel van a diazo-ecetsav megfelelő derivatumaira is.

Az első fejezetben leírja először azon vegyületeket, a melyeket a diazoborostyánkősav-aetherek előállítására, kiindulási anyagúl használt. Ilyen az: Asparaginsav-diaethyl és drinethylaether-chlor-hydrat.

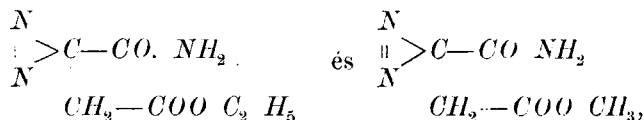
Ezeket asparaginsavból állítja elő aetherezés által.

Erre leírja a diazoborostyánkősav-aetherek előállítását az asparaginsav-aether-chlor-hydratokból. Ez utóbbiakat lehetőleg kevés vízben oldja, a fölös sósav közönyösítésére bizonyos mennyiségű szénsavas natriumoldattal kezeli, jól lehűti, és erre összehozza a szükséges mennyiségű natriumnitritoldattal. A folyadékból azonnal kiváló diazovegyületet aetherrel kivonja, az aetheres oldatot eltávolítja; a folyadékból újabb mennyiségű diazovegyület kiválását elősegíti egynehány csepp hig kén-sav hozzáadásásával és ismét kivonja aetherrel. E műtétet 15—20-szor ismételve az aetheres kivonatokat egyesíti szénsavasnatriumoldattal, aztán vízzel mossa $CaCl_2$ -al szárítja és végre az aethert elpároltatja. Így nyeri a diazoborostyánkősav-aethyl- és methylaethert.

mint sötét citromsárga, gyengén aromásszagú olajokat, a melyeket tovább tisztítania nem sikerült, és így nyers állapotban használta föl a további vizsgálatokhoz.

E nyers diazoaetherekből az által, hogy ezeket 25%-os vizes ammoniakkal összehozta és hosszabb ideig a téli hidegnek kiteve, állani hagyta, nyerte az igen jellemző és gyönyörű, sárga jegeczű succinaminsavaethyl- és methylaethert.

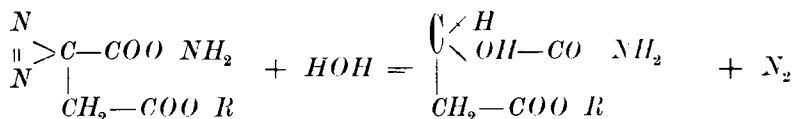
a melyek fölötte állandók, vegytiszta állapotban nyerhetők, és így nagyon alkalmasak voltak a diazovegyületek bomlási terményeinek tanulmányozásainál.

Végül fölemlíti, hogy a zsírsorozatbeli diazo-zsírsavak csak aetherjeik, sóik, (vizes oldat) és amidjeik (aminsav-aether) alakjában birnak

létképességgel; vagyis: ha a carborylban már nincs disponibilis köneny. Az asparaginsavmono-aetherek e szerint nem adnak diazovegyületet. A régi kutatók rendesen a szabad amidosavból indultak ki s azért nem jutottak diazovegyülethez.

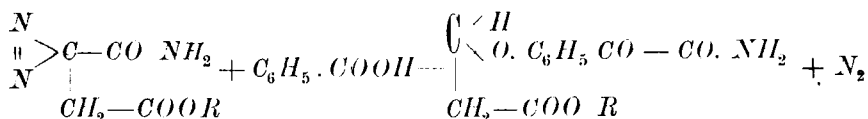
A második fejezetben értekező mindazon derivatumokat írja le, a melyeket a diazoborostyánkősav, illetőleg diazo-succinaminsav-aetherekből nyer, ha azokat különböző testekkel elbontja.

A diazo-succinaminsav-aetherekből, azokat vízzel egynehány csepp híg kénsav jelenlétében elbontva

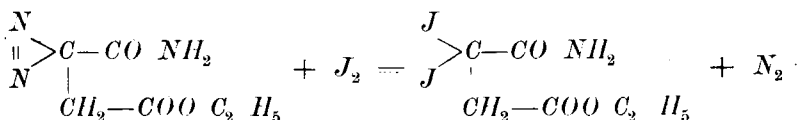
általános egyenlet értelmében nyeri a *malaminsav-aethereket* (malaminsavat) és mellékterményül fumáraminsav-methyl-aethert. Valamennyi szépen jegecedő testet képez.

A diazo-succinaminsav-aetherekből, azokat olajfürdőben benzoéssavval 120°-ra hevítve, nyeri

általános egyenlet értelmében, a szintén szépen jegecedő benzoylmalaminsav-aethereket.

Diazosuccinaminsav-aethyl-aether, kevés aetherrel leöntve, jódal adta

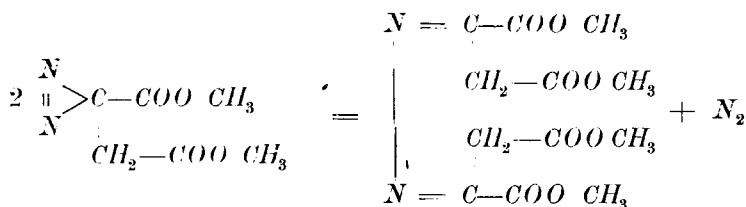

egyenlet értelmében a feltűnően szépen jegecedő és igen érdekes assymm.-dijód-succinaminsav-aethyl-aethert.

Végre a reductionál a diazo-borostyánkősav-methyl-aethertől ammoniak mellett visszanyerte ismét az asparaginsavat, a melyből kiindult.

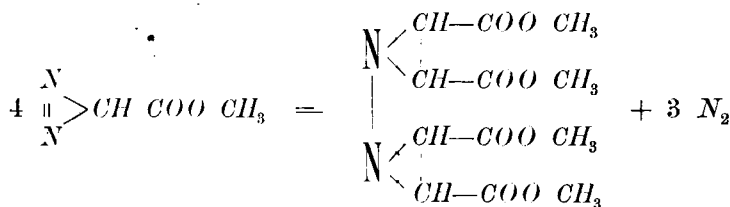
A harmadik fejezetben a zsírsorozatbeli diazovegyületek azon érdekes bomlását tárgyalja, a midőn idegen testek közreműködése nélkül a diazovegyületek akkép bomlanak, hogy több tömees légenyét csak részben veszítve, a complikált összetételű azinvegyületek keletkeznek.

A diazoborostyánkősav-methyl-aether, ha az hosszabb ideig (3—4 hónap) magára hagyatik

egyenlet értelmében az *assymm. azin-borostyánkősav-methyl-aethert* adja.

A diazo-eczetsav-aether, ha hosszabb ideig olajfürdőben 120—130°-ra hevítettik

egyenlet értelmében a *symm. azin-borostyánkősav-methyl-aethert* képezi.

E két vegyület nem identicus, hanem isomer, az *assymm. aether* szépen jegecedik, a *symm. aether* nem jegecedik. Mindkettő vízben nehezen oldható bariumsót ad. A szabad savak még kevésbé vannak tanulmányozva.

5. Örley László muzeumi segédőr részéről „A magyarországi Hirudineák faunája” megismerteti Horváth Géza l. t.

6. Lendl Adolf polytechnikumi tanársegéd részéről Kriesch J. l. t. beterverszi: „A magyarországi Tetragnatha (pók) félékről” cz. értekezést.

ÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. (nyelv- és széptudományi osztály) második ülése.

1887. január 24.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

4. Halász Ignác mint vendég, megköszönvén az Akadémia támogatását „Jelentés második lappföldi utamról” czim alatt előadja útja nyelvészeti eredményeit.

5. Simonyi Zsigmond l. t. „A szótók változásairól” értekezik. Kivonatban így:

A szótók története oly tárgy, mely a nyelvtannak legnépszerűbb részében, az alaktanban, alapvető fontossága, a mennyiben a nyelvtani alakok képzése a szónak ragtalan alakjából vagyis a szótóból indul ki. Már régebben foglalkozom e tárggyal, de úgy vagyok vele, mint némely más megkezdett munkákkal: a nyelvtörténeti szótárral való elfoglaltságom egyfelől segít, másfelől gátol bennök. Segít az anyag bőségével, gátol az idő szükségével. Két évvel ezelőtt volt sze-

rencsém bemutatni értekezésemnek a régi tövégi hangzóról szóló részét. ez a kérdés legfontosabb a magyar szótók történetében. Ma értekezésemnek második szakaszát bátorodom előadni, mely általában a szótók történeti változásairól, illetőleg e változásoknak okairól szól. Tévedés azt vélni, hogy a *tő* valami föltétlenül állandó, melyet a nyelvtani elemzés a nyelvtörténet bármely korszakában egy és ugyanazon alakban állapíthat meg, hogy tehát a *tő* olyan nyelvészai abstractio volna, mint az úgynevezett gyök. Bizonyos fokig a nyelvérzéktől függ a szónak elemzése, a nyelvérzék pedig a nyelv életében, valamint a ragokra s képzőkre nézve, épp úgy változhatik a szótőre nézve. Bizonyos okok hatása folytán majd kevesebbet, majd többet számít nyelvérzékünk a szó tövéhez.

A szótók nyelvtörténeti változásait ugyanazon okok idézik elő, a melyektől a szóalakok változásai általában függnék, jelesen tehát egyfelől a hangváltoztató okok, másrészt az analogiák hatása. A hangváltoztató okok ugyanazok, melyek a szók kiejtésében különben is szerepelnek, s ezekkel a hangtani jelenségekkel itt nincs okunk bővebben foglalkoznunk. Így pl. az Árpádok korában a magyar kiejtésnek egyik irányzata az volt, hogy a szóvégi rövid hangzókat gyöngítse, elejtse, s ez a hangváltozás a XIII. században egészen be volt fejezve; így foglalták el a régi *nogyu*, *álmu*, *holmu* helyét ezek a rövidebbek: *nogy*, *álm*, *holm*. A XIII. században kezdték a szóvégi mássalhangzócsoportokat közbeszúrt mássalhangzóval könnyíteni s *álm*, *halm* helyett azt mondani *álm*, *halom*; de ez a hangváltozás első codexeink korában még nincs egészen végrehajtva, mert ezekben még találkozunk efféle szóalakokkal: *szerelm*, *fejedelmkedik*, *síralmban* stb. Egyes hangváltozások azóta is történtek, ámbár nem oly jelentékenyek, mint az említettek.

Tüzetesebben kell foglalkoznunk az analogia hatásaival, mert ezeknek nagy szerepök volt a magyar szótók idomításában. Az analogiás hatás abban áll, hogy a gyakrabban előforduló s az emlékezetre élénkebben ható alakok befolyással vannak a ritkább s így kevésbé biztosan használt alakokra. Néha ez a hatás egészen szembeötlő. Ha pl. a *lő*-ből az *n*-es esetet kell képeznünk, nem fogunk habozni s egész biztossággal fogjuk mondani: *lovon*, mert ezt a szóalakot elég gyakran használjuk és halljuk ilyen mondasokban: *lovon jött*, *rossz lovon jár*, *lovon cserélt dísznót* stb. De már a *tő* fogalma ritkábban fordul elő ilyen használatban, a nyelvérzék tehát az *n*-es eset képzésében nem olyan biztos, úgy hogy tényleg kétféle alak használatos: (*csónak van a*) *tavon* és *tón*. Végre a szó főnévnek éppenséggel ritka az *n*-ragos alakja, úgy hogy szükség esetén alig is fog eszünkbe jutni az eredeti szabályos *szavon* alak, hanem egyszerűen a ragtalan alakhoz, az alanyesethez ragasztjuk az *n*-et s azt mondjuk: *szón*. Hasonlókép pl. a *tő* főnév *-ig* raggal megtartotta régi alakját: *tővig*, mert ez gyakran előkerül olyan szólásokban, minők *tővig lementseni*, *tővig lerontani*; míg pl. a *kő*, *tő* régi **kővig*, **tővig* alakjai, melyek sokkal ritkábbak voltak, elavultak, s a

mai alakok az alanyesethez s a többi helyragos alakokhoz alkalmazkodva így hangzanak: *kőig, tőig*. — Más példa: az *árok* nominativus állandó, de már a szabályos *sarok* mellett *sark* is használatos, még pedig nyilván azért, mert a *sarkam, sarkad, sarka*-féle alakok oly gyakran megfordulnak nyelvünkön; a *fark* nominativus meg éppen sokkal járatosabb a *furok*-nál, azért mert e szót majdnem mindig birtokviszonyban, a *fark*-a alakban használják s így ezt követi a ritka *fark, ökörfark* stb. Hasonlókép mondjuk az *átk*-ot az alanyesetben szabályosan *átok*-nak, de már a *rovátk*-ot csak *rovátk* alakban ismerik szótáraink, mert ragtalanul nem is igen fordul elő, s többnyire csak származékaival találkozunk: *rovátkos, rovátkol*. — Ezt látjuk az igéknél is: Az *ajánlani* igének *ajánlom* alakja sürűbben előfordul, mint többi alakja mind összevéve, s azért mondjuk a többit is így: *ajánlja, ajánl* stb., holott a szabályszerű alakok ezek volnának: *ajánolja, ajánol*, mint *sikárlom, sikárolja, sikárol*. — Ugyanezen jelenségek mutatkoznak, csak hogy sokkal nagyobb kiterjedésben a beszélni tanuló, tehát gyermekek, süketnémák és idegenek beszédében. Ezek pl. átviszik a *tesz vissz* töket az infinitivusba: *teszni, viszni*, sőt *eszik-ni, iszik-ni* (a rendes *ír: ír-ni* analogiájára) vagy a perfectumba: *teszett, fekszett* e helyett *tett, fekütt*. Ezek most nevetségesek, de néhány század mulva könnyen ezek lehetnek a megszokott alakok. Hiszen háromszáz évvel ezelőtt a *tetszett* perfectum épp oly nevetséges volt még, 'mint *fekszett*, mert a *tetszik* perfectuma ez volt: *tetütt*, épp úgy, mint a *fekszik*-é ez: *fekütt*.

A legtöbb ige alakjai közül az ind. praes. egyes 3. személye fordul elő leggyakrabban, s azért ennek hatása sokszor meglátszik más alakokon is. Így pl. a *vonsz, metsz, tetsz*-tők, melyek régi nyelvemlékeinkben még az ind. praesensre szorítkoztak (3. személy *vonszon, metszen, tetszik*), később átmentek a többi ragozásba is: *vonszott, metszett, tetszett*, míg a régi szabályos perfectum így hangzott: *vont, metütt, tetütt*. — Innen van továbbá, hogy a régi *söpörött, érdemlett*-féle perfectumok helyébe ezek léptek: *söpör-t, érdemel-t*, azért, mert azt mondjuk *söpör, érdemel*. Ellenben megmaradtak *ugrott, romlott*, mert ezeknek praesensében is együtt marad a két mássalhangzó: *ugr-ik, roml-ik*. Hasonló okból tartoznak össze *hajol hajolt* (er büfekt sich), de *hajlik hajlott* (es biegt sich, l. Cz. F.); *érez érezett* (a mai élőbeszédben rendszerint így) *sentit*, de *érzik érzett* *sentitur*. — Az egytagu *tesz, visz, váj* igéknek perfectuma is egytagu: *tett, vitt, vajt*; ellenben a kéttagú *esz-ik, isz-ik, tojik* igéké kéttagú alakban állapodott meg: *evett, vott, tojott*. Még érdekesebb, hogy a *tör, ér, nyúl* igék perfectuma egytagú: *tört, ért, nyült*, ellenben az *ikes tör-ik, ér-ik, nyúl-ik* igéké rendszerint kéttagú: *törött, érett, nyúlott* (v. ö. Lehr, Toldi 74.) A *foly* ige perfectuma azelőtt csak *folyt* volt, mióta azonban ikessé s így kéttaguvá válik: *folyik*, azóta ez is járja: *folyott* (a népnyelvben, de az irodalomban is, pl. Jókai: Hol leszünk két év mulva, 1879-i kiad. 78).

Még más irányokban is mutatkozik a 3. személynek ez a ha-

tása. *Jöni, jönnek, jössz* olyan alakok, mint *lőni, lönek, lösz*, de az előbbieket rövid magánhangzóval is mondjuk: *jönni, jönnek, jössz*, nyilván a 3. személyi *jön* példájára. Ezeket az igéket: *villámlani, lélekezni, rejleni* rendesen csak ebben a két alakban használjuk: *villámlik, villámlott, lélekezik, lélekzett, rejlik, rejtett*. Azért az *ml* *kz* *jl* más-salhangzók a kiejtésben annyira összeszoktak, hogy akkor sem tesszünk közéjük magánhangzót, ha még egy mássalhangzó kerül melléjük, tehát *villámljék, lélekeztem, rejlhetik*. A szabályos *villámlójék, lélekezhetem* alakok annyira szokatlanok, hogy a kik az előbbi alakokkal nem élnek, inkább úgy segítenek magokon, hogy az ilyen igéknek képzőjét más képzővel helyettesítik vagy megtoldják, pl. *villámozzék, villámozva, lélekzelhet, lélekzelve, fejlődhetik, sínelje* stb.

A névszókra nézve általában azt mondhatjuk, hogy a ragtalan alak irányadó a többi alak képzésében. A melléknévek többnyire jelzőkül szolgálnak, tehát egyáltalán ritkán fordulnak elő ragokkal. Innen van, hogy a *komor, bodor* tárgyesete, ha szűkség van rá, az alanyeset után igazodik: *komor-t, bodor-t*, míg pl. a *gyomor, gödör* főneveknek szabályszerű régi tárgyesete *gyomrot, gödröt*. Azt mondjuk *kő követ*, s épp így mondták régente *hő heven*; ha ma *hőn* szeretünk, ez a *hő* szeretet analogiájára történik. De azért a főneveknél is sokat nyom a nominativus, mert hatását erősítik azon gyakori alakok, melyekben a töböz az újabb korban keletkezett, egész szótagot tevő ragok járulnak: *-ben, -ből, -től, -hoz, -ra, -ért*, stb. Ezen esetekben ugyanis a szótó ugyanazon hangtani föltételek közt fejlődött, mint az alanyesetben, s a mikor pl. *álmu hármu* helyett azt kezdték mondani *álm hárm* s később *álm három*, ugyanakkor *álm-ben hármu-szer* helyett azt mondták *álm-ben hárm-szer* s utoljára *álm-ban három-szor*. Minthogy ezen alakoknak nagyobb része helyhatározó, hatásukat, illetőleg a szótó alakját először is az *-n* és *-ig* ragos helyhatározókkal közölték. Azért látjuk, hogy míg a *lovon tövig, sarkon sarkig* alakok a fönt tárgyalt okoknál fogva megőrizték a szabályos régi tőalakot, a legtöbb más szótó a nominativus tőalakját viszi át ezekbe az esetekbe, tehát *só-n, falu-ig, árok-ig, gödör-ig* (nem *savon, tavig, fulvig, árkiig gödrig*), továbbá *tél-en, nyár-on, nyár-ig* (nem pedig *telen, nyaron, nyarig*). — A tárgyesetben, a többes számban, a melléknévképző *-s*, az igeképző *-l, -z* és *-úl* s a személyjelek előtt erősebben tartja magát a másik tőalak, úgy hogy ma is azt mondjuk *tava-k, árko-t, gödrös, tele-l, nyara-l, szava-z, madara-m* nem pedig *tó-k, madár-om* stb. De sokszor ezen alakok is megérik a nominativus hatását. Azt mondjuk pl.: *szó-t szó-l* (ámbar *szava-l* is fönmaradt), *hamu-t, falu-t, falu-z* (nem pedig *fulva-t, falva-z*), *ész-t* (eh. *esze-t*), *sugár-oz* (eh. *sugara-z*) stb.: elégszer olvasunk és hallunk ilyeneket is: *tó-t, tó-k, jó-m-ra szolgál, jó-d-ra lesz* (ezeket régi íróink gyakran használják), *meg-ó-úl* (Heltai és Sylvester eh. *meg-av-úl*) stb. — Az *elég, elégszik* alakok mintájára mondjuk hosszú hanggal ezt is: *elégédik, elégédett*, pedig az *eléget, elégén* szerint így kellene mondanunk: *elégédik* (mint pl. *nehéz: nehezédik*), s így mondták egykor, mert igeneve

a régi nyelvben így van: elégedendő, s ebből rövidült a mai *elégedő*. — Az egyszerű *drága* miatt mondjuk rövid hanggal ezt is: *drágálátos*, holott a szabályos alak **drágálátos* volna (a mit drágálunk, drágára becsültünk).

Vannak aztán más névszók, melyek más alakjaikban használatosabbak, s azért ezek az alakok hatnak vissza a ragtalan nominativusra stb. Érdekes példa erre, hogy *egy (s)* más helyett azt mondjuk *egyet-más*, nyilván az *egyet-mást* accusativus kedvéért, mely legtöbbször fordul meg szájunkban. — A *mohó* melléknév régente *moh*, a *mohóság* *mohság* volt; a *mohó* főalak csak a múlt században lép föl először s nyilván azért keletkezhetett, mert *mohon* volt a leggyakrabban használt alak s ez könnyen válhatott a kiejtésben ezé: *mohón*. — A kerek melléknév régente *kerék* volt (csak úgy mint a főnév, mely kört is jelentett: *kerékbe állani* stb.) s mai alakját talán a *kereken* s *kerekit* kedvéért vette föl.

Némely főnevek jelentésöknél fogva rendszerint birtokviszonyban. még pedig legtöbbször a 3. személy jelével fordulnak elő. Ilyenek jelesen a testrészek nevei, pl. valakinek *arcza*, *feje*, *szája*, madárnak *szárnya*, *farka*, továbbá a rokonsági nevek: *apám*, *veje* stb., végre még az ilyenek: valaminek *alja*, *főle*, *hája* stb. Azért látjuk, hogy e szók sokszor ilyen alakjokban szerepelnek a régiségben s a népnyelvben akkor is, ha nincs szükség a birtokos vonatkoztatásra, nevezetesen összetételek első tagjában: *Méhe-fájás*, *johafájás* Com. Ján. 217. *Ina-szakadozás*. („Micsoda ártalmasabb az ina-szakadozásnál?” stb.) Mad. Préd. 133. 138. *Kedvem-telés*. („Hogysem búval megepednem, jobb kedvem teléssel halált is szenvednem.”) Philosth. és Florentina 9. *Orra-lik*. („Az két fül, az két orralik és az száj.”) Kopaszság dics. 1598. „Az orra-vére-folyásáról” (egy kis szakasznak czime, ma így volna: orrvérfolyásról v. orrvérzésről). Web. Am. 103. „A bagolynak fülei körül valami *szárnya formácska* vagyon.” Misk. Vadkert. 434. „Hozzon be *szája-mosó vizet*.” (Nép, Kecskemét.) *Újja-mustra* „ujj-minta” (Nép). *Féje-ruha* (Göcsej). *Óregapámszék* „zsöllyeszék” (Tata) Nyr. V. 474.

Az ilyen szóknak személyragos alakjai különben is visszahatnak a ritkábban használt más alakokra. Valamint a *hívem*, *mívem*, *kövem* pusztán nominativusa *hű*, *mű*, *kő*: épp úgy volt a *szívem*, *övem* szabályszerű nominativusa régente *szű*, *ő*. Valamint a *fenyves*, *hamvas* főneve *fenijű*, *hamu*: épp úgy volt a *nyelves nyelvem*, *szarvas szarvam*, szabályos nominativusa *nyelű*, *szaru*. Az újabb *szív*, *öv*, *nyelv*, *szarv* főleg a személyragos alakok hatása folytán keletkeztek. — Ugyanerre a jelenségre nevezetes példa még a *fej* főnév. Régi nyelvünkben a *fej* teljesen ismeretlen s csakis a *fő* járja. Amaz csak a múlt században keletkezhetett, nyilván azért, mert e főnév használatának legalább 90%-a a személyragos alakokra esik: *fejem*, *fejed*, *feje* stb. Ellenben a melléknévi *fő* maiglan is csak ebben az egy alakjában maradt meg, mert eltérő jelentésénél fogva nem esett a személyragos alakok hatása alá.

A személyragos alakok közül megint a 3. személy fordul elő leg-

gyakrabban a mindennapi beszédben: azért sokszor találkozunk azzal a jelenséggel, hogy a testrészek nevének s más efféle szóknek alakrendszerére különösen a 3. személy alakjának volt hatása. Ez a hatás kétféleképp jelentkezik: a 3. személy *-ja je* vagy *-a, e* jeléből részint a *j*, részint az *a, e* hangok mennek át az illető főneveknek egyéb alakjaiba, úgy mintha e hangok a szótőhöz tartoznának.

a) A *j* hang átvitelére legnevezetesebb példa a *száj* neve. Régi nyelvemlékeink majdnem kivétel nélkül így használják: *szám, szául, szája, szánk, szátok, szájok*, továbbá: *szával, szúnak, szából, szán, szát* és a nominativus *szá*. A *szájam, száj* stb. alakok utólag keletkeztek a *szája, szájok* és *-szájú* hatása folytán, mert ezeket a nyelvérzék a helyett, hogy így elemezte volna: *szá-já, szá-jok (szá-j-ú)*, úgy is elemezhetette: *száj-a, száj-ok (száj-ú)*. — Ugyanezt a magyarázatot át kell vinnünk a *háj* szóra is, melynek szabályszerű töje a rokon nyelvek tanúsága szerint csak *há* volna. „*Szám, szául, szája, hája*“ éppen olyan paradigma, mint pl. „*fám, fád, fája*“; és ha *száj, háj* véletlenül nem testrészek nevei volnának s nem birtokviszonyban szerepelnének legtöbbször, akkor ma ragtalan alakjuk okvetetlen így hangzanék: *sza, hu*, mint a harmadiké *fa*. Bizonyoságul elég, ha még csak a finn nyelvet idézzük, mert ott e három szó csakugyan egyformán végződik: *suu, kuu, puu*. (V. ö. még *má-s* f. *muu*.) — A *mel* főnevet a nép nyelve ma majdnem általánosan így ejti: *melly, mejj* (*mejjem, mejjed*), nyilván a 3. szem. *mell-je* (*mejje*) mintájára, míg a *mellett, mellé* ejtése megmaradt tiszta *ll*-el. (Lehet, hogy így keletkeztek már régebben az *ujj* és *máj* alakok eh. **ül*, **mál*, mert az *l* szabályosabb megfelelője az eredeti *d*-nek.) — A szarvasmarha *tarkó*-jának ez a neve: *tar, tarj*, a lóénak *mar, marj, morj*: a *tarj, marj* alakok nyilván úgy vannak elvonva a 3. személynek ilyen elemzéséből: *marj-a, tarj-a*. Ismét a *melly*-hez hasonló módosulás az *alj, aly, aljas*, melyek az *alja* kedvéért lettek az eredeti *al-ból*, míg *alatt, alá* megmaradtak tisztán, úgy mint amott *mellett, mellé*. — A *híja, héja* analogiájára mondják régi íróink: *héjod, héjonk* stb. (*héjoddal* voltunk = nélkülöd). — A *vő-fél-ből vőfély* lett a *vőfélje vőfélye* miatt. Az *anyjostul* alakba is föl van véve a 3. személy *j*-je. Hasonlóképp nevezi egy nyelvjárásunk a him madarat *apjók*-nak (Nyr. IX.566.), holott *apók* volna az *anyók*-nak törvényes párja. — A 3. személy analogiájára írja Faludi ezt a szabálytalan alakot: *párjad* (110. l.) e helyett *párod, feleséged*; s egy jelenkori versírónk: „Legyen megáldott *aprajad-nagyod*“. (M. Salon 1884. 390.) — Az anyányit *anyájos*-nak is mondja a nép (Tájsz.) s a tetőset *tetejes*-nek (így Héviz-Györkön; ezek épp oly képzések, mint az említett *aljas*. (Hasonló még a háromszéki *széljes, széjes* e helyett széles, mert u. o. széle helyett azt mondják *szélje, széje*, l. M. Nyszet. VI. 220.) A *teteje* analogiájára még ezt az igét is használják: *tetejéz* e helyett *tetéz*, sőt régebbi szótáraink a főnévnek is említnek ilyen alakját: *tetej* (MA. PP. SzD.), *hegy-tetej* (SzD.)

b) Más esetekben meg az *a* e hang megy át a 3. személyből a többi alakba. Alig szenved pl. kétséget, hogy a *fele-barát* ezt

az alakot a sürűen ismétlődő *fele-barátja*-nak köszöni; épp olyan elvonás ez, mint *egy-et-mást: egyet-más*. — A mai *zúza* nyelvemlékeinkben még *zúz* („*máj*”, *zúz*“ Com. Jan. 51. ő zúzjoknak: *jecoris eorum* Bécsi C. 199. az ő hegyek és zuzzok. Misk. Vadkert. 8.), s a mai *zúzájok*, *zúzád* a 3. személyből kapták á-jokat. Épp így válik érthetővé, hogy a mai *tompóra*, *tomporám* régente *tompor*, *tomporom* volt. A Balaton-vidéken *máj* helyett *mája* járja s innen aztán azt mondják: *májám*, *májád*, *májája*. Ormánságban a tojás sárgáját egyszerűen így nevezik: *széka* (ez olyan önállósított birtokos alak, mint a *fehérje*, l. Nyr. XV.). Kemenesalján a puskaportartót így hívják: *szarva*. — Valószínűleg éppen így keletkezett *poj*-ból (*pojon-út*, *pofoz*) a *pofa* (*pofáz*, *pofás*) és *arcz*-ből az *arcza*, *orcza*. — A *gög* és *gége* szók azonosak, *gögös* a. m. géges, hegyes. A *gége* tehát valószínűleg a 3. személy jelével van bővítve.

Az eddigiekben mindenütt belső analógiával volt dolgunk, a mennyiben az analogia itt egy-egy szó ragozásában, egy szó alakrendszerén belül működik, úgy hogy egyazon szónak különböző nyelvtani alakjai hatnak egymásra. Ezzel szemben áll a külső analogia, melynél fogva különböző szónak párhuzamos alakjai vannak hatással egymásra, pl. két szónak tárgyesete vagy többes alakja. Ez sokkal ismertebb jelenség az előbbinél s azért itt elég lesz egynéhány példát említeni. Hogyha a nyelv idegen szókat vesz át vagy új szókat képez, ezek — vagy mindjárt, vagy idővel — a hasonló hangzású vagy képzésű régibb szók ragozását követik. Így pl. a latin *circulum*-ból meghonosított *czirkalom* nem így vette föl a ragokat s képzőket: *czirkalomot*, *czirkalomoz*, hanem követte a *hatalom*, *bántalom*-féle szók analogiáját: *czirkalmat*, *czirkalmaz*, mint *hatalmat*, *bántalmat*. Az idegen eredetű *pohár*, *mozsár*-féle szókat régi nyelvünk még folyvást így ragozza: *pohárt*, *mozsárt*, *pohárok*, *mozsárok*, s csak újabb korban igazodnak ezek a *madár egér*-félék után, azért mondjuk ma: *poharat*, *mozsarat*, *poharak*, *mozsarak*. — Az *álom* és *érdemel*-féle szókat így ragozzuk: *álmot*, *érdemlek*, mert a *tő álm* és *érdeml* s régi emlékeinkben így hangzik a ragtalan alak is: *álm* az alanyeset, *érdeml* a 3. személy. De már pl. *bokor* és *gyötör* soha sem hangzottak így: *bokr*, *gyötr*, mégis **bokorok*, **gyötörök* helyett azt mondjuk: *bokrok*, *gyötörök*, mert ezeknek amazok szolgáltak a ragozásban mintakül.

A külső analógiának még egy-két furcsa esetét említem csak. Ez az összetétel *szédte-vette* olyan mindennapi a magyar beszédben, hogy nyelvérzékünk a második igét épp úgy elemzi, mint az elsőt, vagyis úgy mintha *véd* volna a töve, azért mondjuk aztán: *szédétt-védétt* e helyett *szédétt-vétt*. Már a XVII. században írja Lépes B. (F. Tük. 194.): „Aprónként fölszedik vedik, elköltik füzetéseket.” — Csak így magyarázhatni meg ezeket az alakokat: *édve*, *idva*, melyeket *éve*, *iva* helyett használnak Győr megyében (saját tapasztalatom) és Nyírában (*édde*, *idda* Tömlő Gy. értesítése). Nyilván az *éttem* *ittam* alakokat elemezték így *éd-tem* *id-tam* mint *széttem* = *széd-tem*.

ELSŐ IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1887. január 30.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

1. Az Akadémia elnöke bemutatja az Akadémiának a Magyar Földhitelintézet által 1886. deczember 31-én lezárt vagyommérlegét, nyereség és veszteségszámla kivonatait, továbbá az Akadémia értékpapirjai, alapítványai, bevételei s kiadásai s a befolyt alapítványok és hagyományok felől a Magyar Földhitelintézet által készített kimutatásokat.

A számadások megvizsgálására Sztoczek József másodelnök, gr. Széchenyi Béla és Zichy Antal igazgató tagok kéretnek föl.

2. Az Akadémia elnöke bemutatja jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, 1886-ik évi bevételei és kiadásai felől.

Az Akadémiával közöltetik és az Értesítőben közzététetik. A jelentés így szól:

Szerencsém van évi jelentésemet az Akadémia vagyonának állásáról 1886. végén, valamint 1886-ik évi bevételeiről és kiadásairól a következőkben bemutatni.

I. Az Akadémia vagyona 1886. végén.

A Magyar Földhitelintézet által 1886. deczember 31-én lezárt vagyommérleg az Akadémia vagyonának ez alkalommal csak jelentéktelen gyarapodását tünteti föl.

Míg az 1886-ik év január 1-én 2.121,671 frt 57 krt képviselt, 1887. január 1-én 2.123,647 frt 91 krra emelkedett.

Tehát a gyarapodás 1976 frt 34 kr.

1. Mindkét tételben az Akadémia palotájának, bérházának, könyvkészletének és ingóságainak értéke kerekszám egy millió forintban van fölvéve.

2. Az Akadémia kívül levő alapítványainak értéke:

1886. január 1-én volt 322,052 frt 33 kr.

1887. " " " 251,597 " 33 "

E csökkenést több alapítványnak befizetése és leírása idézte elő.

3. Az Akadémia birtokában levő értékpapírok értéke:

1886. január 1-én volt 975,444 frt 07 kr.

1887. " " " 942,034 " 69 "

E csökkenést azon körülmény idézte elő, hogy az 5½-os földhitelintézeti záloglevelek conversiója alkalmával az Akadémia pénztára visszafizette a Földhitelintézetnek a 103,818 frt 92 krnyi tartozást, mely a múlt évi vagyommérleg passivumai közt fel volt tüntetve.

4. Befizetett új hagyományok:

Néhai Nagy József..... 100 frt

" Korizmicz László t. tag..... 300 "

" Kerekes Lászlóné..... 500 "

" Sósfy József és neje..... 118 " 75 kr.

Szigeti József l. t. adománya a Reguly-alap javára 50 "

Ezekén kívül 1886. év folyamán az Igazgató Tanács üléseiben bejelentettek még a következő új hagyományok:

Néhai Heidrich Antalné részéről	50	frt
„ Opitzky János „	700	„
„ Beretei Marton Antonia részéről	500	„
„ Kormuth Lajos „	500	„
„ Kiszely József „ mintegy ...	5000	„
„ Nagy János „	2000	„
„ b. Ápor Károly „	10,000	„
„ Bogáthy Ferencz „	400	„

E hagyományok csak befizetésök után fognak a vagyommérlegben tekintetbe vétetni.

II. Az Akadémia bevételei 1886-ban.

Elő volt irányozva..... 144,000 frt — kr.

Befolyt 143,765 „ 03 „

Kevesebb 234 frt 97 kr.

Alapítványok kamataiból előirányozva	13,800	frt	Befolyt	12,064	frt	64	kr.
Értékpapírok jövedelme	49,500	„	„	57,114	„	33	„
Házbér	40,600	„	„	40,206	„	70	„
Egyéb ingatlanok jövedelme	1000	„	„	—	—	—	„
Könyvek eladásából	7000	„	„	3,729	„	36	„
Időközi kamatokból	1500	„	„	50	„	—	„
Országos és miniszteri dotáció	31,200	„	„	30,600	„	—	„

Az értékpapírok jövedelmében nemcsak a szelvények értéke van elszámolva, hanem azon jelentékeny nyereség is, mely a Hamernyik-alapítványhoz tartozó Pesti első hazai takarékpénztári két részvénynek földhitelintézeti záloglevelekre eszközölt conversiójából felmerült.

Könyvek eladásából jóval kevesebb folyt be, mint elő volt irányozva. Ugyanis a magyar koronáról szóló munka későn jelent meg, és így az abból várt jövedelem csak a jövő évi bevételt fogja szaporítani.

Az időközi kamatokból várt összeg elmaradását a múlt évről terhelő földhitelintézeti tartozás okozta.

Az ingatlanokból befolyt jövedelem egy része a Zsivora-alapnál van elszámolva, más része (Kazinczy-birtok) még nem fizettetett be az Akadémia pénztáránál.

III. Az Akadémia kiadásai 1886-ban.

Elő volt irányozva 142,200 frt — kr.

Kiadatott..... 142,296 „ 73 „

Előirányzat.

Kiadatott:

I. Személyes járandóságok	24,766	frt	25,484	frt	56	kr.
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach kiadására	2000	„	1994	„	72	„
III. Az I. Osztály és Bizottságai részére..	20,750	„	20,750	„	—	„
IV. A II. „ „ „ ..	31,452	„	31,452	„	—	„
V. A III. „ „ „ ..	15,632	„	16,039	„	69	„
VI. Az Akadémiai, Természettudományi és Orvosi könyvkiadó vállalatok segélye	5000	„	5000	„	—	„
VII. Gróf Széchenyi I. beszédei kiadására ..	500	„	—	—	—	„

	Előirányzat :	Kiadatott :
VIII. Jutalmakra	5000 frt	3997 frt 35 kr.
IX. Budapesti Szemle segélye	2800 „	2800 „ — „
X. Előfizetés az Ungarische Revue példányaira	1500 „	1500 „ — „
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira	1500 „	40 „ — „
XII. Előfizetés a Bulletin de l'Académie Hon- groise példányaira	1000 „	950 „ — „
XIII. Könyvtárra	5000 „	5069 „ 36 „
XIV. Az akadémiai palota és bérház költségére	6000 „	6451 „ 18 „
XV. Adóra	8300 „	10,522 „ 62 „
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt ala- pok után	7500 „	6493 „ 27 „
XVII. Ügyvédi, irodai és vegyes kiadások	3500 „	3751 „ 98 „

1. Az osztályok és bizottságok a részökre megállapított dotációt nem lépték túl, sőt részben nem merítették ki teljesen. A ki nem adott összegek, az Igazgató-Tanács határozata értelmében, részökre fűntartattak és az Akadémia különféle tartozásai között könyveltettek el. A III. osztálynál mutatkozó túlkia-
dást az okozta, hogy a Naturwiss. Berichte illetménye, mely a XI. rovatot terheli
a III. osztálynál számoltatott el.

2. A könyvkiadó vállalat az 1886-ik évben jelentékeny bevételt mutat ;
mit két körülménynek kell tulajdonítani. Először az 1885-ik évi tagilletmények
késedelmes szétküldése következtében, azok díjai az 1886-ik év folyamán fizet-
tetek be. Másodszor a Révai-testvérekkel a Bizottság előnyös egyezsége lépett ;
melynek értelmében a pártoló tagok kielégítése után fennmaradó egész példány-
készletet a nevezett könyvkereskedő-czég az előállítási áron átveszi. Ilyformán a
jelen évi bevétel a kiadást 7109 frt 59 kr.-ral haladta meg, mely összeg a múlt
évekből fennmaradt ily czím alatti tartozások törlesztésére fordított.

3. Az adónál 2222 frt 62 kr. túlkiadás mutatkozik, mert ez évben az
akadémiai bérház egyes részeinek adómentessége lejárt.

4. Az ügyvédi, irodai és vegyes kiadásoknál mutatkozó 251 frt 98 kr.
túlkiadás abban találja igazolását, hogy ezen rovatból fizettetett ki gróf Lónyai
Menyhért arcképe, melynek elkészítése a költségvetés megállapítása után hatá-
roztatott el.

5. Az Akadémia kezelése alatt álló külön alapok közül kettőből történtek
az 1886-ik évben fizetések :

a) A Kazinczy-alapuól a széphalmi mausoleum és sír czéljaira, valamint
Kazinczy összes művei kiadásának előkészítésére 1236 frt 77 kr.

b) A nagy terem falfestményei alapjából 700 frt Lotz Károlynak első
részletül. Biztosan remélhetjük, hogy az 1887-ik év végeig a nagy terem számára
elrendelt díszítési munkálatok be lesznek fejezve, és a történeti falfestmények
elseje is készen fog állani.

6. Az Akadémia kezelése alatt álló Arany-János-szobor-alap tesz : 81,380 frt
14 krt.

3. Bemutatattik a pénzügyi bizottság jelentése az Akadémia 1887. évi
bevételeinek előirányzatáról.

E jelentés alapján az Akadémia bevételei 1887-re következőképen irányoztatnak elő :

I. Alapítványok kamatai	10,000	frt
II. Értékpapírok jövedelme	46,000	"
III. Házbér	40,000	"
IV. Könyvek eladásából	4,000	"
V. Ingatlanokból	700	"
VI. Időközi kamatok	500	"
VII. Országos dotatió :		
a) Történelmi és Irodalomtörténeti czélokra	15,000	"
b) Műemlékek ismertetésére	5,000	"
c) Természettudományi kutatásokra	5,000	"
d) Könyvtarra	5,000	"
e) Class.-Philol. bizottság czéljaira	1,500	"
	132,700	frt

Ezzel kapcsolatban a következő határozatok hozatnak :

a) Az Akadémia ügyésze fölhivatik, hogy az alapítványok kamatainak behajtásánál, s a függőben levő hagyatéki ügyek elintézésénél a legnagyobb erélyt fejtse ki ; névszerint a budai takarékpénztárnál letéteményezett Opitzky-hagyaték fölvételére az egri járásbiróságtól végzést eszközölgön ki.

b) Hasonlóképen fölhivatik az ügyész, hogy a házbérek pontos beszolgáltatására gondosan őrkdjék, úgy hogy az év végéig semmiféle hátralék ne maradjon.

c) A Nádler czég ajánlata, mely szerint az Akadémia palotájának pinczéiért, ha több évre veheti bérbe, évenként 400 frt bért fizet, nem fogadtatik el.

d) A Zsivora hagyatékhhoz tartozó illinyi nógrádmegyei birtok, mely az Akadémiára van telekkönyvezve, 14,000 forint értékben az Akadémia vagyonában feltüntetendő és az évi 700 forint tiszta haszonbér az Akadémia rendes bevételei közt számolandó el.

e) Az Akadémia fölkéretik, hogy az akadémiai kiadványoknak nagyobb eredménynyel való terjesztését és értékesítését tanácskozás tárgyává tegye.

f) Az Akadémia bevételeiben mutatkozó többletek egyelőre az Akadémia bérháza és palotája jókarba helyezése költségeire 1885-ben fölvett kölcsön törlesztésére fordítandók.

g) Az Akadémia 1887-iki bevételeiből 1500 frt az alaptőke szaporítására fordítatik.

4. Bemutatattik a pénzügyi bizottság jelentése az Akadémia 1887-ik évi kiadásainak előirányzatáról.

Az Igazgató-Tanács e jelentés alapján a következő határozatokat hozza :

a) A házgondnoki állás betölttén, e czimen 1000 frt évi fizetés és 300 frt lakbérpótlék vétetik föl a költségvetésbe, mely összeg a hivatalba lépés napjától havi részletekben előre fizetetik.

b) Az Akadémia ügyészének a házfelügyelet czimén megszavazott 500 frtnyi tiszteletdíja a második évnegyedről beszünttetetik.

c) Az akadémiai könyvraktár felügyelősége a házgondnokra ruháztatván, Kilényi Béla úrnak e czimen járó 400 frtnyi tiszteletdíja a második félévvel beszünttetetik.

- d) Borovszky Samu fizetése 100 frttal fölemeltetik.
 e) Szentcs Károly fizetése 100 frttal fölemeltetik.
 f) Rainprecht József nyug. házgondnoknak 1887-re 200 frt betegségi segély engedélyeztetik.

g) Egyéb segélyezésekre 200 frt irányoztatik elő.

h) Szolgák ruházata 500 frt.

E szerint :

a) Rendcs tagok fizetése.....	2500 frt
b) Főbb tisztviselők fizetése	6800 „
c) Többi tisztviselők fizetése	9550 „
d) Szolgák bére	3690 „
e) Szolgák ruházata	500 „
f) Nyugdíjak és segélyek	1690 „
	<hr/> 25000 frt.

i) A II., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XIV. és XVII. rovatokra a múlt évben előirányozott tételek változatlanul maradnak.

k) A XII. rovat alatt csak 200 frt irányoztatik elő a Gazette de Hongrie magyar irodalomtörténeti közleményeire, a Revue Internationale-lal fönnállott viszony felbomolván a szerkesztők újabb igényei következtében.

l) A könyvtárra 8000 frt irányoztatik elő. Az eddigi 5000 frton felül 1100 frt 1886. évi könyvtárusi számlának kifizetésére, 800 frt a Jakab Elektől vásárolt kéziratgyűjtemény kifizetésére, és 1100 frt első részletül a Szilágyi Dániel-féle kéziratgyűjtemény megvásárlására. A 4500 frtnyi vételárból fönmaradt 2200 frt az örökösöknek azonnal kifizettetik és az összeg törlesztése a következő módon történik:

1887-ben	1100 frt
1888-ban	1700 „
1889-ben	1700 „

m) adóra 10,500*frt.

n) Kamatokra 7000 frt irányoztatik elő.

5. Bemutattatik az Akadémia osztályelnökeiből és titkáraiból álló bizottság előterjesztése az osztályok költségvetései tárgyában. Ennek alapján az osztályok költségvetése a következöképen irányoztatik elő :

A)

I. Az I. osztály és bizottságai részére 13,500 frt. Ebből 3000 frt országos dotatió az Irodalomtörténeti bizottság, és 1500 frt miniszteri dotatió a Classica Philol. bizottság részére.

II. A második osztály és bizottságai részére 26,200 frt. Az osztály munkálataira 6200 frt :

1) Ebből 1000 frt országos dotatió a korona-monographia költségei fedezésére első részletül, és 1200 frt a Teleki-alapítványból a Hunyadiak kora folytatására.

2) A Történelmi bizottság részére 11,000 frt az országos dotációból.

3) Az Archaeologia bizottság részére 6000 frt (ebből 5000 frt miniszteri dotáció).

4) A Nemzetgazdasági bizottság részére 3000 frt.

III. A III. osztály és bizottságai részére 13,000 frt.

- 1) Az osztály munkálataira 6800 frt.
- 2) A Matematikai és természettudományi bizottság részére 5000 frt.
(országos dotáció.)
- 3) A Hadtudományi bizottság részére 1200 frt.

B) Külön kezelt alapokból.

I. Az I. osztály részére :

- 1) A Kazinczy-alapból 1000 frt Kazinczy munkái kiadására.
- 2) Az osztály által a múlt évben megtakarított 750 frt (mely az Akadémia különféle tartozásai közt van elszámolva) az Irodalomtörténeti bizottság részére.

II. A II. osztály részére :

- 1) A Czartoryski-alapból 450 frt a Történelmi bizottság részére, a Báthory oklevéltár kiadására.
- 2) A Nemzetgazdasági bizottság által a múlt évben megtakarított 350 frtot ezen bizottság részére.
- 3) Ugyanezen bizottság részére 500 frt a Lévy-alapból.
- 4) Ugyanezen bizottság részére 500 frt a biztosító-társaság alapítványából.
- 5) A kereskedelmi műszótár czéjljaira 1150 frt ezen szótár alapjából. (Az 1—3. tételek az Akadémia különféle tartozásai rovatában elszámolt alapok terhére, a 4-ik tétel a Jutalmak rovatából utalványozandók.)

6) Az Akadémia 1887-ik évi kiadásainak előirányzata a következőképen állapítatik meg :

I. Személyes járandóságok	25000 frt.
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach kiadására	2000 „
III. Az I. osztály és bizottságai részére	13500 „
IV. A II. „ „ „ „	26200 „
V. A III. „ „ „ „	13000 „
VI. Az akad. természettud. és orvosi könyvkiadó vállalatokra	5000 „
VII. Gróf Széchenyi I. beszédei kiadására	500 „
VIII. Jutalmakra	5000 „
IX. A Budapesti-Szemle segélye	2800 „
X. Előfizetés az Ungarische Revue példányaira	1500 „
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira	1500 „
XII. A Gazette de Hongrie	200 „
XIII. Könyvtárra	8000 „
XIV. A palota és bérház költségeire	6000 „
XV. Adóra	10500 „
XVI. Kamatok s az Akadémia által kezelt alapok után	7000 „
XVII. Ügyvédi, irodai és vegyes kiadásokra	3500 „
<hr/>	
131200 frt.	

7) Olvassatik az építési bizottság jelentése, mely annak szükségességét hangsúlyozza, hogy a házgondnoki tisztben fönnálló provisorium mielőbb véget érjen, és oly egyén alkalmaztassék, ki hivatalának egész idejét szentelheti, mivel az akad. ügyésztől, jóakarata és buzgalma mellett is, nem kívánható, hogy sokféle elfoglaltsága közepett, a házgondnokság aprólékos, de fontos teendőit tovább is végezze. Ajánlja, hogy az új gondnokra az akad. könyvraktár felügyelete is

bizassék. Egyszersmind javasolja a bizottság, hogy jelöltessék meg az Igazgató-Tanács azon tagja. kinek a házgondnok közvetlenül alá legyea rendelve, és ki az Akadémia palotája és bérháza fölött a közvetlen felügyeletet gyakorolja.

Az Igazgató-Tanács a bizottság javaslatát elfogadja, a házgondnoki tisztre Jónás Károly VI. ker. járásbírósi irodavezetőt választja meg. Évi fizetése 1000 forintban állapítatik meg, mely három év múlva 200 forinttal emelkedik. A bérházban levő gondnoki lakás rendelkezésére bocsátatik, a mennyiben pedig a palotában levő irodát kívánná magánlakásnak használni, évi 300 forint lakbérpótlék jár neki. A házgondnoki teendők mellett az akad. könyvraktár felügyelete is reá ruháztatik.

Az Igazgató-Tanács ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a házgondnok közvetlenül Sztoczek József akad. másodelnöknek lesz alárendelve, ki fölkéretik, hogy az Akadémia palotája és bérháza fölött a főfelügyeletet elvállalni sziveskedjék.

8) Sztoczek József másodelnök bemutatja jelentését Mezössy Menyhért s.-a.-új helyi ügyvédnek a Kazinczy-alaphoz tartozó ingatlanok 1885. évi bevételeiről és kiadásairól vezetett számadásai tárgyában.

A jelentés alapján Mezössy Menyhértnak a felmentés megadatik, és neki buzgó s önzetlen tevékenységeért köszönet szavaztatik.

9) Sztoczek József másodelnök bemutatja az akad. ügyésznek, mint házgondnoknak 1886. évi számadásait.

A fölmentés megadatik.

10) Olvassatik az Akadémia előterjesztése Szécsényi Molnár István alapítványa tárgyában, mely szerint javasolja, hogy az alap kamataiból évenként 100 forint az országos iparművészeti társulatnak rendelkezésére bocsátassék, oly célból, hogy azt Szécsényi Molnár István díj gyanánt a hazai kézműipar fejlesztésére fordítsa.

Az indítvány elfogadtatik. A 100 forint a Jutalmak rovatából fog utalványoztatni.

11) Zichy Antal t. t. előleges jelentést tesz Tasner Géának b. e. gróf Széchenyi István irodalmi hagyatéka tárgyában az Igazgató-Tanácsához benyújtott kérvényéről, melyet bizonyos tekintetben figyelembe veendőnek tart, úgy azon részét illetőleg, mely a tiszta haszonból kilátásba helyezett 20%-ra való igényeit tartalmazza, mint azon ajánlatra nézve, hogy kész a legnagyobb magyarnak még kezei között levő, állítólag, nagy érdekű irományait is, az Akadémiának átengedni, ha igényei méltánylásra fognának találni.

Az Igazgató-Tanács ezen ügy beható megvizsgálására Szász Károly, Zichy Antal és Gyulai Pál igazg. tagokból álló bizottságot küldi ki, mely az Akadémia ügyészét is igénybe fogja venni a jogi vonatkozású kérdések tárgyalásánál.

12) Bemutattatik az 1885. szept. 16-án elhunyt Kanizsai Károly tiszta-örsi apátplébános végrendelete, melyben az Akadémia alaptökéje javára 400 forintot és jutalmi alapítványul 1000 forintot hagyományoz, mely utóbbi alapítványból 300 forintnyi jutalomdíjakat kíván hazai történelmi földadatokra kifizetni.

Az Akadémia ügyésze a hagyomány behajtására hivatik föl, az alapítvány befizetése után az Akadémia föl fog kéretni, hogy szabályainak kidolgozása felől intézkedjék.

13) Az Akadémia ügyésze jelenti, hogy Hanzély Ignác és neje a M. T. Akadémiának 100 forintot hagyományozott.

Tudomásul vétetik.

14) Bemutattatik Knoll Károlyné, akad. könyvtáros özvegyének kérvénye 300 frt kegydíjának emelése iránt.

Az Igazgató-Tanács a kérelmet nem teljesítheti, de megnyugvással veszi tudomásul, hogy a Hornyánszky-féle akad. könyvkereskedés, melynek az elhunyt igazgatója volt, az árváknak évi 300 frt kegydíjat biztosított.

15) Berecz Károly akadémiai javítnok segélyért folyamodik.

Ötven frt segély engedélyeztetik.

16) Tárgyalásra tüzetik ki, az Akadémia alapszabályai 16. §-a megváltoztatásának ügye. Az erre nézve kiküldött vegyes bizottság javaslatainak első pontját, mely szerint a levelező tagok számának maximuma 156-ban állapítatik meg (az I. osztályra 36, a II. osztályra 60, a III. osztályra 60) az 1885. nov. 23-án tartott összes ülés szavazattöbbséggel, — másik pontját, mely szerint az osztályokban történő szavazásnál csak annyi levelező tag szavazhat, a mennyi tiszteleti és rendes tag van jelen, vita nélkül elvetette.

Az Igazgató-Tanács a javaslat első pontját beható tanácskozás után, szavazattöbbséggel elfogadta, ellenben második pontját vita nélkül félretette.

HETEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. január 31.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

22. Mihalkovics Géza r. t. fölvassa emlékbeszédét Henle Jakab 1885. május 13-án elhunyt kültag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

23. Főtitkár bejelenti Oppolzer Tivadar külső tagnak, a csillagászat tudomány egyik legkiválóbb munkásának, 1886. decz. 26-án bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétét fejezve ki, a III. osztályt felhívja, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

24. Főtitkár bemutatja az Akadémia elnökének az Igazgató-Tanács elé terjesztett jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, 1886-ik évi bevételeiről és kiadásairól.

Tudomásul vétetik.

25. Bemutattatik az Igazgató-Tanács jan. 30-án tartott ülésében megállapított 1887. évi akadémiai költségvetés.

Az osztályokkal közlötetik.

26. Főtitkár jelentést tesz az Igazgató-Tanács jan. 30-iki ülésében bejelentett új hagyományokról.

Tudomásul vétetnek.

27. Olvastatik az Igazgató-Tanácsnak az alapszabályok 16. §-a megváltoztatására vonatkozó indítvány tárgyában hozott határozata, mely szerint a levelező tagok száma maximumának meghatározását szavazattöbbséggel elfogadta, ellenben a levelező tagok szavazati jogának korlátozását elvetette.

A levelező tagok számának meghatározása iránt az Igazgató-Tanács hatá-

rozata és az Akadémia 1885. nov. 23-iki összes ülésének határozata közt eltérés mutatkozván, az alapszabályok 61. §-a értelmében a nagy-gyűlés idején tartandó elegyes ülés fog dönteni.

28. Főtitkár bemutatja azon széptudományi munkákat, melyek a nagy-jutalomért és a Marczibányi-mellékjutalomért versenyeznek. Ugymint:

I. Rakodczay Pál, Budapest. *A színészet rendszere*. Budapest 1884.

II. Dr. Váradi Antal, Budapest. *Goethe: Faust. A tragedia második része*. Budapest 1887.

III. Vajda János, Budapest. *Költeményei*. Három köt. Budapest. 1881. 1887.

IV. Márki József tdr., Budapest. Hivatkozás 1881—1886-ban megjelent fordításaira.

V. Baráth Ferencz tanár, Budapest. *Aesthetika. Bevezetésül a cerstannal*. II. kiadás. Budapest 1886.

VI. Dr. Szendrei János, Budapest. *A képzőművészet remekei*. Hat kötet. Budapest és Eperjes. 1882—1886.

VII. Dr. Bihari Péter tanár, Budapest. a) *Általános és hazai művelődés-történet*. I. II. Budapest. 1884. b) *Egyetemes és részleges eszhetika*. Budapest. 1886.

VIII. Tomor Ferencz, Budapest. *Korunk tükre*. Budapest. 1881.

IX. Csaplár Benedek, Budapest. *Révay Miklós élete*. I. II. III. Budapest. 1881. 1883. 1886.

X. Dr. Váli Béla, Budapest. *A magyar színészet története*. Budapest. 1887.

Az I. osztályhoz tételnek át.

29. A Deák Ferencz-síremlék végrehajtó bizottsága a sarkophag oldalaira vésendő feliratok szövegezéséhez az Akadémia közreműködését kéri ki.

Az I. osztály fölhivatik, hogy a feliratok szövegezésének tárgyában javaslatot készítsen.

30. A magy. kir. belügyminiszter átteszi az Anjouman-i-Punjab (indiai tudományos társaság) díszes feliratát, melyet hazánkfia Leitner Vilmos indiai közoktatási igazgatónak hivatalától visszalépése és Európába költözése alkalmából érdemei iránti elismerésének kifejezésére az Akadémiához intéz.

Az Akadémia örvendetes tudomásul veszi kiutagjának ezen kitüntetését és köszönetét levélben fogja az indiai tudományos társulattal közölni.

31. József főherczeg ő fensége köszönetét fejezi ki az Akadémia azon ajánlatáért, hogy „Czigány nyelvtanát” saját aegise alatt kiadni hajlandó, fölkeri az Akadémiát, hogy a munka kiadásáról gondoskodják, kijelentvén, hogy az összes költségeket fedezni kész.

Örvendetes tudomásul vétetik.

32. A könyvtári bizottság javasolja, hogy az Akadémia a helsingforsi „Hazai Nyelvtársasággal” és a prágai cseh nyelvészeti egylettel csereviszonyba lépjen.

A Nyelvtudományi bizottság kiadványainak és a Nyelvtudományi Közlemények eddig megjelent összes kötetének megküldése határozottatik.

33. Főtitkár jelenti, hogy akadémiai elnök úr ő exciája az Akadémia jelen évi nagygyűlésének kezdetét máj. 9-ikére, és befejező közülését máj. 15-ikére tűzte ki.

A II. és III. osztály fölkeretnek, hogy az ünnepélyes közülésen tartandó tudományos előadás tárgyában javaslatot tegyenek.

34. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és akad. kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől.

<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. XIII. Bd. Nr. 10.
<i>Brüssel.</i>	Société R. de Numismatique. — Revue. 1887. 1. Livr.
<i>Calcutta.</i>	R. Asiatic Society of Bengal. — a) Bibliotheca Indica. New-Series. Nr. 575—595.; b) Old Series. Nr. 252—255.
"	(Allahabad.) Indiai angol kormány. — a) A Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Northwestern Provinces. Part. X.; b) Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Oudh for Calendar year 1885.; c) Inscriptiones from Nepal.
<i>Catania.</i>	Accademia gioenia di Scienze Naturali. — Atti. Ser. III. T. XIX.
<i>Darmstadt.</i>	Historischer Verein für das Grossherzogtum Hessen. — Quartalblätter. 1886. Nr. 1—4.
<i>Dresden.</i>	Zeitschrift d. kön. sächs. Statist. Bureaus. Suppl. zum XXXII. Jahrgang.
<i>Erfurt.</i>	Kön. Akademie der gemeinnütziger Wissenschaften. — Jahrbücher. Neue Folge H. XIV.
<i>Frankfurt a/M.</i>	Physikalischer Verein. — Jahresbericht für 1884/5.
<i>Halle a/S.</i>	Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. Bd. XL. H. 3.
<i>Helsingfors.</i>	Bureau central de Statistique de Finlande. — Suomenmaan Tilastollinen Wuosikirja 1886.
<i>Kopenhága.</i>	L'Académie Royale de Copenhague. — a) Oversigt. 1886. Nr. 2; b) Mémoires. 6 ^{me} Série. Vol. II., Nr. 11. Vol. III. Nr. 4., Vol. IV. Nr. 2.
"	Société R. des Antiquaries du Nord. — a) Bomholms Oldtidsmindr og Oldsager; b) Aarboger. 1886. I. Bd. 3. H.
<i>London.</i>	Royal Society. — Proceedings. Vol. XLI. Nr. 247. 248. 249.
"	R. Asiatic Society. Journal. Vol. XIX. P. 1.
"	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol IX. Nr. 1.
<i>Montreal.</i>	Natural History Society. — The Canadian Record of Sciences. — Vol. II. Nr. 5. (két példány).
<i>München.</i>	Acad. Sitzungsbericht d. math. phys. Cl. 1886. II.
<i>Namur.</i>	Société Archéologique. — Annales. T. XVII. 1. Livr.
<i>New-York.</i>	American Geographical Society. — Bulletin. 1885. Nr. 3.
<i>New-Haven.</i>	Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXIII. January.
<i>Páris.</i>	Francozia kormány. — a) Travaux et mémoires du bureau international des poids et mesures. T. V.
<i>Regensburg.</i>	Historischer Verein für die Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. 40. Bd.
<i>Riga.</i>	Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Mittheilungen. XIV. Bd. 1. H.
<i>Róma.</i>	Olasz kormány. — a) Statistica giudiziaria civile e commerciale

- 1883.; b) *Annali di Statistica*. Ser. 3. Vol. XVI.; c) *Popolazione*. Anno XXIV. (1885.)
- Róma*. Accademia dei Lincei. — *Atti*. Ser. IV. Vol. II. Fasc. 10. 11.
- St.-Petersbourg*. Académie Impériale des Sciences. — a) *Bulletin*. T. XXXI. Nr. 3. (két példány).
- Washington*. Északamerikai kormány. — a) Report of the Commissioner of Agriculture. 1885.; b) Annual Report of the Smithsonian Institution for the year 1884.
- K. K. militär-geographisches Institut. Bécs. — *Mittheilungen*. VI. Bd. (1886.)
- Ornis*. Bécs. — *Ornis*. II. Jahrgang. $\frac{2}{3}$ H.
- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — *Anzeiger*. 1886. Nr. 25—27. (címlap és tartalomjegyzék.)
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — *Verhandlungen*. 1886. Nr. 15. 16. 17.
- K. K. Statistische Central Commission. Bécs. — *Österr. Statistik*. XIII. 2. H.
- K. K. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — *Verhandlungen*. XXXVI. Bd. 3. 4. Quart.
- Ferdinandeum für Tirol und Vorarlberg. Innsbruck. — a) Die Gemäldesammlung des Ferdinandeums. I. Bd.; b) Katalog der Gemäldesammlung; c) Führer durch das Tiroler Landes-Museum; d) Zeitschrift. Dritte Folge. 30. H.
- Bibliotheca Czartorysciana. Krakó. — *Catalogus Codicum Manu Scriptorum Musei Princ. Czartoryski Cracoviensis*. Fasc. I.
- K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — *Bulletino*. A. IX. Nr. 12.
- Vallás és közoktatásügyi magy. kir. minisztérium. Budapest. — a) A közoktatás állapotáról szóló jelentés 1885/6-ról. (két péld.); b) Jelentés az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalap 1885-iki állapotáról.
- Képviselőház. Budapest. — a) Jegyzőkönyv. 1886. 282—291. ülésekről; b) Irmányok. XVII.; c) Napló. XIII. köt. 38—52 ív és címlap.
- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. — a) Rendeleték tára. XX. évf. 11. 12. füz.; b) az 1886. évi törvények gyűjteménye. III. füz.; c) *Landesgesetzsammlung für 1886*. III. H.; d) *Collectiunea legilor*. 1886. Fasc. III.; e) *Sbierka Krajiných zákonovna rok 1886*. III. Sváz.
- Országos magy. kir. Statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyarország gazdasági statisztikai kézikönyve. I. évf.; b) *Statiszt. Évkönyv*. XIV. évf. 2. 5. és 10. füz. és címl. a XII. XIII. évfolyamhoz; c) *Statiszt. közlemények*. I. rész; d) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1886. 9. füzet.
- Magyar Földrajzi Társaság. Budapest. — a) Földrajzi közlemények. XIV. 10.; b) *Bulletin*. XIV. 7—10. Nr.
- M. kir. Földtani intézet. Budapest. — a) Könyv- és képtárának I. Pót-címlap-jegyzéke; b) *Földtani Közlöny*. XVI. köt. 10—12. füz.
- Egyetem. Kolozsvár. — *Tanrend* 1886/7. II. felére.
- Délmagyarországi természettudom. Társulat. Temesvár. — *Természettudományi füzetek*. IX. $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$. X. $\frac{1}{2}$ füzet.
- Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — *Viestnik*. God. IX. Br. 1.

Egri egyházmegye hivatala. — Schematismus Cleri Archi-diocesis Agriensis ad annum 1887.

A magyarországi kegyes-tanítórend névtára 1886/7. évre.

Magyar philosophiai szemle szerkesztősége. Budapest. — Szemle. V. évf. 6. füzet.

Vegytani Lapok szerkesztősége. Kolozsvár. — Vegytani Lapok. IV. 7—10 sz.

Székely-Udvarhely. Ev. ref. Collegium Értesítője. 1885/6.

II. Magánosoktól.

Kanitz Ágost. Kolozsvár. — Növénytani Lapok. X. évf.

Takács István. Budapest. — Nyelvünk ik-es igéi.

Dr. S. Mayer. Prof. Wien. — Das Strafprozessrecht Belgiens.

T. Victor Dickins. London. — The old Bamboo — Hewers Story.

Docteur Daguin-court. Paris. — Annuel Géologique Universel et Guide du Géologue 1885. 1886.

Eugene Schuyler Ph. Dr. LL. D. New-York. — a) Turkistan. Vol. I. II.; b) American Diplomacy and the furtherance of Commerce; c) Peter the great emperor of Russia. Vol. I. II.

Franciaia consul. Budapest. — Papiers de Barthélemy ambassadeur de France en Suisse 1792—1797. I. T.

Névtelen. Szent-Ágota. — Eszméletek az élet tengeréből. II. kötet.

Kempf József főgymn. tanár. Budapest. — Ó-kori klasszikusok. 1. 2. füzet.

Lőrincz Béla. Budapest. — A miniszteri Cabinet közjogi helyzete.

F. J. Wiedemann. St. Pétersbourg. Zusätze zu dem syriänisch-deutschen etc. Wörterbuch.

III. Nyomdaktól.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — a) A magyar büntető-törvénykönyvek magyarázata. II. 2. füzet; b) Istoría biblica; c) Ordo officii Divini.

Görög kath. Seminarium nyomd. Balázsfalva. — a) Tiganii; b) Geografia física.

Alexi nyomd. Brassó. — Bibliotheca Copilor. Nr. 5. 6. 7. 8.

Athenaeum részv. társaság nyomd. Budapest. — a) Virtus naptár 1887-re; b) (Orvosok zsebnaptára 1887-re; c) A jövedékek tankönyve; d) Michael Vörösmarty's ausgewählte Gedichte; e) Az ifjúság öröme; f) Királyfogás; g) Gazdasági zsebnaptár; h) Magyar gazdák Évkönyve. 1887.; i) Keresztény imádságos könyv; k) Az 1885. évi VII. és 1886. VIII. t.-cz. a főrendiház szervezetének módosításáról; l) Általános bányatörvény; m) A telekkönyvi betétek szerkesztéséről; n) Erstes Lesebuch; o) A magyarországi görög kel. szerb egyház önkormányzatáról; p) A budapesti férfi- és nő-ruhakészítő ipartestület alapszabályai; q) Társadalmunk problémái; r) Versek; s) Egyetemes európai jogtörténet; t) A kit nem akarnak befogadni. I. II.; u) Szemelvények Herodotos művéből; v) Homeros Odisseája; x) Kis földleírás; y) Simor János aranymiséje; z) Tájékoztó. 1886. 12. sz.; aa) Grimm meséi; bb) XI. Inceze pápa; cc) A budapesti rabbiképző-intézet Értesítője; dd) Névjegyzéke az 1886. fővárosi képviselőválasztóknak; ee) Egyetemes Világtörténet. III. kötet; ff) Magyarország statisztikája. II. kötet; gg) Die Ethik in der Halacha; hh) Német nyelvtan; ii) Kossuth Lajos iratai 20. füzet; kk) Görög nyelvtan; ll) Földrajz; mm) A budapesti szünidei gyermektelep egyesület Értesítője 1886.; nn) A Szent-István társulat

naptára 1887-re ; oo) Dr. Simor János megnyitó beszédei ; pp) Századok. XX. évf. 8. 9. 10. füzet ; qq) Magyar tanügy. Új folyam. IV. $\frac{7}{8}$. füzet ; rr) A budapesti telefon-hálózat előfizetői névsora 1886. decz. 1887. jan. ; ss) Magyar Zsidó Szemle. III. évf. 8. 9. 10. sz. IV. évf. 1. szám ; tt) Történelmi Tár. 1886. 4. 1887. 1. füzet ; uu) Az Athenaeum nagy naptára 1887. ; vv) A meteorológiai központi intézet Évkönyvei. XV. köt. ; xx) Kertészeti Lapok. 1886. 9—12. 1887. 1. sz. ; yy) Magyar Statisztikai Évkönyv. XIII. évf. 12. XIV. 5. 6. 7. 10. 11. XV. 3. füzet ; zz) Ugyanaz magyar és német szöveggel ; a) Hivatalos jelentés a budapesti 1885-iki orsz. ált. kiállításról. I. 2. III. 3. IV. 2. 3. 4. ; b) Czimlap a Magyar Statisztikai Évkönyv 1882. folyamához ; c) Magyarország köz- és magán könyvtárai 1885-ben. I. rész ; d) Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. e) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1886. 6. 7. 8. 9. füzet ; f) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. VI. évf. jan.—jún.

Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — a) Az ágost. hitvallásnak négy egyházkerülete jegyzőkönyve ; b) Huszonöt év Magyarország történelméből. 20. füzet ; c) Orsz. középisk. tanáregyesületi közlöny. XX. évf. 5. füzet ; d) Die Liebe und die Bekehrung. 3. Heft ; e) Arany János ; f) Die Sonntagsglocke ; g) A Galvantelepek ; h) Nyelvünk ik-es igéi ; i) A bányai ev. egyházkerület jegyzőkönyve.

Magy. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — a) A tudomány-egyetem tanrende. 1886/7. II. felére ; b) III. Tanév megnyitó-beszéd ; c) Nemzetgazdasági szemle. X. évf. 9. 10. füzet ; d) Görög nyelvtan ; e) Vallás- és közoktatásügyi m. k. minisztérium jelentése a tanítói nyugdíj állapotáról 1885. ; f) Vall. és közokt. m. kir. minisztérium jelentése a közoktatás állapotáról ; g) Néptanítók lapja. XIX. évf. 89—104. ; h) Herkules. III. évf. 45—52. sz.

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — a) Durchs Polizeihaus ; b) Zwei Reden : c) Földrajz.

Tóth László nyomdája. Kecskemét. — a) Protestans pap ; b) Vasárnap. 1886. 6— $\frac{26}{27}$. szám.

Stein J. nyomdája. Kolozsvár. — a) M. kir. csendőrség Évkönyve. 1887. ; b) Névkönyv az erdélyi ev. ref. egyházkerület számára. 1887. ; c) Erdélyi Múzeum-egylet böles.- nyelv- és történettud. kiadv. III. köt. 3. füzet ; d) Erdélyi múzeum-egylet orvos-természettud. Értesítője. I. orvosi szak. XI. évf. 3. füzet ; II. természettud. szak. XI. évf. 3. füzet ; III. népszerű szak. XI. évf. 2. sz.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — Statuten.

Stamfel és társa nyomdája. Pozsony. — a) Die Tragödie des Menschen ; b) Tanulók könyvtára. 37—40. füzet ; c) Tanulók naptára ; d) Vezérfonal a francia nyelv beszélésére ; e) Ima és énekkönyv ; f) Hasznos mulatságok I. ; g) Jegyzék a ház kéményeinek tisztításáról ; h) Világtörténelmi tabellák ; i) Magyar nyelvgyakorló ; k) A pozsonyi főreáliskola Értesítője 1885/6. ; l) A pozsonyi kath. főgymn. Értesítője 1885/6. ; m) Magyar hölgyek életrajzai 8. 9. 10. ; n) Panstenographia ; o) Latin stílusgyakorlatok ; p) A pozsonyi k. akad. jogász-segélyző egyesület alapszabályai ; q)

Modificirte Statuten; r) Kortársaink. $16/20$. füzet; s) A pozsonyi köz-művelődési egyesület névjegyzéke; t) A pozsonyi Casinó alapszabályai; u) A pozsonyi kir. Akadémia személyzeti létszáma stb. 1886/7.; v) Hogyan kell desiniciálni; x) Wie soll man desiniciiren; y) A pozsonyi ipar-kamarának Jegyzőkönyve 1886. jún. aug. és oktoberről; z) Ugyanaz németül; aa) Két héber nyelvű nyomtatvány; bb) Simor János ötven évi apostolkodása; cc) Johann Simors fünfzig jähriges Wirken; dd) A pozsony megyei gazd. egyesület Értesítője. 1886. 5—8. sz.

Wigand F. K. nyomdája. Pozsony. — a) A pozsonyi keresk. Akadémia évi jelentése 1885/6-ról; b) Jahresbericht der pressburger Handels-Akademie 1885/6.; c) Az ev. hat osztályu népiskola Értesítője 1885/6.; d) A magyarhoni ág. hitv. egyetemes egyház theolog. Akadémia Évkönyve 1885/6.; e) A pozsonyi régi és új színház; f) Paedagogiai Plutarch. $6/8$. $9/10$. füzet; g) Chronologisch-übersichtliche Darstellung. 1. 2. II.; h) Számoló-könyv; i) Paedagogiai Zsebnaptár 1886/7. tanévre; k) Das Weib und seine Bestimmung; l) Ev. egyház és iskola. IV. évf. 27—52. sz.

VI. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. 1886. 6. sz.

Nyelvtudományi Értekezések. XIII. 11. 12. sz.

Történettudományi „ XIII. 4. 5. sz.

Archaeologiai Értesítő. VI. 5. sz.

Természettudományi Értekezések. XVI. 4. 5. sz.

Mathemat. és természettud. Értesítő. V. $1/2$. sz.

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA
É R T E S Í T Ő J E.

NYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály második ülése.

1887. február 7.

DEÁK FARKAS rendes tag helyettes elnöklése alatt.

36. Ballagi Aladár l. t. olvassa következő cz. értekezését: „A XIV. Lajos korabeli írók.“

Szokott módon kiadásra kerül.

37. Békesy Károly mint vendég olvas a „Választási reform“-ról.
Bírálatra adatik.

KILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály második ülése.

1887. február 14.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

39. Konkoly Miklós l. t. felolvassa „Hullócsillag-megfigyelések a magyar korona területén 1886.“ cz. értekezését.

40. Horváth Géza l. t. „A gubacsképző levéltetvek mézgás váladékáról“ értekezik.

41. Koch Antal részéről: „A brassói hegység földtani szerkezete“, bemutatja Szabó József r. t.

42. Krenner József r. t. bemutatja az „Akanthit ásványokról“ cz. értekezését.

43. Than, Károly r. t. jelentést tesz: „A tata-tóvárosi főforrás“ chemiai vizsgálatáról.

E tárgyhoz Fodor József és Szabó József szintén hozzá szóltak.

44. Kürschák József részéről: „A körbe és a kör körül irt sokszögek elméletéhez“, beterjeszti König Gyula l. t.

TIZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I-ső osztály harmadik ülése.

1887. február 21.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

46. Ábel Jenő l. t. „Az ó- és középkori Terentius biographiákról“ értekezik
Bírálatra adatik.

47. Simonyi Zsigmond l. t. bemutatja Alexi Györgynek mint vendégnek
„Magyar elemek az oláh nyelvben“ című értekezését.

Bírálatra adatik.

TIZENEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. február 28.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

48. György Endre l. t. felolvassa emlékbeszédét Beöthy Leó 1886. január
5-én elhunyt l. t. fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

49. Elnök jelenti, hogy a zágrábi Délszláv Akadémia meghívta Akadémiánkat
Boskovich Rogér délszláv tudós halálának százados évfordulóján, febr. 14-én, tar-
tandó ünnepélyre. Az idő rövidege miatt gyorsan kellett intézkednie, s utó-
lagos jóváhagyás reményében Hunfalvy János r. tagot kérte föl Akadémiánk
képviselőtérre az említett ünnepélyen.

Jóváhagyó tudomásul vétetik.

50. Hunfalvy János felolvassa jelentését a zágrábi Boskovich ünnepélyről,
melyben egyszersmind Boskovich Rogér tudományos munkásságát is rajzolja. A
jelentés így szól:

Tisztelt Akadémia! A Délszláv Akadémia f. hó 14-kén Boskovich Rogér
József emlékét ünnepelte meg, a ki 1787 február 13-kán sirba szállt. Az ünnepre
a mi Akadémiánkat is meghívta, s a nmgú elnök úr engemet küldött Zágrábba.
A következőkben szerencsém van rövid jelentést tenni.

Boskovich 1711. május 18-kán Raguzában született. E város a régi Epidaurus
omladékai közelében 636 táján keletkezék; lakosai halászattal, hajózással és
kereskedéssel foglalkozván, lassankint szaporodtak s Velencéhez hasonló aristo-
kratiai köztársaságot alapítának, melynek területe egy felől a Narenta torkolatáig,
másfelől a „Bocche di Cattaro“-ig terjedett ki. A kis köztársaság a Kelettel való
kereskedés következtében gyorsan felvirágzott, s kormánya nagy ügyességgel
tudta önállóságát biztosítani. Legveszedelmesebb versenytársa és ellensége Velence
volt; hogy ez ellen megvédhesse magát, majd Genuával, majd a byzanci csá-
szárokkal szövetekezék, majd a magyar királyok védelme alá adá magát. Mikor
Velence majdnem egész Dalmátországot meghódoltatá (1420—1424.), a törökök
pedig Szerbiát és Boszniát elfoglalák (1459. és 1463.), Raguz a török szultán
oltalmába veté magát, mivel a magyaroktól gyámolítást többé nem remélhetett.

A török szultánnak Raguzá csak némi adót fizetett, ezért pedig sokféle kereskedelmi kiváltságokat élvezett a török tartományokban; ipara, különösen posztógyártása és kereskedelme tehát folyvást gyarapodik vala, mikor Velence már hanyatlani kezdte. Mivel a szultán a köztársaságot nem bántotta, azért ez mindig azon volt, hogy területe török birtokokkal legyen határos: követei még a karlóczai kongresszuson is (1699.) mindent elkövettek, hogy Klek és Szutorina a török birtokában maradjon; ezt a két földszalagot azután a bécsi kongresszus (1815.) is meghagyá a töröknek, noha akkor Raguzá s egész Dalmátország Ausztriának jutott osztályrészül.*)

Raguzá első lakosai kétségkívül római olasz eredetűek voltak s olaszúl beszéltek, de a XI. századtól fogva a szerb szláv népelem lett túlnyomóvá. Az előkelő családok alkalmasint az egész középkoron át s utóbb is olasz eredetűek voltak, de azok nagyobbára kihaltak, vagy elszlávosodtak, s annyi bizonyos, hogy Raguzában (szlávul Dubravnik) a déli szláv irodalom korán fejlődött ki. A tanács rendeletéből már 1400 óta köziskolák támadtak, melyekben eleintén jeles külföldi tudósok tanítottak, utóbb pedig a műveltség és a tudományok ápolása általánosan elterjedt a köztársaságnak polgárai között, s minden előkelő családnak voltak oly tagjai, kik az irodalom mezején kitűntek. A XV. században Darsich Balázs és Menze Zsigmond, a XVI-dikban Vetremi Balázs, Gozze István, Nale Miklós, Gondola Ferencz, Caboga Őzséb, Razzi Szerafin, Benezza Simon, Medo Antal, Gozza Miklós, Ragnino Domonkos, Slatarich Domonkos, Csubanovich Endre, a XVII-dikben Darsich Marinus, Palmotta és Bona említetnek, mint jeles szláv tudósok és költők. Ragninót († 1607-ben) szláv Petrarcának nevezik. Gondola Ferencz († 1638.) Tasso Jeruzsálemét fordította szláv nyelvre, ugyanő egy híres nagy hőskölteményt szerzett, az Oszmanidát, mely III. Zsigmond lengyel király László nevű fiának hőstetteit s Oszmán szultán halálát tárgyalja. Ezt a költeményt 1827-ben olasz fordításban is kiadták. A múlt század elejétől fogva a szláv múzsa Raguzában el kezdett némulni, nem csak a tudósok, hanem a költők is a latin nyelvet használták.

Boskovich tehát Raguzában született, atyja Miklós, a török birodalomból költözött vala oda; nagyon fiatal korában a jezsuita szerzetbe lépven, 1725-ben Rómába került, hol leginkább a matematikával és philosophiával foglalkozék. Éles elméjével és gyors felfogásával bámulatba ejtette tanárait, csakhamar Newton nagy munkáját kezdé forgatni. A mellett költeményeket is írt, még pedig úgy, mint őt testvére, latin nyelven. Tankölteményeiben természettani kérdéseket is tárgyalt, így egy költeményt a nap- és holdfogyatkozásról szerzett s azt a londoni tudós társaságnak ajánlotta. Elvégezvén tanulmányait, Rómában és más olasz városokban tanároskodott, a mellett minden szabad idejét matematikai és physikai kérdések fejtegetésére fordította. Már 1736-ban értekezett a Nap foltjairól, Mercurius elvonulásáról a Nap előtt s az éjszakai fényről. Általában Boskovich egészen Leibnitz, Newton, Hnyghens nyomaiba lépett s csillagászáttal foglalkozott. A messzelátó javításán is fáradozott. 1743-ban a Föld alakjáról jelent meg két dolgozata s ennek következtében Rómában a mathesis és geometria tanárává lett; 1752-ben „Elementa Matheseos“ című híres munkája jelent meg, három kötetben, különösen a harmadik kötetet dicsérték, mely a kúpszeleteket tárgyalja.

*) L. Hunfalvy János: *Egyetemes földrajz*, I. köt. 92. s. k. 1.

Ezenkívül számos természettani értekezést is írt, pl. „De motu corporum projectorum in spatio non resistente; de lege virium in natura existentium; de electricitate atmosphaerica“ stb. Legnagyobb és leghíresebb munkája, mely öt kötetben jelent meg, ezt a címet viseli: *Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicum legem virium in natura existentium*. Ebben Boskovich mintegy közép helyet foglal el Leibnitz és Newton között, elmélete sok tekintetben megegyez Leibnitzével és Newtonéval, de sok tekintetben mind a kettőtől különbözik is. Newton három alaperőt vett fel: a gravitációt, cohesiót és fermentációt, Boskovich pedig csak egyetlen egy erőt vett fel: ő az atomistius bölcsészetnek vetette meg alapját. — Philosophiai, physikai és matematikai ismeretei által annyira kitűnt, hogy híre Európaszerte elterjedt. XIV. Benedek pápa nagyra becsülte s gyakran kérte ki tanácsát. V. János Portugallia királya Brazília fűlvételét s határainak megállapítását akarta végrehajtani s arra a Jézusrend generálisától kért alkalmas embert. Boskovichot ajánlotta a generális, de Valenti bíbornok a pápa meghagyásából rábirta, hogy maradjon Olaszországban s az egyházi államban hajtsa végre azt, a mit Braziliában akart tenni. Boskovich ekkor Maire Kristóffal együtt Remo és Rimini között fokmérést tett; két délköri fokot mért meg két év alatt, munkáját 1752-ben fejezte be s két értekezésben ismertette meg: „De expeditione literaria per Pontificium ditionem ad dimetiendos duos meridiani gradus et mappam geographicam corrigendam“ és „De instrumentorum apparatu et usu ad dimetiendos meridiani gradus“. — Boskovich buzdítására azután Szardiniában, Ausztriában és Németországban is tettek fokméréseket; Ausztriában Liesganig a bécsi jezsuita collegium csillagvizsgáló intézetének igazgatója bizatott meg a munkát végrehajtásával. Liesganig 1760-ban fogott hozzá, a délkört Béctől Varasdig, s azután Magyarországon Péterváradtól Kistelekig mérte meg.

Boskovich néhány diplomatiái küldetésben is eljár; a luccai tanács Bécsbe küldé, hogy a Lucca és Toscana között fenforgó viszály kiegyenlítését eszközölje, s miután megbízatásában sikerrel eljár vala, a luccai nemesek közé vétetett föl. Utóbb szintén diplomatiái megbízással Párisba ment, s ott hosszabban mulatván, alkalma volt a legjelesebb emberekkel megismerkedni. 1759-ben Londonba utazék, a hol szintén nagy kitüntetésben részesült, a királyi tudós társaság tagjai közé is fűlvette. 1760-ban a Venus elvonult a Nap előtt, Boskovich idejekorán figyelmezteté a tudós világot a ritkán előforduló tüneményre és sürgeté annak különböző helyeken való megfigyelésére. Az angol kormány őt Kaliforniába akarta küldeni, de Boskovich Konstantinápolyban óhajtotta a Venus elvonulását megfigyelni; el is indult oda, de útjában elkésett, s azután meg is betegedett. 1764-ben Rómába visszatérván, nem sokára azután Milanóban lett tanárrá, s egyzersmind az ottani új csillagászati intézet igazgatójává. Ott nem sokáig működött, tisztársaival nem tudván megférni, Párisba ment; itt az újonan felállított optikai intézet igazgatójává lett s néhány éven át egészen a csillagászatnak szentelte magát. Számos csillagászati értekezést bocsátott közre latin, néhányat franczia nyelven is. Talán legnevezetesebbek a következők; „*De mensura Solis parallaxi Senis observata*“, „*De determinanda ope catoptricae orbita planetae*“, „*De inaequalitatibus, quas Jupiter et Saturnus sibi mutuo videantur inducere, praesertim circa tempus conjunctionis*“, „*De la détermination de l'orbite d'une comète par trois observations peu éloignées entr'elles*“; *Construction plane de la trigonométrie sphéri-*

que“, „*Sur l'orbite d'une comète dont on a les observations dant les deux noeuds*“. Ugyanabban az időben az achromaticus telescop javításán is fáradozott; némelyek a prismaticus micrometer feltalálását is neki tulajdonítják.

Részint az idegenkedés miatt, melyet a francia tudósok részéről tapasztalt, részint a sok munka által megtört egészsége helyreállítása végett Boskovich 1785-ben elhagyá Párist s Olaszországba tért vissza; Bassanóban két évig mulatván, kiadá öt kötetes munkáját, melynek első és második kötete az optikát, harmadik kötete a legnyjabban fölfedezett üstöküst és bolygót, negyedik kötete a csillagászati műszereket s végre ötödik kötete a Napnak tengelyén való forgását tárgyalja. Miután ezen munkája megjelent vala, Boskovich Bassanóból Firenzébe, majd Milanóba ment s itt 1787. február 13-kán meghalt. Egyik tisztelője, Renati Gilbert, Milanóban a tudományok és művészetek Akadémiája előtt állíttatott tiszteletére egy emléket, szülővárosa pedig a székesegyházban állíttatta fel sírkövét. Háromszögelési munkálataira a Dalmátország déli határszélén álló roskatag kőépítmény is emlékeztet, melyet „torre di Boskovich“-nak neveznek.

Boskovich tehát a múlt század egyik legjelesebb és legbuzgóbb tudósa volt, a ki vagy 200 kisebb-nagyobb dolgozatot írt s korának leghíresebb tudósaival levelezett és társalkodott. Mindenesetre megérdemelte, hogy emléke fölélesztessék; s jóllehet horvát nyelven talán csak egy-két költeményt írt, mégis a Délszláv Akadémia helyesen tette, hogy őt, különösen mint horvát tudóst, ünnepelte. Vajjon ne tartsuk mi tiszteletben Katona, Pray, Bél Mátyás stb. emlékéit, ne számítsuk-e őket a magyar nemzet tudósa, díszei közé csupán csak azért, mivel munkáikat latin nyelven írták? Csak éretlen elfogultság teheti azt, mely nagyon szeretné a latin tudományt kitörölni, a jelent a multtól elszakítani, s nem is gyanítja, hogy ha ezen törekvése sikerülne, azonnal barbár tudatlanságba sülyesztené a nemzetet s a magyar tudományosság pislogó mécsét is eloltaná.

Az ünnepnek Zágrábban egészen tudományos színezete volt; a Délszláv Akadémia gyűlésterme, melyet korántsem mondhatunk nagynak, egészen megtelt az Akadémia tagjaival, kik leginkább a zágrábi egyetem tanárai, s a hallgató közönséggel, leginkább az egyetem tanulóival. Ilülgyet a hallgató közönség között csak kettőt láttam; külföldi vendég kettő volt jelen, t. i. a Magyar Akadémia képviselőjén kívül még a milanoi csillagvizsgáló intézet igazgatója és az Accademia dei lincei tagja jelent meg. Több olasz tudós-testület üdvözlő iratot küldött. Zágráb városának polgármestere is megjelent.

Dr. Rački kanonok nyitá meg a gyűlést s tartotta az emlékbeszédet, melyben Boskovich életének viszontagságait és tudományos működését adta elő, természetesen horvát nyelven, de sok latin és olasz idézetekkel, melyek az ünnepeltnek érdemeit magasztalják. Beszédét az olasz tudós testületektől beküldött üdvözlések felolvasásával s a magyar és olasz Akadémia képviselőinek bemutatásával és üdvözlésével fejezte be; ezt ékes latin nyelven tette. A közönség feszült figyelemmel hallgatta végig a beszédet, de egyszer sem szakította félbe, tetszését csak a végén fejezte ki éljennel és tapssal. Dr. Rački azután az elnöki széket foglalta el, s dr. Markovics, a *bölcsészet* tanára a zágrábi egyetemen, Boskovich bölcsészeti elveit és nézeteit fejtegette, összehasonlítván azokat Leibnitz, Spinoza, Descartes, Kant s az újabb *bölcsészek* elméleteivel. Markovicsnak igen kellemes hangja, élénk, mondhatni művészies előadása van, úgy, hogy gyönyörködve hallgattam, jóllehet nem sokat értettem belőle. Az előadás másfél óráig tartott s

a közönség szintén feszült figyelemmel végig hallgatta, és zajos tetszésre tört ki, midőn Markovics előadását e szavakkal befejezé: „Ila a horvát nemzetet Boskovich szelleme lelkesíti. remélhetjük, hogy emlékét a második évszázad végén nagyobb fényvel fogja ünnepelhetni“.

Más alkalommal külön akadémiai előadásokban Boskovich természettani, csillagászati és matematikai dolgozatairól fognak értekezni. Mindezeket az előadásokat, valamint Boskovichnak nyomtatásban meg nem jelent dolgozatait és leveleit, melyeket most gyűjtöttek össze. külön kötetekben fogják kiadni. Zágráb városa egyszersmind elhatározá, hogy Boskovich mellszobrát fogja valamely közterén felállíttatni.

A gyűlés után dr. Rački saját házában megvendégelte a két külföldi vendéget s az egyetem bölcsészeti tanárait.

Tudomásul vétetik.

51. A h. főtitkár jelenti, hogy a főrendiház f. évi február 10-én tartott ülésében elrendelte az Akadémia által kért főrendiházi nyomtatványoknak az Akadémia könyvtára számára való kiszolgáltatását, kivéve az 1861-iki nyomtatványokat, melyek egyetlen példányban sem állanak rendelkezésre. S erről maga a főrendiház elnöke, Sennyei Pál értesíti az Akadémiát.

Köszönettel vétetik.

52. Olvassatik Szász Károly t. t. f. évi február 20-án kelt levele, mely szerint tiszteletbeli tagságról lemond s az erről szóló oklevelet visszaküldi. „A M. T. Akadémia — úgy mond — múlt 1886. évi nagygyűlésén, melyben hivatalos távollétem miatt részt nem vehettem, azzal a meg nem érdemlett kitüntetéssel tisztelt meg, hogy tiszteletbeli taggá választott, és az arról szóló oklevelet az Alapszabályok 20. §-a értelmében részemre ki is szolgáltatta. Soká haboztam: elfogadjam-e a megtisztelő kitüntetést? Végre arra határoztam magamat, hogy sem irodalmi működésem alapján, sem társadalmi állásom igénytelenségénél fogva e kitüntetés engem meg nem illetvén, azt jó lelkiismerettel el nem fogadhatom; inkább illik egész tisztelettel arra kérnem a tekintetes Akadémiát, hogy engem eddigi rendes tagi helyemen meghagyni, a tiszteleti tagsággal pedig más érdemesebbet megtisztelni méltóztassék, olyant a kitől az Akadémia Alapszabályai 14. §-a értelmében díszje és java öregbédését inkább várhatja.“

Sajnálattal vétetvén a lemondó levél, áttétetik az I. osztályhoz tudomás és esetleges véleményadás végett.

53. A h. főtitkár jelenti, hogy Zloczky Theodósz, munkács-egyházmegyei gornyési lelkész „A kárpátalji orosz nyelv oknyomozó grammatikája“ ezimű kéziratát küldötte be kiadás végett.

Áttétetik az I-ső osztályhoz.

54. A könyvtári bizottság javasolja, hogy a győri kir. kath. tanítóképzőintézet kérelmére küldessenek meg az intézeti könyvtár számára a Nyelvelmlektár és Magyar Költők Tára eddigi kötetei.

A javaslat elfogadtatik.

55. A könyvtári bizottság javasolja, hogy a Klotild fővárosi szeretetház könyvtárának, Weisz Bernát szeretetházi elnök kérelmére, küldessék 25—30 darab könyv az Akadémia kiadványaiból, a melyeket a h. főtitkár odavalóknak tart s melyek az Akadémia könyvkészletében leginkább nélkülözhetők.

A javaslat elfogadtatik.

56. A h. főtitkár jelenti, hogy Ristelhuber P. Párisból „Deux dialogues du nouveau langage français italianisé et autrement desguizé, principalement entre les courtisans de ce temps par Henri Estienne. Avec introduction et notes par P. Ristelhuber“ című két kötetes kiadványából 28 példányt küldött az Akadémiának ajándékkul kiosztás végett.

Köszönettel vétetvén, egy-egy példány belőlök az akadémiai, n.-múzeumi és egyetemi könyvtárban helyezendő el, a többi pedig az Akadémia tagjai közt a kik erre nézve jelentkeznek kiosztandó.

57. A h. főtitkár figyelmezteti a tagokat, hivatkozva az Ügyrend 12. §-ra, hogy a mennyiben a jelen évi nagygyűlésen való megválasztás végett tagokat ajánlani kívánnak, indokolt ajánlataikat f. évi márczius 31-ik a főtitkári hivatalnak beküldeni sziveskedjenek.

Tudomásúl vétetik.

58. Bemutattnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és akadémiai kiadványok ily renddel:

I. Testületektől.

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — a) Verhandlung. Bd. XIV. Nr. 1; b) Zeitschrift. XXI. Bd. 6. XXII. Bd. 1. H.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher. LXXXII. H.
- Brüssel.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1887. 1. Livr.
- Bukarest.* Academia Română. — a) Documente priv. la Istor Românilor. Vol. V. P. 2; b) Miron Costin. Tom. I.
- Firenze.* R. Accademia della Crusca. — Atti. 1886. Novembre.
- Görlitz.* Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. — Neues lausitzisches Magazin. LXII. Bd. 1. 2. H.
- Helsingfors.* Kotikielen Seura. — Virittäjä. I. II.
- London.* Angol kormány. — Agricultural Departement. — a) Agricultural Returns of Great Britain. 1886; b) Agricultural produce statistics. 1886.
- „ Royal Society. — Proceedings. Vol. XLI. Nr. 250.
- „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 2.
- Montreal.* R. Society of Canada. — Proceedings. 1885. Vol. III.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1886. Nr. 2.
- „ American Museum of Natural History. — Bulletin. Vol. I. Nr. 8.
- Róma.* Olasz kormány. — Inchiesta sulle condizioni igieniche e sanitarie dei comuni.
- „ R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. II. F. 12. Vol. III. F. 1. 2.
- K. Akademie der Wissenschaften. Wien. — a) Die Internationale Polarforschung 1882/3. Bd. II. Abth. 2; b) Anzeiger. 1887. 1—5. Nr.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — a) Verhandlungen. 1886. Nr. 18. 1887. Nr. 1. és czímlap; b) Abhandlungen. Bd. XII. Nr. 4; c) Jahrbuch. 1886. Bd. XXXV. H. 4.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Österreichische Statistik. XIV. 1. H.

Verein böhmischer Philologen. Prag. — Listy filologické a pedagogické. R. XIII. K. K. archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 1.

Főrendiház. Budapest. — a) Irományok : 1865. I. II. ; 1869. I—VI. ; 1872. I—VIII. ; 1875. I—V. $\frac{1}{51}$ ív. VI—X. ; 1878. I—X. ; 1881. I—IX ; 1884. I—V. köt. b) Naplók : 1865/8. I. $\frac{1}{81}$ ív ; 1869/70. $\frac{1}{50}$ ív ; 1875/8. I. $\frac{1}{3}$. II. $\frac{1}{4}$; 1872/5. I. II. $\frac{1}{3}$. III. $\frac{1}{2}$; 1878/81. I. II. $\frac{1}{2}$ füzet. LIX—LXXXVII ; CXLIX—CLXVIII ; 1881/4. I. $\frac{1}{3}$ füz. II. ; 1884/6. I. II. köt. c) Jegyzőkönyvek. 1865/8. 1—28. ív ; 1869/72. I. $\frac{1}{48}$ ív. II. $\frac{1}{60}$ és a/b ív ; 1872/5. $\frac{1}{4}$ füz. ; 1875/8. $\frac{1}{58}$ ív ; 1878/81. $\frac{1}{84}$ ív ; 1881/2. $\frac{1}{57}$ ív ; 1884/6. $\frac{1}{2}$ füz. Országos magy. kir. Statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal 1886. 10. füz. Magyar Földrajzi Társaság. Budapest. — Közlemények. XV. 2. füz. Meteorológiai és Földdeleljességi m. kir. központi Intézet. Budapest. — Évkönyv XV. kötet.

Kalocsai érseki megye. Schematismus Cleri Archi-Dioecesis Colocensis et Bacsensis ad annum Christi 1887.

Egri érseki joglyceum 1886/7. tanrendje.

II. Magánosoktól.

Chyzer Kornél. S.-A.-Ujhely. — Zemplén vármegye méhféléi.

K. d'Olivecrona. Stockholm. — a) Om en Reform i afseende på de Juridiska Studierna och Examina vid Universitetet i Upsala ; b) Chefens för Kongl. Justitie-Departement Underdåniga embetsberättelse. År 1885 ; c) Fångvårds-styrelsens underdåniga Berättelse för år 1885.

Névtelen. Budapest. — Gróf Károlyi család oklevéltára. IV. köt.

Vincenz von Haardt. Wien. — 6 földabrosz.

Kőváry L. Kolozsvár. — A keresztény család hivatása.

Rystelhuber P. Páris. — Deux dialogues du nouveau Langage françois italianisé. T. I. II.

III. Nyomdaktól.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — A minorita rend névtára 1887.

Görög kath. Seminarium nyomdája. Balázsfalva. — Compendiului Istoriei univ.

Alexi nyomdája. Brassó. — Biblioteca Copilor. Nr. 9—12.

Franklin társulat nyomdája. Budapest. — a) A nemzeti Casino Évkönyve. 1886 ; b) Goethe. Faust ; c) Egy kritikus albumából ; d) Reflexiók ; e) Ráskai Lea ; f) Zsebkönyv a m. kir. rendőrség számára 1887 ; g) Színészek naptára ; h) Gróf Károlyi család Oklevéltára. IV. köt. ; i) A szüléset tankönyve ; k) Döntvénytár. Új folyam. XV. köt. ; l) Napló-töredék ; m) Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye. 1886. 4. füz. ; n) Magyar jogászgyeleti értekezések. XXXII. sz. ; o) Gázmotorok ; p) Fürdőtán ; r) A m. kir. földtani intézet kiadványai. I. pót-cím-jegyzéke ; s) Földtani Közlöny. XVI. köt. 10—12. füz. ; t) Olesó könyvtár. 214—224 ; u) Gyümölcsészeti és Konyhakertészeti Lapok. VII. 10—12.

VIII. 1.; v) Felső nép- és polgáriskolai Közlöny. III. 17—20. sz.; x) Nemzeti névelés. VII. 8—10. VIII. 1. füz.; z) Magyar történeti Életrajzok. II. évf. $\frac{1}{2}$ füz.

Hornyánszky V. nyomdája. Budapest. — a) Pálmaágak. VII; b) Historie Biblike; c) Protestáns népkönyvtár. I. 1. sz.; d) Neven Svetje. I; e) Pořádek swaté Passie; f) Elemi számtan; g) Mein Zeugnis. 2. H.; h) Slovenské Noviny. R. II. Číslo. 8—18; i) Távirászati Rendeleték Tára. 1886. 14. sz. és tartalomjegyzék. 1887. 1—3. sz.; k) Telegrafügyi Szemle. II. évf. 1. 2. füz.; l) Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. XX. évf. 6. füz.; m) Községi Közlöny. IX. évf. 3—5. sz.; n) Téli Ujság 8. évf. 8—10. sz.; o) Keresztyén Népbarát; p) Reč.

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — a) Jubiläum; b) XV. Gebahrungs-Ausweis; c) A punkafői községi hitelpénztár XIV. évi kimutatása; d) Ugyanaz németül.

Tóth László nyomdája. Kecskemét. — a) A tolnai ref. egyház. közgyűlés jegyzőkönyve 1886; b) A kecskeméti elemi leányiskola XI. Értésítője; c) A kecskeméti áll. főreáltanoda 1885/6. Értésítője; d) A kecskeméti női ipariskola 1885/6. Értésítője; e) A kecskeméti k. r. főgymn. 1885/6. Értésítője; f) Tarka világ; g) Kecskemét sz. kir. város lakbérleti szabályai; h) Kecskemét városi felső népiskola XIV. Értésítője; i) Egyházi beszéd; k) Kecskemét zálogintézetének alapszabályai; l) Kecskemét város nyugdíjintézetének szabályzata; m) Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegyei tanítói testület alapszabályai; n) A győnki ev. gymn. 1885/6-iki Értésítője; o) A pestmegyei ág. hitv. ev. esperesség 1886. közgyűlés jegyzőkönyve; p) A kecskeméti ipariskola III. Értésítője; r) Igazgatói zárjelentés a kecskeméti községi népiskolákról. 1885/6; s) A kecskeméti ev. ref. egyházmegye jegyzőkönyve. 1886; t) Ima és egyházi beszéd; u) Evang. lelkészi tár. VII. évf. 1—12. füz.; v) Magyar protestáns egyházi és iskolai figyelő. VIII. évf. 1—12. füz.

Ziegler Károly nyomdája. Komárom. — Hitelemzés példákban. II. köt.

Fischel Fülöp nyomdája. Nagy-Kanizsa. — Katonai Olvasókönyv.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — Statuten des Hermania Vereins.

Ref. főiskola nyomdája. Sárospatak. — Bibliai történetek.

Skarnitzel F. nyomdája. Szakolecza. a) Umučenie. II. Díel; b) A miavai takarékpénztár alapszabályai; c) Kazatelna. Roč. VII. Čís. 4.

Kirchner E. özv. nyomdája. Versecz. — XIX. ordentliche General-Versammlung der Sparcassa in Werschetz.

Bittermann nyomdája. Zombor. — a) Zombori keresk. és iparbank igazgatóságának 1886-iki jelentése; b) Ugyanaz németül; c) Ugyanaz szerbül.

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Emlékbeszédek. IV. 3. 4.

Társadalmi Értekezések. VIII. 10.

Dr. Wlassics Gyula. A bűnkísérlés és bevégzett bűncselekmény. A tettesség és részesség tana. II. köt. A bűnkísérlés és bevégzett bűncselekmény tana.

Archaeologiai Értesítő. VII. 1. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

TIZENKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály h a r m a d i k ü l é s e .

1887. márczius 7.

PULSZKY FERENCZ osztályelnök elnöklése alatt.

60. Thaly Kálmán r. t. olvassa : „Bercsényi Miklós és XIV. Lajos diplomatiája 1701—1703.

Tudomásül vétetik.

61. Zsilinszky Mihály lev. tag következő értekezését olvassa : „Az eperjesi tanácskozmány 1648.“

Szokásos úton elintézendő.

3. Ballagi Aladár l. t. Colbert egyéniségéről értekezik.

Szokott módon elintézendő.

TIZENHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály h a r m a d i k ü l é s e .

1887. márczius 14.

THAN KÁROLY osztályelnök elnöklése alatt.

63. Hantken Miksa r. t. „Tinya Vásárhelyii, egy új csiganem és faj a kongéria rétegekből“ cz. értekezését olvassa, bemutatta a természetben is, eddigi két lelőhelyéről: Tinnye és Ettyek.

64. Wartha Vinceze l. t. „Az ivóviz kérdéséről“ értekezik. Előadása után hozzá szóltak: Than Károly, Fodor József. Az értekezés kivonata így szól:

A tudomány és gyakorlat egymással való találkozása számtalan téren észlelhető. A tudomány emberei vannak hivatva a gyakorlati kérdésekkel kapcsolatos elméleti kérdéseket átkutatni és minden oldalról megvilágítani. Tudományos akadémiák vannak hivatva a tudományos kutatásokat elősegíteni. Gyakorlati kérdésekben pártállást foglalni akadémiáknak nem szabad, mert tudományos kérdések sem szónoklások, sem szavazások által el nem dönthetők. A budapesti végleges vízmű kérdése foglalkoztatja most nemcsak a főváros intéző köreit, hanem a nagy közönséget is.

A gyakorlati kérdés az: vajjon a káposztásmegyeri és gödi hidegvíz-források, vagy a tata-tóvárosi hév víz vezetessék-e be a pesti oldal csőhálózatába? — A dunavíz a szűrés rosszasága miatt szorítatott ki, az óbudai források pedig azért, mert egyrészt állítólag nagyon gipsztartalmuak, de másrészt nagyon meleg is és ez utóbbi körülménynél az illető szakvélemény kiemeli, hogy a jó ivóvíz hőmérséklete legfeljebb 10—12° C. legyen. — Több mint két éve, hogy dr. Than, dr. Fodor és Balló igen kedvező véleményt adtak a káposztásmegyeri források vizéről és azoknak a végleges vízmű céljaira való felhasználása mellett nyilatkoztak.

A víz elemzése és megvizsgálása rendszeren a forrásból merített vízzel történik és tekintet nélkül vagyunk arra, vajjon az olyan állapotban jut-e a fogyasztók birtokába. Így tehát a vízvezeték technikai kivitele is befolyásolja a víz minőségét, a mely a fogyasztóhoz jut. — A víznek közegésszégi szempontból való megvizsgálásánál a főszűly a vízben foglalt organikus anyagok minőségére és mennyiségére kell, hogy fektetve legyen.

E célra több módszer szolgál, a melyek közül a Kubel-féle eljárást, a melyet Németországban alkalmaznak, használta Fodor is, midőn a budapesti talajvizeket vizsgálta. Ugyan e módszer szerint vizsgálták meg Than és Balló a tata-tóvárosi vizeket is. Az e módszer szerint nyert eredmények annyiban megbízhatók, hogy Fodor szerint azon vizek, melyek e módszer szerint tisztáknak találtattak, tényleg baktériummentesek is voltak, a melyek pedig tisztátlanok, azok (négy víz kivételével) egészszégi szempontból tényleg rosszak voltak. A káposztásmegyeri víz Balló által ezen módszer szerint megvizsgálva 100,000 súlyrész vízre 0.12 s. r. oxigén kívántatott, míg a tatai vizek közül a parkbeli vízre 0.16 s. r., a fényes források vizére pedig 0.22 súlyrész oxigén szűkséges.

Than Károly vizsgálata szerint a tata-tóvárosi víz csak 0.028 súlyrész oxigént igényel 100,000 s. r. vízre. De ő nem követte a Kubel által előírt módszert, a mely szerint a víz fölösleges kalium hypermanganattal van forralva, hanem a vizet csak 70 fok C.-ra melegítette és abhoz adott kalium hypermanganat század normál oldatát, mindaddig, míg az megvörösödött. A két eljárás eredménye össze nem hasonlítható, mert Than módszere szerint a budai puskapormalom mellett fakadó víz is csak 0.032 súlyrészt igényel 100,000 súlyrész vízre, sőt a vízvezeték vize is ezen módszer szerint márczius 8-ikán megvizsgálva, csak 0.03 súlyrész oxigént igényelt, míg a Kubel-féle eljárás szerint 0.12 súlyrész oxigén fogyasztatott 100,000 s. r. vízre.

Ezen adatok bizonyítják, hogy szerves anyagok tekintetében lényeges különbség nincs a dunakeszi, tatai, a budai puskapormalom mellett fakadó forrás és a budapesti vízvezeték vize között; de bizonyítja azt is, hogy a különféle módszerek alapján nyert adatok össze nem hasonlíthatók. A vizek keménységi fokát illetőleg, a tata-tóvárosi vizeknek 7.7, a káposztásmegyeri víznek 7.8 és a vízvezetéki víznek csak 4 lugossági fok felel meg. A víz hőmérsékletét illetőleg 10—12°

C-al bíró víz a legalkalmasabb az ivásra. Vannak ugyan, a kik most azt hangoztatják, hogy az ivóvíz 16—17° C-szal kell hogy birjon, de ezek ellenében felsorolja Fischer, Munk, Uffelmann és Niemayer nézeiteit, a kik mindannyian a 10—12°-al bíró vizet tartják a legjobbnak. Végre a vizek baktériumi tartalmát illetőleg megjegyzi, hogy úgy a berlini, mint a zürichi ivóvíz sokkal több baktériumot tartalmaz, mint a budapesti vízvezeték vize. Gyakorlatilag elérhetetlen az, hogy egy nagy város vízvezeték vize oly tiszta maradjon, mint a minő tiszta a forrásnál. Az ivóvíz-kérdést illetőleg ma már oly adatok birtokában vagyunk, a melyek alapján a technikus következtetést vonhat és a kérdés másik részével, a vízvezeték tervezésével foglalkozhatik.

Than Károly rövid felszólalást tett, a melyben kifejti, hogy ő e kérdésben pártállást nem foglal el s az e fölött való határozást még nem tartja elérkezettnek, mivel minden oldalról megvitatva teljesen nincs. Egyébiránt ő a maga részéről nem tartja azt sem eldöntött dolognak, hogy a M. T. Akadémiának kötelessége lenne a gyakorlati kérdések keresztülvitelében befolynia.

Dr. Fodor József kifejti, hogy a javasolt vizek közül egyik mellett sem akart pártállást foglalni, hanem ő egyáltalán azt kívánta, hogy tudományos vizsgálat tartassék s ezzel mintegy lendület adassék a végleges vízmű létesítésére hivatott elemeknek. Az eddigi vizsgálatot nem tartja kielégítőnek s azt kívánja, hogy azt anyagi erővel támogatott szakértők eszközöljék. Ezután áttér Wartha Vincének a baktériumokról tett észrevételeire s némi részben czáfolva azokat, megjegyzi, hogy a tatai vízben legkevesebb baktérium lenne, több a szűrt vízben, még több a nem szűrtben s legtöbb a fertőzött kútvizekben.

Balló Mátyás, midőn a tatai vizet ajánlotta, tette azt azért, hogy a kérdést megvitattassa az Akadémia, mint legfőbb tudományos fórum előtt. Elfogadná a többi vizeket is, de azok részint könnyen ki vannak téve megfertőztetésnek s mennyiségre sem kielégítőek. A tata-tóvárosi víz minősége annyira meg van állapítva, hogy a továbbiakra nézve most már a főváros törvényhatóságának földadata, sőt kötelessége foglalkozni.

Sztoček J. tartotta ezután előadását a meleg forrásvizek földalatti csatornában végbemenő lehűléséről. Az előadó bevezetésképp előterjeszti, hogy éppen egy év előtt a m. kir. természettudományi társulat előtt adta elő az e tárgyra vonatkozó tanulmányát, a melyre okul szolgált a tatai forrásvizeknek Budapestre tervezett levezetése. Az említett előadás alkalmával az érkező a grenellei földalatti vízvezetékre vonatkozó adatok alapján megejtett számításokból azt következtette, hogy a tervezett tatai csatornában a víz Budapestre érkezvén, kezdeti 20° C. hőmérsékletéről 17°-ra fog lehűlni. Minthogy azonban a grenellei csatorna csak 2-32 kilométer hosszú és az általa óránként elvezetett vízmennyiség csak 13,248 kgrot tesz, kívánatosnak mutatkozott még más meglevő vízvezetékre vonatkozó adatokat is arra felhasználni, hogy biztosabb alapot lehessen szerezni valamely tervezett földalatti vízvezetésben várható lehűlés mértékéről.

A gasteini és hammi fürdő vízvezetéke tétetett a mondott célra megfigyelés tárgyává. A gasteini vízvezetést illető adatok azonban, minthogy a vízvezetésnek csak egy része földalatt, legnagyobb része pedig levegőben van, továbbá mivel a talaj hőmérséklete nincs megadva, nem alkalmasak arra, hogy számítás útján módot szolgáltatassanak a tervezett tatai csatornában remélhető lehűlés elméleti meghatározására. A gasteini vízvezeték mégis említésre méltó azon oknál fogva, mivel ezen 8 km. hosszú csatornában, a mely óránként 39,375 kgr. vizet vezet, a víz kezdeti $47\cdot25^{\circ}$ C. hőmérsékletéről $35\cdot5^{\circ}$ C-ra, tehát $11\cdot75^{\circ}$ C-al hűl le. Érdekes még azon adat, hogy a vízvezeték első felében, levegőben, kecskelábakon elhelyezett facsövekben a víz $47\cdot25^{\circ}$ -ról $43\cdot50$ -re, tehát 4 kilométernyi út megtétele után csak $3\cdot75^{\circ}$ C-al hűl le.

Míg a vízvezeték második felében, a mely 0·45 m. mélységben a föld alatt vezetett agyagesövekből áll, a víz $43\cdot5^{\circ}$ C. kezdeti hőfokáról $35\cdot5^{\circ}$ -ra, tehát 8° C-al hűl le. A miből látható, hogy a vezetékeknek a forrástól számított első felében a lehűlés alig teszi felét a csatorna második felében végbemenő lehűlésnek, a mely eredmény abban leli magyarázatát, hogy a levegőben elhelyezett csatornarészt illetőleg, a víz és a levegő hőmérséklete közötti különbség kisebb, mint a földben levő vezetékrészre nézve. Ezután áttér a hammi csatorna leírására, a melynél a lehűlés 27 kilométeren át $15\cdot85^{\circ}$ C. Összevetve ez adatokat, azon eredmény tűnik ki, hogy a tatai víz, a melynek hőfoka 29° C., az 5 méter mélyre elhelyezett csatornán keresztül Budapestre 17° C-al érkeznek. Minthogy pedig a budapesti jelenlegi vízvezetékben a víz nyáron átlag $19\cdot5^{\circ}$ C., önként következik, hogy a tatai víz, a budai József-hegyre érkezve $2\cdot5^{\circ}$ C-al lesz hidegebb, mint a jelenlegi vízvezeték vize.

65. Sztoczek József r. t. felolvassa „A meleg forrásvizek lehűlése a földalatti csatornában“ című értekezését, a mely folytatása azon értekezésnek, melyet e tárgyban a múlt évben a Természettudományi Társulat ülésén tartott, akkor csak a grenellei artézi kút meleg vizére volt tekintettel, most kibővítette a gasteini és hammi melegvizek nyújtotta adatokkal.

66. Thanhoffer Lajos l. t. bemutatja: a) Eszközök, b) Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez cz. értekezését.

67. Liebermann Leo részéről „Az állati dextránról“ beterjeszti Than Károly r. t.

68. Szily Kálmán visszalép az idő haladottsága miatt és a Pólyai Jánostól az appendix tárgyára vonatkozó levél bejelentett bemutatását a jövő ülésre teszi át.

69. Az Értesítő számára Krenner József r. t. beterjeszt egy értekezést Francenau Agostontól, e cím alatt: „Vizsgálatok a Seissi havas Datolith szögértékének állandósága felett.“

70. A Math. és Természettudományi Bizottság részére beküld Téglás Gábor egy terjedelmesebb értekezést „Ujabb adatok az Erdélyrészi Érczhegység DK. övéből“. Több rajzzal.

71. Elnök jelenti az osztálynak, hogy a Bécsben 1887. szept. végén megtartandó higiéniai és demografiai nemzetközi congressusra a belügyminiszter útján az Akadémia is fel van szólítva. E végből a könyvtári bizottság ülése alkalmával

az Akadémia elnöke egy bizottságot indítványozott, a mely a legközelebbi teendőket megállapítaná. Ezen bizottság elnöke a III. osztály elnöke, s van szerencséje jelenteni, hogy a bizottság megalakulván, első lépése gyanánt azt határozta, hogy szólíttassanak fel az Akadémia tagjai osztályonként azon nyilatkozatra, hogy kik óhajtanak a congressuson részt venni. Kéri tehát a tagokat, hogy a megjeleni szándékozók ebbeli nyilatkozatukat ő hozzá beküldeni sziveskedjenek a márcziusi összesülés napja előtt. A congressus programja részletesen megtekinthető a főtitkári irodában.

TIZENNEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli ö s s z e s ü l é s.

1887. márcziás 19.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

74. Elnök úr jelenti, hogy az Akadémia „A magyar szent korona és koronázási jelvények története és műleirása“ című kiadványának egy diszpéldányát ő cs. és kir. apostoli Felségének, mint az Akadémia ajándékát f. hó 17-én szerencsés volt átnyújtani. Ő Főlsége azt igen kegyesen fogadta és egyszersmind köszönetét is kifejezni méltóztatott.

Örvendetes tudomásul vétetik.

75. Heinrich Gusztáv l. t., mint a gróf Teleki József drámai pályázatbíráló bizottságnak előadója, felolvassa jelentését az 1886. évi pályázatról, a mely szerint a III. számú „Modern tragédia“ jeligéjű *A vas ember* című három felvonásos tragédiának javasoltatik a jutalom kiadása. A jelentés így szól:

A gr. Teleki József által alapított drámai jutalom 1886-ban tiszta szomorú-játékokra volt kitzúve. Mindössze tizenegy pályamű érkezett be, melyeknek címeit és jeligéit a M. T. Akadémia „Értesítője“ 1886. 186. l. felsorolja. A bíráló bizottság Zichy Antal t. tag elnöklete alatt az Akadémia részéről Beöthy Zsolt r. és Heinrich Gusztáv l. tagokból, a budapesti nemzeti színház részéről pedig Feleki Miklós és Paulay Ede urakból állott.

A beérkezett művek általános jellemzése alól fölmenthetem magamat és olvasóimat; nemcsak azért, mivel az ez idei pályázók legnagyobb része még jóval gyengébb tehetségek és még sokkal készületlenebbek, mint a drámai pályázatok rendes versenyzői; hanem főleg azért is, mivel az ez évi darabok közül épen azok, melyek egyik vagy másik tekintetben fölemlítésre méltók, már másodszor és harmadszor próbálnak szerencsét. Az előbbi bírálatok nem riasztották vissza e bátor levéteket, kik — még nem is tekintve azt, hogy a tragédia törvényeiről sejtelmük sincsen, — lapos stíljükkal, rossz magyarságukkal és iszonyú jambusaikkal ismételve fölkeresik az Akadémiát: hátha ez alkalommal sikerül a száz aranynyá változott babért elnyerniök! Persze, a viszonyok rendkívül kedvezők; a díjat ki kell adni, s így csakugyan lehetséges az az eset, hogy a legsilányabb és legképtelenebb kísérlet, melyet most egy szóra sem lehet méltatnunk, valamikor a legjobb termék lesz a még silányabb társaság közepette.

A tizenegy darab közül nyolcz történeti dráma: azaz, a mit a szerzők tör-

téneti drámának gondolnak. Egy-egy történeti név, itt-ott egy történeti cselekvény foszlánya, — azután hosszadalmas, üres, többnyire igen naiv párbeszédek állami és nemzeti ügyekről. Ily elemekből alakulnak e darabok. Történeti érzéknek, történeti fölfogásnak semmi nyoma, s még a hol készen kapják a legmeggrázóbb történeti tragédiát, mint „A leghívebb“ cz. darabnak a szerzője, ki Kemény Zsigmond „Gyulai Pál“-ját osztotta föl valahogy öt felvonásra, még ott is egészen tehetetleneknek bizonyulnak. E darabbal különben már végzett a tavalyi bíráló, hasonlóképp a „Véres napok“ és „Astrea“ cz. művekkel; amaz Dózsa Györgyöt rontja el modern forradalmárrá és epedő szerelmessé, emez Caligula korának legjobb embereit inkább szánandó és nevetséges, mint tragikái bábokká teszi egy bosszút lihegő intrikus ügyetlen kezében. Sem az egyik, sem a másik darab nem mutat drámai tehetséget, inkább itt-ott, töredékes részletekben, bizonyos lyrai hangulatot, mely rengeteg szóval árasztja el az olvasót, de alig vagy semmi befolyással nincs az emberek elhatározására s a cselekvény fejlődésére. Az ily tehetségektől, a mennyiben t. i. ez alanyi bőbeszédűség igazán lyrai hivatottságból származik, a színpad természetesen mitsem várhat. A történeti darabok közül még említést érdemelnek a „Bothwell“ című, mely tagadhatatlan józansággal van komponálva, de, nyelvi és stíbeli gyengeségeit nem tekintve, sem Stuart Máriának, sem Bothwellnek alakját és jellemét egységessé alakítani s gondolkodásukat meg tetteiket elfogadható motívumokból származtatni nem tudja, — és a „Gorgo“ cz., melynek lyrai bőbeszédűsége annyira megvesztegette a bíráló-bizottság két tagját, hogy hajlandók voltak a díjat neki odaitélni, — nem mintha a darabot jónak vagy elfogadhatónak ítélték volna — sőt e fölfogás ellen határozottan tiltakoztak, — hanem mivel lyrai részleteiben, ha nem is drámai, de mindenesetre költői tehetséget véltek fölismerhetni. E darabról ezért, de csakis ezért, bővebben kell szólnom.

Rómában vagyunk, Tiberius korában; de a császár maga háttérben marad :

Caprae szigetén
 Búsongva jár-kel a dicső caesar . .
 Trónjára ült rabnője, szép Tomiris,
 S bibor küpenynyel vállain, miként
 Augusta, hirdet életet, halált.
 Rabnő kezében a vezéri kard !
 A büszke fegyver nem csatára villan;
 Beront a polgár tisztos hajlokába
 Vakon pusztítva aggot, védtelent.

Tomiris a Caesar kerítő nője. Midőn maga már nem képes Tiberiust elbűvölni,

Féltett hatalmát hogy kezében tartsa
 Továbbra is, — nagy Róma szüzeit
 Rablánczra fűzve hurczoltatja el
 Ölébe, mind !

Nyomban tanúi is vagyunk egy jelenetnek, mely a mondottakat illusztrálja. Barbatus, az ősz vak lantos, lép föl leányával, Juliával. Dialogusuk elevenen emlékeztet a „Kolonosi Oedipus“-nak gyönyörű bevezető párbeszédére; de ez nem nagy dolog, hisz e darabban az egész cselekmény és minden egyes részlete régi jó ismerőseink: az egész tragédia csupa reminiscenzia. Tomiris zsoldosai

el akarják hurezolni Juliát, mire Barbatus előbb leányát, aztán önmagát üli meg. A további cselekvényre e jelenetnek semmi befolyása. Nézzük tehát e cselekvényt magát.

Tomiris túrheterlen zsarnoksága ellen valami összeesküvésforma van készülöben. Az összeesküdtek zöme kovácslegények, vezérök az óriás erejű Gorgo, olyan „utolsó római“-féle: ez mesterének, Vindexnek leányát, Aloét szereti, ki viszonzozza az ifjúnak szerelmét. De az öreg nem akarja leányát hozzáadni, míg nem tudja, hogy kik voltak szüléi. De erre Gorgo nem szolgálhat fölvilágosítással:

Ki volt apám? anyám?

Mit én tudom! Csak azt tudom, hogy itt
Lelkemben egy más, szebb világ honol.
Egére nem szállt föld salakja, vétke,
Sugára mind az, a mi nagy, nemes.

Kovácslegénytől elismerésre méltó öntudat. Ez az ifjú a lázadók feje, ki természetesen még százszorta jobban gyűlöli és útálja Tomirist, mint a többi rómaiak. Most föllép Tomiris maga is, ki a piacz kellő közepén urbi et orbi elbeszéli történetét, mely, a szerző fölfogása szerint, egyszersmind jellemének és cselekedeteinek indokolása:

Én is valék ártatlan szüzi, szende,
Miként a Lotos Niger partjain (?)
Rablánczra fűztek még mint kisdedet
S eladtak drága pénzen; eljuték
Idáig; meztelen mutogatók
A szép Tomirist Róma forumán.
Olajszin bőre, czédrus termete —
Ide, ide! azé, ki többet ad.
Egy vén bolond, kaucsal, vereshajú
Esenge értem, s mert a legdúsabb
Volt mindeniknél, az övé levék.
Kézen fogott . . . rémülve látta ezt
Szegény anyám, kitarva karjait,
Hogy még útoszor kebelére zárjon.
De rárohannak, . . . egy kardvillanás,
S ott fetrengett a porba, véresen!
Hozzá futottam, égő csókjaimmal,
Hulló könnyemmel, hogy sebtét bekössem.
De felszökék egy durva szolga had,
Eltépi anyja vérző tetemétől
A gyermekét! . . . Ellenszegültem! . . . Ekkor
Ezrek láttára vérig ostromoztak!
Kialtozám, könyörögtem . . . hasztalan,
Vérem megáztató a friss poroudot.
A vér, a vér, az semmi! Ám a szégyen
Gyilkos tüzével arczom égeté!
Egyszerre, — örült zaj, sivalkodás
Tör elsötétült lelkemig! . . . Mi volt?
Találd ki! . . . Taps, ujongatás,
És azt kiáltá minden ajk felém:
„Még egyszer!“ „Ujra!“ s megtevék. Kaczagj hát!
Hisz engem ostromoztak, engem . . . oh!
Pedig még akkor soh' se vétkezém,
Oly tiszta voltam, mint a napsugár.
Megostoroztak hát másodszor is!

De mindenik ítésre : jajszakban
 Anyám siratva, szégyennel borítva,
 Szívemre nyomva hulló véretem,
 Kegyetlen átkot, romlást, pusztulást
 Fogadtam esküvéssel! . . . Jaj neked,
 Te város, jaj neked, te nép!
 Megstoroztatok? . . . bosszút fogadtam!
 Kezembe' villám, sujtok hát vele.

Eddig az „Idegen nő“, akartam mondani Tomiris elbeszélése, melylyel az utolsó évtizedek költői termékeiben már annyszor találkoztunk, hogy meg se lephet. Nem lephet meg a folytatás sem. Nyomban ez elbeszélés után megtudja Tomiris, hogy fia, kit rég holtnak vélt, él és rögtön fölkiált:

Mi lett belőlem? az vagyok-e még,
 Ki voltam? Róma ostroma, Tomiris?
 Ó mily melegség itt szívem körül!
 Egy ifju bátor és nemes! ki tisztán
 Szerethet, önzés, aljas cél nélkül;
 Egy lény, ki éltem zordon éjjelébe
 Szelid sugárként enyhe fényt lehel.

Természetes, hogy most elbocsátja az összefogdosott szüzeket. De Macro, a testőrség parancsnoka, ki meglehetősen homályos bizalmas viszonyban van Tomirissel, — mert

Dühöng a caesar, egyre küldözi
 Követjeit, zsákmányra vár —,

előbb Juliát, majd midőn ez atyjának töre alatt elvérzik, Aloét akarja elhurcolni. Most kitör a lázadás. A vitéz kovácslegények kiszabadítják Aloét és visszanyomják a császári csapatokat. Gorgo lelkesíti híveit:

Fel, fel, bosszúra!
 Vesszen Tomiris! és legyen megáldva
 Vitézi karja annak, ki merészen
 Bár orgyilokkal — zord szívébe tör!
 Pusztítsatok! romboljatok!
 Ne leljen irgalmat, ki őt
 Szolgálni merte!
 Üszköt lakára! stb. stb.

Eddig az első fölvonás, mely terjedelemre nézve az egész darabnak jó egy harmada. Sejtjük már, hogy Gorgo a Tomiris fia, és azért nem lep meg a második fölvonás, legfőljebb meglepnek az aljas kerítőnőnek sentimentális frázisai, melyek végtelen áradatként elsöprik a cselekvényt és a józan észet. Mert a józan ész ellen való bűn a jambusoknak az a lapokra terjedő tömege abban a perczen, midőn Tomiris szenvedélyes izgatottsággal várt fiával áll szemben. Gorgo nem ismeri Tomirist, sohasem látta, — ez ugyan teljesen elképzelhetetlen, de a szerző úgy akarja. Az ifjú „gyönyöríttasan“ zárja anyját karjaiba, midőn Macro, a ki féltékenységből, vetélytársat gyanítva a titokban Tomirishez vezetett ifjában, hallgatódzott, előlép, és elárulja, hogy elragadtatással fogadott anyja nem más, mint Tomiris. Gorgo iszonyodva lép vissza:

Fiad? Nem! átkozott vagyok
 És az léssz te is, hozzám ha közelítsz!
 Nem láttalak! nem ismeresz! Tűz a vízzel
 Nem oly halálos ellenek, miként
 Gorgo s Tomiris! . . . El, ne nézz reám,
 Az alvilág vigyorg szemed tüzéből,
 Eszem veszíti vad tekinteted!
 El! el! kivetkőzém embervalómból —
 Tigris, hyéna lettem! . . . fussatok!
 Gyilkost keres, gyilkolni kész karom!
 El, el, el! (Tomirist félre dobva, elfut.)

E puffancscsal végződik a második felvonás. De eddig csak érthető volt a dolog, — hisz rég ismerjük az egész históriát Borgia Lucrétiából. Az elvetemült gonosz nő és a nemes, ideális irányú ifjú, mint anya és fiú állnak egymással szemben. A probléma régi, — de azért képzelhető, hogy jeles költő új oldalát találja és a cselekvéynek új indítékaival vagy új megoldásával örvendeztessen meg. „Gorgo“-ban sem az egyik, sem a másik nem történik. Hisz a két felvonásos expositió után, mely a darabnak legtűrhetőbb része, egyszersmind az a része, melyben a szerzőnek lyrai tehetsége is érvényesül, érvényesül a drámai cselekvény rovására, de félreismerhetetlen erővel, — oly chaos veszi kezdetét, melyből valóban nagyon bajos kibontakozni. Csak a mese fővonásait próbálom összefoglalni.

A harmadik fölvonásban nem történik semmi. Gorgo eltűnt, Tomiris keresi, végre találkoznak, s a fiú, kit Tomiris rengeteg sentimentális jambussal ostromol, ellágyulva borul anyja keblére. Róma teljes hatalmú úrnője most kinyilatkoztatja örömeiben s büszkeségében, hogy fiát a világbirodalom királyává (?) akarja megtenni. Tomirisnek ez elhatározására fölébred a fiúban a nemes római, ki „vadul“ fölkiált:

Haha . . . Fejemre koronát?
 És te kínálod, oh anyám, nekem?
 Te, te? Mig én szegény bohó fiad,
 Megszánva kintől hányatott szíved,
 Egy könyvéért — arczomra öltni kész
 Valék a szegyet, mely elől futok!
 Te trónt kínálsz, hazug, hízlekedő
 Szavakkal, — ily gyalázatot?! Haha!
 Fejemre, oh! fejemre koronát?!
 Fel, Róma, ébredj! Űdvözzöld urad!
 Mogorva ősök, porba mind! Ki most
 Előttetek fenségesen halad,
 Császártok! . . . Nagy Gorgo! . . . szép Tomiris
 Szülötte! Oh Tomiris gyermeke,
 Tomirisé? Kinek nevét — pokol!
 Szakíts ki nyelvem! stb. (elrohan).

Tomirist fiának örjögése nem igen hozza zavarba, el van határozva:

Itéljen ég!
 Úgy hintse rám magasztos szent kegyét,
 A mint szívemre lánczolom szívét. (?)

Erre elmegy, és Gorgo visszajön társaival, — mert az emberek e darabban úgy járnak ki-be, mint a szerző kívánja, — kik nem értik, hol volt eddig és mi

lesz a lázadásból; végre elhatározzák, hogy sors döntse el, ki gyilkolja meg Tomirist. Persze Gorgo a sorsnak e kegyenceze. Mielőtt tette kerülné a dolog, Aloé lép elő és tudatja Gorgoval, hogy most már az övé lehet, mert egy titkos úri hölgy eloszlata atyja aggályait, sőt még ékszerrel is megajándékozta a boldog leányt. Gorgo fölismeri az ékszer: a titkos úri hölgy Tomiris volt. Ez iszonyú dühbe hozza az ifjút, — bajos megérteni, miért? Mert azért csak hálás lehetne Gorgo, hogy anyja megszerezte neki forrón, de addig remény nélkül szeretett kedvese kezét, — mert ha most ész nélkül deklamálja anyja ellen:

Lerántni vágyol szennyes rondaságba
E drága lénynek tiszta, hú szívét is?

méltán kérdezzük: vajjon mivel? azzal-e, hogy fiának nejévé teszi?

Következik Flóra ünnepe, melyen Tomiris Aloét meg akarja csókolni. Gorgo, kinek itt anyját meg kellene ülnie, de a ki e tettet nem képes véghezvinni, ellenzi, hogy Tomiris aráját megérintse, és hevesen perlekedni kezd anyjával, ki a nép nagy csodálkozására megbocsát és távozik. Most Vindex atyai örömmel átadja leányát Gorgónak, ki azt „zord hidegséggel” visszautasítja:

El tőlem, durva nép!
Menyasszonyom vár, gazdag úri hölgy,
Leányod szolgálója sem lehet!
Mit néztek úgy reám? Nem az vagyok,
Ki voltam; bűn a jelszavam, eszemben
Álnok ravaszság vert tanyát s csak akkor
Derül tekintetem, ha vérpatakban
Gázolhatok kedvemre, — félre hát!

Vajjon mi ennek a bravádnak az értelme? Mit akar voltaképen Gorgo? Aloét kívánta nőül, most nem kell neki; Tomirist akarta megölni, de nem volt rá képes; lázadást tervezett a zsarnokság ellen, de cserben hagyta társait. Sem gondolkodásában, sem tetteiben összefüggés, okozatosság. Különben az egész harmadik fülvonal egy lépéssel sem vitte tovább a cselekvényt. Most is éppen ott vagyunk, a hol a második fülvonal végén voltak: a bűnös anyja és az erényes fiú állnak egymással szemben; amaz magához akarja lánczolni fiát, ez undorral fordul el a megvetett és gyűlölt nőtől.

A negyedik fülvonal Gorgonak egy nagy monológiájával kezdődik, melyből csodálattal, de az eddigiek után már nem nagy meglepetéssel, vesszszük észre, hogy most meg Hamletben vagyunk. Tomiris fölkeresi fiát és tudatja vele, hogy lázadó társait elfogatta s meg akarja égetni. Erre Gorgo, hogy őket megmentse, kijelenti: Tiéd vagyok! A cselekvénynek e döntő részlete (v. ö. Borgia Lucretiát) egy hatásos jelenetnek tehetné tartalmát; de a szerző ezt is ellapítja s hatástalanná teszi bőbeszédűségével s hosszadalmasságával.

Az ötödik fülvonalban a lázadók az égő máglyán. Gorgo és Tomiris megérkeznek, de ez utóbbi nem ad kegyelmet:

Gorgo: Feláldozám nevem, becsületeм,
De ám csak úgy, ha mented éltöket.
Mentsd meg tehát!

Tomiris (felkaczag).

Haha!

Gorgo.

A máglya ég —

Egy szót!

Tomiris (győzedelmesen). Ah veszszenek! az volt a czélom!
Tőlük örökre elszakadj s enyém légy!

Gorgo (kitörő dühvel). Tiéd?

Mind (a máglyán). Légy átkozott! gaz áruló!

Gorgo (egy ugrással a máglyához rohan):

En áruló? nem úgy! Megálljatok!

Hálóba csalt a szégyen és gyalázatot,

Egy pillanatra (?) feledém hazámat.

Nem volt erőm beváltni eskümet,

Hát meghalok ... *de él a becsület!*

Erre Macro leszúrja Tomirist:

Vissza mind! ... Urunk Tiberius

Parancsa ez! ... *Bűnös volt, meglakolt!*

Ki érti ezt? Gorgót a szégyen és gyalázat csalták hálóba? és kinek a becsülete él? és mely bűnéért lakol Tomiris?

A fölvetett probléma sokféle tragikái megoldásra vezethet: a fiú szövetkezhetik anyjával, — az anya fiával, — amaz fölládozhatja hatalmát, emez elveit, — ellentétes fölfogások is lehetségesek; de a mi darabunk megoldása lehetetlen, mert nem megoldás. Mi köze Gorgo halálának azon tényhez, hogy ő Tomiris fia? és Tomiris halála mi összefüggésben van azzal, hogy ő Gorgo anyja? Már a probléma fölfogása zavaros, még zavarosabb a jellemzés és a kompozíció. Főleg Gorgo sehogy sem tudja, hogy voltaképen mit akar; a lázadás teljesen érthetetlen, a rengeteg szó és frázis megfojt és eltemet minden világos gondolatot. A szenvedélynek is van logikája, a legdúltabb kedély is fölismerhető okokból és fölismerhető czélokra cselekszik, ha ez okok és czélók a józan ész előtt nem is állhatnak meg. A mi darabunkban az okozati összefüggés föl van függesztve, az emberek bábuk a szerző kezében.

A mondottakból világos, hogy a darabnak mint drámai műnek irodalmi értéke nincsen; arról meg éppen nem lehet szó, hogy akár mostani, akár javított alakban színre kerüljön. E darabon csak úgy segíthet szerzője, ha megsemmisíti és egészen új drámát ír helyébe, melyben az utolsó három fölvonást jó lesz egy fölvonássá összetömörítenie, hisz mai alakjában úgyis roppant terjedelmes a darab. Mit jutalmazunk tehát e műben? A számtalan reminiscenciát? a sok zajt semmiért? Igaz, van a szerzőnek bizonyos lyrai tehetsége, de ő visszaél e tehetségével: jambusokból rakott torlaszokkal zárja el a cselekvény folyását, idegessé tesz búbeszédűségével, és nem tudja soha a sok szót a kevés tettel benső kapcsolatba hozni. A bizottság többsége azért nem szavazhatott e darabra, annál kevésbbé, mert a kisebbség sem állíthatta, hogy „Gorgo“ bármilyen szempontból is megütné a mértéket, és mert van a beérkezett munkák közt egy dráma, mely nem épen kifogástalan munka ugyan, de világos és következetes jellemzésével, szabatos drámai nyelvével, szigorú szerkezetével, kitünő technikájával és kifogástalan színszerűségével óriási magaslathat áll a pályázat összes darabjai fölött. Ez „A vasember“, szomorújáték három fölvonásban; jellegje: Modern tragédia.

Bárdi Gábor gazdag vasgyáros üzlettársává vette Szentgáli bárót, illetőleg a bárónak a nevét, mint ezt, előre sejtve a fenyegető bonyodalmat, fiával tudatja:

Nem más ő, mint megfizetett cselédem,

Ki évi béréért eladá nevét.

Szükségem volt e névre: a világ

Oly együgyű még, hogy fényes nevekre
 Több bizalommal bizza érdekét,
 Mint a becsületes munkás kezére
 Ily névre volt szükségem — s megvevém, —
 Mint e világon mindent meg lehet
 Vásárlanunk, csak adjuk meg az árát . . .
 Szentgáli báró évi fizetését
 Elkölti léhán s él dologtalan.

Bárdi helyesen ítéli meg a bárót, ki nem tanult semmit, még dolgozni sem, s így, nagy vagyonának elpusztulása után, ily szégyenletes szerepre kénytelen vállalkozni. Bárdi fia csak lovagias, előkelő úrnak ismeri; atyja ezt jobban tudja:

E lovagias
 Előkelő úr léha, életterlen . . .
 Nem mondom rossz embernek, arra nincs
 Elég erélye . . . ámdé gyöngesége
 A bűnre ép úgy elesábitaná,
 Mint visszatartja, míg rá nem szorult.

A báró fenkölt, nemes leánya is másnak gondolja e viszonyt, hisz atyja így tüntette föl azt előtte:

Tudod jól . . . őseink nagy érdemből
 Csupán a név maradt meg, a vagyon
 Szétfoszlott, dolgoznom kell, hogy megéljek,
 S e Bárdi az, ki munkát nyújt nekem,
 Hozzám valót, nemes emberhez illőt,
 Részt adva nagy vállalkozásiban.

De Edith, ki már is oly rosszul érzi magát a pénznek e sivár világában, csakhamar megérti a valót.

A cselekvényt a parvenu Széphegyi föllépése indítja meg, ki a bárókisszony kezét kéri. Bárdi így nyilatkozik a kérőről:

Dúsgazdag birtokos, jól ismerem
 Egész értékét; szomszédomban él,
 Pusztája híres mintagazdaság . . .
 Az ifjú szép, előkelő, ügyes,
 Jól tánczol, futtat, megvan mindene,
 Mi egy bárónő szívét megnyeri.

E kedvező jellemzés nem egészen őszinte, — hisz Bárdi mindenképen azt akarja, hogy Edith nőül menjen Széphegyihez, mert észrevette, hogy saját fia szereti a bárókisszonyt, miről az öreg hallani sem akar, és midőn Szentgáli kedvezőtlenül, sőt megvetéssel nyilatkozik a parvenu kérőről, Bárdi meg van győződve arról, hogy a báróék az ő fiára spekulálnak, a mi ellenszenvét még inkább fokozza, mert az ő világnézete merőben ellenkezik a báróéval, sőt a fiáéval is, ki Edithről fölteszi, hogy nem ismeri a báró viszonyát Bárdihoz.

Tán azt hiszed (tantja ez fiát).
 Hogy ő nem tudja apja dolgait,
 S nem éppen olyan? Egy faj az, fiam,
 Mely mindig még a régi korban él
 S azt véli, minden más csak arra jó,
 Hogy fölhasználja és megvesse . . . Nos,

Utánozzuk hát példáját mi is,
 Használjuk föl s aztán vessük meg őket.
 A győzelem bizonynyal a mienk . . .
 Mienk a munka és ez egymaga
 Felér a régi kor egész avúlt
 Fegyvertárával. Csak a munka ad pénzt,
 S a pénz most az egyetlen hatalom,
 Egyetlen mozgatója a világnak.
 Ezt kell szereznünk és megtartanunk —
 Érted fiam? megtartanunk! — e szóban
 Rejtőzik a legmélyebb bölcsesség.
 Sok nyert a munka által nagy vagyont,
 S mi volt legelső dolga a botornak?
 A munkát megveté hálátlanul,
 Czimert vásárolt s új nevet magának,
 Urrá lett, alapított új nemes
 Családot s unokái urilag
 Eltékozolták ősük szerzeményét.

E sorstól félti Bárdi a báró kisasszonyba szerelmes fiát; ezért köti a lelkére :

Te légy, fiam, reményem, büszkeségem,
 Te légy e nagy munkámnak folytatója!
 Ne igyekezz több lenni, mint apád,
 Mert kevesebb léssz; járj a munka útján.
 Az egyedülin, mely magasba visz;
 A többi mind hiúság, czifra semmi:
 Használd föl, vedd meg, és maradj, mi vagy,
 S tied lesz a jövő s a hatalom.

Edith visszautasítja Széphegyit, — első sorban nemes szívéből és fenkölt jelleménél fogva, leginkább pedig azért, mert Andort szereti. De Andort sem hallgatja meg; érzi és tudja, hogy áthidalhatatlan mélység választja el őket egymástól:

Én gyűlölöm, mi önt körülveszi,
 Irtódom attól, a mit nagyra tart.
 Mi dolga volna itt a szerelemnek?
 Ily fojtó légben, ily zord ég alatt
 Csak hervadásra szánt virág fakadhat.
 . . . Nem, Andor, büszkeségem
 Nem olyan olesó még, hogy udvaronczul
 Szegődjék az aranygóg trónja mellé.

Az öreg Bárdi már választott arát fia számára, a híres Solti czég főnökének leányát, kit Andor természetesen visszautasít:

Mást szeretek s nőmmé csak az lehet.

Most magától fiától tudja meg, a mit eddig helyes következtetéssel inkább csak föltételezett, hogy Andor Edithet szereti, s ez szenvedélyes ellenszenvét a léha arisztokraczia ellen valóságos dühvé fokozza. Hiába védelmezi a jószívű anya fiát és ennek ideálját:

Ha szereti . . . Edith derék leány . . .,

az öreg indulatosan kifakad:

... A míg élek, a míg a velő
 Ki nem száradt agyamból, csontjaimból,
 Itt az történik, a mit akarok.
 Vas embernek csúfolnak ellenim,
 Mert vassal dolgozom és vas vagyok:
 Nem tartom ezt csúfságnak, igazok van,
 Elfogadom a vas ember nevét,
 S miként a vas, mely bányámban terem,
 Sem törni, sem hajolni nem fogok.

Andor ellenszegülése majd tettelegességre ragadja az apát, ki most a bárótól és leányától, kiket szemben is azzal gyanúsít, hogy fiát meg akarják keríteni, nyersen megköveteli, hogy fogadják el Széphegyit vőnek, illetőleg vőlegénynek. Ezek büszkén visszautasítják az indulatos embernek alaptalan gyanúsítását és jogtalan követelését, mire Bárdi a báróval megszakítja összeköttetését, és házából kiutasítja őt leányával együtt. Edith e szavakkal távozik (Andorhoz fordulva:)

Uram, ma ön megkérte kezemet,
 S én visszautasítám; szerelemről
 Beszélt szívemnek s ajkam néma volt.
 Hallgassa most meg végső válaszom:
 Ha mint a gazdag Bárdinak fia
 All ön elém, s bár üdvöm, életem
 Forogjon koczkan az önével együtt:
 Nem hallgatom meg, nem leszek neje;
 De ha eldobja átkos kincseit,
 Ha megtagadja apjának nevét,
 S úgy jó hozzám, szegényen, egyedül,
 Az igaz égre esküszöm, szeretni
 Fogom örökre, véghetetlenül
 És hí neje leszek... Menjünk, atyám.

Eddig az első felvonás. Ez expositio nemcsak azért kitűnő, mert merő cselekvényben ismertet meg a szereplők teljes körével és mindegyiküknek jellemével, de még inkább azért is, mert a következő események összes csiráit, sőt kérlelhetetlen útjait magában foglalja. Bárdi vas ember, de a fia az ő fia — műveltebb, szélesebb látkörű, nem oly elfogult, de vasember ő is. E két férfiú nem változtathatja meg álláspontját, — de nem Edith sem, kinek nemes szívét és tiszta lelkét az öreg Bárdi, korlátoltságában és elfogultságában, sokkal mélyebben sebezte meg, semhogy engedékenységet lehetők tarthatnók. Ily alapokon a viszonyoknak csak tragikai kifejlése lehetséges.

A második felvonás egy hónappal későbbben játszik. Ennyi időt engedett Bárdi fiának, hogy határozzon. Andor azóta eltűnt; egy hónapig nem látta atyját, de, ígérete szerint, a bárókat sem. Bárdi legügyesebb emberét, Brasst, bizta volt meg, hogy Szentgáliakat szemmel tartsa. Ezt mind megtudjuk az első jelenetben Brasstól; Széphegyit, kit Bárdi a fővárosba hívott s legforróbb óhajának teljesülésétől biztatott, tájékoztatja az első felvonás óta történetéről. Majd referál Brass az öreg Bárdinak,

Hogy a bárónő lankadatlanul
 Jár, kel, sürget, kér, levelez, hogy atyja
 Számára bármi hivatalt avagy
 Foglalkozást találjon; egyelőre
 Siker nélkül; míg ő maga néhány
 Gazdag polgárcsaládnál zongorából
 Es nyelvekből lezckét ad.

A leány erős lelke még Bárdit is elismerésre készíti. De atyja? És Brass folytatja:

A báró ezalatt sétálgatott.
Nagy csinnal ültözött, előkelő
Vendéglők asztalánál étkezett,
Kissé kártyázott, vesztett; s a mellett
Sóhajtozott és szidta a czudar
Világot.

E rajz természetesen újra felkölti Bárdi gyűlöletét, de Brass folytatja: Szentgáli pénze fogyott, kezdett adósságot csinálni, — miben Brass, ki azt hazudta, hogy Bárdi őt elcsapta, rossz szelleme volt:

A pénz fogyott, a kölcsön elapadt,
A báró egyre sóhajtott, nem érté,
Miért akarnak pénzt az emberek?
Egy pár hitelező mozogni kezdett,
A báró nem tudá, hol a feje.
Lányának nem mert szólni; én valék
Belső meghittje . . . titkos suttogás,
Tanácskozás, nagy méltatlankodás,
Majd egy kétségbe ejtő pillanat,
S meglelt a hamis váltó.

Brass e gaz tette iszonyú dühre ragadja Bárdit, ki a váltót átveszi s kifizeti, és a nyomorult embert rögtön elcsapja. Ez hiába hivatkozik arra, hogy csak ura megbízását teljesítette. Bárdi undorral utasítja vissza e teljesen alaptalan önvédelmet:

Megbízásomat, . . .
Tevéd? Hazudsz! Én aljas, becstelen
Dologgal meg nem bíztalak soha.
Igen, megbíztalak: vigyázz, ügyelj
Ez emberekre, s add tudtomra, mit
Művelnek, ehhez volt jogom, fiam
Boldogságáért . . . És te mit tévél?
Szolgálatomban, értem, hasznoméért,
Talán az én nevemben csábítád
Ily aljas bűnre e boldogtalant . . .
Ki vagyok én? Nem ismersz engemet?
Nem becsületben öszült meg e fej?
S e kéz, mely munkájával fölemelt,
Használt-e szennyes eszközt valaha?

Igaza van, — de hogy ez útról letérítteti magát, ez megtöri jellemét és vasakaratát. Első erkölcsi fölhevülésében meg akarja küldeni a váltót a bárónak, majd széjjel akarja tépni, — végre győz elfogultsága és makacssága: elhatározza, hogy fölhasználja főczélja érdekében. Lelke megzavarodását, szíve furdalását elevenen és hatásosan rajzolja a szerző.

Most belép Andor, mert letelt a kiszabott határidő, és kijelenti, hogy régi elhatározásánál marad. Atyja kérése, könyörgése hasztalan:

Ne hidd, fiam, hogy gyűlölet, szeszély
Vagy önféjű makacsság tetteim
Rugója . . .

De épen érted, boldogságodért
 Kell most szilárdul ellenállanom.
 Nem hagyva, hogy szerelmi mámorod
 Megsemmisítse éltedet, jövődet.

Andor erős marad és szilárd ellentállásával mind jobban fokozza atyja indulatos-
 ságát, mely végre e fenyegetésbe tör ki :

Már nem vagyok
 Atyád, hisz megtagadtál... most urad,
 Parancsolód és zsarnokod vagyok ...
 Ezt nem tagadhatod meg. — El veled!
 El a szememből s várd parancsomat.
 Nem indítá meg szived' összekulcsolt
 Kezem? Jó... Most hát majd tapasztalod
 Hogy ez a kéz nehéz és összetör.

Tudjuk már, mit fog tenni. Magához hivatja Edithet és kéri, hogy fogadja el Széphegyit férjeül. A bárókisasszony erélyesen, sőt, Bárdinak még érthetetlen czélzatos sértegetéseire, sértően utasítja vissza a nem kért tanácsot. Most előveszi a vasember a váltót, — Edith meg van törve, a váltó birtokáért, atyja becsületéért rögtön odaigéri kezét Széphegyinek, kit Bárdi rögtön előhivat. Andor, mint a nevetséges parvenü aráját találja ideálját. Mi történhetett? Hiába töri magát, hogy e dolgot megértse; ekkor Brass fölvilágosítja, de bosszúból oly értelemben, hogy tettét Bárdi megbízásából követte el. E hirre Andor kérdőre vonja atyját, ki büszkeségből és sértett önértetből természetesen megtagad minden fölvilágosítást, mire a fiú elhagyja atyját, és anyja követi őt. A vas ember megtörten, kétségbe esve marad magára. A cselekvény további folyamatát előre sejtjük; különben felvilágosítanak Andor szavai :

Egy kötelesség vár még rám, Edithet
 Vagy megmentem, vagy meghalok vele.

Harmadik fölvonás. Szentgáli remegve várja a holnapi napot, midőn a váltó lejár. Remeg a gyaláztatótól, de még jobban leányától. Ekkor belép Edith új vőlegényével. Szentgáli nem érti a dolgot, de sejtí, hogy leánya megtudta helyzetét, és hogy érette, becsületeért hozza ez áldozatot. A berohanó Andor, ki Edithet keresi, csakhamar fölvilágosítja, — bár akarata ellenére. A báró tudja, mi a teendője: távozik, hogy utolsó kötelességét teljesítse, Andor pedig elindul, hogy Széphegyit visszalépésre bírja. De minden késő. Egy szolga hozza a báró utolsó levelét Edithnek, mely a boldogtalan leányt fölvilágosítja a történetkről és egyszerűs mind atyja bucsúszavait tartalmazza. Edith atyja után indul, — Bárdi pedig keresni jön fiát és nejét. Ez megmutatja neki a báró utolsó levelét, mire az öreg, ki a gaz eszköz fölhasználásával elveszítette a biztos talajt lába alatt, megtörve rááll, hogy fia Edithet elvegye. De késő minden. Andor visszalépésre birta Széphegyit, — de im, hozzák Szentgáli holttestét, és Edith mérget vett. Andor a kedves leány lábainál vet véget életének, és Bárdi összeroskad fia fölött.

Azt hiszem, nem túloztam, midőn fűnt már előlegesen összefoglaltam e darabnak jeles, főleg színi szempontból jeles tulajdonságait. Főjelessége, és ez is mindenek előtt színi jelesség: szilárd szerkezete. A cselekvénynek minden momentuma erősen indokolva, a szereplők jellemében és e jellemek-alkotta viszonyokban.

Epizódnak semmi nyoma. Egységes rohamos árként halad a végzet biztosan megállapított kiinduló pontjától a biztosan előre látható katasztrófaig. A szereplők minden lépése szigorú indítékok által kimérve, minden szavuk csak a cselekvény érdekében kimondva. Szófukar darab, ment minden lyrai ömlengéstől, minden kéltétalan elmélkedéstől. Vas emberek sorsa vas szerkezetben. Kérlelhetetlen jellegű tragédia.

A darabnak e jelességeit az előadás bizonyára érvényre fogja juttatni. Hadd említsem még „modern tragédiánk” gyengéit is. Az egész cselekvény Bárdi elhatározásán és eljárásán nyugszik, — ezt a legerősebb alapokra kell fektetni. Okoskodása tán nem elégséges, — élettapasztalásaiban, saját multjában kellene egy erős rugónak lenni, mely jobban megértesse velünk, mily föltétlenül kényszerítőknök kellene föltüntetni tetteit. Hasonlókép erősebb motiválásra szorul Brass tette; — nem elég, hogy urának nagy szolgálatot vél tenni, és hogy eljárása aljas jellemével összefér; nála is személyes indok, személyes gyűlölség vagy boszúvágya tenné eljárását egészen valószínűvé. E két momentumon fordul meg az összes szereplők sorsa; mind a kettőnek olyannak kell lenni, hogy a kétely árnyéka se férhessen hozzájuk. Minél borzasztóbb a katasztrópha, mely e faktorok műve, annál kevésbbé engedhető meg, hogy motivumaik komolyságához vagy jobban kényszerítő erejéhez szó férjen.

A darab jellege tagadhatatlanul kesernyész; a világ, melyet feltár, zord; a levegő, melyben alakjai élnek, fojtó. Talán ez birta rá a szerzőt, hogy Széphegyiben, az „Ármány és Szerelem” Kalb marsalljának ez önálló vonásokban elég gazdag párjában, egy komikus alakot is szerepeltessen a szenvedélyek-sodorta emberek e zord körében. A darab jellegét ez alak nem bántja, sőt naiv tudatlanságával még fokozza, s így e szempotból sem kifogásolható. És sikerültek, mint ez az alak, a darab többi szereplői is; mindössze kevesen vannak, de mindegyik individualis jellem, talán csak az anya kivételével, ki a szinpad jó mamák régi tekintélyes családjából való. A darab *költői értékének foka* fölött elterhetnek a vélemények, de nem térhetnek el arra nézve, hogy e szomorújáték a *modern produktio színvonalán áll* és hogy a *színházra nézve határozottan nyereségnek* mondható. Minthogy a Teleki-alapítvány szabályzata (133. §.) a szinszerűséget külön is hangsúlyozza, a bizottság többsége fölkéri a t. Akadémiát, hogy a III. sz. pályaműnek, melynek czíme „A vas ember, szomorújáték három fölvonásban,” jeligéje pedig: „Modern tragédia.” a díjat kiadni méltóztassék.

A bizottság javaslata elfogadtatván, a jutalom a III. számú „Modern tragédia” jeligéjű s *A vas ember* című pályaműnek odaitéltetik. Felbontatván a jeligés levél, abból, mint szerzőnek, Csiky Gergely l. tagnak neve tűnt elő.

76. Az akadémiai elnök úr fölkéri Nendtvich Károly r. és br. Radvánszky Béla l. tagokat, hogy a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleit égessék el.

A kik megbízatásukban eljárván, azt még az ülés folyamán jelentik.

TIZENÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály negyedik ülése.

1887. márczius 21.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

10. Joannovics György t. t. felolvassa „A magyar szórendről“ írt értekezésének harmadik és befejező részét, s egyszersmind ujabban is megköszöni az Akadémiának t. taggá választatását.

Az értekezés bírálatra adatik.

11. Simonyi Zsigmond l. t. „Az ik-es igékről“ értekezik.

TIZENHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. márczius 28.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

81. Szilágyi Sándor r. t. felolvassa emlékbeszédét Gyárfás István, 1883. júl. 13-án meghalt l. tag felett.

Az emlékbeszédek során közrebocsátatik.

82. Olvastatik a II. osztály fölterjesztése f. év márczius hó 4-én tartott értekezleti üléséből, a mely ajánlja az Akadémiának dr. Acsády Ignác az azon kérelmét, hogy „Magyarország pénzügyi története I. Ferdinand alatt 1526—1564“ című értekezését személyesen olvashassa fel.

A II. osztály ajánlata elfogadtatik.

83. Bemutattatik Jancsovics István küldeménye Szarvasról „Nyelvkalaúz a magyar-tót és tót-magyar szótárhoz“.

Áttétetik az I. osztályhoz.

84. Olvastatik dr. Takács Sándor kegyesrendi tanár levele Nyitráról, melyben értesíti az Akadémiát, hogy huzamosabb ideig búvárkodván a komáromi levéltárakban, sok érdekes kéziratot talált ott részint a közép, részint az új korból. Megjegyzendő az is, hogy a városi jegyzőkönyvek 1587-től fogva meg vannak. Igen érdekes szerepet játszik Komárom a nemzeti felkelések, különösen II. Rákóczy Ferencz korában. Több száz okirat van a harcokra vonatkozólag a városi levéltárban, a többek közt Bercsényitől, Ebeczkytől, Mansfeldtől, Starenbergtől, Pálffytól stb. Ha az Akadémia kívánja, levélíró örömet ajánlkozik részletes kimutatások, vagy hiteles másolatok készítésére.

Köszönettel fogadtatván, áttétetik a II. osztályhoz.

85. Bemutattatik a dijoni Akadémia közlése f. évi márczius 1-től, a mely szerint, megküldetnek Akadémiánknak a nevezett Akadémia természettudományi pályakérdései.

Áttétetik a III. osztályhoz.

86. Bemutattatik Jenkins B. G. a kir. ázsiai társaság tagjának levele

Londonból f. évi febr. 14-ről, a ki bizonyos meteorologiai észleletek megtételére szólítja fel az Akadémiát.

Áttétetik a III. osztályhoz.

87. Bemutattatik a „Northwestern literary and historical Society, Sioux city, Iowa“ titkárának levele, f. évi febr. 14-éről, a melyben értesítettik az Akadémia, hogy a nevezett társaság Fogarassy Jánost tagjává választotta és arczképét kéri.

Az Akadémia e már elhunyt tagjának megtiszteltetése tudomásúl vétetik s arczképének megküldése határoztatik.

88. Olvastatik Német Károly Géza vaskereskedő-segéd levele, a ki a keresi kedelem vas- és szerszámágához tartozó összes árucikkeknek általa gyűjtött és szerkesztett szótárát felajánlja az Akadémiának megvétel végett.

Áttétetik a II. osztályhoz.

89. Olvastatik a zürichi „Magyar egyesület“ levele, a melyben megköszön az Akadémiának a könyvtára számára küldött könyveket.

Tudomásúl vétetik.

90. Olvastatik Rényi Rezső levele Esztergomból f. évi márczius 24-ről, a melyben megköszöni az Akadémiának „Itália költészete a középkorban“ című munkája kiadására nyújtott segélyt.

Tudomásúl vétetik s a beküldött munka a könyvtárba helyeztetik.

91. Bemutattnak az utolsó összesülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az Akadémia kiadásában ez idő alatt megjelent munkák, ily renddel:

I. Testületektől:

<i>Berlin.</i>	Kön. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte. XL—LIII. és Czimlap az 1886-iki folyamhoz.
<i>Calcutta.</i>	R. Asiatic Society of Bengal. — a) Journal. Vol. LV. Part. 1. Nr. 3. Part. 2. Nr. 3; b) Proceedings. 1886. Nr. 8. 9.
<i>Cambridge.</i>	Museum of Compar. Zoölogy. Vol. XIII. No. 2.
<i>Harlem.</i>	Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXI. 2. 3. Livr.
—	Musée Teyler. — a) Archives. Sér. II. Vol. II. 4-eine Par. b) Catalogue de la Bibliothèque. 3. 4. Livr.
<i>Helsingfors.</i>	Finska Vetenskaps-Societeten. — Observations publiées par l'Institut météorologique central. Vol. I. 1. Vol. II. 1.
<i>Kopenhagen.</i>	Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboger. 1886. I. 3. 4. II.
<i>Liège.</i>	Société Géologique de Belgique. — Procès-verbal de l'Assemblée générale du 21. nov. 1886.
<i>London.</i>	Royal Society. — Proceedings. Vol. XLII. Nr. 251.
—	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 3.
<i>München.</i>	Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte der philosoph.-philologischen u. histor. Cl. 1886. H. III

- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIII. March. (1887.)
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1885. Nr. 45.
- Odessa.* Société des naturalistes de la Nouvelle Russie. — Zapiski. XI. 1. 2.
- St. Pétersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. — a) Izvesztia. T. XXII. Kñ. 4., 5; b) II., III. u. IV-ter Supplement-Band zum Repertorium für Meteorologie.
- Roma.* R. Accademia dei Lincei. — a) Atti. Ser. IV. Memorie della Cl. di Scien. morali. Vol. I.; b) Atti. Ser. IV. Mem. d. Cl. di Scien. fisiche, mathematiche. Vol. I.; c) Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 3.
- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — a) Denkschriften der kais. Akad. T. Wissensch. L. Bd. — b) Monumenta Conciliorum. T. III. Pars. 1. — c) Sitzungsberichte. Philosoph.-historische Cl. CX. Bd. 1. 2. H. CXI. Bd. 1. 2. H., u. Register zu den Bänden 101—110. — d) Sitzungsberichte. Mathem. naturwissensch. Cl. I. Abth. XCI. Bd. 5., XCII. Bd. 1—5., XCIII. Bd. 1—3. H. II. Abth. XCI. Bd. 4. 5., XCII. Bd. 1—5., XCIII. 1. 2. H., III. Abth. XCI. Bd. 3—5 H. XCII. 1—5. H. — e) Fontes rerum Austriacarum. Abth. II. Bd. XLIV. — f) Archiv für österr. Geschichte. LXVII. 2-te Hälfte, LXVIII. 1. Hälfte. — g) Almanach 1886.
- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. II. Nr. 1.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. 2. 3.
- K. k. Statist. Central-Commission. Bécs. — Oesterr. Statistik. Bd. XI. H. 3.
- K. k. Geographische Gesellschaft. Bécs. — Mittheilungen. XIX. Bd.
- Kärntnerischer Geschichtsverein. Klagenfurt. — a) Archiv für vaterl. Geschichte u. Topogr. XVI. Jahrg., b) Carinthia. LXXVI. Jahrg.
- Museum des Königreiches Böhmen. Prag — a) Časopis. R. LX. 4. LXI. 1., b) Památky Arch. XIII. 4—8.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 2.
- Vallás és közoktatási m. kir. minisztérium. Budapest. — a) Zeitschrift des k. sächsischen statist. Bureaus. XXXII. Jahrg. $\frac{1}{2}$ H., b) Diocleziano.
- Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium. Budapest. — a) Magyarország hasznos állatai összeírásának eredménye az 1884-ik év szeptember havában eszközölt felvétel alapján; b) Hivatalos jelentés a budapesti 1885-iki országos általános kiállításról. I. $\frac{1}{2}$. II. $\frac{1}{4}$. III. $\frac{1}{3}$. IV. $\frac{1}{4}$; c) Franz Misteli. Basel. — Beurtheilungen. (Separat-Abdruck).
- Országos m. k. statiszt. hivatal. Budapest. — a) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1886. 9., 10. és 11. füz.; b) Statisztikai Évkönyv. XIV. évf. 7. 8., XV. évf. 4. füz.
- Verein für siebenbürgische Landeskunde. Nagy-Szeben. — Archiv. Neue Folge. XXI. Bd. 1. II.
- Magyar olvasó-egylet. Nagy-Szeben. — Évkönyv. 1886.

II. Magánosoktól:

- Jónás Károly. Budapest. — M. Hyeronimi Vidae cremonensis poetæ opera.
 Dr. S. Mayer. Wien. — Ein Beitrag zur Gesetzgebung und Literatur des ungar Strafrechts.
 Dr. Otto Zallinger. Innsbruck. — Die Schöffenbarfreien des Sachsenspiegels.
 Hörk József. Eperjes. — *a)* Vallástanítási tanterv az elemi iskolák részére;
b) A nőről és a nő hármias hivatásáról; *c)* Emlékünnepély.
 Charles de Linas. Arras. — Le trésor et la bibliothèque de l'église métropolitaine de Rouen au XII-e siècle.
 Petrovsky József. B. Csaba. — A közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XII. füz.
 Dr. Haynald Lajos. Kalocsa. — A Haynald-observatorium közleményei. 1887: 3. füz.
 M. Ch. Hermite. Páris. — *a)* Sur quelques applications des fonctions elliptiques;
b) Cours de M. Hermite.
 Arcangelo Scacchi. Napoli. — *a)* Sopra un frammento die antica Roccia vulcanica inviluppato nella lava vesuviiana del 1872; *b)* I composti dei Vulcani del Lazio; *c)* Le cruzioni polverose e filamentose dei Vulcani.
 A budapesti kereskedelmi és iparkamara jelentése 1884. és 1885-ről.
 Rényi Rezső. Budapest. — Itália költészete a középkorban.

III. Nyomdáktól:

- Alexi nyomdája. Brassó. — *a)* Biblioteca Copilor Nr. 13—18; *b)* Legea gletelor din 1886.
 Athenaeum részvény társ. nyomd. Budapest. — *a)* Az öreg plébános levelei
b) Tretia Čitanka; *c)* Druha Čitanka; *d)* Abécés-könyv; *e)* Magunk közt
f) Általános földrajz; *g)* Az árva; *h)* Delectus Seminum; *i)* A magyar nemzeti irodalom történetének vázlata. IV. kiad.; *k)* Közép katekizmus;
l) Malý katechismus; *m)* Festmény a törvényszék előtt; *n)* Statuten der Offizier-Uniformirung des k. k. Inf.-Reg. Nr. 23; *o)* Az országos kaszinó évi jelentése 1886-ik évről; *p)* Az 1886. évi országgyűlési törvényezikkek; *q)* A jó Fülöp; *r)* Kis katekizmus; *s)* Országgyűlési Almanach 1887; *t)* A népfölkelési törvény; *u)* A magyarországi hírlapírók nyugdíjintézetének évi jelentése. 1886; *v)* Az aszódi takarékpénztár zárszámadásai 1886; *x)* A budapesti telefon-hálózat előfizetőinek névsora. 1887. márcz.; *y)* „Katholikus szemle“ programmja; *z)* Versicherungs-Politik; *aa)* Magyarország közjoga; *bb)* Első magyar iparbank alapszabályai; *cc)* Magyarország közgazdasági politikájának tévedései; *dd)* A kiviteli és külkereskedelem rendszeres fejlesztése; *ee)* A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. II. köt.; *ff)* Hogy mivé lett egy hazafias országos intézet; *gg)* Jelentés a budapesti rabsegélyező-egylet működéséről 1886; *hh)* Első magyar iparbank: 1886; *ii)* Erste ungarische Gewerbebank 1886; *kk)* Az első magyar gyapjmosó részvénytársaság 1886; *ll)* A pesti hazai első takarékpénztár egyesület jelentése 1886-ról; *mm)* Ugyanaz németül; *nn)* Magyar országos központi takarékpénztár 1886; *oo)* Ugyanaz németül; *pp)* Magyarország

- árúforgalma Ausztriával és más országokkal. XI. füz. 1886. nov. (folio);
 qq) A vén rókáné; rr) A fejszének nyele; ss) Galambos Bálint ártatlansága; tt) Remete Péter; uu) Egy délután Antal bácsiéknál; vv) Nemzetgazdasági szemle. XI. évf. 1. füz.; xx) Magyarország gazdasági statisztikai kézikönyve. I. évf.; yy) Századok. XXI. évf. 1. 2. füz.; zz) Magyar zsidó szemle. IV. évf. 2. 3. sz.; α) Kertészeti lapok. II. évf. 2. 3. sz.; β) Magyar statisztikai Évkönyv. XIV. évf. 7. 8. füz.; γ) Magyar stat. Évkönyv (magyar és német szöveg). XIV. évf. 8. füz.
- Hornyánszky Viktor nyomd. Budapest. — a) Tengeren megmentve; b) A Luther-társaság Évkönyve. 1886; c) Telegrafügyi szemle. II. évf. 4. füz.; d) Keresztyén népbarát. II. évf. 3. sz.; e) Községi közlöny. IX. évf. 9. 10. 11. sz.; f) Téli Újság. VIII. évf. 13. sz.; g) Postai rendeletek tára. 1887.: 9. 10. 11. 12. sz.; h) Slovenské Noviny. R. II. Čis. 30—42; i) Pawlowa stará svraljka; k) Džesikyna prva molytwa; l) A magyar névragozás történelmi alapon; m) Protestáns népkönyvtár. I. évf. 2. sz.; n) Tanáregyesületi közlöny. XX. évf. 7. füz.; o) XIX. Jahresbericht des Krankenhauses Bethesda; p) Posta takarékpénztári közlöny. 1887.: 3. sz.; q) Távirati rendeletek tára. 1887.: 2. sz.; r) Horár. I. Sváz.; s) Protestáns népiskolai könyvek tára. IV. sz.; t) A m. kir. távirda-intézet czim és névtára. 1887.
- M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — a) Sport és szerelem; b) Könyvjegyzék; c) Iparmúzeum közleményei. IV. évf. 4. sz.; d) Néptanítók lapja. XX. évf. 1—21. sz.; e) Herkules IV. évf. 1—11. sz.
- Schodisch L. nyomd. Felső-Eőr. — a) Szt.-gotthárdi Erzsébet-kórház-egylet alapszabályai; b) A pinkafői takarékpénztár kimutatása 1886. évről.
- Wajdits J. nyomd. Nagy-Kanizsa. — Szt. József tisztelete. III. kiad.
- Krafft W. nyomd. Nagy-Szeben. — Geschäftsbericht der Bodencreditanstalt 1887.
- Skarnitzel F. nyomd. Szokolcza. — a) Bolestný Ruženec; b) Učty Senioratu ev. aug. vyzn. Nitranského.
- Kirchner J. E. özv. nyomd. Versecz. — Protokoll.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

- Értesítő. 1886.: 7. sz.
 Emlékbeszédek. IV. 2. sz.
 Társad. Értekezések. VIII. 7. sz.
 Thaly Kálmán. A székesi gróf Bercesényi család. 1470—1835. II. köt.
 Dr. Szádeczky Lajos. Báthory István lengyel királylány választása. 1574—1576.
 Természettudom. Értekezések. XVI. 6. sz.
 Mathemat. Értekezések. XIII. 2. sz.
 Mathemat. és természettud. Értesítő. V. ³/₄.
 Magyar katonai Évkönyvek. I. évf. 1886. (2 pld.)
 A könyvtárban helyeztetnek el.

TAGAJÁNLÁSOK

1887-ben.

Az I-ső osztály részéről.

1. Ifj. ÁBRÁNYI KORNÉLT, a Kisfaludy-társaság tagját, levelező tagúl ajánlja
JÓKAI MÓR, tiszteleti tag.

Van szerencsém a legközelebb megejtendő tagválasztások alkalmára ifjabb Ábrányi Kornél pályatársamat, a nyelvtudományi és szépirodalmi osztályba levelező tagúl megválasztatásra teljes meggyőződéssel ajánlani.

Ifjabb Ábrányi Kornél sok év óta kiváló sikerrel működik a szépirodalmi téren. Szinművei közül több kitűnő sikerrel adatott a nemzeti színpadon, s azok közül a *Doctor Persival* című az akadémiai pályadíjban, a *Rövidlátók* dicsérő elismerésben részesült. Regényei közül az *Edmund párbaja*, a *Titkolt Szerelem* és a *Melyik erősebb?* tanuskodnak szerzőjük tehetségéről és mély lélektani tanulmányairól. Verses műveiben a valódi költői kedélyt, a remek technikával találjuk párosulva. Minden munkájában feltűnő a tiszta nyelvkezelés s a választékos irály.

Nyilvános beszédeiben is elismerést kelt azoknak retorikai szépsége. Meg vagyok felőle győződve, hogy ifjabb Ábrányi Kornélban a magyar tudományos Akadémia, ez intézet céljait előmozdító munkaerőt fog nyerni, s e meggyőződésben bátor vagyok őt levelező tagúl az I-ső osztályba ismételten ajánlani.

2. Dr. BACHER VILMOS rabbi-képző-intézeti tanárt levelező tagúl ajánlja
GOLDZIHNER IGNÁ CZ, levelező tag.

Ez indítványom indokolásául bátorkodom Bacher Vilmos gazdag irodalmi eredményeire hivatkozni, melyekkel a philologia három csoportjában tekintélyes nevet vívott ki magának.

1. A persa irodalom-történetet néhány becses munkával gyarapította. A *Zeitschrift der deutschen morgenl. Gesellschaft*-ban megjelent értekezésein kívül külön emlitem fel a következő munkáit:

Nizámi's Leben und Werke und der zweite Theil des N.-schen Alexanderbuches (Lipscse 1871)

Musliheddin Sa'di's Aphorismen und Sinngedichte (Strassburg 1879).

B. e munkákban első sorban alapos módszerrel dolgozó irodalom-történésznek bizonyult, a mennyiben a két nagy persa költő életviszonyainak kiderítésére általán elismert ügyességgel sikerült neki magoknak a költőknek munkáikba szőtt

életrajzi adatait kifürkészni. Irodalmi jelentőségök beható méltatása mellett remek munkáik számos részleteit egyúttal kitűnő műfordításaiiban ismertette.

2. A talmudi irodalom amaz alkotó részének, mely az agáda név alatt ismeretes, tudományos feldolgozása képezi B. V. irodalmi munkásságának második csoportját.

A babyloniai amórák agádája (a rabbi-képző-intézet 1877/8-ki értesítőjében. magyar és német nyelven jelent meg), valamint ennek folytatása :

Die Agada der Tanaiten (Strassburg 1883) legterjedelmesebb dolgozatai e csoportban. Az agáda lényegét és azon szellemi munka fejlődő lefolyását, melynek eredményét agádanak nevezzük, jobban ismerjük azóta, hogy B. V.-nak itt fölemlíttet munkái bevezetnek az agáda létesülésének műhelyébe, mióta szerző ismertette azon szempontokat, melyek a zsidó írásmagyarázat e legrégibb termékének irányt adtak, azon eszméket, melyekkel egyes írástudók e munkához hozzájárultak.

3. Beccses munkát végezett B. V. azon adalékokkal, melyekkel a zsidók grammatikai és exegetikus irodalma középkori történetének ismertetéséhez és felvilágosításához járult. Nevezetesen két nagynevé középkori írásmagyarázó az, a kiknek helyét a grammatikai és exegetikus irodalom-történetében ő jelölte ki legalaposabban, midőn rólok szóló monographiáiban munkáik sokoldalú jellemzését és a dolgok mélyére bató analysisét végezte. E két írásmagyarázó: Ibn Ezra és Abul-walid. Az előbbire vonatkozik B. egy munkája, mely a budapesti rabbi-képző-intézet 1880/1-iki értesítőjében jelent meg e czímen :

Ábrahám Ibn Ezra mint grammatikus (német nyelven is megjelent.) Abul-walidot, a tudományos héber nyelvtudomány atyját a bécsi cs. akadémia értekezései során, valamint egyéb folyóiratokban megjelent cikkein kívül a következő dolgozatban tette összefoglaló tanulmány tárgyává :

Abul-walid élete és munkái és szentírásmagyarázatának forrásai (a rabbi-képző-intézet 1884/5-iki értesítőjében ; azonkívül német nyelven is megjelent). Végül Abul-walid alapvető munkájának, t. i. a *Rikma* czímű héber grammatika arab eredetijének csak nemrég Párisban (1886. Bibliothèque des hautes études 76-ik darabja) megjelent kiadásában, mint azt a kiadó különösen kiemeli, előkelő része volt Bachernek.

Az előadottakban dr. Bacher Vilmos tudományos munkásságának főbb mozzanatait, nem pedig dolgozatainak teljes lajstromát kívántam bemutatni. Nem terjeszkedtem ki számos cikkeinek és kisebb-nagyobb értekezéseinek felsorolására. De úgy hiszem, hogy azokból, a miket a fentebbiekben előadni szerencsém volt, jogosnak mutatkozik az az indítványom, melylyel őt arra ajánlom, hogy tudós társaságunk tagjai sorába befogadtassék.

3. BERCZIK ÁRPÁD belügyminiszteri osztálytanácsost, levelező tagúl ajánlja

a) BOGISICH MIHÁLY, levelező tag.

Berczik Árpád neve a szépirodalom, különösen a színműirodalom terén oly ismert, hogy azt a tekintetes Akadémia előtt bővebben magyarázni teljesen fölösleges volna. Azonban meghajolva az Alapszabályok 16. §-a, illetőleg az Ügyrend 12. §-a előtt, mely megköveteli, hogy az ajánlandó tagnak irodalmi működését, önálló és magyar irodalomban számottevő művei felsorolásával, kell ismertetni: bátor-

kodom Berczik Árpádnak mennyiség és minőség tekintetében egyaránt gazdag irodalmi működését bemutatni.

Berczik Árpád, mint 17 éves ifjú már 1859. évben lépett a szépirodalom terére. Irt elbeszéléseket, tárczacikkeket, irodalmi s művészeti ismertetéseket, kritikákat. Tárczacikkeit egy évtizeden át a volt *Századunk* és *Ellenőr*-ben, majd utóbb a *Pesti Napló*-ban *Argus* név alatt bocsátá közre.

Beszéleyeit, melyeknek értékét a gazdag képzelem, a költői nyelv, az előadás világossága teszik becsessé, a magyar művelt közönség éveken át a *Fővárosi Lapok*, *Családi kör*, *Koszorú*, *Figyelő*, *Magyar hölgy-divatlap* s a *Nővilág* hasábjain olvasta, míg az utolsó négy évben a *Budapesti Szemle* olvasóit *A báránycsa*, *Virginia*, *Az ügyetlen udvarló* és *Egy szakál története* című elbeszélései gyönyörködtették.

Berczik Árpád teremő ereje azonban a szinműirodalomban nyilvánul, mely — mint a következmények mutatják — írói működésének legalkalmasabb s leghatásosabb terét képezi. Berczik Árpáddal, tekintve mintegy 30-ra menő kisebb-nagyobb szinművét, a most élő szinműírók között — Csiky Gergelyt kivéve — más alig kelhet versenyre.

Szindarabjai, melyek a nemzeti és népszínház, valamint az ország egyéb magyar szinpadjain a közönség lelkesítő tapsai közt, mint állandó műsor-darabok adatnak elő, a következők:

1. *Fertály-mánások*. Vigjáték 4 felvonásban. Előadatott a budai népszínházban s utóbb a nemzeti színház repertoire darabja lett.

2. *Ádám és Éva*. Vigjáték 1 felvonásban.

3. *Egy szellemdús hölgy*. Vigjáték 1 felvonásban.

4. *A közügyek*. Vigjáték 1 felvonásban. Mind e napig a nemzeti színházban többször előadatnak.

5. *A székelýföldön*. Népszinmű 3 felvonásban. 100 arany pályadíjt nyert a nemzeti színházról.

6. *A házassítók*. Vigjáték 3 felvonásban. Előadatott mintegy 12-szer.

7. *Az ignándi kisap*. Népszinmű 3 felvonásban. Eddigél 27 előadást ért el a népszínházban.

8. *A vén kupecz*. Népszinmű 3 felvonásban. Ugyanott 17-szer került színre.

9. *A veteránok*. Népszinmű 3 felvonásban. Előadatott 19-szer.

10. *Nézd meg az anyját*. Vigjáték 3 felvonásban. A nemzeti színház műsorán áll.

11. *A bátkirálynő*. Vigjáték 1 felvonásban. A nemzeti színházban eddig 21 előadást ért.

12. *A protekció*. Vigjáték 3 felvonásban. Eddig hétszer került színre.

13. *A paraszt kisasszony*. Népszinmű 3 felvonásban, mely négy hó alatt a népszínházban 19 előadást ért meg.

A szinművek egy része nyomtatásban is megjelent. A *Közügyek* és *A házassítók* németre, a *Közügyek* és *Bátkirálynő* pedig francia nyelvre is lefordított.

Berczik Árpád, mint a Kisfaludy-társaságnak rendes tagja székét Czákó Zsigmondról tartott tartalomgazdag értekezésével foglalta el.

Ily fényes irodalmi tevékenységgel bíró férfú méltán megérdemli, hogy a

M. Tud. Akadémia öt tagjai sorába iktassa. Azért mély tisztelettel bátorkodom Berczik Árpád belügyminiszteri osztálytanácsost, a sajtó-iroda főnökét, a Kisfaludy-társaság rendes tagját tevezelő tagúl ajánlani.

b) CSIKY GERGELY, levelező tag.

Az Akadémia első osztályába levelező tagúl van szerencsém ajánlani *Berczik Árpádot*, ki huszonöt év óta kiváló szorgalommal és tehetséggel működik a szépirodalom terén. Működésének főrésze a drámairodalomra esik, melynek úgy műveinek száma, mint értéke által nagy szolgálatokat tett. Bö leleménye, üde kedélye, elméssége, helyzeteinek mulattató volta, tapintatossága, az illendő és szép iránti erős érzeke őt a jelenlegi irodalom legkiválóbb vígjáték-írói közé emelte. Nagyszámú színművei közül a következőket említem fel: *A fertály-mágnások*, vígjáték 4 felvonásban. — *A kétkedő*, vígj. 2 felv. — *A házastók*, vígj. 3 felv. — *Nézd meg az anyját*, vígj. 3 felv. — *A protekció*, vígj. 3 felv. — Egyfelvonásos vígjátékai: *Ádám és Éva*, *A szelleműs hölgy*, *A közügyek*, *A kék szoba*, *A bátkirálynő*. — Népszínművei: *Székelyföldön*, mely a nemzeti színháztól 100 arany jutalmat nyert, *Az úrnándi kispap*, *A vén kúpecz*, *A veteránok*, *A paraszt kisasszony*. Irt ezeken kívül nagy számmal elbeszéléseket is, melyek ugyanoly jó tulajdonságokkal ékeskednek, mint színművei. Ezek közül főlemlítem a következőket, melyek a Budapesti Szemlében jelentek meg: *A báránka*, *Ügyetlen udvarló*, *Virginia*, *Egy szakál története*. Végre mint aesthetikai író is jeles műveknek adott életet. Tanulmányokat írt Czakó Zsigmondról és Győry Vilmosról; tíz éven át állandóan tárczákat írt Argus név alatt a *Pesti Napló*ba és *Ellenőr*be, nagy részben aesthetikai tartalommal; s egy ideig a *Pesti Napló* irodalmi rovatának szerkesztője volt. Irodalmi érdemeiért a Kisfaludy-társaság már 1873-ban rendes tagjai közé választotta, s ha most a tekintetes Akadémia levelező tagjainak sorába emelné, nemcsak az érdemet jutalmazná meg, hanem lelkes és tehetséges munkást nyerne benne, kinek kivált a drámai pályázatok bírálatalán nagy hasznát vehetné.

4. Dr. CSENGERI JÁNOS gyakorló-iskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

PONORI THEWREWK EMIL, rendes tag.

Csengeri János gyakorló-iskolai tanár, a classica philologia terén igen buzgó tevékenységet fejt ki, s nevezetesen mint műfordító méltó elismerést vívott ki magának.

Irodalmi működését a következő lajstrom mutatja:

Önállólag megjelent művei:

Gaius Valerius Catullus versei. Irodalom-történeti tanulmánynyal és jegyzetekkel kísérve fordította Csengeri János. Budapest, Franklin, 1880.

Nausikaa. Az Odyssea VI. éneke. Besztercebánya, 1881.

Cicero a kötelességekről. Kiadta a tud. Akadémia class. philol. bizottsága. Budapest, Franklin, 1885.

Homeros Iliasa. Bö szemelvényekben, bevezetésekkel. Budapest, 1886. Engedélyezett tankönyv.

Jegyzetek Homeros Iliasához. Sajtó alatt.

Homeros Odysseája bö szemelvényekben, bevezetésekkel. Budapest, 1886. Engedélyezett tankönyv.

Tibullus elegiái. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Csengeri János. Budapest, Franklin 1886. A Kisfaludy-társaság kiadványa.

Propertius elegiái. Kéziratban.

Értekezések :

Sophokles Antigonéja. Felolv. a Philologiai-társaság 1876. május 20. tartott ülésében.

A klasszikusok fordítása iskoláinkban. Magy. Tanügy 1880.

A tárgyas és tárgyatlan ragozásról stb. stb. Nyelvőr 1880. és 1881. évfolyamában.

Az iskola klasszikusai. Középisk. Szemle 1882. évfolyamában.

A római elegia előzményei. Az 1882. évi fehértemplomi isk. Értesítőben.

A görög rhetorika ókori irodalma. A Phil. Közlöny 1882. évfolyamában.

Berzsényi és Horatius. A középisk. Szemle 1882. évfolyamában. Kivonatossan függelékül a Bartal-Malmosi-féle Horatiusi jegyzetekhez.

Párhuzamos idézetek. A Phil. Közlöny 1883. évfolyamában.

A latin nyelv kérdése. A Nemzet 1886. évfolyamában.

3. Eredeti költemények. Nevezetesen :

Katona József emlékezete. Pályanyertes óda, és *Szondi György emlékezete.* Második pályanyertes óda. Megjelentek a lapokban.

4. Bírálatok és ismertetések különböző folyóiratokban.

Csengeri műfordítási érdemeit mind az Akadémia, mind a Kisfaludy-társaság eddig is már elismerte. Cicero-fordítását a Classica philologiai bizottság adta ki, s ugyancsak e bizottság őt tagjának is megválasztotta. Magyar Tibullusát a Kisfaludy-társaság bocsátotta közre. Kéziratban levő Propertiusáról pedig úgy nyilatkozik Zichy Antal, hogy megjelenését szépirodalmunk érdekében nagyon is óhajtja. (Lásd Phil. közl. XI. 46.)

Végre még azt is ki kell emelnünk, hogy Csengeri János stílusát igazi jó magyarság jellemzi.

Mindezek alapján Csengeri megválasztását arányzó indítványomat teljes bizalommal ajánlom az osztály és az egész Akadémia figyelmébe.

5. Dr. FERENCZY JÓZSEFET, az országos közoktatási tanács titkárát. levelező tagúl ajánlja

ZICHY ANTAL, tiszteleti tag.

Ferenczy József, bölcsészettudor, az orsz. közoktatási tanács titkára, stb., 12 év óta lankadatlan és nem köznapi tehetséget mutató munkása irodalmunknak.

Nem is említve másfél százat meghaladó többé-kevésbé érdekes cikkeit különböző hirlapok-, folyóiratok- s időszaki vállalatokban, önálló munkáinak egész tisztességes sora van. U. m. :

Tompa Mihály. Életrajz. Kassa, 1877.

Obernyik Károly. Szépirodalmi összes munkái, bevezető életrajzzal. Bpest, 1872. 4 köt.

Garay János életrajza. A szegzárdi emlékünnepegy alkalmából Csapó Vilmos által kitűzött pályadíjat (40 arany) megnyerte. Budapest. 1883.

Czakó Zsigmond összes művei, bevezető életrajzzal. 2 köt.

A magyar hírlapirodalom története. 100 arannyal jutalmazott pályamű. (Sajtó alatt).

Emlékeszéd Tóth Kálmán felett. Elmondattott a költő szülőházát megjelölő ünnepélyen.

Garay János összes munkái. Bevezető életrajzzal s jegyzetekkel. Budapest. 1886—7. 5 k.

Gróf Dessewffy Aurél összes művei. Bevezető életrajzzal és jegyzetekkel. Budapest, 1887. 1. k.

Ennek kapcsában érdekes tanulmányai és adatai vannak egykori jelesünk, gr. Dessewffy József életrajzához.

Szerkeszti a *Magyar mesemondó* népies irodalmi vállalatot.

Tekintve eddigi irányát, különösen az Irodalomtörténeti bizottság körében fejthetne ki hasznos tevékenységet.

Mind annak, a mit már felmutathat, mind annak, a mit jövőben méltán várhatunk tőle, számbavételével, az I. osztálynak levelező tagúl ajánlom.

6. Dr. HALÁSZ IGNÁCZ realiskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Halász Ignácot akadémiai tagságra már ezelőtt két évvel (1885) ajánlottam, s akkori ajánlásom így hangzott: «Dr. Halász mintegy tíz év óta mind a szorosabb magyar nyelvészet terén, mind a rokon nyelvek tanulmányozásában nagyon is elismerésre méltó munkásságot fejt ki. Igen behatóan foglalkozott különösen a ritkább használatú magyar szóképzés nyomozásával, meg az eddig szláv eredetűnek tartott vagy állított magyar szókincsnek híralatos átvizsgálásával. A rokon ugor nyelvek ismeretét, a melynek egészében is jártassággal bír, lényegesen előmozdította a lapp nyelvnek tüzetes tanulmányozása által. Különösen a svéd-lapp nyelven való szövegek nyelvtani földolgozása által. Ezen munkálatok megérlelték benne azon elhatározást, hogy a svéd-lapp nyelvet, melyet eddig csak fordított és nem a kellő alaki pontossággal közölt textusok alapján ismertünk, mint élő nyelvet a helyszínén tanulmányozza s róla tökéletesebb anyagkészletet szerezzen. Szerencsés tehetségével s jeles nyelvészeti előkészültsége mellett sikerült is neki aránylag rövid ideig tartó tanulmány-útja alatt a svédországi lappok különböző nyelvjárásairól hű képet nyújtó népnyelvi szövegeket gyűjteni, oly számmal egyszersmind, hogy velök immár e nyelv ismerete kielégítőbb biztos alapot nyert.»

Tudva van, hogy tavaly Hunfalvy P. r. t. ajánlására az I. osztály dr. Halászt meg is választotta s mint egyik jelöltjét a nagygyűlés elé terjesztette. Tudva van továbbá, hogy ugyancsak a tavalyi nagygyűlés alkalmával az I. osztály dr. Halásznak ezen munkáját *»Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és szótár«*, mely tanulmányútjának eredményéből még csak az I. közlés, a nagyjutalom felével tüntette ki. Hozzá teszem, hogy azóta sem lankadt el buzgó munkássága. Mert kiadta (a Nyelvtud. Közlemények XX. kötetében) a *jemtlandi nyelvről* szóló közleményét s a tavalyi év nyarán még egy újabb tanulmányutat tett a svéd-lappok között, hogy egyik nyelvjárásukat még tüzetesebben kutassa. Ennek az útnak is szép eredménye lett, a miről f. év elején akad. osztályülésen fölolvastott jelentése értesít; az ezúttal gyűjtött becses népnyelvi szövegek (*Ume- és Tornio-lappmarki nyelvmutatványok*) még kiadásra várnak.

Végül fölemlítem még Dr. Halásznak régibb szakirodalmi munkásságából a főbb dolgozatokat:

Az atom, elem képző; a mány, vány képző (Nyelvőr III. köt. 1874).

Ritkább és homályosabb képzők (cikksorozat a Nyelvőr VII., VIII., IX., X. kötetében, melyet 1880. az Akadémia a Sámuel-díjjal tüntetett ki).

Visszahódított magyar szók (Nyelvőr X., XII.)

Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok (Nyelvt. közlem. XVI., külön mint Ugor füzetek 3. száma)

Orosz-lapp nyelvtani vázlat (Nyelvt. közlem. XVII., Sámuel-díj 1882).

Zürjén nyelvmutatványok (közlés, fordítással: Nyelvt. Közlem. XVII.).

7. Dr. PECZ VILMOS főgymn. tanárt levelező tagúl ajánlja

a) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

Dr. Pecz Vilmos, a budapesti evang. főgymn. rendes tanára, egyetemi magán tanár és a Philologiai Társaság első titkára, tudományos és önálló irodalmi tevékenysége folytán méltán sorozható classica-philologusaink legjelesebbjei közé. Mellőzve számos ismertetéseit, hírlatait és értekezéseit, melyeket, mint az Egyet. Phil. Közlöny állandó munkatársa, az illető folyóirathan közzé tett, s a melyekben magát a classica-philologia különböző ágaival egyaránt foglalkodó szakembernek mutatta, névleg a következő értekezéseit és munkáit említjük meg:

Aeschylus és Sophocles képei, felolvasztatott a Kisfaludy-Társaság 1878-ik évi április havi gyűlésén. megjelent az Egyet. Phil. Közlöny II-ik kötetében.

Az új grammatikai irány és a pszichológiai momentum a mondatban. (Egyet. Phil. Közl. VI. 634—645.)

Systematische Darstellung der Proportions-Tropen bei Sophocles. (Zeitschrift f. d. oesterr. Gymnasien, 1877. X-ik füzet.)

Aeschylus és Sophocles tropusai. (Nyelvtudományi közlemények, 1878. XIV-ik köt. 95—165.)

Latin verstan és prosodia (Franklin társulat, 1881.)

Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophocles tropusaival. (Értekezések a nyelv és széptudományok köréből, X-ik kötet, VI-ik szám, 1882.)

Görög mondattan. (Eggenberger, 1883.)

Beiträge zur vergleichenden Tropik der Poesie. Erster Theil: Systematische Darstellung der Tropen des Aeschylus, Sophocles und Euripides mit einander verglichen und in culturhistorischer und poetischer Rücksicht behandelt. (Berliner Studien für classische Philologie und Archäologie. III-ik kötet, III-ik rész; Berlin, Calvary, 1886.)

Aeschylusból. I. A lebilincsellt Prometheus. II. Antigone és Ismene párdala. (A budapesti evang. főgymn. értesítője, 1886.)

A kisebb görög tragikusok tropusai. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből, XIII-ik kötet, XI-ik szám, 1886.)

Dr. Pecz Vilmos irodalmi munkásságában két irány nyilvánul; a nyelvészeti és irodalomtörténeti philologia iránya. A nyelvészeti philológiába tartozó munkáinál kiemelem, hogy latin verstanában és prosodiájában először értékesíti nálunk iskolai könyvben a legujabb rhythmikai kutatások eredményeit, és általában véve először

tárgyalja rendszeresen alaktani categoriák szerint a prosodiát. Dr. Pecz Vilmos volt az első, ki az Egyet. Phil. Közlöny hasábjain a Németországban legújabb időkhöz keletkezett nagyfontosságú *«új grammatikai»* irányt ismertette: ő volt az első, ki fentebb idézett cikkében az új grammatikai iskola szellemében megállapította a pszichologiai momentum mondatban való szereplésének categoriáit. Görög mondat-tanának általánosabb érdekű bevezetésében oly teljességgel és éles megkülönböztetéssel állapítja meg a mondatok különböző fajait, a mint az egy munkában se található; ugyanezen művében ő fekteti először a mondatbeli categoriák alapjára a görög mondatant, s magyarázza először következetesen a mondat egyes jelenségeit az új grammatikai irány egyik sarkalatos törvénye, a pszichologiai momentum szerint.

Az Aeschylusra vonatkozó irodalomtörténeti dolgozat mutatóvány dr. Pecz Vilmos görög tragoediáról szóló, készülöben levő munkájának második kötetéből. Többi hasonló irányú munkái, melyekben évek során át kitartással és alaposággal folytatott nehéz munkálkodással átkutatta a görög tragikusok összes maradványait, alapfölfogásukban egészen önállók. Dr. Pecz Vilmos mellőzvé a tropusok tárgyalásánál eddig szokásos retorikai, grammatikai, lexicographiai és pszichologiai szempontokat, kiindul a műveltségtörténeti és költészeti szempontokból, és kifejtvé, hogy a tropikának feladata kimutatni, minő összefüggésben áll egymással kor, költő és tropus, minő fényt vet a tropus korra és költőre, alapját veti a költészet összehasonlító tropikájának. Az eredmények, melyekre dr. Pecz Vilmos ezen az alapon jut, a tragikusok egyéniségének, tehetségöknek és hajlamaiknak rejtettebb sajátságaira új és gyakran meglepő fényt vetnek. A magyar íróktól származó irodalmi termékeknek egyébként nem nagy elismeréssel adózó német kritika is egészben véve kedvezőleg fogadta dr. Pecz Vilmos német nyelven megjelent munkáját, különösen dr. H. Ziemer, ki arról a *Neuer Philologischer Anzeiger* 1886-ki 5–6-ik számában többek között így nyilatkozik: «Diese Aufgabe hat der Verfasser mit grosser Schärfe und Klarheit gelöst und gelangt so theils zu Resultaten, die mit den bisherigen Annahmen von der Art des dichterischen Schaffens der Tragiker, von ihrem Charakter übereinstimmen, theils aber durch ihre Neuheit überraschen.» És alantabb: «Zur vergleichenden Tropik der Poesie hat vorliegende Arbeit bereits den Weg gewiesen und gehahnt. Die vom Verf. gegebene Anregung halten wir für eine so fruchtbare, den von ihm befolgten Grundsatz so billigenswert, dass wir hoffen, sein Vorbild wird andere zur Weiterarbeit in seinem Sinne anregen. Wir empfehlen deswegen vor allem die Lektüre dieses bedeutsamen und nützlichen Werkes.»

Mindezek után tekintethe véve, hogy a M. T. Akadémiára classica-philologiai munkaprogramjának megállapítása óta a classica-philologia terén is tervszerű és többféle irányban kiterjedő munkásság vár, mely kíváncsossá teszi, hogy a classica-philológiával tudományosan foglalkodó tagok száma gyarapodjék, dr. Pecz Vilmost, kinek a külföldi kritika által is szép elismeréssel fogadott irodalmi működése a magyar classica-philologia díszére válik, a tekintetes M. Tud. Akadémiának levelező taggá való megválasztás céljából melegen ajánlom.

b) ÁBEL JENŐ. levelező tag.

Dr. Pecz Vilmos, főgymnasiumi rendes tanár, egyetemi magántanár és a Budapesti Philologiai Társaság első titkára, már több mint egy évtizede, hogy szakadatlanul és ritka sikerrel működik a classica-philologia terén hazánkban. Működése kivált két irányban nyilvánul: egyrészt a class. philologiai tudomány legújabb

vívmányait ülteti át irodalmunkba, másrészt pedig önálló kutatások által viszi előbbre szaktudományát. Az első kategóriába tartoznak azon kisebb czikkei, melyekben az egy-néhány iskolai auctorra (Plautus, Terentius, Vergilius, Phaedrus, Sophokles, Sallustius) vonatkozó legfontosabb irodalommal ismerteti meg tanártársait (*Egy. Philol. Köz-löny* 1879—83.), továbbá számos kisebb-nagyobb könyvismertetése és bírálata (1876 óta, a *Tandregyleti Köz-lönyben*, a *Magyar Tanügyben* és az *Egy. Philol. Köz-lönyben*), melyekben részint a külföldnek, kivált a görög dráma és a görög-latin nyelv- és mondattan keretébe vágó dolgozatait mutatja be a magyar közönségnek, részint a hazai class. philologiai termékeket veszi alapos és objectiv bíráló alá, mi által lényegesen hozzájárult class. philologiai irodalmunk niveaujának emeléséhez. Ide tartozik végre *Latin verstan és prosodia* című könyve (Budapest 1881.), mely első, még pedig sikerült kísérlet a rhythmikai tudomány eredményeinek közép- és felsőiskolai tanításunk számára való értékesítésében; ez nálunk az egyedüli latin verstan tudományos alapon. Ezen dolgozatokra azonban csak Pecz irodalmi működésének teljesebb föltűntetése czéljából hivatkozom; az akadémiai tagságra való qualificatiót természetesen önálló tudományos dolgozatai szolgáltatják, melyeknek tárgya a mondattanból (első sorban a görög mondattanból) és a görög tragikusokból van véve. *Görög mondattanával* (Budapest. 1883.) a kritika egyhangú tanúsága szerint (v. ö. különösen Spitzkó Lajos bírálata. *Egy. Phil. Közl.* 1883. és Dóczi Imre elismerő nyilatkozatát Görög Nyelvtana bevezetésében) nagy érdemre tett szert, mivel ő az első, ki a görög mondattant új formába öntötte; ővé az egyedüli görög mondattan, mely nem az alaktani, hanem mondattani kategóriák alapján van szerkesztve, még pedig egyes mondattani jelenségek alaposabb megértésére az oly fontos pszichologiai momentum alkalmazásával. Mondattani alapra fektetett görög syntaxis még a külföldön sincs; hasonló latin syntaxis van ugyan német nyelven (a Schroer és a Josupeit), de maga egy német szakember Ziemer Henrik is (*Neuer Philologischer Anzeiger* 1886. nr. 56.) kénytelen bevallani, hogy az alapelv Pecznél «következetesebben van keresztülvive és az egyes mondatrészek és mondatfajok kategóriái is pontosabban vannak nála megállapítva», a mint hogy egy objectiv magyar szaktudós (Spitzkó) is elismeri, hogy Pecznek «szigorú, bár kissé túlhajtott rendszeressége, éles logikája elismerésre s tiszteletre készítetnek.» Végre el nem mulaszthatom felemlíteni Pecznek *Az új grammatikai irány és a pszichologiai momentum a mondatban* című értekezését (*Egy. Philol. Közl.* VI. 1882. 634—645.) melyben egyes mondattani jelenségeknek, pl. az acc. és nom. cum inf.-nak új magyarázatán kívül (melyet *Mondattanában* is értékesített), leginkább a modern nyelvtudomány szerint a nyelv életében oly kiváló fontossággal bíró pszichologiai momentumnak új szempontokból való kimerítő tárgyalása vonja magára figyelmünket.

Pecznek a görög tragikusokra vonatkozó művei közül első helyen azokat kell felemlítenem, melyek a görög tragikusok tropusaival foglalkoznak, és a melyekkel Pecz a költészet összehasonlító tropikájának alapját vetette meg. Ezek a következők: *Systematische Darstellung der Proportionstropen bei Sophokles* (*Zeitschrift für oesterr. Gymn.* 1877. 10-ik füzet.) — *Rendszeres tárgyalása Aeschylus és Sophocles tropusainak különös tekintettel az aránytropusokra* (*Nyelvtudományi Közlemények* XIV. 1882.) — *Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophocles tropusaival, műveltségi és történeti szempontból* (Budapest. Akadémia. 1882.) — *Beiträge zur vergleichenden Tropik der Poesie. Erster Theil. Systematische Darstellung der Tropen des Aeschylus, Sophocles und Euripides mit einander ver-*

glüchen und in culturhistorischer und poetischer Rücksicht behandelt (Berlin, 1886.) — *A kisebb görög tragikusok tropusai* (Budapest, Akadémia 1886.)

Ezen dolgozatok, melyeknek nagyobb részét az Akadémia érdemesítette kiadásra, kivált azért érdemlik meg a legnagyobb mértékben figyelmünket, mivel bennök találjuk legelőször a tropusokat nem az eddig szokásos többé-kevésbé meddő rhetorikai, grammatikai vagy lexikographiai szempontból, hanem anyagukat tekintve oly módon tárgyalva, hogy kitűnjék mily összefüggésben áll egymással kor, költő, tropus, és minő fényt vet a tropus az illető költőkre és korukra. Habár Pecz a fölfedező heve által elragadtatva néha talán kelleténél többet következtet is a rendelkezésre álló anyagból, lehetetlen elvitatni tőle azt az érdemet, hogy, nemcsak hogy új alapra fektette a tropusok tárgyalását, hanem mélyre ható éles megfigyelő tehetségével az általa nagy szorgalommal összegyűjtött és ügyesen rendezett anyagot a lehető legteljesebben és szép sikerrel aknáztta ki. Hogy mily tanulságosak a Pecz új módszerével elért eredmények nemcsak a class.-philologusra, hanem az aesthetikusra nézve is, kitűnik azon érdekes felolvasásból, melyben a Kisfaludy-társaság egyik ülésén kutatásainak Aischylosra és Sophoklesre vonatkozó eredményeit mutatta be (Egy. Phil. Közl. II. 205—213.), valamint a külföld legtekintélyesebb szakfolyóiratainak nyilatkozataiból, melyek közül az egyikben (a *Literarisches Centralblatt*-ban 1886. Nr. 37.) a névtelen bíráló elismeri, hogy kétségtől szerencsés gondolat volt a tropusokat a költő és korának szelleme világával összefüggésbe hozni, míg egy másik (Maass Ernő a *Deutsche Literatur-Zeitung*-ban 1886. Nr. 32.) dicsőreleg emlékezik meg azon szorgalomról, melylyel Pecz az anyagot összegyűjtötte és utal Pecznek több finom megfigyelésére, egy harmadik pedig (Wecklein a *Berliner Philologische Wochenschrift*-ben 1886. Nr. 52.) a gyűjtemény teljességét és a beosztás áttekinthetőségét dicséri és Pecznek általános fejtegetéseit nagyon figyelemre méltóknak mondja. Különben legbehatóbb a Ziemer Henrik ismertetése (a *Neuer Philologischer Anzeiger*-ben 1886. Nr. 5. 6.). Ziemer elismeréssel említi, hogy Pecz a tropusokra és hasonlatokra vonatkozó egész irodalmat (nemcsak a mennyiben a tragikusokra vonatkozik) a legnagyobb gonddal felhasználta; kiemeli, hogy a szempont, melyből Pecz a tropusokat tárgyalja, egészen új, hogy feladatát nagyon szabatosan oldotta meg és hogy kutatásainak eredménye részben megerősíti a nagy görög tragikusok jelleméről és költői productiójuk módjáról dívó nézeteket, részben pedig meglepő újsága által. Végül melegen ajánlja Ziemer ezen »jelentékeny és hasznos» művet és azon reményének ad kifejezést, hogy a költészet összehasonlító tropikája, melynek eszméjét Pecznek köszönhetjük, és a melyhez Pecz mutatta meg és nyitotta meg az utat, számos művelőre fog találni.

Még csak az van hátra, hogy a tek. Akadémia figyelmét azon mutatványra hívjam fel, melyet Pecz a görög tragoediáról szóló több kötetre tervezett kézirati művének második kötetéből ily cím alatt tett közzé: *Aischylosból I. A lebilincselte Prometheus. II. Antigone és Ismene párdala*. (Budapest, 1886.) E mutatvány nemcsak arról tanúskodik, hogy Pecz a görög tragikusokat minden oldalról alaposan ismeri, hanem egyúttal biztosítékot nyújt az iránt, hogy ez a hézagpotló nagy mű, melynek kidolgozásán több év óta fáradozik, akár az eredeti források lelkiismeretes felhasználását, akár a rengeteg újabb szakirodalom szorgalmas figyelembe vételét tekintjük, a classica philologia mai niveauján fog állani.

Mind ezek alapján dr. Pecz Vilmost, ki a classica philologia terén oly tevékeny és sikeres önálló működést fejtett ki, levelező tagnak melegen ajánlom.

8. Idősb SZINNYEI JÓZSEF könyvtárórt levelező tagúl ajánlja

BARNA FERDINÁND, levelező tag.

Bátorkodom a m. k. tud. egyetemi könyvtár első órét. id. Szinnyei Józsefet. a tisztelt osztály lev. tagjául ajánlani. ajánlatomat a következő indító okokkal támogatván:

Id. Szinnyei Józsefnek tudományos működése, melyet részint a hirlapirodalom és folyóiratok hasábjain, különösen pedig tisztán tudományos téren a *Hazai és külföldi folyóiratok tudományos repertoriumai* fáradságos szerkesztésével (ezek közül egy 100 arany jutalommal tiszteltetett meg) részint önálló búvárlatokon alapuló számos dolgozataival, hosszú évek során lelkesen s tisztán nemzeti szellemben tanúsított, sokkal ismeretesebb, semhogy azt itt bővebben ecsetelnem kellene.

Elég legyen e valóban sikeres s nem mindennapi irodalmi tevékenység tanubizonyosságául ide mellékelnem azon füzetkét, melyet egyik tisztelője s barátja Abafi Lajos szerkesztett, s előbb a *Függelő* cz. folyóirat 1881. évi 1. füzetében, majd azután külön lenyomatban is megjelent, a melyben művei tüzetesen egybe vannak állítva, s a hiányzók utána pótolva.

Megválasztatása csakis érdemei méltó jutalma fogna lenni.

A II-ik osztály részéről.

9. BRASSAI SÁMUEL rendes tagot tiszteleti tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Tiszteleti tagúl ajánlom Brassai Sámuel r. tagot, tudósaink nesztorát, ki az Akadémia akármelyik osztályának díszére válik nyelvészeti, bölcsészeti és matematikai tudományossága által. Tudományos irodalmunk elismeréssel és hálával tartozik neki.

10. BÁRÓ RADVÁNSZKY BÉLA levelező tagot tiszteleti tagúl ajánlja

DEÁK FARKAS, rendes tag.

A II. osztályban három tiszteleti tag lévén választandó, egyik helyre van szerencsém egész tisztelettel és teljes bizodalommal báró Radvánszky Béla levelező tagot ajánlani.

Báró Radvánszky Béla Zólyom vármegye főispánja, a főrendiháznak születési rangja és vagyona censusa után tagja, a Heraldikai és Genealogiai Társaság elnöke, a Magy. Történelmi Társulat, valamint a Régészeti és Embertani Társulat igazgató választmányainak tagja stb. stb. s 1879. óta Akadémiáknak is érdemes tagja.

A ki már 14 éves korában irta első tudományos cikkét a *Győri Füzetek*-ben, vette biztatását a néhai jó emlékezetű Ráth Károlytól s azóta életének jó részét a tudomány szolgálatában töltötte s három kötetes nagy munkájával (a *Magyar családélet a XVI. és XVII. században*) állott a közönség elé, mely munka történetírásunk terén egyike a közelebbi kor legérdekesebb alkotásainak, azt hiszem annak tudomány-szeretetét, fáradhatatlan munkásságát nem szükség bővebben magyarázgatnom. És ma is akadémiai s más tudományos társulati gyűlé-

seinket értekezéseinek felolvasásával s alapos tanulmányainak előadásával folytonosan élénkíti. Csak pár év előtt szemeink előtt alkotta meg az életre való Heraldikai és Genealogiai Társaságot, mely hálául őt választja elnöknek, s mely rövid 4 év óta első rangú tudós társaságaink közt foglal helyet, s négy év óta Radvánszky ép oly erélyesen kormányozza a társaság ügyeit, mint a mily sikeresen vezeti úgy anyagi, mint szellemi előhaladását.

A miket eddig mondtam is tudva van az osztály s a T. Akadémia minden tagja előtt, s ép ez a körülmény fel is ment a további fejtegetéstől. és csak azzal zárom soraim, hogy báró Radvánszkyt tiszteleti tagul benső meggyőződéssel ajánlom. mert ő e kitüntető tisztségre érdemes. sőt bír ama tulajdonokkal is, hogy az Akadémia érdekeit előmozdítani s díszét emelni alkalmas.

11. RÓNAY JÁCSINT rendes tagot tiszteleti tagul ajánlja

SZILÁGYI SÁNDOR, rendes tag.

Az alapszabályok 24. §-a így szól: «A *tiszteleti* tagok, vagy oly tudomány-pártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia díszé s java öregbédését várja, vagy oly jeles tudósok és írók közül, kik a tudomány vagy az Akadémia körül érdemeket szereztek.»

Rónay mind két feltételnek megfelel. Mint egykori osztály-titkár érdemeket szerzett magának a II-ik osztály ügyeinek buzgó és sikeres vezetésével. Mint író és mint tudós egyaránt kitüntette magát s ezért emeltetett a levelező tagok sorából a rendesek közé. Állásánál fogva pedig eddig is az Akadémia java és díszé emelésére szolgált. Mindezeknél fogva indokoltnak látom, hogy elismerését irányában az Akadémia azzal is kifejezze, hogy őt a rendes tagok sorából a tiszteleti tagok közé válaszsza be.

12. SCHVARCZ GYULA levelező tagot rendes tagul ajánlja

a) PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

A II. osztály körébe tartozó munkái a következők:

A közoktatásügyi reform, mint politikai szükséglet Magyarországon. Budapest, 1865—68. Negyedréti kötet 600 lap, melyről Konek és Ballagi Mór elismerőleg nyilatkoztak.

Hogy vezessük a közoktatásügyi statisztikát hazánkban. 1865.

A tanulóverseny gimnasiunainkon és reáltanodáinkon. 1866.

Tanítóképezdeink statisztikája. 1867.

Abauj, Gömör, Ungmegyék elemi tanodáinak statisztikája.

Számos culturpolitikai és közoktatásügyi dolgozat az *Új korszak* tudományos folyóiratban, melyet ő alapított és tartott fenn a korszerű közoktatás érdekében.

Magyarország helyzete a reálunióban. (1870.)

Államintézményeink és a kor igényei. (Közel hatodfélszáz lap 4-rét).

Die Demokratie von Athen. Leipzig, Dunker & Humblot 1877—1882. Ez Schvarcz Gyula államtudományi főműve, mely külföldön kitüntető elismerésben részesült.

Aristoteles Staatsformen und die modernen Staatswissenschaften. 1884. Lipcse.

Politika elemei, melyből 4 füzet jelent meg magyarul. három németül. 1880—1882.

Montesquieu's Erziehung zum Verfassungspolitiker, a tübingi *Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft* folyóiratban.

Akadémiánknak tartott felolvasásai bizonyítják, hogy tüzetesen s önálló buvárlatok alapján foglalkozik az államtudományi szakirodalom körében; felhozom itt a következőket:

A miniszteri felelősség eredete.

Sallustios államformái.

További adalék a görögök politikai irodalmához.

Montesquieu monarchiai elmélete.

Melyik görög állam közelítette meg a képriséleti rendszert.

Ódon tömeguralom.

A két utóbbi évtized államformatani irodalmának kritikai méltatásához.

Az európai monarchiák rendszeres alkotmányjogi alaptörvényei.

b) NAGY IVÁN, rendes tag.

Dr. Schwarcz Gyula, az Akadémiának 1864. óta és osztályunknak 1884. óta tagja, sokoldalú, alapos és beható tudományos dolgozatai által nemcsak hazánkban, de azon túl is annyira ismeretes (a mint erről angol s francia tudós társaságoktól nyert kitüntetései is tanuskodnak), hogy e részben szerényletségnak tartanám, ha a tudományos irodalom terén szerzett érdemeit a t. osztály tagjai előtt terjedelmesen tárgyalni törekedném.

De egyszerűen csak osztályunk szakkörét tartván is szem előtt, tudományos munkálatainak és érdemeinek nagy halmaza valósággal a bőség zavarába ejt, midőn azoknak csak legfőbbjeit óhajtom is kiemelni. Eltekintve tehát azon széles mérvű és kiváló fontosságú dolgozatainak hangsúlyozásától, melyek Európa legelső nemzetjeinek nyelvén is megírva, a magyar tudományosság méltatását és tekintélyét nagy mérvben előmozdíták és öregbíték: osztályunk szakkörének szempontjából bátor vagyok csupán azon műveinek fontosságát kiemelni, melyeket az utóbbi években az *államtudományok*, a *tudománytörténelem* köréből, különösen a közoktatás minden oldalú méltatásáról, valamint az *alkotmány-történet* hajdan- s ujabkori fejlődése mozzanatairól az utóbbi években roppant olvasottsággal, beható tudományossággal, alapos és éles kritikai elemzéssel előadott és közrebocsátott, és melyek a külföld előkelő tudósai előtt is (mint például a *Demokratiáról*, továbbá a *Politika Elemeiről* megjelent nagybecsű művei) folytonos érdeklődést és elismerést aratnak. és hivatkozásokban részesülnek. És ismervén kitűnő tudósunk folytonos munkálkodási szorgalmát és kitartását, ezen nagybecsű munkálkodás további gyarapodását jogosult reménnyel várhatván, mély meggyőződésem szerint a M. Tud Akadémia érdekében is bátor vagyok őt a II-ik osztálynál a *rendes tagok sorába* ajánlani.

Bővebb indokolásúl csatolom általam ismert munkálatai sorozatát.

Dr. Schwarcz Gyula főbb munkáinak címjegyzéke:

I. Államtudományi művek.

1. *A közoktatási reform keresztülvitelének lehetőségéről Magyarországon parlamenti központosítás segítségével.* Pest, 1865. 4r.

2. *A közoktatási reform, mint politikai szükséglet Magyarországon.* Pest, 1866. 4r. 600 lap.
3. *Hogyan vezessük jövőre a hazai közoktatásügy statisztikáját.* Pest, 1866. 4r.
4. *Két röpirat a közoktatás körül.* Pest, 1866.
5. *Magyarország összes elemi tanodáinak részletes statisztikája.* Pest, 1867.
6. *Kitűnő gymnasiumi és reáltanodái tanulóink statisztikája.* Pest, 1867.
7. *Tanítóképezdénk statisztikája.* Pest, 1867.
8. *Magyarország helyzete a redlunióban.* Pest, 1870.
9. Ugyanaz németül. Pest, 1870.
10. *Állami intézményeink és a kor igényei.* Pest, 1871—1878. 500 lap.
11. *Az athenaei alkotmányjog történelmének korszakairól.* Budapest, 1879.
12. *Egyefemes alkotmányisme* rövid vázlatban. Budapest, 1880.
13. *Die Demokratie.* I. köt. Leipzig, 1877—84. (A többi sajtó alatt.)
14. (Alkotmány-politika új alapokon.) *Politika Elemei.* 4 füzet.
15. *Elemente der Politik.* 1. Staatstypen u. Staatsformationen, 1. Aristoteles Staatsformen, und die moderne Staatswissenschaft, 2. Staatstypen, 3. etc. 3 füzet. Budapest, 1880—1884.
16. *Alkotmánytan népiskolák számára.* Együttal vezérfonal a felnőttek oktatásához. Budapest, 1880.
17. *Die ältesten Denkmäler des Minister-Verantwortlichkeitsgedankens in den europäischen Verfassungsgeschichte.* Leipzig, 1884. Mely mű különösen méltatja III. András m. király polit. intézményeit.
18. *Montesquieu elmélete a monarchiai államformáról.* Budapest, 1885.
19. *További adalék a görögök politikai irodalmának kritikai történetéhez.* Budapest, 1886.
20. *Melyik görög állam közelítette meg a képréseleti rendszer alapfogdo-
latát.* Budapest, 1886.
21. *Gondolatszabadság és ódon tömeguralom.* Budapest, 1886.
22. *A miniszteri felelősség eredete az európai alkotmány-történelemben.* Budapest, 1882.
23. *Sallustios államformái és a görögök politikai irodalma.* Budapest, 1882.
24. *A két utóbbi évtized államformai irodalmának kritikai méltatásá-
hoz.* Budapest, 1887.
25. *Az európai monarchiák rendszeres alaptörvényei, tekintettel azok
alkotmány-történelmi jelentőségére.* 1887.

II. Tudomány-történelmi művek:

1. *The origin of the Heliocentric Theory.* 1862.
2. *A fajkérdés színvonala három év előtt.* Pest, 1861.
3. *Földtani kísérletek a hellenségnél Nagy Sándor koráig.* Pest, 1861—1863. 4 füzet.
4. *La Géologie antique et les fragments du Clapomenien.* Pest, 1861.
5. *A görög ódonjog viszonya a földtan kérdéséhez.* Budapest, 1865.
6. *Lampsacusii Strato* 1 füzet. Pest, 1861.
7. Ugyanaz teljesen átdolgozva. Pest, 1864.
8. *Clazomendi Anaxagoras elveszett nagy művéről.* Budapest, 1861.

9. *The Paleontological Theory of Empedocles*. London. 1862.
 10. Μελετιωνος Παννονιον περι φύσεως το πορον. (*Recherches sur la Geologie des Grecs*. Vienne. 1861.
 11. *On the Failure of Geological Attempts in Greece prior to Alexander the Great*. Part I. London, 1862. Part II. London. 1865.
 12. *Az emberi nem egységeről*. 1860.
 13. *On Internal heat*. 1867.
 14. *On the diversity Humu races*. 1862.
 15. *Az emberi nem régiségéről*. 1863.
 16. *Az állat-alakok kortani elkövetkezéséről a rétegsorozatban*. 1863.
 17. *A moulin-guignoni ásatag állkapocsról*. 1863.
 18. *Magyar író külföldön*. Pest, 1865. 1. 2. kötet.
- És számtalan egyéb a magyar, német. angol folyóiratokban közlött értekezés.
És még több kéziratban készen heverő, egész könyvtárt alkotó dolgozat.

13. Dr. ACSÁDI IGNÁCZot levelező tagúl ajánlja

a) THALY KÁLMÁN, rendes tag.

A f. hó 1-én kelt főtitkári körlevélnek megfelelően. bátorkodom a M. Tud. Akadémia II-ik osztályába levelező tagúl leendő megválasztásra, jőnevű ifjú történetbúvárunkat, a *Pesti Napló* szerkesztőségi tagját és irodalmi rovatának vezetőjét, dr. Acsádi Ignác urat tisztelettel ajánlani; a következő irodalmi érdemeinél s hasznos munkásságánál fogva:

Dr. Acsádi Ignác. — kinek történetirői műveit szorgalmas búvárlatokból merített adathőség, behatoló éles áttekintés és művészi tökély felé törekvő csinos csoportosítás, világos s egyúttal kellemes előadási modor jellemzi, — különösen az alább írt, történelmi szakba vágó, önállólag megjelent munkáival vonta magára a közfigyelmet:

1. *Az osztrák császári cím és Magyarország*. Budapest, 1877.
2. *Széchy Mária*. Történelmi élet- és jellemrajz. Budapest, 1885.
3. *Magyarország Buda visszafoglalása korában*. Budapest. 1886.

Ezen utóbbi, a XVII. századi magyarországi viszonyoknak széleskörű forrástanulmányok alapján, éles szemlélődéssel írt és ügyesen csoportosított oly jeles vázlatát tárja az olvasó elé, hogy szerzőnek e méltó feltűnést keltett munkáját a Magyar Történelmi Társulat a Bay Plona-féle pályadíjjal koszorúzta meg. Acsádi e művével ép oly tehetséges, mint alapos készültsgű történetirőül mutatta be magát. Munkásságának legújabb hecses gyümölcsei a *Századok*-ban. 1887. I-ső füzet megjelent közleménye *Szondy György*-ről, a drégelyi vár hősről; továbbá a *Nemzetgazdasági Szemlé*-ben 1887. III. füzet, világot látott terjedelmes tanulmánya a postaügy történetéről Magyarországon, merőben levéltári anyagokból merítve. Írt a *Századok* régiebb füzeteiben is számos történelmi értekezést, közöttük kettőt nagyobb terjedelműeket, — mind önálló kutatások gyümölcseit.

Végül nem véljük hallgatással mellőzendőnek dr. Acsádi Ignácznak a magyar történetirodalom időnként megjelenő nevezetesebb termékeit behatóan és szakszerűen ismertető ama jeles munkásságát is, melyet a *Pesti Napló*-ban immár mástél évtized óta ernyedetlen buzgalommal kifejti, és a melylyel a hazai történetirodalom iránt az olvasó közönség széles köreiben érdekeltséget felkeltetni mindenkoron nemes föl-

adatának ismeri vala, — a mi által e szaknak nem csekély szolgálatot tőn. Különbén Acsádinak e téren tanusított hasznos fáradozásai sokkal ismeretesebbek, mint hogy azokról hosszabban szólnom szükséges volna.

E föntebbiekben csak rövid vázlatképen elősorolt jeles működése alapján, van szerencsém dr. Acsádi Ignác úrra, mint a magyar történetírásnak jövőben is fényes hivatású buzgó munkására, a M. Tud. Akadémia nagybecsű figyelmét felhívni, és őt levelező-tagul leendő megválasztásra mély tisztelettel s benső meggyőződéssel ajánlani.

b) NAGY IVÁN, rendes tag.

Dr. Acsádi Ignác történetírót van szerencsém a T. Akadémia II. osztályának másod ízben levelező tagul ajánlani, eddig megjelent munkáinak alapján, melyek közül az 1885-ben kiadott *Széchy Mária 1610—1679* című, fáradságos kutatások nyomán. beható kritikával és szellemes előadással megírva, ritka számot képez újabb tört. irodalmunkban; és valamint ez, úgy a szintén általa irt, a M. Tört. Társulat által megkoszorózott pályamunka: *Magyarország Budavár visszafoglalása korában*. Budapest, 1886. — oly magas színvonalán állanak történelmi irodalmunknak, hogy a T. Akadémia kitüntetését teljes mértékben megérdemlik, — nem is említve a szerző számos egyéb történelmi jeles dolgozatait, melyek a napilapok tárczáiban és tud. folyóiratokban, különösen a Tört. Társulat *Századok* című közlönyében eddig megjelentek, valamint azon, irodalmunk érdekében hasznos nyereségnek tartott munkát: Bluntschli: *Az általános államjog és a politika története* két kötetes sikerült fordítását, mely az Akadémia könyvkiadó bizottságának gyűjteményében jelent meg.

A fönebb elősorolt munkáknak már kiadási történetük magában foglalja azoknak becsök és kitünőségök méltánylását és elismerését, melyhez csatlakozván elfogulatlan meggyőződése, teljesen indokoltnak érzem szives ajánlatomat.

14. Dr. ALEXANDER BERNÁT egyetemi magán- s főreáliskolai rendes tanárt levelező tagul ajánlja

PAUER IMRE, levelező tag.

Dr. Alexander Bernát, budapesti egyetemi magán-, és főreáliskolai rendes tanárt, mint a *philos.* tud. irodalom egyik legtevékenyebb munkását és jeles írói bátoriskodom a m. t. Akadémia figyelmébe ajánlani.

Irodalmi működését Alexander 1870-ben kezdte meg. És ez idő óta nemcsak számos kisebb-nagyobb tanulmányt, főleg pädagogiai és irodalmi dolgozatot irt különböző folyóiratokba és szakközlönyökbe, nevezetesen: a *Reform*, *Pester Lloyd*, a bécsi *Presse*, a lipcei *Unsere Zeit*, s a berlini *Zu Neuen Reich* című napilapok- és folyóiratokba; a *Magyar Nyelvőr*, *Magyar Tanügy*, *Budapesti Szemle* és az *Orsz. Középisk. Tanárjegyesületi Közönybe* — hanem több önálló művet is adott ki, melyek közül kettő akadémiai jutalmat is nyert.

Azonkívül szerkeszti a *Philos. Írók Tárá*-t, a *Magyar Tanügy*-et és az *Egyetértés* tanügyi rovatát.

Önálló kiadásai: Kant's Lehre vom Erkennen. Budapest, 1875.

A philosophia történetének eszméje. Budapest, 1877. *Kant. Élete, fejlődése és philosophiája* I. kötet. Budapest, 1881. (A M. T. Akad. könyvkiadó vállalatának kiadása. 1884-ben a Marczibányi-jutalmat nyerte el).

A XIX. század pessimismusa. Budapest. 1884. A m. t. Akadémia által a Gorove-díjjal jutalmazott pályamű.

Descartes. (Két főmunkájának fordítása, jegyzetekkel).

Hume. (Vizsgálódás az emberi értelemről című művének fordítása, jegyzetekkel).

Kant Prolegomenái. (Fordítás, jegyzetekkel).

Iskolai használatra szánt kiadások :

Corneille, le Cid. Jegyzetekkel és tanulmánnyal C. életéből, s a francia classicus drámáról.

Wallenstein's Tod. Jegyzetekkel.

Tekintettel már arra, hogy a II. osztályban épen a philos. tudomány-csoportnak van legnagyobb szüksége munkás kezekre, a *személyes érdem* mellett, még az Akadémia érdeke is sürgetőleg követeli, hogy immár e tudomány-szak jelöltjei is helyet nyerjenek az Akadémiában.

15 ASBÓTH JÁNOST levelező tagúl ajánlja

DEÁK FARKAS, rendes tag.

Asbóth János közéletünkben s publicistikánkban jó nevet vívott ki magának. Mint hivatalnok, mint publicista, utazó s ethnograph, munkásságával, választékos ízlésével, formás irányával irodalmunkban helyet foglal el. Húsz évi munkásságának főbb jelenségei :

Úti rajzok Svájczból és Németországból. 1866. I—II. kötet. 331—328 l.

Párizsból. 1867. 145 l.

Über die Grenzen der Berechtigung des Nationalitätenprincipes. 1869. 27 l. Baloldal és szabadelvűség. 1869. 40 l.

1849—1866. Adalékok a kényuralom elleni mozgalmak történetéhez. 1871. 190 l.

A szabadság. (A természeti viszonyok befolyása a szabadság fejlődésére. — A szabadság és az emberi természet. — Az antik világ. — A zsidóság. — Válaszfalak az antik világ és a zsidóság között. — A zsidóság befolyása az antik világra. — A keresztény világ. — A kereszténység viszonya a zsidósághoz és az antik világhoz. — A kereszténység, mint az individualismus ébresztője. — Az intellectualis fejlődés és a szabadság. — Függelék a gyakorló politikáról). 1872. 446 l.

A honvédelmi minisztérium működése 1867—1872. 1873. 4° 237 l.

Magyar conservatív politika. 1875. 196 l.

Irodalmi és politikai arcképek. (Vörösmarty. — Három nemzedék. Széchenyi és Vörösmarty. Kossuth és Petőfi. Deák és Arany. Deák Ferencz koporsójánál. — Bárány József. — Bárány Zsigmond. — A fiatal irodalomból. — Dessewffy Aurél és Széchenyi István. — A conservatívek küzdelme az alkotmányért. — Gróf Andrássy Gyula). 1876. 254 l.

Üdvözlő levelek gróf Andrássy Gyulához. 1878. 37 l.

Álmok álmodója. Regény. 1878. 258 l.

Új-Magyarország. Tanulmányok. (Nemzeti műveltségünk. — Korunk művészi ideálja. — Szépirodalmunk fejlődéséhez. — A székelyek és a magyar jellem különöléségei). 1 79. 180 l.

A Zaharától az Arabahig. Utazás Egyiptomban és Palaesztinában. Kiadta a magyar földrajzi társulat. 1883. 310 l.

Bárá Sennyey Pál és gróf Apponyi Albert. 1884. 125 l.

Bosznia és Hercegovina. 1887. Két kötet. 4° 275 és 253 l.

E változatos irodalmi munkássághoz járul még a szerzőnek majdnem 20 éves publicistikai működése. Ő volt az első egyike, ki az újkori magyar állam főfeladatának az állameszme erősítését, a magyarságnak tudományban, irodalomban, művészetben erősítését hirdette, egyike a magyar publicistikai championoknak, kiknek hatását, izgatása eredményét érezzük. Már maga ez érdem megérdemli, hogy az Akadémia jelesb publicistáinkat körébe fogadja, oly elemekkel gyarapodván, kik a művelt nagy közönség érzékét, a kor kérdéseit átérzik, azokkal számot vetni tudnak. De Asbóth mellett oly munkásság is szól, mely alapvető jelleggel is bír. Úti munkái, de különösen legutóbbi műve Boszniáról és Hercegovináról, irodalmunk gazdagítását jelenti. A legjobb kútfők, személyes tapasztalatok alapján írott kitűnő munka, mely a külföldi e nemű termékeket messze felülhaladja.

Ily munkásságú írónak megválasztását nyugodt lélekkel, örömmel ajánlom a t. Akadémiának.

16. GERESI KÁLMÁN főiskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

a) PESTY FRIGYES, rendes tag.

Hivatkozással az Alapszabályok 16. §-ára, bátor vagyok Géresi Kálmán urat, a debreczeni reform. főiskola tanárát, a M. T. Akadémia levelező tagjául ajánlani. E kitüntetésre érdemesíti őt tudományos tevékenységének komoly iránya, a melynek bizonyosságul leginkább szolgál az általa kiadott gróf Károlyi-család *oklevéltárának* négy kötete, melylyel a történetbúvárok valóságos tudományos kincsbányát nyertek.

Apróbb dolgozatai is figyelmet érdemelnek. Ilyenek:

A *Magyar Nyelvőr* folyóirat I. és II-ik kötetében némely kisebb nyelvtörténeti közlemények. (I. k. 428, II. k. 223. és 68.)

Pusztaszer (Nyelvőr).

A *Századokban: Szabács viadaljáról*, 1872. 119 lap.

Tamás-Várallya és Vatafalva, 1873. 439 lap.

Hunyadi Mátyás diplomáciai összeköttetései III. Iván Vasziljevics orosz cszárral, 1879. 239 l.

A *Prot. Figyelmezőben* (szerkeszti Révész Imre), különböző évfolyamokban egy pár prot. egyháztörténelmi értekezés és közlemény.

Debreczen város Monographiájában (szerk. Zelizy Dániel) két nagyobb értekezés; nevezetesen:

Debreczen város irodalomtörténetének rövid átnézete, és *A színészet története Debreczenben*, 492—555 lap.

Emlékbeszéd Deák Ferencz felett, *Emlékbeszéd Arany János felett*, mindkettő a debreczeni h. h. főiskola által rendezett ünnepélyen tartva.

Leginkább *prot. egyháztörténelmi tárgyú közlemények*, a tiszántúli tanár-egyesület évkönyvében.

Oklevél-másolatok közlések. Oklevéltárainkban és a Történelmi tárban.

Ezenkívül sajtó alá rendezte a gróf Károlyi család megbízásából:

A *gróf Károlyi-család Oklevéltára* I—IV. kötetét. Budapest, 1882—1887.

Géresi Kálmántól, alapos készütségénél fogva, az Akadémia még több munkásságot várhat.

b) báró RADVÁNSZKY BÉLA, levelező tag.

A Magy. Tud. Akadémia egyik feladatát képezi az Ügyrend rendelkezései szerint a történelmi kútfők és oklevelek gyűjtése és kiadása.

Oly tudós, ki az Akadémia által kijelölt tudományos szabály bármelyikében jeles munkálkodása által kitűnik, az Alapszabályok 16. §-a értelmében levelező taggá választható.

Ennélfogva a II. osztályba levelező tagul ajánlom Géresi Kálmán urat, tanárt a ref. főiskolában, Debreczenben, mint a ki a gróf Károlyi-család Oklevéltárának eddig megjelent 4 kötetével, mintaszerű jeles kiadvánnyal járult történelmünk kútjainak gyarapításához.

17. HÖRK JÓZSEF theologiai és jogakad. tanárt levelező tagul ajánlja

HUNFALVY JÁNOS, rendes tag.

Hörk József az eperjesi collegiumban működő theologiai és jogakadémiai tanár, született 1848-ban Likéren, Gömör-Kishont vármegyében. Az irodalmi téren már 1868-ban kezdett működni, különböző fővárosi és vidéki lapokban és folyóiratokban, leginkább szépirodalmi dolgozatokat közölt, ezután inkább a tudományos irodalom felé fordult. Nyolcz önálló nagyobb műve, három theologiai tartalmú, a következő négy pedig történelmi és bölcséleti:

1. *A művészet befolyása a társas életre*. Eperjes, 1883.
2. *A sáros-zempléni evang. esperesség története*. Kassa, 1885.
3. *Emléklap az eperjesi evang. templom és collegium visszaszerzésének 100 éves öröm-ünnepélye alkalmából*. Kassa, 1885.
4. *A nőről s a nő hármas hivatásáról*. Kassa, 1886.

Jelenleg «A tiszai kerület püspökei» című művön dolgozik. Sokkal nagyobb munkásságot fejtett ki a lapirodalomban. Több éven át szerkesztette a *Losonczyi Lapokat* s az *Eperjesi Lapokat*: továbbá 16 különböző lapnak és folyóiratnak dolgozó társa, s ezenkívül egyes cikkeket még 7 más laphoz is közölt.

Hörk József a tanári pályán is nagy sikerrel működik. Mind tanári, mid irodalmi munkásságáért megérdemli, hogy a T. Akadémia levelező tagjai sorába fölvegye.

18. KISS ISTVÁN jogakadémiai tanárt levelező tagul ajánlja

TÓTH LŐRINCZ, rendes tag.

A M. Tud. Akadémia II-ik osztálya részéről levelező tagul ajánlom Kiss István egri jogtanár urat, kinek közjogi nagy műve méltó figyelmet gerjesztett a szerény és tanulmányainak elvonulva élő tudós iránt. Épen ez a reklámot s humbugot nem ismerő szerénység egyik ok arra, hogy őt levelező tagul ajánljam, a ki ezt nem keresi, de ha e kitüntetésben részesül, e felett nagy örömet fog érezni, s további, még nagyobb munkásságra buzdító ösztönt talál. Másfél évtized óta tölti be nagy sikerrel jogtanári székét, mint rendes tanár Egerben, s jogi magas képzettségét bizonyítják a jogtudori s habilitált egyetemi magántanári cím, s köz- és váltó-ügyvédi oklevél.

Önálló nagyobb művei: 1. *Magyar közjog* (Magyar államjog), mely 1886-ban átdolgozott 3-ik kiadást ért, s 596 lapra terjedő, a legnagyobb gondnal és szorgalommal készült rendszeres munka. 2. *Bevezetés a jog- és államtudományokba*,

Eger, 1877. 248 lap. E műve lényegében ugyanaz, a mi az egyetemeken «Jog és államtudományok Encyclopaediája» czim alatt adatik elő; aránylag kisebb terjedelmű s a körvonalokra szorítkozó, de igen rendszeres, s céljának éppen ez által teljesen megfelelő s a tanítványokra nézve előnyös munka. 3. *Európai nemzetközi jog*; Eger, 1876. 312 lap. Első befejezett nemzetközi jog magyar nyelven, mely tisztelt társunk Apáthy István jeles művét is megelőzte jogirodalmunkban. Az egyes nemzetközi jogkérdések körül uralkodó controversiákkal szemben a tekintélyesb írók fejtegetéseit gondosan felhasználja, s e téren nagyérdemű úttörő.

Ezeken kívül készen áll egy újabb nagy műve: «A politika tudománya», melyet ekkorig csak azért nem tett közzé, mert lelkiismeretes szokása műveit ismételve átdolgozni, s érlelni, s a «nonum prematur in annum» szabályt szemé előtt tartani.

Nagyobb önálló művein kívül nagyszámú értekezést, vezérczikket s ismerető és bíráló cikket irt a Pesti Naplóban, Reformban, a Sz.-István társaság által kiadott közhasznú «Ismeretek Tárában» részint *Ihméri* írói neve alatt, részint L. M. betűk aláírásával, melyeket a szakemberek előnyösen ismernek s nagy méltánylással fogadtak.

Ezeknél fogva a szerény s hasznos munkást a M. T. Akadémiába levelező tagúl, teljes meggyőződéssel ajánlom nem annyira az őt ismerő jogászok, mint az őt, éppen szerénységénél fogva, nem ismerő, más téren működő tisztelt akadémiai tagok figyelmébe.

19. Dr. LIPP VILMOS gymn. igazgatót levelező tagúl ajánlja

a) PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Dr. Lipp Vilmos, a keszthelyi gymnasium igazgatója. kinek számos régészeti cikkei a folyóiratokban a szaktudósok figyelmét magokra vonták s méltánylásukat kiérdemelték. főmunkája:

A keszthelyi sírmezők. Kiadta a M. T. Akadémia archaeologiai bizottsága 363 rajzzal 1884. s ennek folytatása.

A fenéki sírmező, az Archaeologiai Közlemények XIV. kötetében.

Dr. Lipp Vilmos szerencsés volt Keszthely vidékén öt népvándorláskori nagy-kiterjedésű sírmezőt felfedezni, azok közül hármát teljesen, egyet részben felásatni. s ez által hazánk történelmének ezen kevésbbé ismert időszakára új világot vetni.

Azon munka, melyben nagyszerű ásatásainak eredményét a közönségnek bemutatja, azokat leírja s magyarázza, s melynek német fordítása a külföld figyelmét is felkeltötte, régészeti irodalmunknak díszeré válik s a népvándorlási korszak kultur-állapotának ismeretéhez nagybecsű adalékul szolgál.

Dr. Lipp Vilmos irodalmi munkássága 1884—1887-ig.

1884-ben megjelent a vas megyei régészeti egyeslet évi jelentésében:

1. *Keszthely és vidéke multjából*, 1—17. l.
2. *Két renaissancekori tárgy a régiségtárunkból*, 23—34. l.

1885-ben megjelent tőle ugyanott:

3. *Monumenta musei savariensis vas megyei régiségtár*, 1—20. l.

Az *Archaeologiai Értesítőben* megjelent tőle 1885-ben.

4. *Levél keszthelyvidéki ásatásairól*, 231—233. l.
5. *Őskori kőkamarasir* Keszthelyen, 369—373. l.

1886-ban.

6. *Levél legújabb keszthelyvidéki kutatásairól*, 41—43. l.
7. *Vaskori mellédsz*, 282—283. l.
8. *Levél újabb kutatásairól*, 350—354. l.

1887-ben.

9. *Keszthelyi levél*, 52—57. l.

Az *Archaeologiai Közlemények*-ben megjelent :

10. *A fenéki sírmező*, 137—159. l.

Önállóan megjelentek :

11. A *keszthelyi-dobogói sírmező*, 24 l.
(Megjelent a M. T. Akadémia történelmi tud. értekezések között.)

Szintén önállóan megjelent tőle a M. Tud. Akadémia arch. bizottsága kiadásában :

12. A *keszthelyi sírmezők*, 363 rajzzal, nagy 4-rét, 52 l. Budapest. 1884.
és ugyanaz német nyelven :

13. *Die Gräberfelder von Keszthely* 8-r. Budapest, Friedrich Kilian 1885.
89 l., 360 Illustrationen und drei Tafeln.

b) HENSZLMANN IMRE, rendes tag.

Van szerencsém a II. osztálynak I. tagúl ajánlani dr. Lipp Vilmost, a keszthelyi gymnasium igazgatóját. Nem idézem több folyóiratban és ujságban megjelent. a félszázadot meghaladó, többnyire régészeti czikkét, hanem idézem *keszthelyi ásatásait*, melyek által több mint 3000 régi sirt feltakart és tartalmukkal a Nemz. Múzeumot gazdagította. Ezen ásatások tárgyalása megjelent a «Keszthelyi sirok» czíme alatt az Akadémia 1884-ik évi «Monumentáiban», és német nyelven is kiadva külföldön is elismeréssel találkozott. Nem hallgathatom el, hogy a tavali választásoknál Lipp csak *egy* szavazattal maradt kisebbségben, mi az Akadémiának méltóságát tanúsítja.

20. LUKÁCS BÉLA államtitkárt levelező tagúl ajánlja

GYÖRGY ENDRE, levelező tag.

A II. osztályba levelező tagúl tisztelettel ajánlom Lukács Béla urat. a köz-munka és közlekedési minisztérium ez idő szerinti államtitkárát.

Azokhoz az okokhoz, a melyeket a mult években felhozni volt szerencsém ezen ajánlás támogatására. alig van hozzáadni való az idén.

Pénzügyi irodalmunkban jelentékeny számot tevő munkái (*A magyar forradalom pénzügye; Ausztria és Magyarország adórendszere; Anglia és Franciaország pénzügyei*) teljesen indokolják beválasztását. Ez utóbbi két kötetes műve az Akadémia nagy jutalmában is részesült; úgy, hogy pénzügyi irodalmunk jelen állapotában némi következtetlenség volna egy ily jeles, s az Akadémia nagy jutalmával is kitüntetett író sokáig nélkülözni sorainkban.

Számos becses értekezései közül felemlítendő a horvát kiegyezés pénzügyéről. Románia pénzügyi viszonyairól, Erdély birtokviszonyairól stb. írt művei, a melyek valóban számot tesznek irodalmunkban.

Tekintettel arra, hogy Lukács Béla úr a közgazdasági és statisztikai állandó bizottságnak évek óta munkás és szorgalmas tagja; tekintettel arra, hogy viszonyaink közt ép a pénzügyi irodalom képviselője majdnem teljesen hiányzik Akadémiánkból, úgy hogy e téren bírálókat is nehezen vagyunk képesek találni; tekintettel végül arra, hogy Lukács Béla úr tudományos érdemei nemcsak a fentebbiekben indokolvák, hanem azokat elismerte az Akadémia is az által, hogy egyik művét nagy jutalmával tüntette ki: tisztelettel ajánlom őt a levelező tagok közé megválasztatni.

21. Dr. MARCZALI HENRIK egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

a) MAJLÁTH BÉLA, levelező tag.

Hivatkozással a M. Tud. Akadémia Alapszabályainak 16-ik és az akadémiai Ügyrend 12-ik §-ának határozmányaira, szerencsém van Marczali Henriket a Magyar Tudományos Akadémiába való megválasztás céljából levelező tagúl ajánlani.

Ezen ajánlatom indokolásául felemlítem, hogy első történelmi művét *Az Árpádok történeti kútjai* cím alatt a tekintetes Akadémia pályadíjjal tüntette ki; a M. Tud. Akadémia történeti bizottsága Marczali Henriket megbízta II. József kora történetének megírásával, melynek két kötete már megjelent s a harmadik kötetet most fejezi be. Ezen két nagyobb szabású történeti műve már magában is elegendő volna arra, hogy őt a tekintetes Akadémia tagjai sorába iktassa; ám de ő mint író és kritikus ezen felül is kiváló szolgálatot tett a hazai történetirodalomnak, és egyéb más nagyszámú műveivel és hecses értekezéseivel behizonyította, hogy szakmájának, a hazai történetirodalomnak, színvonalán áll, és folytonos munkálkodásának csak méltányos elismerésében részesülend, ha eddigi munkásságát, megválasztatása által jutalmazza meg; és mert lankadatlan munkássága kellő garantiát nyújt arra, hogy a jövőben is hasznára leend a tek. Akadémiának a magyar tudományosság terén.

b) ZSILINSZKY MIHÁLY, levelező tag.

Az Akadémia Ügyrendjének 12-ik §-a értelmében bátor vagyok dr. Marczali Henrik urat a II. osztály levelező tagjául ajánlani.

Nevezett ifjú tudós tanár első jelentékenyebb művével: *A magyar történet kútjai az Árpádok korában* már 1882-ben megnyerte az Akadémia által kitűzött Vitéz-féle jutalmat. E mű, mely német nyelven is kiadatott, hasznos szolgálatot tett hazai történeti forrásaink ismeretének nemcsak hazánk határain belül, hanem a külföldi szaktudósok körében is. Másik jeles munkája *Regesták a külföldi levéltárakból* nemcsak azon tiszteletre méltó szorgalomról tesz szülő tanúbizonyságot, melyet szerzője a berlini, drezdai, londoni, edinburghi és más levéltárakban hazánkra vonatkozó történelmi adatok kikutatásában kifejtett; hanem mutatja egyszersmind a gondolkodó fő figyelmes rendezését, kivonatozását és azon törekvését, hogy az érdekes történelmi anyagot a nagy közönségnek is használhatóvá és élvezhetővé tegye.

Nem említve Marczalinak azon érdemét, melyet a Ribáry-féle *Világtörténelem* körül szerzett magának, csak *II. József korát* említtem fel, melynek megírása által elsőrendű történetírók sorába emelkedett. Ebből látjuk, hogy Marczali gondolkodó fő és kritikai elme. Az általa felölelt roppant anyagból ügyesen válogatja ki a kor politikai, közmívelődési, társadalmi és közgazdasági viszonyait hiven feltüntető ada-

tokat, s azokat oly modorban és irányban adja elő, mely a nagy közönség által is élvezhetővé teszi művét. Az a körülmény, hogy e művét is az Akadémia adta ki, csak kedvező indok lehet arra, hogy Marczalit az Akadémia levelező tagjai közé való megválasztásra ajánljam.

22. Dr. MÁRKI SÁNDOR gymnásiumi tanárt levelező tagúl ajánlja

NAGY IVÁN, rendes tag.

Dr. Márki Sándor, budapesti gymnásiumi történelmi tanár, a m. történelmi társulatnak választmányi tagja, tizenkilencz év óta működik az irodalmi pályán, és kiválólag a magyar történelem és földrajzi irodalom terén oly kitünő sikerrel, és annyi szorgalommal és kitartással, hogy az említett szakbeli tudomány emelésére, terjesztésére és gyarapítására áldozott számos dolgozatainak méltánylásául már ismételve ajánlottam lev. tagságra a t. Akadémiának. Ismert műveiből melyek közül *Kemény János élete s korrajza* a M. Tört. társ. által jutalomra érdemesítettett, *Mária királynéja* pedig a Kisfaludy-Társaság által pályázaton első sorban dicsérettel kiemeltetett, — alapos készfűltsege, ügyessége, lankadatlan szorgalma és formai érzéke tűnven ki, hogy ezen tudósunk, ki életét egészen a hazai tudományos irodalomnak szenteli és az előzmények alapján még nagyobb reményekre is jogosít, — és most is többek közt Aradmegye monographiáján dolgozik, — annyi évi munkálkodás és annyi jeles dolgozat után e téren a t. Akadémia kitüntetése által is ösztönözve legyen: legjobb meggyőződésemm sugallatából a tudományos irodalom érdekében a t. Akadémia II. osztályának lev. tagjául ezennel a legmelegebben ajánlom.

Műveinek általam ismert jegyzékét mellékelem.

Ismert munkái ezek:

1. *Fekete Körös és vidéke*. N.-Várad, 1876. 146 l.
2. *Sarkad története*. Budapest. 1877. 189 l.
3. *Az oroszok hazánk történetében*. N.-Várad, 1877.
4. Ugyanaz újra átdolgozva.
5. *A magyar mint államnyelv*. 1604—1611. Arad, 1879.
6. *A nagyfalusi Arany-család*. Budapest. 1879.
7. Ugyanaz második kiadás. Arad, 1881.
8. *Dr. Nográll János*. (Életrajz). N.-Várad, 1880.
9. *Bihari román írók*. N.-Várad, 1880.
10. *Aradtól Petrozsényig*. Tört. és Földr. ism. Arad, 1881.
11. *Czala és Vára*. Arad. 1882.
12. *Czudar Mihály versei*. Arad. 1883.
13. *Bing föld* (Új-seelandi magyar telep). Arad, 1883.
14. *Aba Sámuel*. Arad. 1882.
15. *Dósa György*. Az Akadémia által megdicsért pályamű. Budapest, 1883.
- 8° 216 lap.
16. *Kemény János*. A Tört. Társulat által jutalmazott pályamunka. Arad, 1883.
17. *Eszterházy Miklós életrajza*. Pozsony, 1884.
18. *Wesselényi Ferencz nádor*. Pozsony, 1884.
19. *Széchenyi Pál életrajza*. Pozsony.
20. *Kemény János* (megjelent a pozsonyi *Helikonban*) különbözik a 16. számútól.

21. *Magyar Pantheon*. 150. képpel. Pozsony. 1884. kétféle kiadás.
 22. *Mária Magyarország Királynéja*. A Kisfaludy-Társaság által első sorban megdicsért mű. Megjelent a *M. Tört. Életrajzokban*.
 23. *Az Arad-Hegyalja északnyugoti részén*. 1885.
 24. *Irodalmi Értesítő*. 1874. 1875. évre, a mi az Akadémiának is helyeslésevel találkozott, ügyesen szerkesztve.
 25. *A Kölcsény-egyesület Évkönyve*. Arad, 1884. Ezen társulatnak titkára, majd alelnöke lön.
 26. *Mátyás király életrajza*. A pozsonyi *Helikonban*.
 27. *Tököly Imre életrajza*. (Ugyanott.)
 28. *A Hegyes Drócsa északkeleti részén*. Igló, 1885. (Kárpát Egyesül.)
 29. *Dósa György korából* (*Századok* 1887. 3. füzetében.)
 30. *Régi Magyar utazók*.
 31. *Dézna és vidéke* (a *Földrajzi Közl.*)
 32. *Az orosz-magyar kereskedés története*.
 33. *Adatok az 1790. év történetéhez*.
 34. *Mutatványok Arad történetéből*.
- És számtalan dolgozat a Századok, Hazánk, Figyelő és egyéb folyóiratokban és lapokban.

23. Dr. MEDVECZKY FRIGYES egyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

PAUER IMRE, levelező tag.

Dr. Medveczky Frigyes, a budapesti egyetemen a philosophia ny. r. tanára azon kevesek között, kik nálunk komolyabban foglalkoznak philos. tudományokkal, a leghivatottabbak egyike.

Több mint egy évtizede, hogy minden tevékenységét e tudomány-szaknak szenteli, és pedig oly sikerrel, hogy dolgozatait, melyeket kezdetben — külföldön tartózkodása alatt — német nyelven írt, tekintélyesebb szaktudósok is elismerésben részesítették.

Ilyen német nyelven kiadott önálló művei: *Gedanken über die Teleologie in der Natur*. — *Prolegomena zu einer anthrop. Philosophie*. Leipz. 1879.

Die Socialwissenschaften. Leipz. 1882.

Terjedelmesebb *értekezései* és nagyobb *kritikai tanulmányai* közül pedig (melyeket különböző tud. szaklapokban, szemlékben, kivált az *Allgemeine Zeitung* tudományos mellékletében közölt) nevezetesebbek:

Das anthrop. Grundproblem der Philosophie.

Gedanken über Ziele und wege der Ethik.

Zur Geschichte der philos. Bestrebungen in Ungarn. (*Ungar. Revue* 1886.) és még számos kisebb-nagyobb dolgozat, bírálat; kritikai szemlék a legújabb philos. irodalom jelenségeiről.

A mennyiben már a M. t. akad. *Ügyrend*. a tag-választásoknál a *magyar nyelven való folytonos munkásságot* követeli egyik elengedhetetlen feltét gyanánt: e dolgozatokra csak azért hivatkozom, hogy velők szerzőjök alapos tanulmányait és szakképzettségét igazoljam. Az *Ügyrend* fentebbi követelményének Medveczky. magyar nyelven kiadott műveivel tett eleget. Imezek:

A nemzetközi jog elmélete Kant philos. szerint. (Akad. értekezés 1881.)

Társadalmi elméletek az ókorban. Budapest 1885.

Társadalmi problémák az államregényekben. (Budap. Szemle 1886.)

A bölcsészet anthropol. alapja. (Magyar Szemle 1881.)

A tudományos logika haladása. (Budap. Szemle 1881.)

Adalékok a tulajdon elméletéhez és történetéhez. (Bp. Szemle 1882.)

Kant főművének tört. jelentősége. (Bp. Szemle 1882)

A szemindriumok feladata az egyetemen (M. Tanügy 1883.)

A társadalmi elméletekről szóló nagyobb tanulmánya sajtókészen, legközelebb fog megjelenni a M. T. Akad. könyvkiadó-vállalatában.

Megannyi becses dolgozat, melyekkel szerző bizonyára elég biztosítékot nyújt az iránt, hogy megválasztása esetén benne az Akadémia tevékeny munka-erőt fog nyerni — a mi a *philos. tudomány-csoportra* nézve, melynek munkásságát, tagjainak csekély száma amúgy is érezhetőleg megbénítja: már-már életkérdés.

Ezen okból, még e speciális szempont hangsúlyozásával is bátorkodom indokolni legmelegebb ajánlatomat.

24. NÉMETHY LAJOST levelező tagúl ajánlja

NAGY IMRE, rendes tag.

Némethy Lajos 1873 óta nagy buzgóságot fejt ki a történetírás, különösen az egyházi történetírás terén. Számos idevágó értekezése látott világot a szaklapokban, folyóiratokban, időszaki közlönyökben, úgy, hogy azoknak a száma túlhaladja a százat. Az egyházi festészet, régiség, diplomatica, sphragistica épen oly szorgalmas mivelőre találtak benne, mint az egyházi történetírás különböző kérdései, s e tekintetben kiváló érdeme, hogy sok vitás kérdést sikerült neki szorgalmas kutatás és alapos utánjárás által tisztába hozni. Több önálló munkát is adott ki, melyeket hasonlólag alaposág tesznek becsesekké. Ezekhez is az adatokat a szerző ritka szorgalommal és fáradsággal hordta össze. Tanodák számára irt Archaeologico-Liturgiája számos kiadást ért, a mely a könyv használhatóságának legfőbb bizonyítéka.

A budavári főtemplom története, mely 1876-ban látott napvilágot, mindent a mit e tekintetben megjelent munkákban s a hozzá férhető levéltárakban talált felölelt s értékesített. Többi önálló munkái is Budapestet illető egyháztörténeti monographiák, mint Szűz Margit története, melyet Fraknói Vilmosmal adott ki, a török mecsetek Budán, s a vizivárosi Erzsébetiek stb. mindannyi becses monographia.

Ezen nagykiterjedésű buzgó munkásság, az a szorgalom, melylyel Némethy az adatokat össze szokta gyűjteni, s az a lelkiismeretesség, melyet azok értékesítésében alkalmaz, képezik annak biztosítását, hogy ha megválasztatik, az Akadémiának buzgó és szorgalmas munkása lesz.

Irodalmi munkásságának jegyzéke itt következik:

A) Önálló művek.

I. *A róm. kath. egyházi szertartások régészeti értelmező kézikönyve* (Archaeologico-Liturgica.) középtanodák számára. Budapest, Lampel R. könyvkiadása. (Wodianer F.) 8r., XVI. 194 l. XXII. 42 ábrával. 1873 óta a negyedik kiadás.

II. *Ugyanaz elemi tanodák számára.* Budapest, 1887. 8r., 70 l. 1879 óta három kiadás.

III. *A budavári főtemplom története.* Esztergom 1876. 8r., 240 l., 4 látkép és 1 alaprajzzal.

IV. *Budapest-felsővizivárosi plebánia-templom rövid története.* Budapest, 1876. 16r., 14 l.

V. *Török mecsetek Budán.* Budapest, 1878. kis 8r., 110 l. 1 kép.

VI. *Szent Istvánról mondott dicsbeszédék irodalma.* Budapest, 1881. 8r., XIV. 68 l.

VII. *A budai felhévizi prépostság és káptalan története.* Budapest, 1883. 8r., 36 l. két műmelléklettel.

VIII. *Adatok Árpádházi boldog Margit történetéhez.* Ereklýre vonatkozólag Némethy Lajos-tól. Szentté avatására vonatkozólag Fraknoi Vilmos-tól. Budapest, 1885. 8r., 283 l. 1 táblázattal és 5 pecsétmással.

IX. *Vázlatok Budapest multjából.* Első füzet. Budapest, 1886. k. 8r., 42 l. 1 képpel.

X. *A budapest-vizivárosi Erzsébetiek.* Megtelepedésök századik évfordulója alkalmából. Budapest, 1881. 8r., 41 l. 10 képpel.

XI. *A budapest-belvárosi templom története.* Budapest, 1887. 8r. Számos képpel. Sajtó alatt.

XII. *Budapest főváros róm. kath. egyház története.* Készülőben.

B) Értekezések.

1. *Nagyboldogasszonyról nevezett budavári plebániatemplom története.* Uj Magyar Sion. 1875. évfolyam.

2. *A jezsuiták lelkipásztorkodása Budán.* Uj Magyar Sion. 1876.

3. *Száz év a budavári főtemplom történetéből (1773—1873).* Uj Magyar Sion. 1876.

4. *A budavári főtemplom újjépítése.* Uj Magyar Sion. 1876.

5. *A budapest-felsővizivárosi plebánia-templom rövid története.* Magyar Állam. 1876. szept. 6-án.

6. *Mecset-e vagy istálló?* Magyar Állam. 1876. okt. 13-án.

7. *Befalazott Mária szobor.* Magyar Állam. 1876. okt. 14-én.

8. *Majd bujdosó, majd elrejtett kincs.* Religio. 1876. II. 30. 31. sz.

9. *Egy ereklýe viszontagságai.* Religio. 1876. II. 33. sz.

10. *Az 1686. évi visszafoglalás után Budán maradt törökök.* Századok. 1877. 138—148.

11. *Korvin Mátyás tornya.* Kelet Népe. 1877. febr. 16. és 17-én.

12. *Ismét egy ereklýe viszontagságairól.* Religio. 1877. I. 6. sz.

13. *Buda a veszprémi püspökségben az esztergomi érsek joghatósága alatt.* Uj Magyar Sion. 1877.

14. *Nyílt levél Czobor Béla tudor úrhoz.* Religio. 1877. II. 16.

15. *A mult századokban Budán létezett jámbor társulatok.* A Szent-László-Társulat 1877. szept. 20-án Budapesten tartott XII. rendes közgyűlésének jegyzőkönyvében.

16. *Boldogasszony szeplőtelen fogantatásának ünnepe Budán.* (Történelmi vázlat.) Religio. 1877. II., 46. sz.

17. *«A kereszténység első százada Magyarországon.* Irta Horváth Mihály» czimú műnek bírálata Bendeguz álnév alatt. Uj Magyar Sion. 1878.

18. *Kögl Adám Jézustársaságbeli atya. 1707—1771.* Uj Magyar Sion. 1878.
19. *Ürnapí körmenetek a budapesti várban.* (Visszapillantás a multba.) Religio. 1878. II. 4., 5. sz.
20. *Ismertetése* Dr. Roskoványi püspök «De Immaculata» czimű hét kötetes művének. Religio. 1878. II. 10. 15. sz. N—y aláírással.
21. *Török mecsetek Budán.* Magyar Korona. 1878. évf.
22. *Rabutin serege Pesten.* (Naplójegyzetek nyomán.) Kath. Hetilap 1879. 1., 2. szám.
23. *A magyar egyház napjai.* Uj Magyar Sion. 1879—1885. évfolyamok.
24. *A magyar egyházi írók csarnoka.* Uj Magyar Sion. 1879.
25. *Budapest bibliographiája.* Magyar Könyvszemle 1879.
26. *Ismertetése* Dr. Csász a nyitrai kegyesrendűek történetéről írt művének. Tájékoztó 1879.
27. *Ismertetése* ugyanazon műnek. Magyar Korona 1879. 242. sz.
28. *Emlékek Budapest multjából.* Pesti Napló. 1879. 212. sz.
29. *Virág Benedek halála napja.* Hon. 1879. 267. sz.
30. *A Jézustársasága Budán elhalt tagjainak névsora.* Uj Magyar Sion. 1880.
31. *Ó-Buda melletti Kis-Czell története.* Katholikus Hetilap. 1880. Hosszú cikksorozat.
32. *Budapest az ó-korban.* Ismertetése Salamon Budapest Története I. kötetének. Havi szemle 1880.
33. «A Szent-István dicsbeszédék könyvészete.» Egyházzsónoklati Lapok. 1880.
34. *A Budapest II. kerületében lévő Szt.-Erzsébetiek temploma és zárdája.* Magyar Korona 1880. 262. sz.
35. *Ó-buda romjai 1602-ben.* Vasárnapi Ujság. 1880. okt. 24-én. Három képpel.
36. *Adatok Árpádházi boldog Margit ereklyéinek történetéhez.* Religio. 1881. I. félév.
37. *Árpádházi boldog Margit szűz érdekeiben.* Magyar Korona. 1881. 27. sz.
38. *Mihály mester pecsétnyomója.* Műrégészeti és liturgicus szempontból. Egy pecsétmással. Egyházművészeti Lap. 1881.
39. *Az Úr Jézus legszentebb szívének ábrái.* Iconographicus munkálat. Új Magyar Sion. 1881.
40. *A budai Clarissák leltárai.* Egyházművészeti Lap. 1881.
41. *Iconographicus tanulmányok.* Religio. 1881. II. félév.
42. *A Szentháromság ábrázolása.* Képzőművészeti kalászat. Egyházművészeti Lap. 1881.
43. *A pozsonyi Clarissák leltára.* Egyházművészeti Lap. 1881.
44. *Adatok a festés történetéhez Budapesten a XVII. és XVIII. században.* Egy képpel. Archaeologiai Értesítő. 1881. és 1884.
45. *Árpádházi boldog Margitnak egy képe a XVII. századból.* Egyházművészeti Lap. 1882.
46. *A budai Ferencziek pecsétnyomó gyűjteménye.* Egyházművészeti Lap. 1882.
47. *Pontius Pilatus Judaeának római helytartója.* Életrajz. Religio. I. félév.
48. *Szirmay Endrének önéletrajza.* Történelmi Tár. 1882.
49. *Egy XVI. századbéli főpap (Pisó Jakab) ingóságai.* Egyházművészeti Lap. 1882.

50. *Budapest multjából.* 1686-ban ostrománál első a várban. Katholikus Hetilap. 1882.
51. *Adatok Tüzes Gáborról.* Századok. 1882.
52. *A székesi székesegyház leltára 1622-ből.* Egyházművészeti Lap. 1882.
53. *A vörös csillagos keresztes-vitézek rendjének működése és érdemei Magyarországon.* Új Magyar Sion. 1882.
54. *Aquincum keletkezése.* Katholikus Hetilap. 1882.
55. *Szt.-Péter vértanú budai templomának maradványa.* Egyházművészeti Lap. 1882.
56. *Tábori lelkészek, kik 1686-ban Buda visszafoglalása alkalmával a keresztény seregben működtek.* Új Magyar Sion. 1884.
57. *A rómaiak Aquincumban.* Katholikus Hetilap. 1882.
58. *Adatok a Szentháromságáról nevezett buda-felhévízi prépostság és káptalan történetéhez.* Magyar Korona. 1882.
59. *A kassai székesegyház leltára 1604-ből.* Egyházművészeti Lap. 1883.
60. *Árpádházi boldog Margit érdekében.* Relig.o. 1883. I. 8. sz.
61. *Aquincum épületei.* Katholikus Hetilap, 1880.
62. *Leletek Aquincum talajában.* Katholikus Hetilap, 1882.
63. *Keresztények Aquincumban.* Katholikus Hetilap, 1883.
64. *Adatok a Csetneky-család genealogiájához.* Turul, 1883.
65. *A fehéregyházi pálosok leltára.* Egyházművészeti Lap. 1883.
66. *A budai városházán 1785-ben elővezetett miseruhák.* Egyházművészeti Lapok, 1884.
67. *Még egy szó Fehéregyház és Árpád sirja érdekében.* Archaeologiai Értesítő, 1884. 1 ábra és 1 táblával.
68. *Néhány adat Csonkabég történetéhez.* Turul, 1884.
69. *Tábori lelkészek Budavára bevételénél.* Századok, 1884.
70. *XIII. Leo pápa «Humanum genus» kezdetű körlevelének fordítása az eredeti szövegből.* Magyar Állam, 1884. április 28-án.
71. *A Clarissák ó-budai zárdájáról.* Egyházművészeti Lap, 1884.
72. *Ki volt Gyül-Baba?* Századok, 1884.
73. *Adatok Árpádházi boldog Margit ereklyéinek történetéhez.* Religio, 1884. I. és II.
74. *A nyulakszigeteheli és az ó-budai apácák pecsétjei.* Egyházművészeti Lap. 1884. 3 pecsétmással.
75. *Szent-István ünnepén.* (A történelemre alapított eszmék.) Korunk, 1884. aug. 20-án.
76. *A budavári főtemplom hajdani kincse.* Archaeologiai Értesítő, 1884. 1 tábla és 1 ábrával.
77. *1686-ban Budavárban élve elfogott főtisztek.* Pulszky Album, 1884.
78. *Adatok az arany és ezüst egyházi tárgyak elkezeléséhez II. József császár idejében.* Egyházművészeti Lap, 1885.
- 79–82. *Árpádházi szent Margit királyi hercegnő, a Nyulakszigeten szent Domonkos-rendű apácának életrajza.* Átdolgozva többször megjelent a Kath. Hetilap. Összetartás. Szent Család Naptár, Család és Iskolában. 2 képpel.
83. *Adatok a Némethy családok genealogiájához.* Turul, 1885. két címerrel.
84. *Budavárának régi helyrajza.* Archaeologiai Értesítő. 1885.

85. *Budavárának visszafoglalása 1686.* Szent-István Társulati Naptár 1886.
3 képpel.
86. *Adatok Pisó Jakab életiratahoz.* Történelmi Tár, 1885.
87. *A kassai dóm fejlődési története.* (Németből.) Egyházművészeti Lap. 1885.
88. *Adalék a magyar czimeres könyvekhez.* Turul. 1885.
89. *Szirmay Endrének önélelleirata 1656—1706.* Századok, 1885.
90. *A budapesti vízivárosi Erzsébetiek.* Religio 1885, II.
91. *Budavár 1686-ban történt visszafoglalásának évfordulója az első ötven évben.* Századok. 1886.
92. *Árpádházi szt. Margit képei.* (Magyar iconographiai adalék.) 2 ábrával. Egyházművészeti Lap, 1886.
93. *Alba-Mária.* Tholt és dr. Wekerle a Fehéregyház hollétéről írt műveiknek bírálata. Archaeologiai Értesítő. 1886.
94. *A budai káptalan pecsétai.* Egyházművészeti Lap. 1886.
95. *Árpádházi szt. Margit érdekében.* (Pillenreuthi legendáját illetőleg). Egyházművészeti Lap. 1886.
96. *Kik voltak első Budavárában az 1686-iki bevétel alkalmával?* Századok, 1886.
97. *Bírálata* Salamon Budapest Története II. kötetének. Archaeologiai Értesítő, 1886.
98. *A budapest-belvárosi plebániatemplom története.* Religio. 1886, II.
99. *Pesti lelkészek a törökök bejöveteléig.* Főváros. 1887.
100. *Budapestben volt egyházi testületek pecsétai.* Turul, 1887.
- Jegyzet.* Nincsenek felvéve a történelem és segédtudományaihoz nem tartozó művek, sem azok, melyek német nyelven bocsáttattak közre, sem a rövidebb cikkek, vagy egyes szerzőknek átengedett gyakran terjedelmesebb munkálatok.

25. BÁRÓ ORBÁN BALÁZS országgyűlési képviselőt levelező tagúl ajánlja

THALY KÁLMÁN, rendes tag.

Lengyelfalvi báró Orbán Balázs országgyűlési képviselő s a Magy. Történelmi Társulatnak elejétől fogva választmányi tagja, már kora ifjúsága óta nagy utazásokat, kutatásokat tévén a keleten, azután Aegyptomban, majd Angolországban megtanulta a helyszíni nyomozások becsét ismerni, s ebbeli tapasztalatait idehaza kívánván értékesíteni, számos éven át kimondhatatlan szorgalommal és fáradsággal beutazta Erdélynek, de legkivált a Székelyföldnek minden faluját; átkutatta, fölmérte minden várromát, megmászta minden havasát; búvárolá a levéltárakat, gyűjté a hagyományokat, fölfedezett, leírt tömérdek római, népvándorlaskori, ősmagyar és középkori régiséget, megvizsgált töméntelen természeti ritkaságot, és e hangyaszigalmú kutatásaira építé azután nagy munkáját, a *Székelyföld* hat kötetes, kimerítő, minden időkben nélkülözhetetlen monographiáját. Maga e nagybecsű mű érdemessé tenné őt, hogy akadémiai tagsággal tiszteltessék meg. De ezenkívül számos más becses, érdekes könyvet írt, melyek sorozatát mellékelni bátorzkodunk. Legújabbban a *Századok* 1886-iki évfolyamában jelent meg tőle Tövis város és Diód vár leírása s történelme; most pedig Torda város monographiáján dolgozik, a legkiterjedtebb levéltári kutatások s helyszíni búvárlatok alapján.

A M. Tud. Akadémia csak a valódi, kitaró munkát és hervadhatatlan irodalmi

érdemet fogja tehát megjutalmazni, ha b. Orbán Balázst, — kit ezennel levelező tagúl van szerencsém tisztelettel ajánlani — tagjai sorába fölvenni méltóztatik; s ezt annnyival inkább, minthogy Orbán Balázs már a múlt, 1886-ik évi nagygyűlés alkalmával is, a t. II-ik osztály által levelező tagúl fényes többséggel elfogadtatván, megválasztandónak ajánltatott. Legyen szabad a t. osztály és a t. Akadémia tagjainak buzgó támogatásától remélenünk, hogy ez idén a nevezett nagyérdemű író nemcsak az osztály-, de a teljes ülésen is elnyerendi az általa annyira megérdemlett díszes többséget, s megválasztatása befejezett ténynyé fog válni. Orbán Balázst e kitüntetésre elévülhetetlen becsű munkái és ernyedetlen, kitartó, szakszerű munkássága teljesen méltóvá teszik.

Orbán Balázs munkái:

Utazás keleten. 6 kötet, 8rét. Megjelent Kolozsvártn, Stein Jánosnál 1861—63.

Kelet tündérvilága vagy Zaif Züliázán. Arab rege, Ali bey után fordította. Kolozsvár. 1861. 8rét, 2 kötet, diszkiadás, képekkel.

A Székelyföld leírása, történelmi, régészeti, természetrajzi és népismei szempontból. 4rét. I. köt. *Udvarhelyszék.* II. köt. *Csikszék.* III. köt. *Háromszék.* IV. köt. *Marosszék.* V. köt. *Aranyosszék.* VI. *Barcaság.* Budapest 1864—1870.

Maros-Vásárhely szab. kir. város leírása (különlenyomat a Székelyföldből).

Toroczkó völgyének ismertetése (különl. a Székelyföldből).

A barcasági tíz magyar falu leírása (különl. a Székelyföldből).

Brassó szabad kir. város leírása (különl. a Székelyföldből).

Orbán Balázs országgy. beszédei. 6 kötet. Budapest 1870—1887.

A Lábatlan-család síremléke 1400-ból. Századok 1869. évf.

Népköltési gyűjtemény a Kisfaludy társ. ily című kiadványa I. II. k. *Székely regék és Krisztus mondák.*

Emlékiratok, a kolozsvári Ellenzék és Pesti Napló tárczaiban egy kötetnyi.

Tövis és Diód környéke megjelent a Századok múlt évi évfolyamában.

Kiadásra készen az átdolgozott és kibővített Székelyföld leírása és Torda város monografiája.

26. Dr. ÖREG JÁNOS főiskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

ZSILINSZKY MIHÁLY, levelező tag.

Bölcsészeti irodalmunk még mindig oly szegény, hogy valóban örlönnünk kell minden komoly jelenség felett, mely e téren feltűnik.

Öreg János következő dolgozatai mutatják, hogy szerzőjük alapos szakismerettel elismerésre méltó szorgalmat párosít, és hogy önállóan megjelent műveiben — még a fordításokban is — nyelvezetének szépsége és magyarsága által kívánta vonzóvá tenni az elméleti kérdések nehézségeit. Ilyenek:

1. *Értelmi, erkölcsi és testi nevelés.* Irta Herbert Spencer, fordították Öreg János és Losonczy László. N.-Körös, 1875.

2. *Neveléstan,* írták: dr. Kiss Áron és dr. Öreg János. Budapesten, két kiadást ért.

3. *Történelem előtti idők.* Irta Lubbock, angolból fordította Öreg János. Kiadta a m. kir. Természettudományi Társulat. 1876.

4. *Gondolkodástan.* Irta Öreg János. N.-Körös. 1877. Második kiadás 1880-ban.

5. *Természettan,* népiskolai használatra.

6. *Tapasztalati lélektan*, írta Öreg János. N.-Kőrös. 1884.

7. *Római történet az V-ik században*, írta Thierry. francziából fordította dr. Öreg János, kiadta a M. Tud. Akadémia, 1884.

8. *Utazás a Napsugáron*, írta Lady Brassey, angolból fordította, illetőleg átdolgozta Öreg János, kiadta a magyar k. Földrajzi Társaság. 1884.

Egyes tudományos folyóiratokban elszórtan megjelent értekezései, minők például: *A középtanoda újraszervezéséről*; *Az állatok szellemi életéről*; — *A lelki tünetmények állati szempontból*; — *A középtanodák reformjáról*, stb., stb. tanúsítják, hogy Öreg János szeretettel, hivatással és folytonosan műveli irodalmunk bölcsészeti és történeti mezejét, s ezért ajánlom őt a II. oszt. levelező tagjául.

27. Dr. PASTEINER GYULA egyetemi rk. tanárt levelező tagúl ajánlja

HENSZLMANN IMRE, rendes tag.

Van szerencsém a II. osztálynak I. tagúl ajánlani dr. Pasteiner Gyulát, rk. egyetemi tanárt és a *Művészi Ipar* című folyóirat érdemes szerkesztőjét. 1885-ben kiadta könyvét, melyben a *képzőművészetek* történetét, a praehistoricus időkön kezdve egészen korunkig, 763 old. és 352 fametszetű illusztrációval tárgyalja. Ez teljességénél fogva és miután magyar nyelven az első maga nemében, igen hasznos kézikönyv, mely már mint szorgalmatos összeállítás is, az Akadémia elismerését a szerző megválasztása által megérdemli.

28. PULSZKY ÁGOSTON egyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

VÉCSEY TAMÁS, levelező tag.

A M. T. Akadémia második osztályába levelező tagúl ajánlom Pulszky Ágoston jogtudort, a budapesti egyetemen a jogbölcseészet rendes nyilvános tanárát s ugyanott a nemzetközi magánjog meghonosítóját. Első önálló műve *A római jog és az újabbkori jogfejlődés* a M. T. Akadémia kiadásában jelent meg (*Értekezések* a társadalmi tudományok köréből 1868). Másik műve Sumner Maine: *A jog őskorának* fordítása, mely szerény cím alatt nagy figyelmet érdemlő jegyzeteket közöl Pulszky Ágost. Legfontosabb önálló műve a jelöltnek: *A jog és állambölcseészet alaptanai*. Budapest, 1885. *Ez a mű a jogbölcseészeti tudományt a hazai irodalomban előbbre vitte mind a tartalom mind a módszer tekintetében*. Pulszky Ágost kisebb értekezései közül a *Budapesti Szemlé*-ben látott napvilágot: *Pázmán Péter* (119. és 120. szám), *A demokratia jövője* (112. és 113. szám), *Az agrár politika jövője* (107. szám) stb.

29. Dr. SCHNIERER ALADÁR egyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

HAJNIK IMRE, rendes tag.

A II. osztályba levelező tagúl ajánlom dr. Schnierer Aladárt, a budapesti kir. tudományos egyetemen a büntető és bölcseleti jog rendes tanárát.

Schnierer tanár, mint azt irodalmi munkásságának jegyzéke mutatja, a büntetőjognak hazánkban elsőrendű művelője, mit a M. Tud. Akadémia is már azzal elismert, hogy Schnierernek a magyar büntetőjogról írt és 1881-ben megjelent munkáját az 1884-ki *naggy jutalommal* tüntette ki.

Ha ehhez még hozzá teszem, hogy Schnierer úgy a tanszéken, mint a büntető-jogi törvényhozás terén jeles tudományos működést fejt ki, úgy hiszem, hogy az Akadémia levelező tagjai közé való megválasztását eléggé indokoltan és melegen ajánlhatom.

Munkái a következők:

1. *A bünrészesség tana.* (Hoffmann Pál: Jog- és államtudományi folyóiratában. I—III. füzet. 1868/9).
2. *A büntetőjog általános tanai.* 1873.
3. *A büntettek és büntetések.* (A büntetőjog különös része.) 1876.
4. *A büntettek és vétségekről szóló magyar büntetőtörvény magyarázata.* 1881.
5. *A büntetőjog általános tanai* az 1878. V. és 1879. XL. t. cz. alapján. 1883.
6. *A magyar büntetőtörvény magyarázatának második teljesen átdolgozott és a hazai judicatura tekintetbevételével bővített kiadása.* 1885.
7. Több rendbeli büntetőjogi értekezések a Jogtudományi Hetilapban és később a Jogtudományi Közönyben.

30. Dr. SZÁDECZKY LAJOS egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

a) WENZEL GUSZTÁV, rendes tag.

Vagyok bátor a legközelebbi választásra dr. Szádeczky Lajos urat, egyetemi magántanárt és könyvtártisztet, a Magyar Történelmi Társulat segédtitkárát, a Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzőjét, s az ifjabb történetíró nemzedék egyik legmunkásabb tagját *levelező tagnak* ajánlani. Szádeczky urat ismereteinek alaposága és sokoldalúsága, szintűgy mint rendkívüli szorgalma egyaránt ajánlják. Nyolcz év óta sűrűn követik egymást történeti értekezései és nagyobb munkái, melyek beható levéltári kutatásainak és tanulmányainak eredményei, s már eddig történetírásunkra nem csekély előnnyel voltak. Történeti munkái a következők:

I. Önálló művek.

1. *Mihály havasalföldi vajda Erdélyben.* 1599—1601. Budapest, 1882.
2. *Mihály vajda okmánytára.* Budapest, 1883.
3. *Báthory Zsigmondné, Mária Krisztierna.* Budapest, 1883.
4. *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király életrajza.* 1533—1586. Budapest, 1885.
5. *A gróf Haller-család története, leszármazása és nemzetség-könyve.* Budapest, 1886.
6. *Békés Gáspár életrajza.* Budapest, 1887.
7. *Báthory István lengyel királyltyá választása* okmánytárral. (A M. T. Akadémia tört. bizottsága megbízásából). Budapest, 1887.

II. Történelmi értekezések és közlemények.

Ezek nagy számmal jelentek meg a Magyar Tört. Társulat által közzétett *Századok* 1880., 1881., 1882., 1883., 1884., 1885. és 1886-ki évfolyamaiban s a *Történelmi Tár* 1881., 1882., 1883., 1884., 1885. és 1886-ki évfolyamaiban.

b) ZSILINSZKY MIHÁLY, levelező tag.

Dr. Szádeczky Lajos egyetemi magántanár és könyvtári tiszt, a Magyar Történelmi Társulat segédtitkára, ifjabb történetíró nemzedékünk egyik legtevékenyebb és leghivatottabb tagja, a kitől nyolcz év óta sűrűn követik egymást a történeti értekezések és önálló művek, melyek beható önálló levéltári kutatásokon alapulván, történet-irodalmunkat előbbre viszik.

Megírta *Mihály vajda* történetét Erdélyben, a mely nemcsak mint történeti mű érdemel elismerést, de a daco-román tendenciákkal szemben actualis érdekű is. *Báthory Zsigmondné* életrajzában Erdélynek a XVI-ik század utolsó évtizedében való viszonyait ecseteli. *Báthory Istvánról* írt rövid életrajza az egyedüli eddigelé, mely őt mint erdélyi fejedelmet és lengyel királyt ismerteti. *Békés Gáspár* életrajza új adatok alapján világítja meg Báthory félelmes vetélytársának jellemét és a kor viszonyait. A gr. *Haller-család* történetében is nevezetes mozzanatok tüntetvék fel Erdély XVI. és XVII. századi történelméből.

De mindezek felett Szádeczky történetírói munkásságának legfőbb érdeme az, hogy történetírásunk egyik eddigelé elhanyagolt részét, a lengyelekkel való összeköttetést, tette tanulmányai tárgyává. Átbúvárolta a lengyel levéltárak nagy részét s összeállítja a magyar történelemre vonatkozó adatokat. A magyar és lengyel érintkezés történetének legérdekesebb korát *Báthory István lengyel királylyá választása* cím alatt oly műben ismerteté, mely méltó feltűnést okozott irodalmunkban. s a melyet az Akadémia Történelmi Bizottsága is kiadásra méltónak talált. E műben Lengyelország államszervezete, alkotmánya, politikai és társadalmi élete alaposan és híven van visszatükröztetve, s méltó bevezetését képezi a kiváló király uralkodása történelmének.

De álljon itt a fiatal szerző műveinek sorozata, mely a fentebbieknek legjobb igazolása leend :

I. Önálló művek.

1. *Mihály havasalföldi vajda Erdélyben*. 1599—1601. Budapest, 1882. IV. és 190 lap.
2. *Mihály vajda okmánytára*. Budapest, 1883. 228 l.
3. *Báthory Zsigmondné, Mária Krisztierna*. Budapest, 1883. 62 l.
4. *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király életrajza*. Pozsony, Budapest, 1885. 32 l.
5. *A gróf Haller-család története, leszármazása és nemzetségekönyve*, (nyolcz nemzedékrendi táblával, számos címerrajzzal stb.) Budapest, 1886. 4r. 35 l.
6. *Békés Gáspár életrajza*. (Megjelent a Történeti Életrajzokban és külön). Budapest, 1887. 103 l.
7. *Báthory István lengyel királylyá választása 1574—1576*. A M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága megbízásából. Okmánytárral. Budapest, 1887. VI. 454 és XLI l.

II. Történelmi értekezéseinek egy része :

1. *Eger ostromához* 1552-ben. (Újabb adatok a bécsi államlevéltárból). Századok, 1880. évfolyam.
2. *A Dlugosz ünnepély* és lengyel történelmi congressus alkalmából a lengyel irodalmi viszonyok ismertetése. Századok, 1880.

3. *A lenggyelföldi levéltárakról* magyar történelmi szempontból. Lemberg. Przemysl, Tarnow, Krakkó levéltáraiból a magyar történelmi anyag összeállítása. Századok, 1881. évf. Két közlemény.

4. *A krakkói Tud. Akadémia kiadványairól*, kimutatva, hogy mennyi van azokban, a mi a magyar történelmet illeti. Századok, 1882.

5. *Báthory István lengyel király titkos terve* a magyar királyságot és erdélyi fejedelemséget illetőleg. Századok, 1882.

6. *A naptárjavítás történetéhez*, 300-ados évfordulója alkalmából. Századok, 1882.

7. *Adalékok a babona és hiedelmek történetéhez*. Századok, 1882.

8. *Fekete Iván*; Smolka: Iwan Czarny cz. lengyel munkája fordítása. Századok, 1883.

9. *Báthory István emlékirata* a muszka csárhoz 1581-ben a magyar-lengyel-orosz hadjárat közepén. Századok, 1884.

10. *A pápa békeközvetítése* Báthory István és a muszka csár között 1581/82. Századok, 1885.

11. *Haller Gábor történetéhez*. Századok, 1886.

12. *Báthory István* és egy magyarországi összeesküvés. (Báthory halála 300-ik évfordulója alkalmából). Századok, 1886.

13. *Az 1717-ki nagyszebeni országgyűlés*. Hazánk 1885. évfolyam.

14. Sajtó alá kész: Sobieski, Apaffi és Teleki összeköttetése 1684—86-ban. (Az okmánytár. levelezések, mintegy 5—6 nyomtatott ív).

III. Történeti közlemények.

(Több mint harmincz a Századok. Történelmi Tár, Hazánk hasábjain.) Ezeknek alapján ajánlom dr. Szádeczky Lajost az Akadémia tagjai közé való felvételre.

31. TÉGLÁS GÁBOR főreáliskolai igazgatót levelező tagúl ajánlja

HENSZLMANN IMRE, rendes tag.

Ajánlom lev. tagnak a II. osztályba Téglás Gábort, a dévai főreáltanoda igazgatóját. Ajánlatom indokolására ide mellékelem Téglás számos régészeti és természet-tudományi értekezéseinek lajstromát. E cikkeket nagy részt a Tek. Akadémia folyóirataiban közölte sőt részben az Akadémia felszólítására írta.

Kiemelem azt, hogy a régi Dacia ismertetéséhez nevezetesen járult, hogy ő volt első, ki a tartománynak római bányászatával tüzetesebben foglalkozván, több elhagyott régi bányát megvizsgált, úgy szintén nem kevés barlangot is, melyekben számos érdekes praehistoricus tárgyat felásott, végre ő nagy tényező a vajda-hunyadi régészeti társulathban, mely rövid fennállása daczára az archaeologiai tan terén már is nevezetes érdemet szerzett.

Téglás Gábor, a dévai m. kir. állami főreáliskola igazgatója, született 1848. márczius 30-án Brassóban. Középiskolai tanulmányait Nagy-Enyeden, — a felsőbbeket a budapesti egyetemen végezte, tanári pályára készülve. 1871-ben a dévai m. kir. állami főreáliskolához alkalmaztatván szakadatlanul ott működött előbb mint tanár, — most pedig az intézet igazgatója.

Irodalmi munkásságát Hunyadmegye nép és földisméjére s flórájára vonatkozó tanulmányokkal kezdé:

Ezek közül kiválóbbak :

1872. *A dévai Várhegy tavaszi flórája.*

1873. *Erdélyi képek*; — melyek közül néhány a Királyhágón túli németnyelvű hírlapok révén bejutott az *Auslandba* s a rokon természetű németországi közlönyökbe is.

1874. *A földfutó és kacsos növények alak- és életviszonyai.*

1875. *A természetrajz a bécsi világkiállításon, különös tekintettel középtanodáink s népiskoláink szükségleteire.*

1877. *A kőkorszak nyomai Hunyadmegyében.* Két évi szorgalmas kutatások és Közép-Európa nagy múzeumai összehasonlító tanulmányozásának eredménye e czikk.

Az önálló kutatások és szorgalmas tanulmányok ez éveiben még terjedelmes hírlapirodalomi munkásságot is fejtett ki, közel nyolczvan, tudományos alapú tárczacikket közölván.

Ezzel teljesen a szakmunkásság terére lépett és sűrű egymásutánban jelentek meg :

A Nándor-i barlang Hunyadmegyében. (Természettudom. Közlöny 132. sz.)

A tordosi őstelep. Archaeologiai Értesítő.

A nándorvölgyi őstelepek. Archaeologiai Értesítő.

A hunyadmegyei Erdőhátság föld- és néprajzi ismertetése. Földrajzi Közl.

A piski-petrozsényi vasút. Földrajzi Közl.

A Szemenik és környéke Krassó-Szörénymegyében. Földrajzi Közl.

Az aninai hegyi vasút és környéke. Földrajzi Közl.

A Magy. Tud. Akadémia szives érdeklődéssel kisérván e munkálkodást, a szorgalmas kutatót saját kérelmére megbizta az erdélyrészi barlangok kutatásával. E kutatások eredményeiből eddig megjelentek :

Egy új csontbarlang Bedellő határában.

A Bagolyvár (Buhuj) csontbarlang Stajerlak-Anina határában.

Előleges jelentés a karácsonyfalvi barlangok s azoknak őstörténelmi jelentősége felől.

Előleges jelentés a boiczai barlangokról.

Az erdőfalvi őstelepek és barlanglakás.

A boiczai barlangok s azok őstörténelmi jelentősége.

A Zám és Boicza közti barlangok. (Földrajzi Közlemények.)

Ugyanezek megjelentek az Akadémia Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn czimű vállalatában, s részben kiadattak a bécsi cs. kir. geologiai intézet Verhandlungjaiban is.

Ezekkel kapcsolatosan jelentek meg :

Ujabb barlangi medveleletek hazánkban. (Fölolvastatott az Akadémiában 1884. jún. 23-án, hem. Szabó József.)

Neuere Funde von Ursus spelaeus Blumb. in Ungarn.

A mamut nyomai Hunyadmegyében. (Földtani Közlöny 1885.)

Ujabb adatok az erdélyi medence ősemelőseihöz. (U. o. 1886.)

A Közép-Marosvölgy őstörténelmi nevezetességű barlangjai (Orvostermészettudományi Értesítő. Kolozsvár.)

Egy új csontbarlang a hunyadmegyei Petroszfalu határán, s a déli Kárpátok szegélyzetében.

A Peták-völgy. (Archaeologiai Értesítő.)

Időközben terjedelmes tanulmányokat adott ki a Budapesti Szemlében :

Stanley Afrikai utazása és

Schlieman Ilios üsebertani szempontból — czimmel.

Jelenleg sajtó alatt van :

A körösbányai hegységek déli lejtőjén előforduló barlangok monographiája.

XII. tábla rajz.

Barlangkutatásai közben fölkelték érdeklődését az ősi bányaművelések nyomai, s azokat is kezdé kutatni, hosszabb tanulmányokat téve külföldön is, összehasonlítások eszközésére és a szakirodalom átvizsgálására. Széles természettudományi ismeretei itt kiválóan hasznára válván, valóban hézagpótló munkásságot fejthetett ki különösen a római ércz, vas, kő és sóbányászat terén.

Főbb tanulmányai a következők :

Bányásszobrok a római uralom idejéből. (Archaeologiai Értesítő; kivonatokat: Ungarische Revue, — és Mittheilungen der Anthrop. Gesellschaft in Wien; a hunyadmegyei tört. és régészeti társ. évkönyve. III. k.)

Bányászatunk őskorából. (Arch. Társulat évkönyve 1885.)

Præhistoricus arany, vas és kőbánya-eszközök.

A római márványbányászat Bukován.

Az archaeologiai bizottság kiadásra elfogadta :

A rómaiak aranybányászata és temetkezése Zalatna közelében (8—10 szöveg és számos rajztábla.)

A kis-kaláni római fürdő és kőbányászat.

A tordai hasadékoknál lévő római kőbányászat című értekezéseit.

Készülőben van :

A Maros-völgyi sótelepek ősi művelése. Ha egyéb nem említetik, a czikkek az Akadémia kiadásában jelentek meg.

Végül számos fölirat közlésével járult a régi Dacia megismertetéséhez. (Arch. epigr. Mittheilungen aus Oest.-Ung.).

32. Dr. TIMON ÁKOS jogakadémiai tanárt levelező tagúl ajánlja

—

TÓTH LŐRINCZ, rendes tag.

A Magyar T. Akadémia II-ik osztályába levelező tagúl van szerencsém ajánlani dr. Timon Ákos győri akad. jogtanár urat, különösen az egyházi jog s jogtörténet munkás s kitünő művelőjét.

Önálló nagyobb munkái :

1. *A germán ősalkotmány.* Bevezető tanulmány az európai alkotmány történetéhez. Megjelent 1881-ik évben. — E munka becsét különösen kiemelendőnek tartom, melyet Johm Rudolf nagynevű német jogtörténetíró is méltányolva ismert el.

2. *A párbér a katolikus egyházjogban.* Első tanulmány a párbér-intézmény történetéhez, 1882-ből. A legrégibb egyházjogi források, zsinati határozatok, sz. atyák nyilatkozatai stb. alapján a párbér-intézmény eredetét s történeti fejlődését világosítja meg.

3. *Az osztrák concordátum és a magyar közjog.* Polemikus irat Hinka László pécsi püspöki ügyvéd úrnak a kath. főpapok végrendelkezési jogát tárgyzó 1883-ban

megjelent munkája ellen. ugyanazon évről, melyben az említett szerzővel ellentétes szempontra helyezkedve, a régibb hazai törvények s egyéb jogemlékek alapján igyekszik a legfőbb kegyúri-jog lényegét kifejteni, s egyszersmind kimutatni, hogy az 1855-ik évi osztrák concordátum a magyar alkotmány szerint érvénytelen nem írhat.

4. *A visitatio canonica a magyar egyházjogban* 1884. évről. Önálló oklevéltári nyomozások alapján írt tanulmány, mely az egyházi látogatás intézményének történelmi fejlődését adja elő.

5. *A párbér Magyarországon*. 1885. évből. A párbér intézményére nézve alapvető nagyobb monografia, mely annak jogtörténeti fejlődését s jelen állását kimerítően adja elő. A munkát Kovács Gyula úr bírálta, s ennek ellenében adta ki a szerző még ugyanazon évben vitázó iratát.

6. *A párbér jogi természetét*, melyben az általa kifejtett «ohlátziós» elméletet igyekszik újabb érvekkel megvédeni. Ugyan e tárgyra vonatkozik e munkája:

7. *Zárzó a párbér-vitához*, szintén polemikus irat, melyben Kovács Gyula újabb támadásával szemben elméletét újabban védelmezi.

Ezen kívül több kisebb-nagyobb értekezést s bírálatot adott a jogi szaklapokba, a Magyar Igazságügybe, Jogtudományi Közlönybe, Ügyvédek Lapjába. Nevezetesh értekezései a Jogtudományi Közlönyben:

A polgári házasság és az elválás Európa főbb államaiban (1879. 27-ik szám). — *A polgári házasság behozatala hazánkban* (1880-ik évi folyam, kilencz számán keresztül). — Ez utóbbi hosszabb s behatóbb fejtegetése azon jogelveknek, melyek szerint nálunk a házasságkötési jog rendezendő lenne, különös tekintettel Sztrehlo Kornél javaslatára. A szerző a német, francia, angol és olasz irodalom figyelembe-vétele mellett, feltünteti a külföldi tudomány és törvényhozás mai álláspontját s különös figyelmet fordít a hazai különleges viszonyokra s nehézségekre.

Az Igazságügy XV. májusi füzetében foglaltatik a «*Keresztények és zsidók közötti polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslat bírálat*», mely kimutatja a javaslat gyarlóságait, s kifejti a házassági akadályokra vonatkozó újabb elveket.

Látszik ez adatokból, hogy az általam ajánlott tanár úrnak irodalmi munkássága eddig is termékeny volt, s eddigi érdemei biztos reményt nyújtanak arra, hogy megválasztása az Akadémiára nézve hasznos és egyszersmind díszes lesz. Oly téren dolgozott nagy sikerrel, a melyet nálunk csak kevesebben művelnek, s az ellentét, mely nézetei s egy t. akadémiai társunk véleményei közt fennáll, a több oldalú megvitatás által csak üdvös lehet a tudomány elővitelére nézve.

33. Dr. WERTNER MÓR szempeczi orvost levelező tagúl ajánlja

ORTVAY TIVADAR. levelező tag.

Van szerencsém a tekintetes Akadémiának a II-ik osztályba való megválasztás végett dr. Wertner Mór, szempeczi orvost, s jeles tudóst ezennel tiszteletteljesen ajánlani. Alább közölt irodalmi dolgozatai legjobban bizonyítják, hogy mennyire érdemes ő azon kitüntetésre, melylyel a tekintetes Akadémia az ernyedetlen szorgalmat s a kitartó, fáradságos, tudományos munkálkodást jutalmazni szokta. Wertner Mór az újabb időben nálunk oly sikeresen megindult nemzeti s családtani búvárlati isméagnak egyik legtermékenyebb s legalaposabb munkása, ki a külföldön, jelesen a német irodalom tágas mezején hangzó névvel bír, s kit éppen irodalmi jelességénél fogva több külföldi tudományos társulat, legujabban a berlini heraldikai és

genealogiai társaság levelező tagjává választott. Mi Wertner Mórban egy oly tehetséget bírnak, mely az eddigi működése után ítélve, genealogiai tudományunkat igen szerencsésen fejleszteni s nagy sikerekre vezetni fogja. Már is oly helyreigazítások s oly tudományos fölfedezések koronázták lankadatlan működését a honi s a kül genealogia terén, melyek mindenkorra, mint maradandó érdemek, nevét tiszteletben fogják tartani. Kiváló tudományos előnye épp azon körülményben nyilatkozik, hogy a hazai genealogia ügyét igen szerencsésen össze tudja kapcsolni az egyetemes genealogia ügyével s így a hazai téren aratott sikereit annál biztosabban s gyümölcsözőbben képes az egyetemes irodalom számára értékesíteni. A külföldi tudósok irodalom talajába, s ezzel Wertner Mór jelentékenyen hozzájárult történeti és nemzeti viszonyainknak a külföld számára való helyesb megvilágítására. Működését kiválólag sikeressé teszi azon körülmény, hogy éles esztét, beható kritikáját *önállóan* gyakorolja, a mi őt arra képesíti, hogy öntörte utakon haladva egészen új s elvitatlan eredményekhez jut. Mindezeknél fogva a legmelegebben bátorodom őt megválasztásra ajánlani, mert meg vagyok győződve, hogy a tekintetes Akadémia Wertner Mórban egy igen tevékeny, buzgó s jeles készülségű tagot nyerend.

Eddigélé felmutatható irodalmi működése a következő:

1. *Genealogia és történelem*. Turul, 1884. I.
2. *A genealog. tanulmányok művel. terjesztéséről*. Turul, 1885. I.
3. *Ókori pecsétani adatok*. Turul, 1885. II.
4. *A Welfek koráról*. Turul, 1885. II.
5. *Az Árpádok a régibb külföldi genealogiában*. Turul, 1885. III.
6. *Az Árpádok házassági összeköttetései*. Turul, 1885. IV.
7. *A Lusignének s az örménykorona*. Turul, 1885. IV.
8. *Adalékok a genealogia történetéhez*. Turul, 1886. I. II. III.
9. *Glossák az Árpádok genealogiájához*. Turul, 1887.
10. *A Dögvész útjai*. Pozsonyv. Lapok, 1879. 17. sz.
11. *Az órák történetéhez*. Pozsonyv. Lapok, 1879. 24. sz.
12. *A régi járványokról*. Pozsonyv. Lapok, 1879. 49. sz.
13. *A pénzverési jog történetéhez*. Philol. Közlöny, 1882. 6. sz.
14. *Egynéhány bibliai betegségről*. Közegészs. Kalauz, 1882. 1. 11. 14. sz.
15. *Díjazási történetek*. Közegészs. Kalauz, 1883. 12. 19. 24. sz.
16. *Koi Apollonides orvos életéből*. Közegészs. Kalauz, 1883. 22. sz.
17. *Krotoni Demokedes*. Gyógyászat, 1880. 20. sz.
18. *A nőzés történetéhez*. Államorvos, 1880.
19. *Szülészeti adatok az ókorból*. Államorvos, 1880.
20. *A közegészs. nézetek történetéhez*. Államorvos, 1880.
21. *Orvostan és történelem*. Gyógyászat, 1881. 19. sz.
22. *A láttan történetéhez*. Gyógyászat, 1881. 5. 6. sz.
23. *A bájitalokról*. Államorvos, 1881.
24. *Miben szenvedtek és haltak meg a régiek*. Államorvos, 1881.
25. *A régi közegészségről*. Államorvos, 1881.
26. *Aeskulap és utódai*. Gyógyászat, 1882. 21. stb. sz.
27. *Csodahit, mystika és népgyógyászat*. Államorvos, 1883.
28. *Orvostan és vallás*. 1883. 37. sz.
29. *A legnagyobb tisztelet*. 1883. 40. sz.

30. *Orvostan és bölcsészet.* 1883. 43. 45. 51. 52. sz.
31. *A szaporodási viszonyok a régieknél.* Államorvos, 1883.
32. *Utazás az orvoshoz. ó-keleti rajz.* Gyógyászat, 1884. 10. sz.
33. *Az ókori fürdőkről.* Gyógyászat, 1884. 20. 21. 22. sz.
34. *Az orvostudomány jogáról.* Államorvos, 1885. 3. sz.
35. *Die mystische Medizin.* Pester med. Presse, 1880. 6—17. sz.
36. *Rohlf's maediz. Classiker.* Pester med. Presse, 1881. 18—19. sz.
37. *Archiv für Gesch. d. Medizin.* Pester med. Presse, 1882. 17. sz.
38. *Pestilentia in Nummis.* Pester med. Presse, 1882. 38. sz.
39. *Archiv f. Gesch. d. Medizin V.* Pester med. Presse, 1882. 52. sz.
40. *Der erste Aderlass.* V. Pester med. Presse, 1883. 25. 26. sz.
41. *Methodik in der Medizin.* V. Pester med. Presse, 1883. 28. sz.
42. *Aerztliche Ethik.* V. Pester med. Presse, 1883. 30. 31. sz.
43. *Alexander M. als Kranker.* V. Pester med. Presse, 1883. 37. sz.
44. *Chirurg. Classiker.* V. Pester med. Presse, 1883. 48. sz.
45. *Eine Kur des Erasistratos.* Pester med. Presse, 1884. 15. sz.
46. *Silhouetten aus der ärztl. Vergangenheit.* Presse, 1884. 32., 37. sz.
47. *Eine ategypt. Augenentzündung.* Presse. 1885. 8. 9. sz. (Oesterr. Lesehalle 1886.)
48. *Chirurg. Klassiker.* 1885. 29. Pester med. Presse.
49. *Ueber die Stellung des ärztlichen Standes im Alterthume.* Pester med. Presse, 1885. 44. sz. etc. (Archiv für Geschichte der Medizin. 1885. II.)
50. *Das grösste Honorar.* Pest. med. Presse, 1886. 5. sz. (Oesterr. Lesehalle 1886., Pressburger Zeitung 1886. 43. sz.)
51. *Philosophie der Kräfte.* Pest. med. Presse, 1886. 44. sz.
52. *Vom Rausche der Alten.* Illustr. Bade-Blatt, 1885. 3. 4. sz. (Pressburger Zeitung. 1881. 248. sz.)
53. *Die Pest in Ungarn 1709—1711.* Archiv f. Gesch. d. Mediz. 1880.
54. *Dr. Arpad Gyergyi.* Archiv f. Gesch. d. Mediz. 1881.
55. *Medizin und Geschichte.* Archiv f. Gesch. d. Mediz. 1882.
56. *Demokedes aus Kroton.* Archiv f. Gesch. d. Mediz. 1882. (Die Kur-saison 1882.)
57. *Historisch Medizinisches aus Ungarn.* Archiv f. Gesch. d. Mediz. 1882. (New-Yorker deutsch-amerik. Apoth.-Zeitung. 1882.)
58. *Ueber die Vortpflanzungsideo der Alten.* Archiv f. Gesch. d. Med. 1883.
59. *Zur Kenntniss der hygien. Anschauungen.* Archiv f. Gesch. d. Med. 1884.
60. *Religion und Medizin.* Archiv f. Gesch. d. Med. 1885.
61. *Stellung des ärztlichen Standes im Alterthume.* Archiv. f. Gesch. d. Medizin. 1885.
62. *Eine parthische Kurgeschichte.* Archiv. f. Gesch. d. Med. 1885. (Oesterr. Lesehalle, 1886. 1. sz.)
63. *Der Ring im Alterthume.* Oesterr. Lesehalle, 1884.
64. *Bibliotheken in Alterthume.* Oesterr. Lesehalle, 1881.
65. *Königin Anna.* Oesterr. Lesehalle, 1882.
66. *Ueber den Selbstmord der Alten.* Oesterr. Lesehalle, 1885.
67. *Ueber die Ausdehnung der geneal. Studien.* Adler. 1884.
68. *Genealogische Unrichtigkeiten.* I. Adler. 1884. 46.

69. *Genealogische Unrichtigkeiten*. II. Adler 1885. 50. sz.
70. » » III. » 1885. 51. sz.
71. » » IV. « 1885. 56. sz.
72. *Erste Kronen französ. Dynasten*. Adler. 1885. 53. sz.
73. *Hunyady und Scaliger*. Adler. 1885. 58. sz.
74. *Zweite Gemahlin des Gf. Hartnig I. v. Bogen*. Adler. 1886. 3. sz.
75. *Zur Genealogie der Karolinger*. Jahrb. v. Adler 1884.
76. *Histor. genealogische Irrthümer*. I. Jahrb. v. Adler. 1884.
77. *Genealogie und Geschichte*. Jahrb. v. Adler. 1884.
78. *Anjou. genealog. Skizze*. Jahrb. v. Adler. 1884.
79. *Sphragistisches aus dem Alterthume*. Jahr. v. Adler. 1885.
80. *Zur Geschichte der fürstlichen Titulaturen*. Jahrb. v. Adler. 1885.
81. *Die Allianzen der Árpáden*. Jahrb. v. Adler. 1886.
82. *Stammtafeln der Árpáden*. Jahrb. v. Adler. 1886.
83. *Affinität zur Balduin I. und II. von Jerusalem*. Deutscher Herold, 1886. 4. sz.
84. *Deutsche Stammväter in Ungarn ect.* Deutsch. Herold, 1886. 6. sz.
85. *Pelzwerk beim Hochadel*. Deutsch. Herold, 1886. 9. sz.
86. *Genealogische Unrichtigkeiten*. Deutsch. Herold, 1886. 9. sz.
87. *Zweite Gemahlin Arnulf v. Baiern*. Deutsch. Herold, 1886. 11. sz.
88. *Thaly über die letzten Rákóczy*. Deutsch. Herold, 1887. 1. 2. sz.
89. *Beiträge zur Geschichte d. Genealogie*. Berlin, 1886.
90. *Glossen zur fränkischen Kaisergenealogie*. Herold, 1886. 3. sz.
91. *Glossen zur Genealogie der Árpáden*. Vierteljahrschrift für Heraldik und Genealogie, 1887.
92. *Zur Kenntniss der medicinisch. naturwissenschaftlichen Anschauungen im XVII. Jahrhundert*. Wiener med. Presse. 1877.
93. *Geschichtliche Notizen über die Pest*. Wiener med. Presse. 1879.
94. *Glossen zur Geschichte der Medizin*. I. II. III. Wiener mediz. Presse. 1879. 80. sz.
95. *Archiv für Geschichte der Medizin*. 1879. 80. sz. 1880.
96. *Aerztliche Honorargeschichten*. I. II. III. Wiener mediz. Presse, 1882. (Kursaison. 1882. 1883.)
97. *Bäderneszen im Alterthume*. Kursaison. 1883. 1. 2.
98. *Wasser in der myst. Heilkunde*. Kursaison. 1882. 6. 7. sz.
99. *Bäderneszen im alten Rom*. Kursaison, 1882. 1. sz.
100. *Altorientalische Kurgeschichten*. I. II. II. Kursaison, 1883. 6. 9. 11. sz.
101. *Erdkunde und Medizin*. Kursaison, 1883. 13. sz.

34. Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

WENZEL GUSZTÁV, rendes tag.

Vagyok bátor levelező tagúl ajánlani dr. Zsögöd Benő urat, kolozsvári egyetemi tanárt; ajánlásom indokolásául dr. Zsögöd úrnak tudományos érdemeire és irodalmi munkásságára hivatkozom. Tanári működése t. i. szintügy, mint írói tevékenységének saját útján megjelent eredményei világos bizonyosságát nyújtják annak, hogy ő a mai jogtudomány szellemét tökéletesen felfogta, s annak értelmében jeles

szakismeretei alapján tudományos vizsgálódások útján és rendszeres formában jogunkat művelni s élvezetét a jogélet szükségleteihez képest kifejteni van hivatva. S ehhez járul, hogy ő jogunknak nemzeti előzményeit nemcsak alaposan ismeri, hanem tudományos és irodalmi működésében hasznosítja is és folyton-folyva szeme előtt tartja, hogy ő magyar jogtudós, a ki jogéletünk szükségleteinek megfelelni igyekszik; azonban egyszersmind hazánk jogtörténete iránt is kellő tisztelettel viseltetik.

Irodalmi működését illetőleg következő munkáira hivatkozom:

Az örökösödési köteles részeről. A M. T. Akadémia által 1873-ban a Sztrókay-díjjal jutalmazott pályamunka.

A birói zálogjog némely kiterjesztéséről. (Doktor-felavatási értekezés). Budapest, 1879.

Öröklött és szerzett vagyon. (Magántanári habilitationális értekezés). Budapest, 1879.

Kiskorúak utáni törvényes öröklésről. Budapest, 1879.

Csődtörvény. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. Budapest, 1881.

Polgári törvénykezési rendtartás és végrehajtási eljárás. Budapest, 1881.

Folyóirati értekezések:

Az ítélet végrehajthatatlansága miatt panaszjogról, s a kereseti kérelmen való túlterjeszkedésről.

A lejárát után vállalt váltókezeségről.

Az 1879-ki magyar jogászgyűlés tárgyalásairól, a kötelesrész tárgyában.

Az örökösödési törvény-tervezetről.

Családfenntartás és örökjogi javaslat (Budapesti Szemle 1887.).

Az örökjogi törvényjavaslat (Nemzet 1887.).

35. Dr. BODIO LAJOST, az olasz kir. statiszt. hivatal igazgatóját, külső tagúl ajánlja

a) HUNFALVY JÁNOS, rendes tag.

Tisztelettel aláírt dr. Bodio Lajost, az olasz királyság statisztikai hivatalának igazgatóját, a ki jelenben a statisztikai tudomány egyik legjelesebb képviselője s mint hivatalnok, s mint író és tudós egyaránt rendkívüli nagy munkásságot fejtett ki már hosszú évek során át, — a ki a magyar tudományos mozgalmakat is figyelemmel kíséri, külső levelező tagúl ajánlom.

b) KÖRÖSY JÓZSEF, levelező tag.

A II. osztály kültagjai közt csak egy statisztikus foglal helyet: Engel Ernő, a ki 1869-ben választott meg. Midőn tehát a statisztikai tudománynak az utolsó évtizedben történt roppant fejlődése daczára, 20 év óta egyetlen egy kiváló külföldi statisztikus sem tiszteltetett meg Akadémiánk tagságával, úgy hisszük, hogy már ezen szempontból is nem fog indokolatlannak találatni, ha ily hosszú szünet után ismét egy kitűnő külföldi szakferfiú felé irányítjuk a M. Tud. Akadémia figyelmét.

Bodio általánosan úgy van elismerve, mint a modern statisztikának egyik vezérférfia, miről már azon körülmény is tanúskodik, hogy az «Institut International de Statistique» székhelyét Rómába helyezték. Midőn Bodio 1872-ben hivatalába lépett, egy — hála Maestri hírneves elődjének. — ináris nagy tekintélyű tudományos intézet vezetését vette át; Bodionak tehát annál nagyobb érdeméül számítható be, hogy

működése alatt ezen intézet tekintélye még annyira emelkedhetett, hogy jelenleg az olasz statisztikát a legkitünőbbek közé számítják. ezen ország statisztikai hivatalát pedig a legelső rangúak egyikének tisztelik. Bodio a statisztikának különféle ágait tetemesen előrevitte és a nemzetközi statisztikai összejöveteleken döntő szerepet játszott. Hozzá tehetjük még, hogy Magyarország iránt mindig nagy érdeklődéssel viseltetett, hogy a maga részéről szintén közreműködött arra, hogy a nemzetközi statisztikai kongresszus 1876-ban Budapesten volt megtartható, valamint hogy az általa szerkesztett *Annali di Statistica*-ban ismételten előtérbe állította a magyarországi viszonyokat és a magyar irodalmi jelenségeket.

36. Dr. MAYER SALAMON bécsi egyetemi tanárt külső tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ, rendes tag.

A M. T. Akadémia II-ik osztályába külső levelező tagúl teljes meggyőződéssel ajánlom dr. Mayer Salamon urat, nyilvános r. tanárt a bécsi egyetemen s a magyar büntetőjog és eljárás tanárát a cs. k. keleti Akadémián, kormány tanácsost sat.

Az ajánlott tudósunk Európaszerte elismert magas tudományos érdemein kívül a jogtudomány, különösen a büntetőjog s eljárás körében, melyek gazdag eredményeit nagyszámú s részint nagy terjedelmű munkákban mutatta fel, — legfőbb indító oka annak, hogy figyelmem az ez idei választásoknál személyére fordult, az a 10 éven keresztül hazánk s ennek jogi fejlődése és haladása iránt bizonyított, s nem lankadó meleg rokonszenv s érdeklődés, melyet nem üres frázisokkal, hanem szorgalmasan s híven munkálkodva tetteg érvényesített. — Megválasztása új ösztön lesz számára, hogy hazai jogunk méltányló ismertetésére egy évtized óta fordított munkásságát tovább is folytassa. Eddig is, tiszta rokonszenvből s igazságérzetből, mely annyira elűt a német tudósok legnagyobb részének részvéttlenségétől, sőt nagy szemöldű kicsinylésétől, nagy hatáskörében mindent elkövetett, hogy Európa figyelmét hazánk szellemi életére s kulturális előhaladására irányozza. A mennyire egyes ember erejétől kitelhetett, ehleli törekvései termékeny talajra is találtak, s Magyarország annál inkább emelkedik tekintélyben s hitelben a külföld előtt, minél jobban terjed felőle a meggyőződés, hogy magasb fejlődésű jogállammá lenni törekszik.

Dr. Mayer Salamon méltán igényelhet magának tetemes részt e meggyőződés terjesztésében. Megválasztása azt, a mit ekkorig pusztá jó akarat- s rokonszenvből cselekedett, jövőre *kötelességévé* tenné.

Meleg rokonszenvének jeléül vehető az is, hogy már érott férfikorában, három évi tanulás után, nyelvünket teljesen sajátjává tette, s így a magyar törvényeket s munkákat eredetiben olvashatván, annál alaposabban ismertetheti és bírálhatja. — Eddig is sokat tett, s reményelem, hogy a férfikora javában levő férfi ezentúl még többet fog tehetni az említett irányban.

Dr. Mayer igen sokat dolgozott a jogtudomány terén s különösen Magyarországra vonatkozólag is, a mi legfőbb minősítés arra, hogy az Akadémia külső levelező tagjává választassék, mert a tagok e kategóriájának választásánál nem annyira az általános tudományos munkásság — a mi ő nála rendkívül nagy terjedelmű — mint az a szellemi s irány veendő tekintetbe, mely az ily munkásságot hazánkra nézve különösen becsessé s hasznossá teszi.

Nagyobb munkái:

- 1) *Zur Reform des Strafprocesses*. 4 kötet 1870—72. Frankfurt.
- 2) *Geschwornengerichte und Schöffengerichte*. 1872. Frankfurt.
- 3) *Entwurf einer deutschen Strafprocessordnung*. 1874. Frankfurt am Main.
- 4) *Handbuch des oesterr. Strafprocessrechtes*. IV kötet. Az első kötet az 1873. május 23-iki büntető eljárás keletkezésének történetét adja; a II—IV. kötetek az említett eljárás kommentárját foglalják magokban, (1878, 1881, 1884; Bécsben. Manz kiadása) 2140 lapon.

5) *Streiflichter auf dem gegenwärtigen Strafprocess nach dem Stande der wesentlichen europ. Gesetzgebungen* (Leipzig, 1886. Tauchnitznál 180 lap.

6) *Die Reformbestrebungen auf dem Gebiete des oesterr. Strafprocesses* sat. Bécs, 1874. (Akadémiai székfoglaló).

7. *Der Entwurf eines Strafgesetzes für das Königreich Italien*. — Bécs, 1877. — Vélemény Mancini olasz igazságügyminiszter felszólítása folytán. olaszra is fordítva s kiadva a Bolletino Ufficialeban.

Ezeket kívül igen sok, külön lenyomatokban is megjelent értekezése van különféle jogtudományi folyóiratokban. Összehasonlító jogtudományi s kodifikáló tartalommal. — Legtöbb munkája jelent meg Goldammer berlini Archivumában (für Strafrecht); Gellert: Oesterr. Centralblattjában (für juristische Praxis) az Allg. Oesterr. Gerichtzeitung's Gerichtshalleban (Bécs); a turini Rivista Penale, s a párisi Bulletin de la Société de Legislation comparée füzeteiben. Értekezései s bírálati száma oly nagy, hogy azok felszámllása íveket venne igénybe. — Különösen Goldammer Archivjában vannak lerakva az angol, francia, belga, németalföldi, olasz, spanyol, orosz, szerb és japáni büntető törvényhozásra vonatkozó véleményei, ismertetései, bírálati. — Legislatív munkálkodásai során különösen kiemelendő, a már említett olaszországi büntető codexre vonatkozó véleményén kívül, az orosz büntető törvényre irt bírálat, melyet a pétervári törvényszerkesztő bizottmány felszólítására adott 1883—86-ban, dicsérettel említve a magyar büntető törvény kitünő tulajdonait.

Különösen pedig a magyar érdekeket s vonatkozásokat illetőleg fel kell említenem, hogy az említett külföldi, részint első rangú szaklapokban s folyóiratokban közzé tett hasonlító jogtudományi értekezéseiben mindig s mindenütt a leg gondosb és rokonszenvesb figyelemmel van a magyar büntető jogra; nevezetesen az olasz, orosz, s németalföldi és belga törvényhozási javaslatok ismertetése s bírálati közben folyton újjal mutat a hazánkban érvényes jogra. E részletes vonatkozásokban felhasználta önálló munkáját a magyar büntető jogról: Das ungarische Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen (Bécs, 1878; 313 lap.) Ide számítandók értekezései a m. büntető törvényjavaslat felett a «Pester Lloydban» s a «Magyar Igazságügyben» 1877. s 1878-ból; Goldammer Archivumában Értekezés ugyancsak a magyar büntető jogról Kautz Gusztáv munkája ismertetése alkalmából; ugyanott «Zur Reform des ungarischen Strafprocesses», 1885; s «Ein Beitrag zum ung. Strafprocesse»; Gellert folyóiratában: Litterarischer Beitrag zum ung. Strafprocesse 1885; és «Das Strafverfahren von den ung. Gerichtshöfen» Fayer László jeles munkája ismertetése; — ugyancsak a m. büntetőjog ismertetése az olasz Rivistában s a francia Bulletinben. mindenütt a legnagyobb rokonszenv kíséretében; Wlassich Gyula társunk díjazott nagy monografiájának (A bűnkísérletről sat.) magasztaló ismertetése sat.

Külön megjelent önálló munkái e téren: 1) *Zur Reform des ung. Strafpro-*

cesses. Eine Codificationsstudie. Bécs, 1885. Ebben a Csemege-féle javaslat van meg-bírálván. 2) *Der Entwurf II einer Strafprocessordnung für Ungarn*. Bécs, 1886. Amaz 163. ez 43. lap. Mindkettő becses segédmunka a büntető eljárás folyamatban levő kidolgozásánál.

Lehetne még igen sokat fölemlítenem, de ennyi is bőven elég a meleg rész-vét, érdekltség s rokonszenv kimutatására, melylyel az ajánlott jeles tudós a magyar törvényhozás törekvései s kulturai mozgalmaink iránt viseltetik, s mely őt, általá-nos érdemei mellett, különösebben is minősíti, hogy a M. Akadémiába való meg-tisztelő beválasztása által érdekeinkhez még szorosabban csatoltassék.

37. Dr. ZAKRZEWSKI VINCZE, krakkói egyetemi tanárt külső tagúl ajánlja

WENZEL GUSZTÁV, rendes tag.

Vagyok bátor, a legközelebbi választásra dr. Zakrzewski Vincze urat, a krakkói Tud. Akadémia tagját, a krakkói Jagello-egyetemen a lengyel történelem tanárát stb. kültagnak ajánlani. Ajánlásom indokolásául szolgáljon :

1. Azon szoros kapocs, mely a magyar és a lengyel történelem közt fennáll ; és 2. Zakrzewski Vincze úrnak a lengyel történelem művelésében kitünő érdemei, a ki névszerint a magyar és lengyel nemzet történeti összeköttetését, s nemzetünk befolyását és hatását a lengyelekre szorgalmas és alapos tanulmányok tárgyává tette. Ezt bizo-nyítják a következő irodalmi művei :

a) A Lask nemzetség a XVI. században (*Rodzina Laskich u XVI. wieku* 1883). Tudva van, hogy Laski Jeromos hazánk történetében igen fontos szerepet játszott ; Laski Albert pedig Serédy leányt vett el, s különben is történelmünkben nevezetes.

b) Henrik király távozása után (*Po ucieczce Henryka*), hol a Báthory István lengyel király uralkodása előtti interregnum, és azon viszonyok, melyek közt ezen király a trónra jutott, részletes vizsgálódás tárgyát képezik. Magyarország XVI. századi történetének szempontjából e munka igen sok újat nyújt.

c) Hosius bíbornok levelei. Hosius Verancsics Antalnak volt kortársa ; s leve-lezései Magyarországra nézve több tekintetben fontosak.

d) Az apostoli szék viszonya rettenetes Iván orosz csárhoz (*Stosunki Stolicy Apostolskiej z Iwanem groźnym*. Krakkó, 1872.)

e) Ezen művek nagy részben új világosságot vetnek Báthory István lengyel király történetére s ehhez előtanulmányoknak és mintegy előkészületeknek tekinthetők. Legújabbán a Báthory-ünnepélyek alkalmával Zakrzewski *Báthory István* cz. a. egy jókora kötetet tett közzé, mely ennek a magyar és lengyel történelem szempont-jából egyaránt fontos jellemrajzát, s uralkodásának vezéreszméit tárgyazza, s előfü-tárja és programja egy monumentális munkának, melyben ő Báthory uralkodásának történetét szándékozik 5—6 kötetben megírni.

Zakrzewski mindezen műveit az alaposág és többoldalúság szintűgy, mint a hazánk és nemzetünk iránti mély rokonszenv jellemzi. S minthogy Báthory István lengyel királynak dicsősége a magyar tudományosság szempontjából is minket igen közel érdekel : Zakrzewski Vincze urat a magyar történetírás érdekében, már eddig szerzett érdemei elismeréséül, s a kitől jövőben is még sokat remélhetünk, Akadémiánk kültagijául választásra ajánlom.

A III. osztály részéről:

38. HÖGYES ENDRE levelező tagot rendes tagúl ajánlja

a) TÖRÖK JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Högyes Endre egyetemi tanár élet- és kórtani bűvárlatai által nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is jó hírt, nevet vívott ki magának s jelentékenyen emelte azok által egyetemünk reputációját is. Irodalmi dolgozatai, melyek magyar és német nyelven nagy számmal jelentek meg, fel vannak sorolva a múlt 1886-ik évi tagajánlásokban. Minélfogva őt r. tagúl ajánlani újlag kötelességemnek tartottam, meg lévén arról győződve, hogy Akadémiánkra csak fényt és dicsőséget fog árasztani.

b) FODOR JÓZSEF, rendes tag.

Högyes Endrét ismeri az Akadémia, mint az exact orvosi bűvárlás egyik legszorgalmasabb munkását. A múlt évek érdemeit méltányolta benne az Akadémia, mikor levelező tagúl választotta. Azon idő óta is munkássága lankadatlan s sikertől koronázott vala. Különösen a veszettségre vonatkozó, szerfőlött nehéz és nagy kritikát követelő vizsgálódásaira kívánok utalni, melyek — ámbár eredményökben sok tekintetben eltérnek Pasteur tapasztalásaitól — mégis gazdagítják ismereteinket eme fontos betegségnek s oltásának csodálatosan complicált tanára nézve, s egyszersmind a kutatónak önállóságáról tesznek tanúságot. Csatlakozva azokhoz, miket dr. Török József r. tag a múlt évi ajánlása alkalmával Högyes Endre l. tagról elmondott, bátor vagyok őt rendes tagúl ajánlani.

Irodalmi munkálkodása már a múlt évben részletesen közöltetett. Bátor vagyok jelenleg arra hivatkozni.

39. KOCH ANTAL levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF, rendes tag.

Az érdemesebb levelezők sorából lévén választandók a rendesek, valóban kötelességet vélek teljesíteni, midőn egy oly munkás, oly hivatottsággal működő levelező tagra hívom fel az osztály figyelmét, mint dr. Koch Antal, a kolozsvári kir. Ferencz-József egyetemen az ásványtan tanára, ki 1875 óta levelező tag, és évről-évre oly munkásságot fejtett ki, mint valóban igen kevesen. Munkássága nemcsak számban, de belbecsben is kitünő.

Önálló munkái közül csak kettőt említek fel:

1. *A Duna jobbpartjának trachitképletei.* Kiadta az Akadémia.

2. *Erdély ásványainak kritikai átnézete.* (1885). Kolozsvár.

Értekezéseinek hosszú sorából elég legyen:

1. *Erdély alsó tertiär echinidfaunájáról.* 1884.

2. *A pseudobrookit, egy új ásványfaj.*

3. *Geológiai közlemények a Frusca-Goráról.* 1882.

Az *Almanach* évről-évre közli munkásságának terményeit, itt csak emlékeztetésül hozom fel ezeket.

40. KÖNIG GYULA levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZILY KÁLMÁN, rendes tag.

A III. osztályba rendes tagúl ajánlom dr. König Gyula levelező tagot, a M. Tud. Akadémia kiadásában megjelenő *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* szerkesztőjét.

Mathematikai irodalmunknak jelenleg König Gyula a legtevékenyebb munkása. Levelező taggá választása óta számos értekezésen kívül: 1. *Algebrájával*. 2. Az Akadémia megbízásából készülő nagy kézikönyvének az *Analízis*-nek I. kötetével. 3. A *Differenciál-egyenletekről* írt koszorús pályamunkájával gazdagította irodalmunkat.

Ajánlatom támogatására megemlítem, hogy a Vész János és Petzval Ottó halálával megüresült két rendes tagsági hely közül még csak az egyik van betöltve, úgy, hogy a tiszta mathesisnek jelenleg csak egyetlen egy képviselője van a rendes tagok sorában.

41. Dr. DADAY JENŐ kecskeméti főreáliskolai helyettes tanárt levelező tagúl ajánlja

CHYZER KORNÉL, levelező tag.

Dr. Daday Jenő urat, kit a múlt évben levelező tagúl ajánlottam, van szerencsém a t. Akadémia III-ik osztályának újból ajánlani.

Azon 44 állattani dolgozatán kívül, melyeket ajánlásom támogatásául a múlt évben felsoroltam s melyeknek címei az Ak. Értesítő 102. és 103-ik lapján olvashatók; újabban a következőket közölte:

1. *Az Evadne tergestina Cl. barnás-zöld festéksejtjei*. (Kolozsvári orvos. természettudományi Értesítő, 1886).

2. *Jelentés az 1884. év nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaceológiai kutatások eredményéről*. (Akad. math. és természettudományi Közlemények. XX. k. 3. sz.)

Sajtó alatt levő művei:

1. Új adatok Erdély denevér-faunájának ismeretéhez. Osztályunkban felolvasott s kiadásra elfogadott értekezés.

2. A magyarországi ágas tapogatójú rákok magánrajza. A Term. Társulat megbízásából készített munka.

3. Die Familie der Tintinnodeen monographisch bearbeitet. A nápolyi állattani állomáson állami kiküldetés mellett készített munka.

Ezekon kívül dolgozik jelenleg a magyarországi Cladocera-k monographiáján, mely művéhez 4 táblarajz 200-nál több ábrával már készen van.

Ily kitartó s eredménydús tevékenység megérdemli a tek. Akadémia elismerését.

42. HELLER ÁGOST reáliskolai tanárt, levelező tagúl ajánlja

SZTOCZEK JÓZSEF, rendes tag.

Heller Ágost reáliskolai tanár urat levelező tagúl leendő megválasztásra legmelegebben ajánlom a Magyar Tud. Akadémia tisztelt tagjainak figyelmébe, mert nevezett tanár tudományos irodalmi működésénél fogva teljes mértékben méltó arra

a kitüntetésre, hogy az Akadémia tagjai között helyet foglaljon. Feltűnő, hogy már eddig is a választó urna szavazata nem tanúskodott e jelesünk előnyére.

Hallgatással mellőzöm számos értekezéseit, melyek a tudomány terjesztése és tanügyi érdekeink előmozdítása céljából a *Tanárégylet Közlönyében*, a *Természettudományi Közlönyben*, a *Magyar Tanügyben*, a *Néptanítók Lapjában*, s a *Philosophiai Szemlében* megjelentek.

Nem teszek részletesebb említést tankönyveiről (a természettan elemeiről és a fizikai földrajzról), melyek ismételt kiadásokban elterjedt használatnak örvendenek. De különösen megemlítendőnek tartom azokat a tudományos értekezéseket, melyek önálló búvárlati működéséről dicsérőleg tanúskodnak, ilyenek :

A hangrezgés intenzitásáról ;

A higany nélküli barometerről (*Pogg Annalen*, Bd. 142) ;

A normálsúlyok összehasonlításáról irt értekezései.

Mindenek felett pedig kiemelem a Természettudományi társulat által díjazott pályaművét, melynek címe : *A Physika története Aristotelestől Newtonig*.

Megjelent németül. a legújabb korig kiterjesztve, 1882—1884-ben.

És ugyan e műnek a legújabb korig terjedő részletesebb és terjedelmesebb megírásával a közel mult időben a Magyar Tudom. Akadémia által lón megbizva.

E nagy munka — nemcsak terjedelemben, hanem szellemi értékben is valóban nagy munka, — egymagában elégséges arra, hogy szerzője, Heller Ágost, az Akadémia tagjainak díszes sorában helyet foglaljon.

43. INKEY BÉLÁT levelező tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF, rendes tag.

Van szerencsém Inkey Béla urat, (Szent-Lőrinczen, Szombathely mellett, részben Budapesten), mint jeles munkálkodás által a geologia terén kitűnt magyar tudóst, ki az alapot a freibergi bányászati Akadémián megszerezvén, több mint 11 éve magyar nyelven folytonos és tényleges tudományú munkásságot fejt ki. Munkái közül a következőket sorolom fel irányadóúl.

A Magyarhoni Földtani Társulat Közlönyében megjelent tőle :

1. *A székesfehérvár-velencei hegység gránit és trachitközetei*. V. k. 145 l.

2. *A kammeni szigetek közetei*. (Santorin). VI. k. 150 l.

3. *Adatok a Somogy megyében 1876. észlelt földrengésről*. VII. k. 1. l.

4. *A lösz képződéséről*. (I.) VIII. k.

5. *Két magyarhoni dolerit*. VIII. k.

6. *A boiczai ércztelések mellékközetei*. IX. k.

7. *Egy feltűnő vonás Nagyg domborzatában*. X. k. (Németül is).

8. *A zágrábi földrengés (1880.) forgatási tünetményei*. XI. k. (Németül is).

9. *Úti jegyzetek az erdélyi déli határhegységből*. XI. k. (Németül is). A m. orv. és term. vizsgálók (1880.) munkálataiban.

10. *Vasmegye földtani vázlata*.

Önálló munka gyanánt :

11. *Nagyg földtani és bányászati viszonyai*. Kiadja a m. kir. Term. Tud. Társulat 4 térképpel, 23 ábrával, 4-rét 108 lap. (Németül is).

44. JANKA VICTORT, a Magyar Nemzeti Múzeum növénytári őrét, lev. tagúl ajánlja
KANITZ ÁGOST, levelező tag.

Janka Victor 1885. kezdetén lépett fel, mint növénytani író, így több mint harmincegy év óta fáradozik Magyarország és Európa különösen délkeleti vidékei növényeinek ismertetésében.

Még igen ifjan kezdett írni, és pedig csak oly dolgokról, melyek iránt különös előszeretettel viseltetett, azért minden, még oly száraznak látszó közleményét is, a valódi lelkesedés ihlete lengi át.

Kezdetől fogva a növényfajok kritikájával foglalkozván, éles szeme, nagy emlékező tehetsége, roppant növényismerete őt Európa legnevesebb floristái közé sorozták. Miután pedig a hazában előtte egy botanikus sem foglalkozott ezen irányban, hanem csak néha-néha hocsátkozott egy-egy faj behatóbb tanulmányozására, Jankát méltán lehet hazánkban a növényfajok megállapításánál oly szükséges és fontos kritikai irány kezdeményezőjének és legszerencsésebb művelőjének nevezni.

Magyarországot, majdnem minden irányban, több mint harminczhat év óta beutazván, a hazai növényismeretet is számos érdekes leletei által — melyek között nem kevés az új és nagyszámú, a hazában ő előtte nem ismert faj — nagy mértékben gazdagította.

Alig van kívülé egy nem-orosz botanikus egész Európában, a ki Oroszország floráját annyira ismerné, és a Dobrudzsában és a Balkán félszigeten tett felfedezései nemcsak a legpontosabb adatokat nyújtják ezen területek ismeretéhez, hanem egyben hazánk elismerését is azért veszik méltán igénybe, mert:

1. az ott szerzett bő tapasztalatok alapján, a honi flórát jobban és helyesebben lehet magyarázni,

2. mert egy hazánkfia neve a leghíresebb férfiakéval együtt gyakran szerepel Boissier monumentalis flora Orientalisában.

De ha ezen éppen említett területek vegetációját nagyrészt autopsziából ismeri, nem mondhatni, hogy Európa többi részei floráját elhanyagolta volna. ő azokban szintoly jártas és 1874-ben Olaszországon át, le Mata szigetéig botanisált.

Ekkép gyakorlati úton is, magának oly tág kört szerzett, mint nagyon kevés, széles Európában élő botanikus. Mindezen tapasztalatokat pedig fáradhatatlanul értékesíti a hazai flora érdekében nemcsak mint író, hanem mint a nemzeti múzeum növénytári őre is.

Igy hazánk dicsekedhetik, hogy van oly férfiak, a ki a haza növénytani átkutatását illetőleg, teljesen feladatának magaslatán áll, mit ma már nem lehet Európa minden országáról mondani.

Lehet a felett vitatkozni, vajjon szabad-e ezen iránynak oly nagy fontosságot tulajdonítani, de ha tisztán tudományos szempontból sem lehet ennek jogosultságát megtagadni, úgy specialis hazai érdekeinket szem előtt tartva, az már azért is jogosult, mert a haza növénytani átvizsgálása nincs befejezve, és ezen a téren még sok a teendő.

Janka Victor értekezéseinek, kisebb-nagyobb közleményeinek címei:

Eine für die Flora Siebenbürgens neue Pflanze. Oesterr. botan. Wochenbl. V. 1855. 60.

Anthemis Haynaldi, Janka. U. o. VI. 1856. 1.

Beiträge zur Kenntniss der Flora von Siebenbürgen. U. o. VI. 1856. 193. 202.

Saxifrage (Dactyloides) Grzegorzczekii Janka. U. o. VI. 1856. 241.

Ueber einige Ranunculaceen. U. o. VII. 1857. 198.

Floristische Notizen. U. o. VII. 1857. 328. Oesterr. botan. Zeitschrift. VIII. 1858. 330.

Heuffel J. *Enumeratio Plantarum in Banatu Temesiensi sponte crescentium et frequentius cultarum* czímű munkáját, a szerző halála után sajtó alá rendezte. Megjelent Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. VIII. 1858. Abh. 39. (I. Verhandl. 13. és Janka életrajzát Neilreichtől, Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1866.)

Heliosperma Veselskyi Janka. Botanische Zeitung, XVI. 1858. 65.

Zur Flora des Ostens. Oesterr. botan. Zeitschr. VIII. 1858. 93. 135.

Zur Flora von Siebenbürgen U. o. VIII. 1858. 261.

Zur Flora Austriaca: I. Die Differential-Charactere von *Ranunculus crenatus* W. et K., *R. magellensis* Ten. und *R. alpestris* L. Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellschaft in Wien, VIII. 1858. Abh. 429. II. *Phaca Bayeri*. U. o. VIII. 1858. Abh. 431.

Bemerkungen über einige Arten der Gattung Centaurea aus Ungarn und Siebenbürgen's Flora. XL. 1858. 441.

Genista Mayeri Janka. Oesterr. botan. Zeitschr. IX. 1859. 40.

Geschichte des Scleranthus uncinatus. U. o. IX. 1859. 221.

Eine verkannte Pflanze Serbiens. U. o. IX. 1859.

Zur Kenntniss einiger Seslerid-Arten. Botanische Zeitung XVII. 1859. 73.

Zur Kenntniss einiger Avena-Arten. U. o. XVII. 1859. 172. Nachtrag. U. o. XVIII. 1860. 23.

Identität dreier Heliotropium-Arten. U. o. XVIII. 1860. 24. I

Zur Kenntniss der perennirenden Adonis-Arten Europa's U. o. XVIII. 1860. 804.

Zur Kenntniss der Plantago sibirica. U. o. XVIII. 1860. 185.

Die siebenbürgischen Plantago-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. X. 1860. 185.

Adnotationes in Plantas Dacicas nonnullasque alias Europaeas. Linnaea XXX. 1859—1860. 549.

Analytische Bestimmung der europaeischen Cuscuta-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 85.

Aus der Flora von Ungarn. U. o. XII. 1862. 280.

Cuscutae species florae Russicae. Bull. de la Soc. imp. de nat. de Moscou. XXXV. 1862. 586.

Auch einige Worte über Schur's Ranunculus tuberosus. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 320.

Entwurf einer analytischen Tabelle zur Bestimmung sämtlicher Carex-Arten der Flora Europa's. U. o. XIII. 1863. 33.

Die Gattung Euphorbia. U. o. XIII. 1863. 165.

Bemerkung über das Vorkommen für Ungarn interessanter oder neuer Pflanzenarten. U. o. XIII. 1863. 113.

Eine neue Pflanze (Dorycnium diffusum Janka). U. o. XIII. 1863. 314.

Ein für die österreichische Monarchie neues Gras (Stipa Lessingiana Trin.)
U. o. XIII. 1863. 364.

Analytische Zusammenstellung der europäischen Calamagrostis-Arten.
U. o. XIII. 1863. 365.

Analytische Uebersicht der europäischen Wasser-Ranunkeln (Batrachium).
U. o. XIII. 1863. 399.

Die europäischen Phleum-Arten. U. o. XIV. 1864. 303.

Die europäischen Festuca-Arten. U. o. XIV. 1864. 339.

Die europäischen Poa-Arten. U. o. XIV. 1864. 383.

Floristisches I. Oenanthe silaifolia. U. o. XIV. 1864. 133.. 2. Iris olbiensis.
U. o. XIV. 1864. 135., 3. Avena compressa. U. o. XIV. 1864. 137.

Correspondenz der Oesterr. botan. Zeitschr. Sz.-János XIV. 1864. 294.
Uj-Palota XIV. 1864. 364. Nagy-Várad XIV. 1864. 24., 119. XV. 1865. 197. XVIII.
1868. 57. Debreczen XIV. 1864. 320. XXII. 1872. 167. Gyöngyös XV. 1865. 225.
XVI. 1866. 124., 191. Kardszag XV. 1865. 198. Szécsény XV. 1865. 360. Nezsider
XVI. 1866. 298., 331. Pécsvár XVI. 1866. 398. Puraluka Miava mellett, Nyitra me-
gyében XV. 1866. 223. Bécs XVI. 1866. 60., 257. Diakovár XVII. 1867. 294. Illok
XVII. 1867. 331. Herkulesfürdő XVIII. 1868. 295. Mihojác XVII. 1867. 231. Nyárad
XVII. 1867. 56., 161., 231., 232., 230., 448. Svinica XVII. 1867. 295. Borszék XVIII.
1868. 199. Balán XVIII. 1868. 199. Félegyháza XVIII. 1868. 26. Kolozsvár XVIII.
1868. 135. Székely-Udvarhely XVIII. 1868. 297. Sz.-Gothárd XVIII. 1863. 98., 168.,
131. XX. 1870. 61. XXI. 1871. 326. XXV. 1875. 127. XXVI. 1876. 104., 385.
XXVIII. 1878. 208. XXIX. 1879. 169. Verespatak XVIII. 1868. 265. Pest XX. 1870.
315., 383. XXI. 1871. 46., 78., 147. XXII. 1872. 136., 235. XXIII. 1873. 134., 497.
XXV. 1875. 241. Budapest XXXV. 1885. 109. Plavisevica XX. 1870. 183. Turn-
Severin XX. 1870. 250. Philipoppel XX. 1870. 215., 285. Burgas a Fekete tenger
mellett XXI. 1871. 287. Cavalla az Aegaei tenger mellett, XXI. 1871. 248. Saloniki
XXI. 1871. 249. Konstantinápoly XXII. 1872. 337. Bukarest XXIII. 1873. 322. La
Valette Malta szigetén, XXIV. 1874. 284. Szamos-Ujvár XXV. 1875. 75. Ó-Radna
XXVI. 1876. 316. Gyulaféhvár XXVIII. 1878. 378. Szezawnicza XXXI. 1881. 303.

Die europäischen Agrostis-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1865. 190.

Die europäischen Andropogon-Arten. U. o. XV. 1865. 76.

Die europäischen Gastridium-Arten. U. o. XV. 1865. 17.

Die europäischen Glyceria-Arten. U. o. XV. 1865. 13.

Die europäischen Milium-Arten. U. o. XV. 1865. 311.

Die europäischen Panicum-Arten. U. o. XV. 1865. 260.

Die europäischen Phalaris-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen Polypogon-Arten. U. o. XV. 1865. 116.

Die europäischen Alopecurus-Arten. U. o. XVI. 1866. 359.

Die europäischen Holcus-Arten. U. o. XVI. 1866. 59.

Die europäischen Nardurus-Arten. U. o. XVI. 1866. 395.

Die europäischen Vulpia-Arten. U. o. XVI. 1866. 216.

Festuca dimorpha. U. o. XVI. 1866. 101.

Neue Standorte ungarischer Pflanzen. U. o. XVI. 1866. 169. XVII. 1867. 65.

Neue Synonyme zur Flora Europa's U. o. XVI. 1866. 245.

Die europäischen Anthoxantum-Arten. U. o. XVII. 1867. 227.

Die europäischen Bromus-Arten. U. o. XVII. 1866. 247.

- Die europäischen Juncus-Arten.* U. o. XVII. 1867. 316.
Die europäischen Melica-Arten. U. o. XVII. 1867. 156.
Die europäischen Scirpus-Arten. U. o. XVII. 1867. 399.
Die europäischen Stipa-Arten. U. o. XVII. 1867. 173.
Sesleria Heufleriana. U. o. XVII. 1867. 33.
Zwei ungarische für die Flora der österr. Monarchie neue Pflanzenarten.
 U. o. XVII. 1867. 101.
Iris humilis. U. o. XVIII. 1868. 374.
Lilium pyrenaicum. Baumg. U. o. XVIII. 1868. 273.
Stipa Lessingiana Trin. et Rupr. und St. Grafiana Stev. U. o. XVIII.
 1868. 339.
Trifolium procerum Roch. U. o. XVIII. 1868. 69.
Die europäischen Allium-Arten. U. o. XVIII. 1868. 222.
Die europäischen Elymus-Arten. U. o. XVIII. 1868. 163.
Die europäischen Eriophorum-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.
Die europäischen Fimbristylis-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.
Die europäischen Hordeum-Arten. U. o. XVIII. 1868. 162.
Die europäischen Sclerochloa-Arten. U. o. XVIII. 1868. 252.
Die europäischen Triticum-Arten. U. o. XVIII. 1868. 47.
Bemerkungen zu Herrn Dr. Kerner's Vegetationsverhältnissen Ungarns
und Siebenbürgens. U. o. XIX. 1869. 115.
Kleine Reformen im Gebiete der Flora Siebenbürgens. Ugyanott XIX.
 1869. 74.
Literaturberichte. U. o. XIX. 1869. 221.
Ramondia ante portas. U. o. XIX. 1869. 133.
Bemerkungen zu Boissier's Flora orientalis. U. o. XX. 1870. 111.
Drei für die Flora Dalmatiens neue Pflanzen. U. o. XXI. 1871. 65.
Zur Flora Ungarns. U. o. XXIII. 1873. 152.
Plantarum novarum Turcicarum breviarium. U. o. XXII. 1872. 174. XXIII.
 1873. 194. 201. 241.
Diantus Guliae Janka il Barth. Malta III. 1874. Nr. 21. 422.
Florae Italicae novitates quatuor. Oesterr. botan. Zeitschr. XXV. 1875. 82.
Die siebenbürgischen Marrubium-Arten. U. o. XXV. 1875. 62.
Ranunculus Tommasinianus und ein Paar andere italienische Pflanzen.
 U. o. XXV. 1875. 249.
Adatok Magyarhon délkeleti florájához. Math. és Természettud. Közlem.
 Kiadja a M. T. Akadémia m. t. biz. XII. 1874 (1876). 8. sz. 153.
Észrevételek néhány Cardamine fajról. Magyar Növénytani Lapok. I. 1877.
 36. Notizen zu ein Paar Cardamine-Arten. Oesterr. botanische Zeitschr. XXVII.
 1877. 81.
Willkomm et Lange Prodrömus florae Hispanicae. III. 2. ismertetése. Magy.
 Növénytani Lapok. I. 1877. 28. III. 4. U. o. IV. 1880. 91.
Két új növényfaj. Természettud. Füzetek. I. 1877. 29.
Avenaceae Europaeae. U. o. 1877. 242.
Növénytani kirándulások Törökországban. I. Magyar Növénytani Lapok.
 II. 1878. 171. II. U. o. II. 1878. 187. III. U. o. III. 1879. 99. IV. U. o. III. 1879.
 121. V. U. o. III. 1879. 131.

- Descriptiones plantarum novarum.* Természetrizji Füzetek. II. 1878. 28.
Centaurea Sadleriana Janka. U. o. II. 1878. 142. 192.
A Bánság florájához. U. o. III. 1879. 12. 73.
Cyclamina europaea. U. o. III. 1879. 763.
Ferulago monticola. U. o. III. 1879. 256. 283.
Silaua virescens. Oesterr. botan. Zeitschr. XXIX. 1879. 309.
Gladiolorum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok, III. 1879. 129.
Boissier Flora Orientalis IV. 2. ismertetése. U. o. III. 1879. 107.
A (M. Nemz. Múz.) növénytani osztály történetéhez. Természetrizji Füzetek, IV. 1880. 13. 153.
Scrophulariaceae Europaeae. U. o. IV. 1880. 284.
Romulearum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok, IV. 1879. 129.
A. de Berenger Guida per il coltivare di vivai boschini. ismertetése. U. o. IV. 1880. 76.
Megjegyzések Boissier *Flora Orientalis* ötödik kötetének első füzetéhez. U. o. VI. 1882. 113. E megjegyzéseket Boissier a munka utolsó füzetének függelékébe egész terjedelmében felvette.
Odontolophus eine ausgezeichnete Gattung. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXII. 1882. 280.
Viola europaea. Természetrizji Füzetek. V. 1882. 253.
Brassica europaea. U. o. VI. 1883. 176.
Plumbagineae. U. o. VI. 1883. 164.
Cruciferae siliculosae florum europaea. U. o. VII. 1883. 106. *Cruciferae indehiscentes* (Iomentaceae et nucamentaceae) U. o. VIII. 1884. 33.
Sisymbria Europa. U. o. VIII. 1884. 30.
Plantae novae. U. o. VIII. 1884. 28.
Botanisches qui pro quo aus Spanien. Oesterr. botan. Zeitschrift. XXXIV. 1884. 273.
Trifolieae et Loteae florum europaea. Természetr. Füz. VIII. 1884. 145.
Hedysareae. U. o. VIII. 290.
Astragaleae europaea. U. o. VIII. 1884. 297.
Megjegyzés a *Syringa Josikaea* leírásának keltéhez. U. o. VIII. 1884. 313.
Viciae europaea. U. o. IX. 1885. 136.
Leguminosae europaea. U. o. IX. 1885. 147.
Syringa Josikaea Jacq. und anderes Neue aus der Marmaros. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXV. 1885. 313.
Megjegyzések Boissier *Flora orientalis* ötödik kötetének második füzetéhez. Magyar Növénytani Lapok, VIII. 1884. 81.

45. Dr. LAUFENAUER KÁROLY egyetemi rk. tanárt levelező tagúl ajánlja

FODOR JÓZSEF, rendes tag.

Ujlag bátor vagyok levelező tagúl ajánlani dr. Laufenauer Károly egyetemi ny. rk. tanárt, még pedig ugyanazon indokok alapján, melyekkel a mult évben ajánlásomat támogattam.

Laufenauer tanár másfél évtizede működik a psychiatria terén mint orvos és mint kórbúvár. Az Akadémia főképen — ámbár nem kizárólag — tudományos érdemeit van hivatva mérlegelni és ennek alapján méltatni. Tudományos munkálkodását a mellékelt irodalmi kimutatás tünteti föl.

Laufenauer tanár vizsgálódásai körül legjelentékenyebbek, melyek az agy- és gerinczvelő szöveti szerkezetére s betegségeire vonatkoznak; továbbá kísérletei s kutatásai különböző ideges betegségekről, nevezetesen a hypnotismusról. Ezekre vonatkozó munkái közül kettő az Akadémia kiadásában jelent meg. De nemcsak abban látom Laufenauer tanár érdemét, hogy jeles szakszerű vizsgálódásokat végzett és tudományos értekezéseket írt, hanem hogy egyszersmind eleven erővel s élénk munkássággal vesz részt mindennemű kulturális törekvéseinkben, a mit különösen számos népszerű előadásai s iratai tanúsítanak.

Laufenauer tanár megválasztása esetén díszére válnék az Akadémiának s egyszersmind ő maga huzdítást nyerne, hogy eddigi tudományos s hazafias munkásságát kitartással folytassa.

Laufenauer tanár irodalmi munkássága a következő:

1. *Agyszöveti tanulmányok*. M. T. Akadémia Értesítője. 1879.
2. *Kísérleti tanulmányok az agy corticalis látómezejéről*. M. T. Akadémia Értesítője, 1879.
3. *Kettős hűdképződés; a kisagy összefüggése az aggyal*. Orvosi Hetilap. 1880.
4. *Az agy összes súlya*. U. o. 1877.
5. *Anatomisch-patholog. Befund. etc.* Psychiatrischer Centralblatt, 1877.
6. *Az agy, kisagy és nyúltagy idegelemeinek elváltozásai* stb. stb. O. H. 1879.
7. *Felszálló hűdéses butaság*. U. o. 1882.
8. *Zur pathol. Anatomie d. progress. Paralyse*. Centralblatt f. d. Med. Wiss. 1878.
9. *Az epilepsia s az epileptikus bántalmak*. O. H., 1879.
10. *További adatok az epilepsia kórbonczlatához*. U. o. 1880.
11. *Kórszöveti közlemények a gerinczagyról*. U. o. 1880.
12. *Az agykérgi epilepsiáról*. U. o. 1881.
13. *A tejsav, mint altatószer*. U. o. 1876.
14. *Adatok a bromkalium hatásához*. U. o. 1876.
15. *Az agyhújakór kezelése*. U. o. 1876.
16. *Zur Therapie d. syph. Psychoten*. Centralblatt, 1877.
17. *Typhus viszonya az elmebántalmakhoz*. O. H., 1875.
18. *Ütérdayok elmebetegeknél*. U. o. 1876.
19. *Casuistik der Gefässerkrankungen*. Centralblatt, 1877.
20. *Fehérnyelviselés a reszkető-öröngésnél*. O. H., 1879.
21. *Az elsőleges téboly álláspontja*. U. o. 1879.
22. *Katatónikus tébolyodottság*. U. o. 1882.
23. *Másodlagos terjedő hűdéses butaság*. U. o. 1882.
24. *A terjedő hűdéses butaság kórképe*. U. o. 1879.
25. *Paraphasia esete*. U. o. 1878.
26. *Az agyműködések localisatiója*. U. o. 1882.
27. *Somnambulismusról*. U. o. 1880.
28. *Gonosztevők agyféltekének alkata*. U. o. 1881.
29. *Az elmegyógyintézetek túltömöttsége*. Monographia. 1878.

30. *A közép-élettartam elmebetegeknél.* O. H., 1876.
 31. *A slupi colonia.* U. o. 1875.
 32. *Figyelő osztályok berendezése.* Közegészségtani Lapok, 1876.
 33. *Az idiotismus s cretinismus elterjedése.* Térkép, kiállítva a bruxelles-i egészségügyi kiállításon, 1876.
 34. *Vérrokonok házassága.* Egészségtani Lapok, 1876.
 35. *Néhány szó az elmekórtani oktatás tárgyában.* O. H., 1878.
 36. *Úti levelek.* U. o. 1877.
 37. *Elmebetegügy sorozásokról.* E. L., 1876.
 38. *Mikrokephálokról.* O. H., 1881.
 39. *Féloldali agyforradás.* O. H., 1882.
 40. *Önkéntes hypnosis.* U. o. 1884.
 41. *A hystero-epilepsiáról.* U. o. 1884.
 42. *Az öngyilkosság statisztikája.* U. o. 1884.
 43. *A hypnotismusról.* Előadás a Term. Tud. Társ. ülésén, 1884.
 44. *Emlékező tehetségről.* Előadás a Term. Tud. Társ. ülésén, 1880.
 45. *Szaglás és szervei.* Term. Tud. Közöny, 1883.
 46. *Törvényszéki elmekórtani esetek.* O. H. 1884.
 47. *Siketnémaság.* U. o. 1884.
 48. *Hystero-epilepsia.* U. o. 1885.
 49. *Hangvilla mint diagnostikus eszköz.* U. o. 1885.
 50. *Idiomuscularis összehúzódások.* U. o. 1885.
 51. *Hemianesthesia.* U. o. 1885.
 52. *Suggestio és paralysis.* U. o. 1885.
 53. *Perimetrikus vizsgálatok.* U. o. 1885.
 54. *Mandulamag, etc.* U. o. 1885.
 55. *Tulságos érzékenység.* U. o. 1885.
 56. *Az idegességről.* Term. Tud. Társ. ülése, 1886.
 57. *Hysterica paraplegia.* O. H. 1886.
 58. *Über Hystero-epilepsie d. Kinder.* Centralblatt, 1886.
- Ezekon kívül irt hírlatokat, ismertetéseket orvosi szaklapokban s felvilágosító népszerű cikkeket a napilapokban. Lefordította a M. Orvosi Könyvkiadó Társulat megbízásából Krafft-Ebing elmekórtani munkáját, s ugyanazon társulatnak kiadás végett bejelentette hysteriáról és hystero-epilepsiáról szóló saját monografiáját.

46. Dr. ÖRLEY LÁSZLÓ egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

a) FRIVALDSZKY JÁNOS, rendes tag.

Már a múlt évben szerencsém volt Dr. Örley László urat, a M. N. Múzeum állattárának segédőrét, a budapesti K. Tudom. Egyetem magántanárát s az állattani tudományok, nevezetesen pedig a helminthologiai szakmának hazánkban úgyszólván egyedüli s jeles művelőjét, levelező tagúl ajánlani.

Ez ajánlatomat bátorodom ezáltal is megújítani, hivatkozván a múlt évben felhozott érveimre, melyek közül jelenleg csak a következőket ismételtem: Örley 1886-ik évi márczius végéig a hazai s a külföldi irodalmat magyar, német- és angol nyelven és pedig önálló buvárlatok alapján, 15 jeles munkával gazdagította, melyek közül öt magyar dolgozat német nyelven is megjelent. E számos közleményből

kettő koszorúzott pályamű : 1. Az Anguillulidák magánrajza ; jutalmaztatott a K. M. Természettudományi Társulat által ; 2. a Rhabditisek magánrajza pedig a m. orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése által. Általánosabb irányú, de újabb adatokat tartalmazó szakértekezést hatot közölt, valamint több apróbb természettudományi közlés is jelent meg neve alatt ; nemkülönben megbízást nyert a nápolyi zoológiai állomás igazgatóságától a «Zoologischer Jahresbericht» című, évenként megjelenő munka számára 1885. évtől kezdve a helminthológiai szakirodalom összeállítására. (A tőle 1886. márczius végéig megjelent munkák és kisebb dolgozatok czimeit közölve vannak az 1886. évi «Tagajánlások» 58—60. lapjain.)

Az 1886. évi április 1-től kezdve a következő szakmunkákkal gazdagította az állattani irodalmat :

I. Önálló buvárlatok alapján készült munkálatok :

1. *Die Rhabditiden und ihre medicinische Bedeutung*; mit 6 Tafeln. 4° Berlin, 1886.

E munkáról Bell, Braun, Leuckart, de Man és Linstow tanárok részéről terjedelmesebb ismertetések és kedvező bírálatok jelentek meg a külföldi szaklapok múlt évi számaiban. (Biolog. Centralblatt; Journal of microscopical Society; Centralblatt für Bacterologie und Parasitenkunde; Medicinische Jahrbücher; Medicinische Wochenschrift etc.)

2. *A magyarországi piócák faunája*. (Mathem., természettud. Közlemények.) Sajtó alatt.

3. *Notés on Criodrilus lacuum*; with 1. Plate. (Quarterly Journal of microscopical science.) Sajtó alatt.

4. *Bírálatok és ismertetések helminthológiai munkálatokról*. («Centralblatt für Bacterologie und Parasitenkunde» című folyóirathan.)

II. Nagyobb általánosabb irányú szakértekezések.

5. *Dualismus a tengeri rákok életében*; 10 rajzzal. (Természettud. Közlöny XVIII. kötet. 207. füzet.)

6. *A tenger mélységeinek életéről*; 14 rajzzal. (Ugyanott XIX. köt. 211 füzet.)

III. Apróbb közlemények.

7. *A juhok galandféreg-nyavalyájáról*. (Természettud. Közlöny. XVIII. köt.)

8. *Az ehető kagylók mérgező hatásáról*. (Ugyanott.)

9. *Világító giliszta*. (Ugyanott.)

Azonkívül 4 előadást tartott a K. M. Természettudományi Társulat ülésén. u. m. : Adatok az alsóbbrendű tengeri rákok élet- és fejlődéstörténetéhez; két szakelőadás. — A tenger mélységeinek életéről; egy népszerű előadás. — Ritkaságok a Nemzeti Múzeumból; egy szakelőadás.

Dr. Örley László úr kiváló szakismerete, szorgalmas buvárkodása és sikerdús működése által úgy hazánkban, mint a külföldön is az állattani tudomány iránt érdeklődők és szakférfiak méltó elismerését érdemelte ki; miért is ötlet a T. Akadémia magas figyelmébe ajánlani hátkododom, annál is inkább, mert bizonyos remélhető, hogy szakavatott munkásságával a hazai s külföldi állattani irodalmat ezentúl is becses dolgozatokkal fogja gyarapítani.

b) MARGÓ TIVADAR, rendes tag.

Van szerencsém dr. Örley László budapesti tud. egyetemi magántanárt és n. múzeumi állattani örsegedet, ez évben megújítva kérésemet a III. osztály levelező tagjául ajánlani.

Örley az állattannak, jelesen a helminthológiának igen buzgó és jeles kutatója s művelője hazánkban, kinek számos, kisebb-nagyobb munkáit már a múlt évi tagajánlatom alkalmával részletesen bator voltam elősorolni.

Alig 10 év alatt több mint 32 dolgozatot bocsátott közre, melyek részint a M. T. Akadémia értekezései s math. és természettud. bizottságának közleményei között, részint más hazai természettudományi, vagy külföldi — angol és német — zoologiai folyóiratokban jelentek meg.

Eddigi dolgozatai által nemcsak hogy becses anyagot szolgáltatott hazánk féregfaunája ismeretéhez, hanem ezek bonczani, élet- és fejlődéstani viszonyaira nézve is új adatokkal gazdagítá szaktudományunkat. Irói tevékenysége úgy a hazai, mint a külföldi szaktudósoknál méltó elismerésben részesült.

A nagyobb számú önálló munkái közül ezúttal csak a *Rhabditisek monographiája* című, 80 eredeti ábrával ellátott s jutalommal koszorúzott értékes nagyobb munkára, — továbbá az *Anquillulidák magánrajza*, (7 táblával s számos új ábrával). — a *Magyarországi Oligochaeták* cím alatt megjelent dolgozataira. — valamint a *Serpulidák kopoltyúiról* a nápolyi zoologiai stáción megejtett észleletek után irt jeles s általánosan elismert munkára van szerencsém a tek. Akadémia figyelmét irányozni.

Mind ezek alapján batorokodom dr. Örleyt, mint az állattannak egyik jeles, a helminthológiára nézve hazánkban úgyszólván egyedüli speciális kutatóját s művelőjét, a III. osztály levelező tagjául ajánlani.

47. Dr. SCHULEK VILMOS egyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

BALOGH KÁLMÁN, rendes tag.

Ujolog van szerencsém Schulek Vilmost, a budapesti m. kir. tud. egyetemen a szemészet ny. r. tanárát a Tekintetes Akadémia III. osztályának levelező tagjául ajánlani.

A nevezett 1843-ban Budapesten született. 1866-ban Bécsben tudorrá avatott. s miután részint Bécsben, részint külföldön magát a szemészetben ritka sikerrel képezte, 1872-ben Kolozsvárra neveztetett ki a szemészet tanárává. 1874-ben pedig egyetemünkön alkalmaztatott, hol jelenleg is működik. Ez idő alatt Schulek Vilmos tanár a szemészet tudományos művelésével, kiváló eredménnyel szakadatlanul foglalkozott, s mai napig tizenöt évre terjedő, úgy belföldön, mint külföldön egyaránt méltányolt irodalmi munkásságának bizonyítékai gyanánt következő dolgozatait soroljuk fel:

1. *Operations-Methode zur Auswärtswendung falscher Wimpern*. Ugyanaz magyarul. (*Wiener med. Wochenschrift* és *Orvosi Hetilap*. 1874.) A műtét abban áll, hogy hibás állású egyes pillaszőrök a szempilla külső ajakán áthuzott fonalhurokba illesztetnek és azzal együtt kifelé húzatnak, úgy, hogy a szúrt csatornán áthaladva, végökökkel a szemgolyótól elfordítva maradjanak. A műtét föllevenítése az ókori lelsus «magneatio» név alatt leirt eljárásának.

2. *Egyszerű hordozható szemüvegtok.* Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen és ennek nyomán közlemény az Orvosi Hetilaphan 1871-ben. Nyolcz üveglencsével, összerakás által, a teljes szemüvegtoknak 32 üvegjét pótolni lehet, mi a szemészeti gyakorlatban nagy előny, a készletnek olcsósága és zsebben hordozható alakja miatt. Ugyanez később a dioptriás szemüveg-rendszerre alkalmazva a szemészetben jelent meg 1884-ben.

3. *A széttérő kancsalitás tünettana és kóroktana.* Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen 1871-ben és közlemény az Orvosi Hetilaphan. Szerző constatálta, hogy széttérő kancsalításnál a szemek befelé forgása hiányos, a kifelé forgás ellenben nem tulságos, mint várni lehetne, annak nyomán, hogy a széttérő kancsalítás az összetérő kancsalság ellentétének vétetik. Ebből azt vezeti le, hogy a hajnál nem a szem külső egyenes izma van rövidüleben, hanem a belső egyenes izom gyengült. Ezen felfogást később Graeffe Alfréd (Halléban) bírálta és kifogásolta annyiban, hogy a kórtünetekből nem föltétlenül következhetnek állította a külső izomnak zsugorodásbeli hiányát, azonban a szerzőnek e vitából megmaradt azon érdeme, hogy a széttérő kancsalítást, mint a külső egyenes izomnak csupán passive és relative túlsúlyban létélén alapulót ismertette meg, míg az összetérő kancsalításnál a belső egyenes izom active és absolute túlsúlyba jut. Megmaradt szerzőnek a vita után azon állításának is amaz érvénye, hogy a széttérő kancsalságnál nem a külső egyenes izomnak hátrahelyezése, hanem a belső egyenes izomnak előrevarrása a helyes gyógyítási eljárás.

4. *A szem sérüléseiről, számos kórodai esetből levont gyakorlati következtetések.* Szemészet. 1873.

5. *Sphincterotomia pupillaris.* Szemészet. 1874. Kimerítő tanulmány, hogy mint lehessen mellső összeforradásokat (synechiae) műttétel útján megszüntetni. Szerző a szem belsejébe vezetett eszközzel vágja szét a szivárványhártyának a szaruhártyához növéseit és a műttét végrehajtásában saját találmányú több eljárást ismertet. A leleményes elbánás tudományos vivmány az addig parlag téren.

6. *A szaruhártya rövidlátásról.* Szemészet. 1875. A rövidlátás azon nemének, mely a cornea túlgörbülésén alapul, kórodai képét alapítja meg, rátérve arra is, hogy mint lehessen a rövidlátásnak ezen faját az egyéb eltéréseken alapuló rövidlátástól, különösen ha azok egymás közt vegyülnek, megkülönböztetni. A tanulmány pontos optikai méréseken alapszik és a szem fénytörési rendellenességéről szóló tant kibővíti.

7. *Kettős pupilla melletti látásviszonyok.* Graeffe's Archiv für Ophth. 1882. és Szemészet. 1882. és 1883. Terjedelmes munkát, mely a kérdés körül a hibás és fölületes nézeteket kiigazítja és matematikus alapon teljesen, minden irányú kiterjedésben megoldja. Egyszersmind a szórási körök elnyomásának élettani alapját megtalálja, minek nyomán a két szemi látásnak egy eddig ismeretlen tulajdonságát fedezi fel. A dolgozat tudományos buvárképességet bizonyít.

8. *A reductio bulbi tanához.* Szemészet. 1884. Polemikus munkát, mely a Graeffe által ajánlott, de azután elejtett műtteti módnak jogosultságát mutatja ki, számos esettel illusztrálva.

Schulek tanár e dolgozataiban általában beható tanulmányt és önálló fel-dolgozást, szóval az eredetiség nyilvánvaló jellemét találjuk, s a felsoroltakon kívül apróbb dolgozatok, ismertetések, észleletek jelentek meg tőle, melyekre a *Szemészet-nek* (az *Orvosi Hetilap* mellékletének) általa hét év óta szerkesztése adott alkalmat.

Népszerű előadása: A *nézésről munkálkodás közben* széles körben elterjedt.

Tanítványaitól és tanársegédeitől nagy számú értekezések láttak napvilágot, melyek részben terjedelmes, jelentős és a tudományt fejlesztő jellegűek, számuk mintegy 40. Így Feuer Náthán, Imre József, Regéczy Nagy Imre, Juhász Lajos, Szabó György, Creniceanu György, Ottava Ignác, Csapodi István tudorok közleményeihez Schulek tanár, mint kórodai főnök többé-kevésbbé közel áll. Már ez is nyilvánvalóan tünteti elő Schulek tanárnak tanítványképző eredményteljes működését. Ezenkívül egyetemi előadásaiiban bőven előforduló új észleletek, önálló gondolatok, bírálatok, a megállapított tudományos ismeretek sajátos feldolgozása, ismereteinkben a hiányokra mutató, megfigyelési tervezetek, kísérleti témák fölvetése, a körtörténeti adatok összegezése és értékesítése, a kórodai fejtegetéseknél tett körtani általánosítások stb. mind közrehatnak arra, hogy új tudományos nemzedék álljon elő, melynek serdüléséről a fentérintett munkálatok a szemkórodából már is tanúságot tesznek. Így Schulek tanárnak, mint oktatónak és szemészeti tudományos tevékenységben példaadónak, közvetve is érdeme van a hazai tudományosság fejlesztésében, s tőle ezen irányban, az eddigiek szerint, még növekedő befolyás várható.

48. Dr. SCHWIMMER ERNŐ LAJOS egyetemi rk. tanárt levelező tagúl ajánlja
MIHÁLKOVICS GÉZA, rendes tag.

Schwimmer Ernő született Budapesten 1837-ben, itt végezte gymnasiumi tanulmányait és az orvosi tanfolyam 3 első évét. A két utolsó tanévet Bécsben fejezte be, és 1861-ben orvos- és sebésztudori oklevelet nyert. 1862—1865-ig a bécsi közpórházban több osztályon, főképp Hebra, a bórógyógyászatnak Európa-szerte ismeretes tanára mellett működött, mint segédorvos. 1865-ben Budapesten telepedett le, és itt főleg a bórógyógyászattal foglalkozott gyakorlatilag, és tapasztalatait az alább közlendő dolgozatokban az irodalom terén is értékesítette. Ezeknek alapján 1871-ben a budapesti kir. tud. egyetemen a bórógyógyászat magántanárává minősítettett, 1875-ben pedig a fővárosi barakkórházban a bórhajokban szenvedők osztályának rendelő orvosa lett. Tudományos és irodalmi tevékenységének elismeréséül 1879-ben a tud. egyetemen a bór- és bójakórtan rk. tanári címével ruháztatott fel, a hol ily minőségben mostanáig szakelőadásokat tartott. 1885. szept. 1-én az üllői-úti fővárosi kórházban a bórhajosok osztályának főorvosává nevezetett ki.

Irodalmi tevékenységének eredményeit az alább közlendőkhben soroljuk fel:

I. Nagyobb bórakórtani munkálatok.

1. *Bórakórtan*. Kiadta a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest, 1874. ; 684 lap, 9 fametszettel.

E könyvről Kaposi bécsi tanár így nyilatkozik (Orvosi hetilap 1872.): A magyar-honi tanulók és orvosok oly magyar tankönyv birtokában vannak, mely úgy az iskolában, valamint a gyakorlatban a külföldi szakmunkákat jó részben pótolja stb.

2. *A szájür önszenvi nyáktelepei*. Leukoplakia buccalis. Budapest, 1878, 166 lap, 4 színezett és 1 könyomatú táblával.

Ugyanaz németül.

Die idiopathischen Schleimhautplaques der Mundhöhle. Wien, Braumüller, 1878. 122 Seiten mit 5 Tafeln.

Paul Michelson bírálata: (Ziemssens Archiv für klinische Medicin, Leipzig, XXIII. B., p. 477.) Die unter vorstehendem Titel publicirte Monographie gehört zu den gediegensten Arbeiten der neueren Dermatologie stb.

Pf. Kaposi bírálata (Wien, Med. Wochenschrift, 1878. 21): Die Arbeit ist pathologisch und praktisch sehr interessant und verdient besondere Aufmerksamkeit, namentlich mit Rücksicht auf die Frage der Beziehung oder Nichtbeziehung solcher Plaques zur Syphilis und Carcinom; ich hoffe, dass der Gegenstand den praktischen Aerzten und Pathologen zum Eingehen in die von Schwimmer dargelegten zahlreichen Details anregen wird.

Az Annales de Dermatologie et de Syphiligraphie (Paris, 1883. p. 156.) című kitűnő szaklap a Leucoplakiáról szóló kimerítő ismertetést ezen szavakkal kezdi meg: Nous ne pouvons mieux faire que d'emprunter au savant dermatologiste de Budapesth ses renseignements sur la maladie buccale, qu'il appelle Leucoplakia buccalis stb.

Medical Times and Gazette 1878. Nr. 1465: This is a careful monograph on a disease which excited some attention in this country . . . those interested in the subject cannot do better than consult Dr. Schwimmers work.

Ezen munka angol fordításban is megjelent a Monthly Review of Dental Surgery című folyóiratban. London, 1878. 7. és 9. füzet.

3. Zur Therapie der Variola vom Standpunkte der Micrococcuslehre. Leipzig. Vogel, 1880. 44. Seiten und 1 Tafel.

Bírálat Orvosi hetilap 1880. 11. sz.: Schwimmer tanár serény irodalmi tevékenység által komolyan törekszik arra, hogy mint egyetemünkön a bőrkórtan egyik művelője, szakmájának tudományos fejlesztésében részt vegyen és az előttünk fekvő füzet is tanuskodik a jó sikerről, mely ezen törekvés eredménye.

Medicin. Chirurg. Centralblatt 1878. 52.: Schwimmer ist einer der tüchtigsten Vertreter unserer jüngerern Schule; seine Beobachtungen sind gewissenhaft durchgeführt und möglichst genau. Seine Angaben sind verlässlich stb.

4. Die neuropathischen Dermatosen. Leipzig und Wien. Urban und Schwarzenberg. 1883. 240. Seiten mit 6 Holzschnitten.

Prof. Eulenburg bírálata: (Neurolog. Centralblatt 1882. Nr. 19.) Jeder Neuro-pathologe wird gewiss den seitens eines hervorragenden Kenners der Hautkrankheiten gemachten Versuch einer systematischen zusammenfassenden Darstellung der neuropath. Dermatosen als in hohem grade erfreulich begrüßen. Wir müssen Schwimmer als den ersten bezeichnen, welcher unter erschöpfender Benützung des gesamten vorliegenden physiolog. und patholog. klinischen Materials diesen Gegenstande die verdiente Aufmerksamkeit zugewandt hat.

Berliner med. Central-Zeitung 1883. Nr. 55: Wir können obiges Werk den Aerzten, welche sich eine übersichtliche Kenntniss über jenen Gegenstand verschaffen wollen, bestens empfehlen.

Prof. Lewin (Berliner klinische Wochenschrift): Als das characteristicum der Arbeit muss ich das unermüdliche und aufrichtige Streben betonen, in inductiver Weise die Folgerungen zu ziehen, welche aus wissenschaftlichen Facten gezogen werden können.

Ziemssens Archiv für klin. Medicin 1883. B. XXXII: Die interne Medicin wird von den Ergebnissen der Schwimmer'schen Untersuchungen gerne Act nehmen und das Studium des gehaltvollen Werkes sei den Lesern dieses Archives bestens empfohlen.

Prof. H. Leloir : Annales de Dermatologie, Paris, 1883. p. 727 : Nous ne saurions trop consulter de lire ce travail critique, rempli de reflexions, d'observations judicieuses et des faits nouveaux dûs à la science et à la grande expérience du savant dermatologiste de Budapest.

Redcliffe Coocker Physician to the Skin departement of University college in Brain of Neurology, 1884. october : Schwinmer's work is a comprehensive treatise and his careful and elaborate work most ably sets forth all the facts, cases and arguments that can be adduced in favour of this view . . . future workers in this field will therefore find their labour much simplified.

5. *Hautkrankheiten* in Ziemssens Spec. Pathologie u. Therapie 1. und 2. Theil. Leipzig, Vogel, 1884. 200 Seiten, mit 8 Holzschnitten, XIV. B.

II. Kisebb bőrkórtani dolgozatok.

6. *A bőr idült beszűrődése*, Orvosi hetilap 1863., 34. sz.
7. *Az izzag*, Orvosi hetilap 1863., 43., 44., 49. és 51. sz.
8. *Zur Frage des Lichenruber*, Allg. Wiener med. Zeitung 1863. Nr. 52.
9. *Ueber das sogenannte Vertreiben der Kopf und Gesichtsausschläge bei Kindern*, Ung. med. Presse. 1866. Nr. 5. und 6.
10. *A közönséges bubor egy esete*, Pemphigus vulgaris, Orvosi hetilap 1876. 11. és 12. szám.
11. *Az idült bőrbajok önállóságáról*, Orvosi hetilap 1868. 12. és 13. sz. Ugyanaz németül, Ung. med. Presse 1866. Nr. 6. und 7.
12. *A helybeli gyógy mód és átrakodás idült bőrbajoknál*, Orvosi hetilap 1869. 23. 24. és 25. szám.
13. *Dermatologische Mittheilungen*:
 - a) Ichthyosis sebacea,
 - β) Eczema erythematosum, Wien. Med. Wochenschrift 1869. Nr. 98, 99, 100, 101.
14. *A csalánküteg*, Orvosi hetilap 1870. 43. és 44. szám.
15. *A fejbőrről levált fejbombolyag*, Plica polonica, Orvosi hetilap 1871. 16. sz.
16. *Casuistische Mittheilungen aus dem Gebiete der Syphilis*:
 - a) Universelle Hyperaesthesiae thesiae,
 - β) Hemicrurae, facialis paralise,
 - γ) Rupia syphilifica,
 - δ) Haematuria : Nephritis, Wien. med. Wochenschrift. 1871. Nr. 45., 46. 47.
17. *Die hämorrhagischen Affectionen der Haut*, Pester med. Presse. Nr. 13, 14, 15, 20 und 22.
18. *Ein Fall von Enteritis syphilitica*, Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien. 1873. pag. 245—255.
19. *Orvosi jelentés a budapesti általános poliklinikáról*:
 - a) történeti és megfigyelt észrevételek,
 - β) részletes jelentés a bőr- és bűrkórosztályról, Orvosi Hetilap, 1875. 9., 10., 27. és 28. szám.
20. *Étető szerek alkalmazása és sebészeti eljárás egyes bőrbántalmaknál*, Orvosi zsebnaptár. Budapest 1875.
21. *Über anomale Erythemformen*, Pester med. Presse 1876. Nr. 1. és 2.
22. *A salicylsav gyógyhatása egyes heveny kútegeknél*, Orvosi Hetilap 1876. 11. és 18. szám.

23. *Adat a késői bujasenyv kórtanához.* Orvosi Hetilap 1877. 40. szám.
24. *A himlővel járó hegyképződés elleni újabb gyógygyógyjárás.* Orvosi Hetilap 1878. 24. szám.
- Ugyanaz németül. Wien. Med. Wochenschrift, 1878. Nr. 25, 26.
25. *Zur Behandlung der Urticaria.* Oest. med. chir. Presse 1878. Nr. 44.
26. *Trichorrhexis barbae nodosa.* Orvosi Hetilap, 1879. 1. szám.
- Ugyanaz németül. Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien, 1878. pag. 581—589.
27. *A Lepra előjöetele Magyarországon.* A XX. magyar orvos és természet-tudományi vándorgyűlés évkönyvében, 1880.
28. *A festenyes bujakórrol.* Orvosi Hetilap, 1880.
- Ugyanaz németül külön lenyomatban, 1 fényképpel.
29. *Das multiple Keloid.* Vierteljahrschrift f. Dermat. Wien, 1880. p. 225. Nr. 37.
30. *A bőrbetegségek rendszertanáról.* Orvosi Hetilap, 1881. 1. szám.
- Ugyanaz németül Wien. med. Wochenschrift, 1881. Nr. 9, 10 u. 11.
- Ugyanaz francziául. Annales de Dermatologie, Paris 1882. Fordította Doyon.
31. *Lepra.* Megjelent az Eulenburg-féle Real Encyclopädie der gesammten Heilkunde. Wien. Leipzig, 1881.
32. *Miliaria.* Ugyanott, 1881.
33. *Leucoplacia.* Ugyanott, 1881.
34. *Onychogryphosis.* Ugyanott, 1882.
35. *Onychomycosis.* Ugyanott, 1882.
36. *Pityriasis versicolor.* Ugyanott, 1882.
37. *Plica polonica.* Ugyanott, 1882.
38. *Trichorrhexis nodosa.* Ugyanott, 1883.
39. *Xanthoma.* Ugyanott, 1883.
- Ugyanez megjelent az Orv. Hetilap 1883. 2. számában.
40. *A pityriasis rubra kórisméjéhez.* Orv. Hetilap, 1884. 14. szám.
- Ugyanez németül. Pest. med. Presse, 1884. Nr. 23 u. 24.
41. *Zur Therapie der schweren Lupusformen.* Wien. med. Wochenschrift, 1884. Nr. 20, 21 u. 22.
42. *A bujakóros bántalmak gyógykezelésének mai állása.* Orvosi Hetilap 1885. 24, 40, és 41. szám s folytatólag 1886. 1, 2, 3, és 4. szám.
43. *Beiträge zur Glossopathologie.* Wien. med. Wochenschr. 1886. Nr. 8, 9 u. 10.
44. *A bőrgyógyászat befolyása a többi orvostudományi szakokra.* Orvosi Hetilap, 1886. 40. és 41. sz.
45. *A bőr és nyálhártyák gümőkórja.* Orvosi Hetilap, 1887. 1. szám.
- Ugyanez németül. Vierteljahrschrift f. Dermat. 1887. I. Heft.

III. Egyéb munkálatok.

46. *Vázlatok Egyiptomból.* Orv. Hetilap, 1864. 44. 45. 46. és 47. szám. 1865. 8. és 9. szám.
47. *Zur Cholera Therapie.* Das Ferrum dialysatum. Wien. med. Wochenschrift, 1866. Nr. 83, 84, 85.
48. *Orvosi tudomány és gyakorlat az ókorban.* Orvosi Évkönyv. Budapest. 1875.
- Ugyanez németül:
Die ersten Anfänge der Heilkunde und Medicin im alten Aegypten. Berlin, Virchow u. Holtzendorff. Sammlung. 1876. 46 Seiten.

49. *Párisi kórházak.* Orvosi Hetilap 1879. 35. sz.
50. *Dermatologische Reisebriefe aus Paris.* Wien. med. Wochenschrift, 1879. Nr. 38., 41., 42.
51. *Emlékirat a bőr- és bujakórtan oktatásának rendszerezítése tárgyában a budapesti kir. egyetemen.* Bpest, 1881. 16 lap.
52. *A bőrgyógyászat Londonban.* Orv. Hetilap, 1881. 37. szám.
53. *Die Dermatologie auf dem internationalen congresse in London.* Wien. med. Blätter, 1881. Nr. 36., 37.
54. *Emlékbeszéd néhai Hebra tanár felett.* Budapest, 1881. 33 l.
- Ugyanez németül: Allg. med. Central-Zeitung. Berlin, 1881. Nr. 86—88.
55. *Orvosi szemle.* Bőr- és bujakórtani rovat. Budapest, 1881. 31 lap.
56. *Biographisches Lexicon d. hervorragendsten Aerzten aller Zeiten:* Augustin Bácsmegyei, Balassa, Balogh Pál, Balsaratus stb. Wien. und Leipzig. 1883—1884.

Azonkívül irt számos bírálatot, ismertetést stb. szakmunkák fölött.

Amaz eredmény és elismerés, hogy dr. Schwimmer Ernő Lajos a fővárosi kórházakban előbb mint rendelő, utóbb mint főorvos alkalmazást nyert, szakmájában gyakorlati jártassága mellett tanúskodik: a közölt irodalmi jegyzék gazdagsága pedig azt mutatja, hogy tapasztalatait tudományosan is igyekezett értékesíteni. Az elért eredményekről, miután a dolgozatok bírálata szakképzettséget kíván, szükségesnek látszott a jelesebb külföldi szakférfiak és folyóiratok rövid véleményét a nevezetesebb dolgozatok mellé függeszteni, melyekből kitűnik, hogy az ajánlottak tudományos működése általános elismerést nyert, a mint hogy csakugyan neve minden külföldi szakember előtt előnyösen ismeretes.

Képzettségének alapját Bécsben, a nagyhirű Hebra tanár mellett, mint segédorvos vetette meg, de szakmájának tovább-fejlesztésére az önállóságot saját magából meríti, s ez indította a budapesti kir. tud. egyetem orvostudományi tanártestületét arra, hogy a bőrkórtan rk. tanári czímével felruházni ajánlotta, a mihez lényegesen hozzájárul az is, hogy tanítványai előadásából a bőrgyógyászatban alapos oktatást nyernek.

Felemlítendő még, hogy tudományos működésének elismerése gyanánt a külföldön is kitüntetésben részesült, a mennyiben a londoni dermatolog. societày kültagjává és az ez idén Washingtonban tartandó nemzetközi orvosi congressuson a bőrgyógyászati osztály alelnökévé választatott.

Midőn ajánló, Schwimmer Ernő Lajos tanárt az akadémiai levelező tagságra ajánlathozza, ezt azzal indokolja, hogy irodalmi működése és tudományos tevékenysége erre érdemesítik, és azon okból is teszi ezt, hogy jelesebb szakembereink, a kik szakmájok gyakorlásában a külföld előtt hazánkat ismeretessé tették, ennek elismerésében a M. T. Akadémia részéről támogatást nyerjenek. Az is Schwimmer tanár érdemei közé tartozik, hogy ő volt az első, a ki nálunk a bőrkórtannal, a gyógyászatnak ezen fontos és nehéz ágával, tudományos képzettséggel foglalkozik s azt itt meghonosította. Dolgozatai közül pedig mint különösen kiválót a 2. sz. alatt felsorolt értekezést vagyis bátor megemlíteni, melynek 600 példányban nyomtatott német kiadása rövid idő alatt elkelt, továbbá nagy elismerésben részesült a szakférfiak előtt a 4. számú munka, valamint mindenütt ismeretessé tette őt az 5. számú dolgozat, mely Ziemssenének nagy kortánában a bőrbajokat tárgyalja, egy oly gyűjtőmunkában, melynek megírására a legjobb szakértők lettek felszólítva és megbízva, és a mely olasz, orosz és spanyol nyelvre is lefordíttatott.

49. Dr. BEDDOE JÁNOST külső tagúl ajánlja

LENHOSSÉK JÓZSEF, rendes tag.

Bátorkodom dr. John Beddoenek, a londoni «Royal Society» rendes tagjának, az «Anthropological Society» és «Ethnological Society» jeles elnökének a British Association for the Advancement of Science» szakelnökének, a brüsszeli és washingtoni anthropologiai társulatok tiszteleti, a párizsi és berlini embertani társulatok levelező tagjának stb. Akadémiánk kültagjai sorába való megválasztását ajánlani.

Beddoe elsőrangú orvos és anthropologus, ki az általa művelt tudományágak körül nagy érdemeket szerzett, s hazájának határain kívül is nagy hírnévnek örvend.

Számos orvosi tárgyú, gyakorlati irányú művet és értekezést írt, de legnevezetesebb munkái az anthropologiával foglalkoznak. Legyen szabad ezek közül a következőket kiemelniem :

1. *On the Stature Bulk of Man in the British Isles.* 1852.
2. *A Contribution to Scottish Ethnology.* 1853.
3. *On the Headform of the Danes.* 1856.
4. *On the Headform of the West of England.* 1870.
5. *On the Testimony of Phaenomena in the West of England to permanence of ethnological types.* 1878.
6. *On the Physical Characteristics of the Jews.* 1880.
7. *On the Races of Britain.* 1885.

E műveken kívül Beddoe még nagyszámú kisebb értekezéssel gazdagította az anthropologiai irodalmat, a melyek részben az «Anthropological Memoirs», a «Journal of the Anthropological Institut» hasábjain, részint pedig a «Société d'Anthropologie» Buletinjében jelentek meg.

Akadémiánknak valóban díszére válna, ha e hírneves tudóst tagjai közé számítaná.

50. Dr. FLOWER VILMOS HENRIK-et külső tagúl ajánlja

LENHOSSÉK JÓZSEF, rendes tag.

Bátorkodom dr. William Henry Flower-t, a londoni egyetem (Royal College of Surgeons) az összehasonlító boncztan tanárát, a világhírű Hunterian Museum conservátorát, a Zoological Society és Anthropological Society elnökét, a British Association for the Advancement of Science élettani szakosztálya alelnökét, az edinburghi egyetem tiszteletbeli tudorát, a londoni Royal Society és sok más angol és egyéb tudós társulatok tagját kültaggá való megválasztásra ajánlani.

Flower egyike Angolország legtevékenyebb és leghírnevesebb tudósainak, a ki nagymérvű és sokoldalú tevékenységet fejtett ki a boncztan, állattan, anthropologia s az ezekkel rokon tudományok terén, ismereteinket az új tényeknek csaknem beláthatatlan összegével gazdagította, s maradandó becsű műveket alkotott. Ez utóbbiak közül legyen szabad, mint legnevezetesebbeket, e következőket felemlítenem :

1. *A Supplement to the Catalogue of the Pathological Series in the Museum of the College of Surgeons.* London, 1863.
2. *A Catalogue of the Series of Human Osteology in the Museum of the College of Surgeons.* London, 1879.

3. *Introduction to the Osteology of the Mammalia*. London, 1870. E mű 1876-ban egy új kiadást ért.

4. *Fashion in Deformity, as illustrated by the Customs of Barbarous and Civilised Races*. London, 1881.

5. *Observations upon the Posterior Lobes of the Cerebrum of the Quadrumanus*. Philosophical Transactions, 1862.

6. *On the Commissures of the Cerebral Hemispheres of the Marsupialia, as compared with those of the Placental Mammals*. Philosophical Transactions, 1865.

7. *On the Development and Succession of the Teeth in the Marsupialia*. Philosophical Transactions, 1867.

8. *On a newly discovered extinct Mammal from Patagonia*. Philosophical Transactions, 1873.

9. *Observations on the Osteology of the Natives of the Ardaman Islands*. Journ. of the Anthropol. Society, 1879.

10. *On the Fijians*. Journal of the Anthropol. Society, 1880.

11. *On the Mallicolese*. Journ. of the Anthropol. Society, 1881.

12. *The Palaeontological Evidences of the Gradual Modification of Animal Forms*. Royal Institution's Lectures, 1873.

13. *The extinct animals of North-America*. Royal Instit. Lectures, 1876.

14. *The native Races of the Pacific*. Royal Institut. Lectures, 1878.

15. *Fashion in Deformity*. Royal Institut. Lectures, 1880.

16. *Affinities and Probable Habits of the Extinct Australian Marsupial Thylacoles*. Quaterly Journ. of the Geological Society, 1868.

17. *Anatomy of the Digestiv Organs of the Mammalia*. Medical Times and Gazette, 1873.

18. *On the Dentition of the Mammalia*. British Med. Journal, 1867.

19. *On the History of Extinct Mammals and their Relation to Existing Forms*. British Med. Journal, 1869.

20. *The Anatomical Character of Races of Man*. British Med. Journ. 1870.

21. *The anatomy of the Cetacea and of the Edentata*. British Medical Journal, 1874.

22. *Notes of Experiences in Egypt*. British Med. Journal, 1878.

23. *Museum Specimens for Teaching Purposes*. Nature. 1877.

E nagyobb dolgozatokon kívül Flower nagyszámú kisebb értekezéseket tett közzé a «Transactions of the Zoological Society», a «Proceeding of the Zoological Society», «Natural History Review», «Journal of Anatomy and Physiology», «Transactions of the Odontological Society», «Nature», «Encyclopaedia Britannica» és egyéb orvosi lapok hasábjain.

E magyarán, a természettudományok oly sok ágát felölelő s a természet tüneményeinek olyannyira mélyébe hatoló tudományos működésnek köszöni Flower nagy hírnevét s azon előkelő társadalmi állást, melyet honfitársai közt elfoglal.

Azt hiszem. Akadémiánk önmagát tisztelnie meg, ha e nevezetes férfit külső tagjai sorába választaná.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

II. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1887. ápril 3.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

18. Olvastatik az Akadémia 1886. évi számadásainak megvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely szerint a bizottság a számadásokat pontosan vezetteknek, egyes tételeit az intézet könyveivel és az ott létező iratokkal teljesen egyezőeknek, a pénztárban elhelyezett értékpapirokat pedig legnagyobb rendben találta.

Az Igazgató Tanács örömmel veszi tudomásul, hogy a Magyar Földhitelintézet az Akadémia vagyonát és számadásait, mint azelőtt, úgy a múlt évben is lelkiismeretes pontossággal és elismerésre méltó buzgósággal kezelte. Ezért az intézetnek legőszintébb köszönetét fejezi ki, az 1886. évi számadásokra nézve a fölmentést a jelen jegyzőkönyv kivonatában kiadni határozza, és Trebitsch Ignác földhitelintézeti főkönyvvezető úrnak fűradozásaiért köszönete nyilvánítása mellett százhusz arany tiszteletdíjat utalványoz.

19. Az osztályok bemutatják az Igazgató Tanács által megszavazott összegek keretén belül véglegesen megállapított költségvetésüket. Ezzel kapcsolatban olvastatnak:

a) Az I-ső osztály kérelme, a mely szerint az Irodalomtörténeti Bizottság költségvetésében a Bujanovics-alapra utalt 750 forint eredetileg a Horvát István levelezésének kiadására vétetett föl, de azon oknál fogva, mert az, a ki Horvát István levelezésének közrebocsátásával bizatott meg, ez évben működését nem folytathatja, a bizottság javaslatára elhatároztatott, hogy ez összeg Bayer József műve kiadására fordíttassék, mire nézve az Igazgató Tanács jóváhagyása különösen kikérendő.

b) Továbbá a II. osztály kérelme, mely szerint az Igazgató Tanács fölkéretik, hogy a Történelmi Bizottság 1887. évi költségvetését 12,000 forinttal csorbitatlanul meghagyni s illetőleg megengedni méltóztassék, hogy 1000 forint az osztály költségvetéséből a Történelmi Bizottság költségvetésébe irassék át, s egyszersmind az Ipolyi Arnold „Magyar Korona” című munkájára igénybe veendő 1000 forint más forrásból fedeztessék.

c) Végre a III. osztály kérelme, a mely szerint a Hadtudományi Bizottság részére fölvelt 1200 forint összeg kétharmada a más két osztály által volna fedezendő, minthogy e bizottság az Akadémia mind a három osztályának kifolyása.

Az osztályok alább következő, véglegesen megállapított, költségvetései tudomásul vétetnek.

I. Osztály.

Az osztály és bizottságainak költségvetése 1887-re a következőkép állapittatik meg:

I. Az osztály értekezéseire.....	1100	frt
II. Nyelvtörténeti szótárra	1800	"
III. Simonyi Zsigmond „Határozók” című művére	500	"
IV. Takács István értekezésének (Az ik-es igék és Révai) megvett példányaiért	86	"
Összesen.....	3486	frt.

V. Irodalomtörténeti bizottság költségvetése:

1. Irodalomtörténeti emlékek II. kötetére (II. részlet)....	600	frt
2. Monographiák kiadására: Bayer József A nemzeti játékszin története	640	"
3. A külföldiegyetemeken tanult magyarok névsora kiadására	200	"
4. A „Figyelő” cz. folyóirat segélyezésére	160	"
5. Előadó díja	400	"
6. Szabó Károly bibliographiai műve III. kötetére (ideiglenesen az orsz. alapból).....	1000	"
7. Kazinczy-alapból Kazinczy munkái kiadására.....	1000	"
8. Bujanovics-alapból Bayer Józsefnek A nemzeti játékszin története cz. műve kiadására	750	"
Összesen.....	4750	frt.

VI. Classica-philologiai bizottság költségvetése:

1. Thukydides I. kötetének 20 ívnyi görög szedése, ivét 25 frtjával számítva	500	frt
2. Thukydides II. kötetének 10 íve után járó írói és revisori tiszteletdíj	300	"
3. Negyven görög ív correcturájáért járó díj	120	"
4. Görög anthologia 8 ívéért járó tiszteletdíj	240	"
5. Görög szedése ivét 25 frtjával számítva	200	"
6. Görög ívek correcturája	24	"
7. Bírálatok díjazása	116	"
8. A Pindar scholionok kiadása számlájára	100	"
9. Az előadó tiszteletdíja	400	"
Összesen.....	2000	frt.

Megjegyzendő, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter subventiója 1500 frt kizáróan a kétnyelvű kiadásokra fordíttatik, s csak az osztálytól nyert összeg fordíttatik a nem kétnyelvű kiadásokra.

VII. Nyelvtudományi bizottság költségvetése:

1. Nyelvtudományi Közlemények XXI. k. 1. f. = 5 ív tisztt. díj	150	frt
2. Munkácsi Bernát: Votják népnyelvi szövegei kiadása 16—21 = 6 ív csak tiszteletdíj	180	"

3. Kunoss Ignác Osman-török népmeséinek kiadása 4 ív után járó tiszteletdíj.....	120	frt
4. A magyar mesterműszótár szerkesztése, tiszt. díj előleg	540	"
5. Munkácsi Bernát segélyezése a votják szótár bevégezésére	600	"
6. Kunoss Ignác segélydíja török nyelvtanulmánya és anyaggyűjtéseinek folytatására.....	500	"
7. A Magyar Nyelvőr segélyezése	1500	"
8. Egyetemes philologiai Közlöny.....	1000	"
Összesen.....	5014	frt.
Főösszeg...	15250	frt.

II. Osztály.

A M. T. Akadémia II. osztálya hivatalosan arról értesült, hogy a Tekintetes Igazgatóság folyó évi január havi ülésében a II. osztály és bizottságai részére 26,200 forintot szavazott meg.

Utólag az Akadémia főtitkársága arról értesítettett, hogy az osztály javára még 492 frt 47 kr. áll rendelkezésére mint múlt évi pénzmaradvány és így összesen 26,692 frt 47 kr. fordítható az 1887. évben az osztály és bizottságainak működésére.

Ezen alapon a II. osztály az 1887-ik évi költségvetést következőleg rendezte:

Értekezésekre.....	2692	frt
Wlassics Gyula munkájának II. kötetére..	400	"
Philosophiai írók tárának segélyezése....	600	"
Földrajzi társulat segélyezése	500	"
Könyvszemle segélyezése	300	"
	4492	frt.

Hozzá :

A korona leírásának költségei..	1000	"
A „Hunyadiak kora“ folytatására	1200	"
Összesen....	6692	frt.

Bizottságok :

1. Történelmi bizottság.....	11000	frt
2. Archaeologiai bizottság	6000	"
3. Nemzetgazdasági bizottság	3000	"
Összesen....	20000	frt.

Tehát az osztály.....	6692	frt
a bizottságok.. ..	20000	"
Összesen....	26692	frt.

Azonban a bizottságok összegei a külön alapok által némileg magasabbra emelkednek, a melyek hozzászámításával :

a Történelmi bizottság	11450	frtról
az Archaeologiai bizottság (változatlan).	6000	"
a Nemzetgazdasági bizottság	5500	" rendelkezik.

III. Osztály.

A III. osztály értekezletének 1887. február 14-iki jegyzőkönyvéből.

4. Az Igazgató Tanács részéről áttétetik a költségvetés, mely szerint a III. osztály és bizottságainak munkálataira az 1887-ik évre 13000 frt szavaztatott meg. És pedig :

1. az osztály munkálataira	6800 frt
2. a Math. s Természettud. bizottságra	5000 „
3. a Hadtudományi bizottságra	1200 „

Ezenfelül a „Math. Naturwissenschaftliche Berichte“ számára külön rovatban 1500 forint.

Osztálytitkár előadja, hogy ezen váratlan leszállítás, a mi az osztály munkálatainál 14000 frt előirányzat után több mint felére szállt alá, némi intézkedéseket tesz szükségessé. Ilyenek *először*, hogy a Hadtudományi bizottság 1200 frt összegénél emelje ki az osztály újból azon tényt, hogy ezen bizottság kézzelfoghatólag az Akadémia mind a három osztályának kifolyása, és hogy az arra tett Festetich-féle alapítvány szintén közösen van beosztva az Akadémia összes jövedelmébe; ennél fogva ezen 1200 frt két harmadát a más két osztály pótolja.

Másodszor, hogy a kért segélyezés: a „Földtani Közlöny“ és a „Vegyteni Lapok“ mindkettő egyenként 300 frttal, nem adható meg.

Szily Kálmán r. tag indítványozza, hogy oly értekezések, melyek főleg Magyarország természeti viszonyaira vonatkoznak, bizonyos összeg erejéig tétesenek át a Math. s Természettudományi bizottsághoz.

Határozottatott a) az Igazgató Tanácstól kérni, hogy a Hadtudományi bizottság összegének (1200 frt) két harmada, tehát 800 frt, az I. és II. osztály költség-rovatából fedeztessék;

b) a Földtani Közlöny és a Vegyészeti Lapok segélyezése ezúttal nem teljesíthető ;

c) az Értekezések közül 1000 frt erejéig a kiadás a Math. s Természettudományi bizottság által eszközöltetik.

d) Ujabb munka nem indítandó meg, de a folyamatban levők, úgyszintén az Értesítő és Értekezések a lehető megtakarítással a rendelkezésre álló pénzerővel foganatosítandók.

Ezzel kapcsolatban az Igazgató Tanács a következőket határozza :

a) Az I. osztály kérelme teljesítettik.

b) A II. osztály kérelmére nézve határoztatik : az Igazgató Tanácsnak nincs ellenére, ha az osztály a Történelmi Bizottság 1887. évi költségvetését 12,000 forintban állapítja meg saját költségvetése megcsorbításával, de újabb 1000 frtot az osztály részére nem szavazhat meg, mert nincs honnan. A kérdéses 1000 forint egyébiránt úgy is nem fordítatik más célra, mint a melyre az országgyűlés megszavazta : t. i. „magyar történelmi és irodalomtörténeti források és emlékek kiadására és földolgozására“. Ipolyi könyve földolgozott történelmi munka lévén, teljesen beillik e rovatba s az nem tesz különbséget, hogy az osztály vagy Történelmi Bizottság kiadásában jelent-e meg.

c) A III. osztály kérelmére nézve határoztatik, hogy az osztályok költségvetése véglegesen meg levén állapítva, most már igen bajos bármely változtatás eszközzése. Azonban, ha a III. osztály a Hadtudományi Bizottság költségvetésének

módozatain változtatni akar, erre nézve tegyen indítványt az összes ülésen, s elfogadás esetében a jövő évi költségvetés e szerint fog összeállítani.

20. Olvassatik a Tasner Géza folyamodása ügyében kinevezett (Gyulai Pál, Szász Károly, Zichy Antal) bizottság véleménye:

A f. é. 11. sz. a. kiküldetésünkénél fogva Tasner Gézának az Akadémia elnöke ő nagyméltóságához a Széchenyi szellemi hagyatékára vonatkozó szerződéses jogai érdekében benyújtott kérvénye iránt, a következőket van szerencsénk előterjeszteni:

a) Folyamodó különös súlyt fektet a szerződésnek néhai gróf Lónyay Menyhért által 1875. jún. 9-én elfogadott azon pontjára, mely szerint „oly összeletek, melyek még 1876. január 1-én túl is fognának a 20,000 frtnyi vételár céljaira“ (helyesebben kiegészítésére) önkéntes aláírás vagy végrendeletek útján befolyjni, neki pótlólag kifizetendők.

Hallgatással mellőzi a szerződés 3. pontjának bevezető sorait, melyek így szólnak:

„3. Jóllehet ő excja az általa e célra megindított gyűjtést f. év (t. i. 1875.) végével berekeszti és eredményéről a közönségnek beszámol: mindazonáltal“ stb.

További gyűjtésre tehát az Akadémia nem kötelezte magát, hanem csakis a netalán önként még később beérkezendő adakozások elfogadására és átszolgáltatására, a mitől adandó esetben nem is fog vonakodni.

Mulasztással azonban az Akadémia a Tasner örökösök irányában nem vádolható, s a bejött, bár csekélyebb összegnek tényleges átszolgáltatásával, az illető irományoknak 1877. nov. 5-én, illetőleg 1879. nov. 28-án történt átvételével az ügynek ezen adásvevési oldalát a maga részéről teljesen befejezettnek tarthatja, természetesen a további leszámolásoknak fenhagyásával.

b) Továbbá súlyt fektet folyamodó az 1875. április 26-án, illetőleg május 7-én kötött szerződés 9-ik pontjára, mely neki a kiadványok tiszta jövedelmének 20 százalékát — minden időhatár kitűzése nélkül, de évenkénti leszámolás mellett — biztosítja.

Ez oly kötelezettség, melyet az Akadémia kétségbe nem von és készségesen fog mindig teljesíteni, de a melyre nézve őt mulasztás vádja szintén nem érheti.

Az Akadémia ugyanis nem kötelezte magát, s a dolog természeténél fogva nem is kötelezhette, az átvett irományoknak gyors egymásután való közrebocsátására. Ellenben egy külön Széchenyi bizottságot nevezett, mely az ügyet, az Akadémia egykori nagy alapítója iránti kegyeletnek szemmel-tartásával kezébe vegye, s a becses szellemi hagyaték czélszerű értékesítéséről gondoskodik.

c) Folyamodó azzal látszik az Akadémiát vádolni, hogy a jobb sorsra érdemes ügyet „az elposványosodás veszélyének“ téve ki, anyagi kárt okozott.

Erre nézve szükséges némelyeket felvilágosításként megjegyezni. Az átvett iratok legérdekesebb részét kétség kívül Széchenyinek évek hosszú során át sajátkezűleg irt naplói képezik. Ezeknek, bár magyar fordításban, szó szerint közzétételére a fentnevezett bizottság az időt még nem tartotta elérkezettnek, kézen fekvő okoknál fogva.

Megjelent azonban egy 42 ívnyi kötet, mint „adalék a nagy hazafi jellemrajzához“. E munkának legnagyobb része a feldolgozás, a kortörténelmi és életrajzi tanulmányok körébe tartozik, s a száraz adatok halmaza, melyet az iratok szolgáltatnak hozzá, csak parányi részét teszik a különben önálló műnek s alig

volnának az egészből, az osztalék kiszámíthatása végett, kiválaszthatók. De ezt nem tekintve is, az Athenaeum úgy ezen, mint még következő 50 ívnek (összesen 100-nak) kiállítására 1000 frt átlagért vállalkozott. Ebből a kérdéses első kötetre 580 frt esik, holott az Akadémia saját budgete rovására, ivét a szokásos 30 frttal díjazván, 1740 frtot költött rá. Itt tehát tiszta haszonról szó sem lehet, annál kevésbbé osztalékról.

Most van sajtó alatt egy további kötet, mely Széchenyi Beszédeit tartalmazza, s tán 40 ívre fog terjedni.

Széchenyi beszédei, kivéve két akadémiái beszédét, sehol sem foglaltatnak azon iratok vagy művek jegyzékeiben, melyek a több rendbeli egyezkedések tárgyát képezték (Emlékirat 78., 85., 91. stb lapjain) s így csak kedvezőbb értelmezés mellett sorolhatók a folyamodó tulajdonai jogkörébe.

E kötetből, melynél a szerkesztői díj már sokkal kevesebbre fog menni, valamint a később sorra kerülendő, várható-e valamelyes haszon? — az ma előre nem látható.

Tudvalevő tény, hogy boldogult Török János, Széchenyi korábban megjelent vagy kéziratban maradt munkáinak népszerű kiadásaival a közönséget elárasztotta, s így azok várható kelendőségét megcsökkentette.

d) Felajánlja folyamodó, azon reményben, hogy kérelme némi méltánylásban fog részesülni, a még birtokában levő és Széchenyi életviszonyaira világot vető irományokat is, melyeket részben Deszkás Gusztáv ügyvéd úrnál letéteményezett.

Ezek kivonatos jegyzékét ./. alatt mellékeljük oly megjegyzéssel, hogy némelyikök szorosan véve a szerződés értelmében már korábban is átadandó lett volna, mint többek közt a döblingi levelezések fogalmazványai stb.; nagyobb részök. u. m. Lunkányinak Tasnerhez írott 76 darab levele merőben gazdasági ügyekre vonatkozik s csak egy-két tétel gerjeszthet nagyobb figyelmet, p. o. a Tasnerhez intézett néhány levél, s az „Ünismeret“ kiegészítéséhez tartozó esomág.

Mindezeket összefoglalva, alázatos véleményünk az, hogy a Tasner örökösöket, az ezutáni kiadványok tiszta hasznából illető húsz százaléknak örök időkre megváltása, valamint az utolsó pontban érintett némely irományok utólagos átvétele, valamely pénzbeli kárpótlásnak tárgyát képezheti.

Az Akadémia nem helyezkedhetik a rideg álláspontokra, melyek szerint folyamodónak ez idő szerint jogos követelése nincsen, hanem a méltányosság és a kegyelet, valamint saját méltósága tekinteteit is mérlegbe veheti.

Másrészt azonban nem feledheti mostani szorult pénzügyi helyzetét s azon fontos tekintetet, hogy nem magán ember módjára a sajátjáról, hanem az ország és hazafias közönség filléreiről kell hű sáfárként rendelkeznie.

S így támaszkodva jogi tanácsosunk kikért véleményére is, mindkét czímen kerek kétezer forintnyi összegnél többet egyszer s mindenkorra javaslatba nem hozhatunk budgetünk keretén belül, s esetleg részletenként fizetendő, de ezt is csak azon föltétel alatt, hogy folyamodó és érdektársai, külön nyilatkozatot adjanak, melyben a M. T. Akadémia ellen támaszthatni vélt összes jogaikról egyszersmindenkorra lemondanak. Önként értetvén, hogy az osztrák rendőrség által lefoglalt irományok visszaszerzésének joga egyedül az Akadémiát fogja illetni.

A bizottság véleménye helyeseltetvén, határoztatik, hogy az Akadémia kész 2000 forinton örök időkre megváltani az illető húsz százalékot s megvenni még némely irományokat. Ha a Tasner-örökösök elfogadják az Akadémia ez

ajánlatát, a 2000 forint két esztendő alatt, 1888. és 1889-ben ezer-ezer forint részletben kifizetendő.

21. A vallás és közoktatási miniszter értesíti az Akadémiát, hogy a budapesti IX. kerületi m. kir. állampénztárt utasította az Archaeologiai bizottság kiadványaira fölvetett 4000 forint kifizetésére, az ötödik ezer forint az 1885. júl. 31-én 23,727. sz. a. kelt leírata értelmében „Az ötvösség remekei Magyarországon” című díszmű kiállítási költségeinek részbeli fedezésére az Akadémia által megszavazott 4000 forint második részlete fejében az Archaeologiai Bizottság javadalmából levonatot. A h. főtitkár egyszersmind jelenti, hogy a M. földhitelintézet, mint az Akadémia pénztárnoka, az utalványozott összeget fölvette.

Tudomásul vétetik.

22. Olvastatik Jankovics Aurél főispánnak, Baján f. év márczius 18-án kelt levele, melyben arról értesíti az Akadémiát, hogy Szucsics Lajos után a M. T. Akadémiát hagyomány címén illető Pacsér község határában levő ingatlanok ez idő szerint a lehető legjobb karban vannak.

Tudomásul vétetik.

23. Olvastatik az. I. osztály előterjesztése a sátoralja-újhelyi gymnasiumi és a sárospataki collégium tanulói számára kitűzendő Kazinczy-jutalmak ügyében. Az Igazgató Tanács elhatározván, hogy a sátoralja-újhelyi gymnasium és a sárospataki collégium részére 10—10 aranyból álló jutalmak tűzessenek ki Kazinczy Ferencz emlékére, melyek ünnepélyes átadása évenként a széphalmi mausoleumban történjék, e jutalmak kitűzésének és átadásának módzatai iránt az I. osztály a következőkben teszi meg javaslatát. A jutalomdíjra szánt összeg, 20 arany, akkép lenne elosztandó, hogy fele, azaz 10 arany a sárospataki főiskola akadémiái cursusaiban (jogi és theologiai) évenként pályadíjúl tűzessék ki, valamely Kazinczy életét és munkáit illető feladatra; másik feléből 5 arany a sárospataki, 5 pedig a sátoralja-újhelyi gymnasium egyik oly tanulójának, a ki legkitűnőbb a magyar irodalomban, szorgalomdíjúl adassék. Mind a szorgalomdíjak, mind a pályadíj a két intézet igazgatóságai által megállapítandó napon és közösen tartandó ünnepélyen adassanak át a kitüntetetteknek a széphalmi mausoleumban. Az ünnepélyen minden esetre megemlékezés történjék Kazinczy érdemeiről, esetleg olvassassék föl a pályanyertes dolgozat, s adassanak elő szavatelok. A pályadíj megosztásának javasolt módját indokolja mindenek előtt az a körülmény, hogy Kazinczy emléke voltakép a sárospataki collégiumhoz van kötve, a melynek növendéke volt. Már ez okból is méltányosnak tűnik föl, hogy a kitűzendő pályadíj nagyobb része Sárospataknak jusson. De másfelől a pataki collégium nyolcz gymnasiumi és nyolcz akadémiái osztályával szemben a sátoralja-újhelyi gymnasiumnak csak hat osztálya van. Tekintetbe véve tehát, hogy a tulajdonképeni pályadíjak kitűzése csak nagyobb rangú intézetekben, érettebb növendékek között mutatkozik célirányosnak és ígér eredményt, a sárospataki gymnasium nyolcz osztálya egyenlő részben fog osztozni a sátoralja-újhelyi hat osztálylyal.

Az I. osztály javaslata elfogadtatván, ez értelemben értesítendőök az illető intézetek igazgatóságai.

24. Bemutattatik Mezőssy Menyhért sátoralja-újhelyi ügyvédnek a Kazinczy alaphoz tartozó széphalmi ingatlanokról vezetett 1886. évi számadása.

A számadás megvizsgálására, valamint a jelentésben foglalt javaslatokra nézve véleményadásra Sztoczek József másodelnök kéretik föl.

25. Olvastatik Chyzer Kornél l. t. Sátoralja-Újhelyről f. év febr. 17-én kelt levele, melyben értesíti az Akadémiát, hogy a hozzá két csomagban küldött könyveket a széphalmi mausoleumban elhelyezte s azokról jegyzéket készített, a melyet leveléhez mellékel. Továbbá a Kazinczy sírjára tervezett kőtáblára azt a megjegyzést teszi, hogy az csak azon esetben fog illeni a sírhoz és környezetéhez, ha lapjával fektettetik a sírra, s a vasrácszatot egészen betölti. Ha tehát a tábla esetleg még nincs megrendelve, nem ártana ezt fontolóra venni.

Tudomásul vétetik, a kőtábla ügye pedig a megbízott építésszel megbeszélendő.

26. A h. főtitkár jelenti, hogy a Szilágyi Dániel keleti kézirat- és nyomtatvány-gyűjteményeért a még hátra levő 2200 forint kifizettetett az örökösök nyugtatványára. Egyszersmind felolvastatik Vámbéry Ármin levele, a ki ujabban is késznek nyilatkozik a Szilágyi-féle gyűjtemény rendezésére, illetőleg lajstromozására, a következő feltételek alatt: 1. Adassék számára egy a gyűjteménynek megfelelő külön világos helyiség. 2. Egy vagy két könyvszekrény, melyet távozásakor becsukhat. 3. Egy könyvtári segéd, kit hallgatói sorából választana, szerény napi díj mellett, úgy hogy havi díjazása legfeljebb húsz forintot tenne. A mi személyét illeti, működése fejében tiszteletdíjat nem kér, s a munkát azonnal megkezdi, mihelyt az Akadémia kéréseinek eleget tesz.

Mindkét jelentés helyeslő tudomásul vétetik. A h. főtitkár és főkönyvtárnok megbíztatnak, hogy a kívánt feltételeket teljesítsék. A segéd napi-díja a Vegyes kiadások rovatából fizetendő. Vámbéry Ármin r. tagnak pedig buzgó fáradozásaiért méltányló köszönet fejeztessék ki.

27. Olvastatik a Magyar Iparművészeti Társulat elnökségének köszönő levele, az Igazgató Tanácsnak azon határozataért, melynek értelmében a Szécsényi Molnár István alapítványa kamataiból évenként 100 frt a társulat rendelkezésére bocsátatik. A társulat egyszersmind kéri az Igazgató Tanácsot, hogy eztévi 300 frtra emelje, s ezzel a társulattól kiadott Művészi Ipar cz. folyóiratot segélyezze.

Tudomásul vétetik s egyszersmind értesítetik a társulat, hogy Molnár István hagyománya részben iparczéllokra levén rendelve, az Igazgató Tanács csak köteleességet teljesített; de ez összeget föl nem emelheti, mert nincs más ily rendeltetésű alapítvány. Azonban a Művészi Ipar segélyezése tán lehetséges oly módon, hogy a társulat ez év vége felé folyamodjék az Akadémia illető osztályához, hogy az a jövő évben vegyen föl költségvetésébe 300 frtot a folyóirat segélyezésére.

28. Olvastatik a nagyváradi takarékpénztár elnökségének levele folyó év márczius 11-ről, melyben az Akadémia értesítetik, hogy a nevezett intézet az Akadémia javára tett 2000 frt alapítvány tőkeösszegének befizetését elrendelte.

Köszönettel és tudomásul vétetik.

29. Bemutattatik az akadémiai ügyész 1886-ik évi költségjegyzéke.

Megvizsgálására Zichy Antal ig. tag. kéretik föl.

30. Bemutattatik az 1887-iki első évnegyedes gondnoki számadás.

Megvizsgálására Sztoczek József másodelnök kéretik föl.

31. Olvastatik az Akadémia ügyészének jelentése néhai Zmeskál János által tett 1500 frtos hagyomány tárgyában Okolicsányi Gáspár részéről 798/886. sz. a. az Igazgató Tanácshoz beadott törlési engedély kiadása iránti kérvénye ügyében. Az akadémiai ügyész jelentése szerint Okolicsányi Gáspár kifizette ugyan az

1500 forint hagyományt Ecseghy Ferencz r.-szombati ügyvédnek, ki a volt akad. ügyész helyetteseként járt el néh. Zmeskál János hagyatéki ügyében, de ez a fölvett összeget mind ez ideig be nem küldte. Minthogy pedig Ecseghy Ferencz ügyvédnek a pénz fölvételére meghatalmazása nem volt, s Okolicsányi Gáspár illetéktelen egyén kezéhez teljesítette a fizetést, az akadémiái ügyész a törlési engedély kiadását megtagadandónak véleményezi, sőt miután ily irányban már intézkedett is, kéri, hogy jelentése tudomásul vétessék és intézkedése helyben hagyassék.

Az ügyész jelentése tudomásul vétetik, eljárása helyben hagyatik; egyúttal utasíttatik, hogy az 1500 forint és járulékai behajtása iránt haladék nélkül erőlyesen járjon el. Miről az ügyész, jelentése mellékleteinek kiadása mellett, értesítendő.

32. Olvassatik az Akadémia ügyészének véleményes jelentése néh. Szendeffy Ágnes hagyatéki ügyében, melyben előadja, hogy néhai Szendeffy Ágnes több budapesti ingatlanságnak öt illetett fele részéből $\frac{2}{8}$ -ad részt Szendeffy Aladárnak, $\frac{1}{16}$ -od részt pedig Szendeffy Dezsőnek hagyományozott, azon föltétel alatt, hogy ha nagykorúságuk elérte előtt elhaluának, ezen ingatlan részek $\frac{1}{8}$ részben a M. T. Akadémiára, mint utóörököse szálljanak.

A kiskorúak édesanyja most azt kéri, hogy a Budapest főváros pesti részének 970. sz. tjkvi betétében 979. hr. szám alatt fölvett ingatlanból a M. T. Akadémiára esetleg háramlandó jogokról mondjon le az Akadémia s engedje ezen ingatlanról utóörökösdési jogát kitörültni, mely jognak biztosítására azonban a kiskorúaknak egy másik, nevezetesen a Budapest főváros pesti részének 1090. sz. tjkvi betétében 1099. hr. sz. alatt fölvett ingatlanára a zálogjogot 1083 frt 33 kr. és 270 frt 83 kr. erejéig bekebelezetni fogja saját költségén.

Az ügyész véleménye alapján a kérelem teljesíttetik, utasíttatván az ügyész, hogy annak fogamatossítása alkalmával a M. T. Akadémia érdekeire kellő figyelemmel legyen. A jelentés mellékletei az ügyésznek kiadandók.

33. Az ügyész előterjeszti Bognár Eszter ajánlatát, mely szerint ez a Budapest, VIII. kerületi fecske-útczában 26. sz. a. fekvő házát a M. T. Akadémiának oly módon ajánlja fel, hogy az arra bekebelezett 19,000 forint terhet fizesse ki, azt 5% kamattal és 1% tőketörlesztéssel a jövedelmekből amortisálja, végül pedig az összes terhek fedezése után fennmaradó tiszta jövedelem felét életfogytiglan a M. T. Akadémia neki szolgáltatassa ki.

Az ajánlat nem fogadtatik el és erről ajánlattevő, okmányainak visszaadása mellett, az akadémiái ügyész útján értesíttetik.

34. Olvassatik az Akadémia ügyészének jelentése néh. báró Rudits József hagyatéki ügyének állásáról és az egyességi tárgyalások miben létéről.

Az ügyész jelentése tudomásul vétetik, s utasíttatik, hogy első sorban, oly egyesség kötésére törekedjék, mely által az ügy végleg befejeztetik; és csak ha ily egyesség kötése nem sikerülne, másodsorban magával az özvegygyel a jelen-tésben előadott egyesség létesítését eszközölje.

TIZENHETEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály negyedik ülése.

1887. április 4.

PULSZKY FERENCZ t. tag, osztályelnök elnöklése alatt.

93. *Schvarcz Gyula* l. t. olvassa a következő cz. értekezését: „Az athénei állam és társadalom jelentősége az emberi haladásra nézve, Kleisthenestől Ephialtesig (507—461-ig K. e.)“

Tudomásul vétetik.

94. *Láng Lajos* l. t. „A középiskolai oktatás 1867—1885.“ czimű értekezését olvassa.

Tudomásul vétetik.

95. *Acsády Ignác* mint vendég következő cz. értekezését olvassa: „Magyarország pénzügyi története I. Ferdinánd alatt 1526—1564.“

Tudomásul vétetik.

TIZENNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A III. osztály negyedik ülése.

1887. április 18-án.

THAN KÁROLY r. t., osztályelnök elnöklése alatt.

97. *Lengyel Béla* l. t. a maga részéről „Ásványvíz-elemzéseket“ mutat be; azután Scherfel Aurél felkai gyógyszerész részéről ugyancsak ásványvíz-elemzéseket; továbbá Hankó Vilmos részéről egy dolgozatot „A carbolsav megvörösödéséről.“

98. *Hunfalvy János* r. t. bemutatja Thirring Gusztáv értekezését „Adalékok a khinai birodalom égalja viszonyainak ismeretéhez.“

Kivonatban így:

A khinai birodalom belsejének égalji viszonyairól eddig nagyon kevés megfigyelés állott rendelkezésünkre s főleg hosszabb időn át iolytatott meteorológiai feljegyzések teljesen hiányoztak. A legújabb időben a khinai császári tengerészeti hivatal tisztviselői eszközöltek a birodalom különböző részeiben megfigyeléseket, s ezek a hivatal jelentéseiben (China Imperial Maritime Customs Reports on trade at the treaty ports Shanghai 1876—1881.) közzétettek; más megfigyelések a khinai angol konzulok jelentéseiben (Commercial reports from Her Majesty's Consuls in China 1878—79.) vannak közzétéve. A jelen értekezés ezen, eddigelé teljesen ismeretlen adatokat dolgozza fel, melyek a következő helyekről valók: Taku, Csi-fu, Ningpo, Ven-csou, Amoj, Szvatau, Kanton, Csönnkiang, Vuhu, Kiukiang, I-csang, Kílung, Tamszui és Takou. A dolgozat I. fejezete a hőmérsékleti viszonyokról szól, tárgyalva a közepes havi és évi hőmérsékletet és ennek változé-

konyságát, a hőmérsékleti napi szélsőségeket és ingadozásokat, az átlagos és abszolút havi és évi maximumot, minimumot s ingadozásokat, a legmelegebb és leghidegebb hónapok szélsőségei közti különbséget, a maximum és minimum változékonyságát, a fagyos napok számát s az utolsó tavaszi és első őszi fagy beállását; az ezekre vonatkozó adatok táblázatokba összeállítva vannak közölve. A II. fejezet a csapadékviszonyokról szól, közli a csapadék havi és évi mennyiségét, az évszakok csapadékviszonyait, az esős, ködös és havas napok számát, a legnagyobb napi (24 órai) csapadékmennyiséget és az esővalószínűséget. Mindkét fejezet megkülönbözteti — mint külön klimatologiai területeket — a belföldet, a tengerparti vidékeket s a szigetvilágot, s ezeknek egymástól lényegesen elütő égalját külön-külön jellemzi. Legérdekesebbek amaz adatok, melyek a Yangcekiang völgyének néhány városából (Vuhu, Kiukiang, Hankou, I-csang), tehát a khinai birodalom belsejéből valók, a honnan eddig semmiféle meteorologiai megfigyelésünk nem volt.

99. *König Gyula* l. t. „A dynamica alapegyenletei“-nek jelentéséről értekezik.

100. *Szily Kálmán* r. t. előterjeszti Bolyai Jánosnak egy az appendix tárgyára vonatkozó levelét 1823-ból.

101. *Wartha Vincze* l. t. bemutatja a) Szilasi Jakab dolgozatát „A Balaton vizének elemzése“, és b) Asbóth K. „A keményítőnek meghatározása“ című értekezését.

102. *Dr. Veith Sándor* és *Bisset Sándor* elsőbbségi irata a III. oszt. 1886. jan. 18-iki értekezlete határozatából az Akadémia levéltárába tétetvén, most azt az illetők felbontani kéri.

Tárgya: „A világossárga egész víztiszta ásványolajok előállításának módja.“ A levél felbontatván, s annak rövid tartalmát Wartha Vincze l. t. röviden megismertetvén, további intézkedés végett áttétetik az értekezlethez.

103. *Fröhlich Izidor* l. t. benyújtja Hegyfoki Kabos tadosi lelkész részéről „A környezet hatása a hőmérőre“ című értekezését.

Ezen tárgyak felett az intézkedés az értekezleten történik.

TIZENKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. ápril 25.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

105. Vadnai Károly l. t. felolvassa emlékbeszédét Kovács Pál 1886. aug. 13-án elhunyt l. t. fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

106. Csiky Gergely l. t. felolvassa az 1886-ik évi Farkas-Raskó-pályázatra beérkezett pályamunkák megbirálására kiküldött bizottság jelentését, mely a pályadíj ki nem adását javasolja.

A jelentés így szól:

Az Ügyrend 110. §-a értelmében a Farkas-Raskó jutalom minden évben kifizetik hazafias költeményre, mely lehet himnus, óda, elégia, dal, ballada, költői beszélyke, sőt tanköltemény és satira is. Az I. osztálynak joga van minden egyes esetben az előszámlált műfajok közül csak egyre tűzni ki a jutalmat.

Az I. osztály a mostani alkalommal nem élt e jogával. A kitűzött jutalomra a fentebb elősorolt összes műfajok pályázhattak s valóban pályáztak is. A bíráló bizottság, melynek tagjai Gyulai Pál rendes, Vadnai Károly lev. tag és a jelentéstevő voltak, a tizennégy pályaműben öt ódát, három dalt, három balladát, egy költői beszély-félét és egy satirát kapott megbírálásra. A 14-ik pályamű, melynek címe *Visegrád*, nem jöhetett figyelembe, mert már tavaly megjelent nyomtatásban egy folyóiratban, szerzőjének nevével.

Ha e pályaművekből akarnánk következtetést vonni, akkor hazánkban nagyon gyenge lábon állhat a költészet és a hazafiasság, s a költészet legfőlebb néhány csattanós rimben, a hazafiasság egy pár „óh szegény hazám!”-féle frázisban volna keresendő. Leglelkesebb a *Megelégedés* szerzője, ki ha egy pohár bort iszik, azt is hazájára köszönti, de e mellett megfenyegeti a kozákokat is, ha reánk mennének törni. A *Száműzött dalu* conventionalis phrasisok gyűjteménye; nem hiányzik természetesen a szellő és a madár, melyek hirt hoznak a távoli hazáról, de a mit a száműzött ízen velők vissza, abban nincs semmi gondolat, sem lendület, sem rhythmus. — A *Hazafias költemények* szerzője, ki e közös cím alatt egy egész vers-cyklussal kedveskedik, előszavában kijelenti, hogy nincs megelégedve eddigi költőinkkel, a kik nem tartják meg tisztán a versmértéket. Ő meg akarja mutatni, hogy „lehetséges költeményt írni előre meghatározott méret-képletekben”. Meg is mutatja; mindegyik verséhez oda teszi a „méret-képletet”, s aztán ír reá efféle verseket:

Hazám, szeretlek tégedet,
Szeretlek úgy, mint csak lehet,
Ha vész kering, hidd el nekem:
Az éltemet felszentelem.

Igy megy egész végig. De azt hiszem, az első versnek ez első strophája is elég költőnk theoriájának és praxisának megismertetésére. — *A szathmári protestáns nőnövelde alapkövének letételekor* című pályamű két rövid strophában nem egyéb, mint gyöngye versekbe foglalt imádság. — Ehhez hasonló *A debreczeni főiskola háromszázados fennállásának ünnepére* című pályamű, azzal a különbséggel, hogy míg amaz inkább imádság, ez inkább toast, de költői értéke mind a kettőnek egyforma. — *Csokonai Vitéz Mihály emléke* csengő rímekkel s elég folyékony versekben van írva, de üres és szegény; mintha a rímek mellett feleslegesnek tartotta volna a szerző a gondolatot. — *A Hunyadiak emléke* és a *Honszeretet* kezdetleges iskolai gyakorlatok. — A három ballada minden bírálaton alul áll. — *A költő halála* „hazafias elbeszélő költemény”, lapos, rhythmustalan sorokban mond el egy érdektelen történetet. — *A Készüljetek* című satira egy kissé zavaros, nem igen lehet érteni, kikhez szól s mit akar gúnyolni. Bevezetésében ugyan azt mondja, hogy a „hegy-völgyi magyarok” azok, a kikkel beszélni akar; hanem csakhamar ott hagyja őket s egészen más dolgok-

kal foglalkozik. Szemére hányja az országnak, hogy a kiállítást meglátogató idegenek majd elvesztek éhen (a mi mellesleg nem is igaz, mert inkább a kiállítási végnélküli lakmározást lehetett volna satírizálni, s kiállítási vendégeink nem annyira éhségtől, mint inkább gyomorrontástól pusztulhattak volna el); azután panaszkodik, hogy Budavár visszafoglalásának emlékünnepeén kevés vendéget hívtunk s azok is koplaltak; a mi lehet ugyan igaz, de nem magyarázza meg, hogy miért satírizálja a szerző közvetlenül utána azt a szokást, hogy szeretünk jubilálni és a jubileumokon nagyokat enni. Hiszen ennek, tekintve előbbi keserű kifakadásait, inkább örülnie kellene. Különben akár örül a szerző a jubileumi lakomáknak, akár nem, annyi bizonyos, hogy művének ez a része a legérthetőbb, legvilágosabb, s van benne egy pár elmés ötlet is. De az a baj, hogy éppen azt a jubileumot gúnyolja, a mely legkevésbé méltó a gúnyra: Magyarország ezeréves fennállásának ünneplését. Az az indítványa, hogy küldöttség hívja meg e lakomára Európa nemzeteit, különösen pedig éjszaki atyánkfiait:

Secundo: tudásunk, ha nem mesebeszéd,
 Sok atyánkfia van éjszakon szerteszt.
 A csuvasz, cseremis, vogul, mordvin, mondják,
 Csak olyan rokonunk, mint a finn, lapp, osztyák.
 Ez érdemes népet szekerekre rakjuk,
 Kutyástul, macskástul mind ide hozassuk.
 Nem vár pedig rájuk egyéb kötelesség,
 Mint hogy őseinket folyton emlegessék:
 Éljent ordítsanak élőnek, halottnak,
 Függét mutassanak józan állapotnak.
 Ha példálózának: Hát az uti költség?
 Igérjük meg azt is, csak a kedvünk töltsék.
 Tertio: ha jogot, hazát, istent ismer,
 Teremtsen költséget a pénzügyminiszter.
 De jegyezze meg jól, ebben nincsen alku,
 Nemzeti becsület nem lehet szűkmarku.

Ezzel idéztem azt, a mi a legjobb a satirában. A többi homályos, zavaros, sokszor lapos, többnyire éretlen, s nem annyira satirai él, mint inkább legénykedés látszik benne. Figyelembe véve az elősorolt összes pályaművek értékét, s egybevetve az Ügyrend 110. §-ának azon rendelkezével, „hogy a jutalom csak önálló becslő műnek adatik ki“, a bíráló bizottság egyhangúlag a jutalom ki nem adását javasolja.

A bizottság javaslata elfogadotván, az Ügyrend 110. §. 4. pontja értelmében a jutalom ki nem adása határoztatik.

107. Akadémiai elnök úr fölkéri Frivaldszky János és Szabó József r. tagokat, a jeligés levelek elégetésére.

Az illetők ezt végrehajtván, arról még az ülés folyamán jelentést tesznek.

108. A helyettes főtitkár bemutatja a kinyomatott tagajánlásokat tartalmazó füzetet, mely az Ügyrend értelmében minden akadémiai tagnak megküldetett. Az Értesítőben is közrebocsáttatnak.

109. A helyettes főtitkár bemutatja az idei nagygyűlés programját, mely az Akadémia összes tagjainak megküldetett, s egyszersmind bejelenti, hogy az

ünnepélyes közülésre a következő fölolvadások fogadtattak el: Kautz Gyula r. tagtól: Pauler Tivadar emlékezete; Keleti Károlytól: Magyarország élelmezése.

Tudomásul vétetik.

110. Olvastatik az I. osztály fölterjesztése, a melyben engedélyt kér arra nézve, hogy Putnoky Miklós nagyszebeni tanár, az osztálytól elfogadott értekezését valamelyik osztályülélen személyesen felolvashassa.

Az engedély megadatik.

111. Olvastatik az I. osztály fölterjesztése a benmaradt Karátsonyi-díjak ügyében.

a) Az 1873-ik évről az Akadémia rendelkezése alá esett 400 arany Karátsonyi-díj. Az Ügyrend értelmében az osztály megbizta Greguss Ágost r. tagot, hogy e díjért írja meg Shakespeare élete és munkái kritikai méltatását. Greguss meg is írta munkája első felét „Shakespeare pályája“ cím alatt, mely magában is önálló egész; a díj fele, 200 arany utalványoztatván, a munka 1880-ban nyomtatásban is megjelent. A másik részt, a mely Shakespeare színműveinek fejtegetését foglalta volna magában, Greguss nem írhatta meg, folytonos betegeskedése s 1882-ben történt halála miatt. Az osztály ekkor Beőthy Zsolt r. tagot bizta meg e feladat befejezésével. Azonban Beőthy Zsolt f. é. febr. 26-án arról értesítette az osztályt, hogy viszonyai a megbiztatás óta tetemesen megváltoztak, Shakespeare tanulmányainak nagy részét beolvasztotta a „Tragicum“-ról írt könyvébe, másfelől oly nagyobb munkákba kezdett, melyek néhány évig minden idejét és erejét igénybe veszik. Ennélfogva föl kérte az osztályt, hogy mentse föl megbiztatása alól s a 200 arany hova fordításáról intézkedjék.

Az osztály nem tudván senkit, a ki Shakespeare munkáival jelenleg behatóbban foglalkoznék s hajlandó volna ily munka megírására; másfelől értésére esvén, hogy dr. Pecz Vilmos, a ki a görög drámáirókkal már régebben foglalkozik, jelenleg egy nagyobb munkát ír a görög tragédia történetéről, azt határozta, hogy az 1873-ik évről benmaradt 200 arany díj fejében bizza meg Pecz Vilmost, a görög tragédia történetének megírásával, oly feltételt alatt, hogy a 200 arany díj csak akkor utalványoztassék, ha a munka beadatik s a bírálók elfogadásra ajánlják.

b) Az 1882—1885. évekről benmaradt 400 arany szintén az Akadémia rendelkezése alá esett. Az I-ső osztály az Ügyrend 118. §-a értelmében először is megvizsgálta, hogy a kijelölt körökben találkoznak-e utólagos jutalomra érdemes művek. És ilyet kettőt is talált, egyet a drámai és egyet a dramaturgiai művek között. A dráma Csiky Gergelynek *A Proletárok* című színműve, mely 1882-ben jelent meg nyomtatásban. E színműben először kísérlette meg szerző a magyar élet rajzát, s bár azt kissé túlsötéten rajzolja, mind lelemény, mind jellemrajz, mind technikai készség tekintetében leggazdagabb és legsikerültebb műve a közlebbi éveknél. A dramaturgiai mű Beőthy Zsolt műve a *Tragicum*-ról, mely 1885-ben jelent meg. Szerző beható részletességgel fejtegeti az aesthetika és dramaturgia e sokat vitatott és nehéz kérdését. Első terjedelmesebb és kimerítőbb monographia a tragicumról irodalmunkban, a legnevezetesebb ó- és új-kori költői művek alapján, folytonos tekintettel a magyar irodalomra; egészben véve igen sikerült mű, és díszére válik dramaturgiai irodalmunknak.

Az osztály véleménye az, hogy az 1882—1885. évekről benmaradt 400 arany e két egyaránt jeles mű között osztassék meg. Az Ügyrendnek a Karátsonyi-pályá-

zatról szóló szabálya csak a kétszáz (200) arany jutalom megosztását tiltja, de a 400 aranyét nem, a mely különben is két jutalomból olvadt össze. Az osztály azt hiszi, hogy javaslata épen úgy szem előtt tartja az irodalom érdekét, mint az alapító szándékát.

Az osztály javaslata elfogadtatik, az 1873-ról benmaradt díj fejében dr. Pecz Vilmos megbizatik a görög tragédia történetének megírásával, az 1882—85. évközből benmaradt 400 arany megosztatik Csiky Gergely *Proletárok* című színműve és Beöthy Zsoltnak a *Tragicumról* írt munkája között.

112. A h. főtitkár jelenti, hogy Florencz polgármestere a város nevében meghívta az Akadémiát az ott tartandó Donatello ünnepélyre, a mely egyszersmind a Santa Maria del Fiori templom megújított épületének is felavatási ünnepélye.

Keleti Gusztáv l. t. kéri, hogy az Akadémia képviselőit ez ünnepélyen.

113. Olvastatik Than Károly bizottsági elnök felterjesztése, a melyben előadja, hogy a m. kir. belügyminiszter felszólította az Akadémiát a Bécsben 1887-ben megtartandó közegészségi és demographiai nemzetközi congressusban való részvételre, az akadémiái elnök ez ügyben értekezletet hívott össze, s ott egy bizottság alakult, melynek elnökévé Than Károly r. t. és titkárává Szabó József r. t. választottak. E bizottság felszólítást intézett külön mind a három osztályhoz, azon kéréssel, hogy a részt venni szándékozók neveit közöljék. A II. és III. osztályból a következők hajlandók részt venni a nemzetközi congressusban: Fodor József, Hunfalvy János, Keleti Károly r. tt. és Körösy József, Markusovszky Lajos l. tagok.

Helyeslő tudomásul vétetik s egyszersmind a történetekről a belügyminiszter értesítendő.

114. Olvastatik a könyvtári bizottság jelentése, a rimaszombati államilag segélyezett egyesült prot. főgymnasium igazgató választmányának folyamodására nézve, a melyben a főgymnasium könyvtára számára az Akadémia összes kiadványai kéretnek. A könyvtári bizottság a kérés teljesítését javasolja, de a múltira nézve csak annyiban, a mennyiben a készlet megengedi.

A javaslat elfogadtatik.

115. Olvastatik a könyvtári bizottság jelentése a magy. kir. tengerészeti hatóság folyamodására nézve, melyben a hatósági könyvtár részére az odacsatolt jegyzék szerint néhány akadémiái kiadvány kéri. A könyvtári bizottság a kérelem teljesítését javasolja.

A javaslat elfogadtatik.

116. Olvastatik a könyvtári bizottság jelentése, mely szerint javasoltatik, hogy a Tokyóban székelő császári egyetemnek, a mely az Akadémiának egy pár kiadványát megküldötte, küldessenek meg viszonzásul a *Nyelvtudományi Közlemények*, az *Ungarische Revue*, a *Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte* folyóiratok és Kalchbrenner Károly *Magyarország hártyagombáinak válogatott képei* című munkája.

A javaslat elfogadtatik.

117. Olvastatik Hunfalvy Pál akad. főkönyvtárnok jelentése, a melyben előadja, hogy néhai Grote Artúr akad. kültag örökösei Duka Tivadar l. t. által Grote könyvtárából 26 db becses könyvet, leginkább ind archaeologiai munkát ajánlottak fel az Akadémiának, csak azt kötvén ki, hogy minden köteten ki legyen téve: Grote Artúr emléke.

Az adomány köszönettel vétetvén, az adományozó óhajtása teljesítettik.

118. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és akadémiai kiadványok így rendben:

I. Testületektől.

<i>Brüssel</i>	Société R. de Numismatique. — Revue. 1887. 1. 2. Livr.
<i>Bukarest</i>	Academia Română. — Etymologicum magnum Romaniae. Fasc. IV.
<i>Dorpat</i>	Estnische gelehrte Gesellschaft. — a) Meteorologische Monatsberichte. 1886. Jan., Sept.—Dec. — b) Einfluss des Widerstandes auf die Pendelbewegung etc.
<i>Firenze</i>	Società entomologica italiana. — Bulletino. XVIII. 4. XIX. 1. 2.
<i>Helsingfors</i>	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. — a) Suomalaisia Kansansatuja. I. Elensatuja; b) Suomalaisen Kirjallisuus 1880—1885.; c) Suomi. Toinen Jakso. — 19 osa.
<i>London</i>	Angol kormány. — Challenger. Botany. Vol. II.; Zoology. Vol. XVII.
„	Royal Society. — Proceedings. Vol. XLII. Nr. 252.
„	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 4.
<i>Moszkva</i>	Société Impériale des Naturalistes. — a) Bulletin. 1886. Nr. 4., 1887. Nr. 1.
<i>New-Haven</i>	Academy of Arts and Sciences. — Transactions. Vol. VII. Part. 1.
„	Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIII. April. (1887.)
<i>Regensburg</i>	Historischer Verein für die Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. 37. Bd.
<i>Riga</i>	Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — Sitzungsberichte. 1886.
<i>Roma</i>	R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. F. 4. 5.
<i>St.-Petersbourg</i>	Société Impériale Russe de Géographie. — Iszveztia. XXII. 6.
„	Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen. 1885. I. II. Th.
<i>Tiflis</i>	Physikalisches Observatorium. — Meteorologische Beobachtungen im Jahre 1885.
<i>Tókyó</i>	Imperial University of Japan. — a) Memoirs of the literature College. Nr. 1.; b) Journal of the College of Science. Vol. I. Part. 1.

K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1887. Nr. 6—8.

K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. Nr. 2. 3. 4.

K. k. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXXVII. 1.

Tudományos Akadémia. Krakó. — a) Wewnętrzne dzieje polski za Stanisława Augusta 4.; b) Dodatek; c) Pamiętnik. Widziały: filologiczny i histor. filozoficzny. T. V.; d) Pamiętnik. Widziały: Matematyczno-przyrodniczy. T. X. XI. XII.; e) Rozprawy. Matematyczno-przyrodniczego. T.

XIII. XIV.; f) Rozprawy. Filologicznego. T. XI. Sprawozdanie Koisy fizyograficznej. T. XX.; g) Rocznik. 1885.; h) Scriptores rerum Polonicarum. T. IX. X.; i) Archiwum do Dziejow literatury i oświaty. T. IV. V.; k) Zbiór wiadomości do antropologii krajowej. T. IX. X.; l) Sprawozdania do badania history i sztuki. T. III. Zeszyt. 2. 3.; m) Starodawne prawa polskiego Pomniki. T. VIII. Cześć. II.; n) Monumenta medii aevi historica. T. IX.; o) Acta Historica. T. VIII.

K. k. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. — Prága. — Ordnung der Vorlesungen 1887. Sommersemester.

K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. An. X. Nr. 3.

M. kir. belügyminisztérium. — Budapest. a) Rendeletek tára. 1887. 1., 2., 3., füz. b) az 1887-ik évi törvények gyűjteménye. 1. füz.; c) Landesgesetz-Sammlung für das Jahr 1887. I. II.

Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium. Budapest. — Jelen-tés a phylloxera-ügy állásáról. 1885.

Képviselőház. Budapest. a) Napló. XIV. 26—50. ív és czímlap. XV. *köt.; b) Írományok. XX., XXI. köt.; c) Jegyzőkönyvek. 315—317-i ülés.

Kir. magy. természettudományi társulat. Budapest. — A magyar halászat könyve. Délszláv Akadémia. Zágráb. — a) Starine. Knjiga. XVIII.; b) Rječnik. Sv. 8.; c) Monumenta. Vol. XVI., XVII.; d) Rad. LXXVIII^{1/2}., LXXIX., LXXX., LXXXI.

Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Wiestnik. God. IX. Br. 2. Esztergom főegyházmege hivatala. Schematismus cleri. 1887.

II. Magánosoktól.

Dr. Szenes Zsigmond. Budapest. — a) Bericht über Prof. Dr. Julius Böke's Ambulatorium für Ohrenkranke im Rochusspital. 1885.; b) dr. Böke Gyula egyet. tanár 1886. évi ambulatoriuma a Szt.-Rókus kórházban.

Mandello Károly. Budapest. — a) A Pesti Lloyd Évkönyve 1880-ra; b) Rück-blicke auf die Entwicklung der ung. Volkswirtschaft im Jahre 1886.

Makói Makay Dezső. Nagy-Kanizsa. — Visszapillantások hazánk régi igazság-szolgálati viszonyaira.

Albert Schiel, Prof. Brassó. — Die Siebenbürger Sachsen.

Dr. Bozóky Alajos. Nagyvárad. — Római perjog.

Kalocsai Alán. Kalocsa. — Mária-lant. I.

Dr. Buday József. Budapest. — A bánáti német telepítvények és a Schulverein-ok.

Grote Arthur örökösei. London. (Duka T. közvetítésével). — a) Over de Jaar-telling der zuidelijke buddhisten; b) Report of the Ganges-Canal Com-mittete; c) Inscriptions from the Cave-tempels of Western India; d) Buddha Gayá, the hermitage of Śākya-muni; e) Corpus Inscriptionum Indicarum. Vol. I.; f) A manual of Tibetan; g) Notes of the Bauddha Rock-temples of Ajanta; h) Illustrations of ancient buildings in Kash-mir; i) Report of the antiquities of Kāthiāwād and Kachh; k) Report of the antiquities in the Bidar and Aurangabad; l) Report of the first season's operations in the Belgām and Kaladgi; m) Koptische Unter-

suchungen. — I. Häft. II. H. $\frac{1}{2}$ Th.; n) The new englander. 1879 november; o) Das älteste Recht der Russen; p) „Oude“ tartomány szerződési törvénye 1876. évi XVIII. törvez.; q) Map of India; r) Falconers Paleontological memoirs. Vol. I. & II.; s) Féróz Shah Khilji Patan életleírása; t) Adótörvény. 1876. évi XVII. trvez.; u) The russians on the Amur; v) Ganges Canal; x) Ueber Sprache als Ausdruck nationaler Denkweise; y) Deutsche Rundschau. II. Jahrg. H. 12.; z) Report of the Ganges Canal Work; aa) Short account of the Ganges Canal; bb) 4 péld. fénykép.

J. Karabacek J. Prof. Wien. — Mittheilungen aus der Sammlung der Papyrus Erzherzog Rainer. I $\frac{1}{2}$. $\frac{3}{4}$.

Kálmán Dezső. Kölesd. — Tarka világ.

„Havi füzetek“ szerkesztősége. Budapest. — Magyarország helységnévtára. I. köt.

III. Nyomdaktól.

Gyulai István nyomdája. Arad. — A vízvezeték és a csatornázás kérdése • Aradon. 1887.

Alexi nyomdája. Brassó. — a) Biblioteca Copilor. Nr. 19. 20.; b) Resunetul; c) A brassói iparos ifjak önképző egyletének évi jelentése. 1886.

Gött János és fia nyomd. Brassó. — a) Kronstädter Drucke 1535—1886; b) Die Grabdenksteine in der Westhalle der ev. Stadtpfarrkirche in Kronstadt; c) Verzeichniss der Kronstädter Zunft-Urkunden.

Römer és Kramner nyomd. Brassó. — Rechenschafts Bericht.

Magy. kir. egyetemi nyomd. Budapest. — a) A gymnasiumi tanítás terve és a reá vonatkozó utasítások; b) Das ungarische Unterrichtswesen in den Studienjahren 1884—1886; c) Néptanítók lapja. XX. évf. 22—30. sz.; d) Herkules. IV. évf. 12—14. sz.

Hornyánszky V. nyomd. Budapest. — a) Protestáns Népkönyvtár. I. évf. 3. sz.; b) Válasz Szarvas Gábor úrnak; c) Községi Közlöny. 1887. 13., 14. sz.; d) Postatakarékpénztári közlöny. 1887. 4. sz.; e) Távirászati rendeletek tára. 1887. 3. sz.; f) Postai rendeletek tára. 1887. 14., 15. sz.; g) Slovenské Noviny. 1887. 47—53. Číslo; h) Méhészeti Káté 1887.; i) Bethesda évi jelentése 1886.; k) Új kis tükkör; l) Középiskolai tanáregyesületi közlöny. XX. évf. 8 füz.; m) Telegraphügyi Szemle. II. 6. füz.; n) XVI. és XVII. századi magyar históriás énekek; o) Tapolczai Bertalan oklevél-formulái a XIV. századból.

Város nyomd. Debreczen. — a) Építési rendszabályok (két péld.). — b) A tiszántúli ev. ref. középisk. tanáregyesület Évkönyve. 1886—7.; c) A szeszgyártás alapvonalai; d) Számtani gyakorlókönyv. 2. és 4. füz.; e) Magyar történeti Életrajzok; f) A közös tanárikari gyűlések hatáskörét meghatározó szabályok; g) Látogatási könyv; h) Szervezési és ügykezelési szabályrendelet; i) A hajdúdorogi első temetkezési egyeslet; k) A magyar nyelvtan rövid áttekintése; l) A ref. főiskola tanrendje 1886/7. első felére; m) A hajdúnánási ev. ref. gymnas. Évkönyve 1885/6-ról; n) A debreczeni gazdasági tanintézet tanulói névjegyzéke 1886/7.; o) Néhány szó a nőnevelésről; p) A kisujszállási ref. gymnasium Értesítője

1885/6.; *q*) Jelentés a debreczeni joghallgatók segítő-egyesületének működéséről 1885/6.; *r*) Tapasztalati lélektan; *s*) A margittai ipartanoneziskola Értesítője 1885/6.; *t*) A hajdú-szoboszlói algymnas. Értesítője 1885/6.; *u*) Debreczen polgármesterének évi jelentése 1885.; *v*) Vegyelemzési gyakorlatok; *x*) A nagy-szalontai ev. ref. egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve 1886. júl.; *y*) Hajdú-Nánáson tartott ev. ref. képviselői közgyűl. jegyzőkönyve 1886. júl.; *z*) Az evang. ref. egyház egyetemes konventjének jegyzőkönyve 1886. okt.; *aa*) Az apostoli levelek; *bb*) A tiszántúli ev. ref. egyházkerület Debreczenben tartott 2-ik gyűlésének jegyzőkönyve; *cc*) Debreczen költségelőirányzata 1887-re; *dd*) Az alsó-szabolcsi tiszai ármentesítő-társulat jegyzőkönyve 1886. szept.

Schodisch Lajos nyomd. Felső-Eőr. — *a*) Statuten des Lesevereines in Köflach; *b*) Statuten der Arbeiter-Bruderrade; *c*) Rechnung und Bilanz des Pinkafelder Aushilfs-Vereines; *d*) Der Curort Tatzmannsdorf.

Ziegler Károly nyomd. Komárom. — Komárom városának szervezeti szabályrendelete 1887.

Könyvnyomda-részvénytársaság. Körmend. — A függetlenségi és 48-as párt feladatáról.

Fischel Fülöp nyomd. Nagy-Kanizsa. — *a*) Apró szavalmányok; *b*) Vázlatok és tanulmányok; *c*) Mit beszélnek a virágok.

Wajdits József nyomd. Nagy-Kanizsa. — Népies füzetek. 6., 7., 8. füz.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — *a*) Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde. XXI. Bd. 1. H.; *b*) Historischer Festzug; *c*) Jahres-Bericht des Hermannstädter Musik-Vereins 1886; *d*) Jahres-Bericht des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde 1885/6; *e*) Dritter Jahres-Bericht der evang. Frauenvereins 1886; *f*) Rechenschafts-Bericht der Hermannstädter Pfandleihanstalt 1886; *g*) Das Archiv der Stadt Hermannstadt; *h*) A nagyszebeni földhitelintézet alapszabályai.

Steinfeld Béla nyomd. Sárospatak. — *a*) A keresztyén egyház történelme. II. köt.; *b*) A sárospataki ev. ref. főiskolai igazgató-tanács ülései jegyzőkönyve. 1887.

Skarnitzel F. nyomd. Szakolcza. — Kazatelnă. R. VII. Ő. 6.

Gabriel és Poszlavszky nyomd. Szombathely. — Verőfényes napok.

Krausz Ármin fia nyomd. Veszprém. — Emlékiratok.

Bittermann nyomd. Zombor. — Délmagyarország önvédelmi harca 1848/9-ben.

IV. Saját kiadásbeli munkák:

Nyelvtudom. Értekezések. XIII. 10. sz.

Társadalmi Értekezések. IX. 1. sz. és Címlap a VIII. kötethez.

Archaeologiai Értesítő. VII. 2. sz.

Ipolyi Arnold. Rimay János államiratai és levelezése.

Természettudományi Értekezések. XVII. 1. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. V. 5. füz.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

HUSZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály ötödik ülése.

1887. május 2.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök, majd Budenz József r. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

120. Lehr Albert l. t. felolvassa Barna Ferdinánd l. tagnak „A mordva nép házassági szokásai“ cz. értekezését.

Bírálatra adatik.

121. Hunfalvy Pál r. t. bemutatja Kálmán Józsefnek, mint vendégnek „Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban“ czimű értekezését.

Bírálatra adatik.

HUSZONEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály ötödik ülése.

1887. május 9.

TÓTH LÖRINCZ r. t. elnöklése alatt.

123. Wenzel Gusztáv r. t. előadja a következő cz. értekezését: „Rosztiszláv galicziai herceg IV. Béla veje“.

Az értekezések során fog megjelenni.

124. Hegedűs Sándor l. t. „A czukoradóról“ szóló értekezését olvassa fel.

Tudomásul vétetik.

XLVII. NAGYGYŰLÉS.

Első nap.

1887. május 12-én.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

1. A h. főtitkár bejelenti De Linas Károly Lajos András jeles francia archaeologusnak, az Akadémia külső tagjának, f. évi április 14-én Arrasban történt elhunytát.

Fájdalmas részvétellel tudomásul vétetvén, a II. osztály felhivatik az emlékbeszédről való gondoskodásra.

2. Olvastatik a május 15-én tartandó közülés programja, mely a következő módon állapíttatik meg :

- a) Elnöki megnyitó beszéd, Trefort Ágoston akad. elnöktől.
- b) Jelentés az Akadémia munkásságáról az 188⁶/₇-ik esztendőben, Gyulai Pál h. főtitkártól.
- c) Emlékbeszéd Pauler Tivadar tisz. tag s másodelnök fölött, Kautz Gyula rendes tagtól.
- d) Keleti Károly rendes tag előadása: Magyarország élelmezése. Tudomásul szolgál.

3. Olvastatik az I. osztály jelentése, mely szerint az akad. nagyjutalmat, melyre az 1880—1886. évkörben megjelent széptudományi munkák pályáznak, Lévy József r. t. *Összes költeményei* (1881.) és Szász Károly r. t. *Kisebb költeményei* (1883.) című munkái közt megosztani javasolja: a Marczibányi mellékjutalmat pedig Szilády Áron r. t. *Régi magyar költők tára* (IV. kötet 1883.) cz. munkájának ajánlja kiadatni.

A nagygyűlés a nagyjutalmat Lévy József és Szász Károly r. tagok között megosztja, a Marczibányi mellékjutalmat pedig Szilády Áron r. tagnak ítéli oda.

4. Olvastatik az I. osztály jelentése, mely szerint az 1886. évre szóló Sámuel-díjjal Négyessy Lászlónak *A szegedi nyelvjárás* (Nyelvőr 1886.) című értekezését ajánlja jutalmaztatni, és egyúttal dicsérettel említi meg Korda Imre *Kis-kunhalasi nyelvjárás* című értekezését.

A nagygyűlés az I. osztály javaslatát elfogadja.

5. Olvastatik az I. osztály jelentése a Bulyovszky-pályázatról (hazafias óda), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

6. Olvastatik a II. osztály jelentése a Gorove-pályázatról (az ethikai determinismus elmélete). Az osztály ajánlja, hogy a jutalom a III. számú pályamunkának adassék ki.

A II. osztály javaslata elfogadtatván s a *That virtue which requires* stb. jeligével ellátott levélke felbontatván, abból, Pauer Imre l. t. budapesti kir. egyet. tanár neve tűnt elő.

7. Olvastatik a II. osztály jelentése az Ullmann-pályázatról (az italmérési jog megváltásának legcélszerűbb módja), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

8. Olvastatik a II. osztály jelentése a Bük László alapítványából hirdetett nyílt pályázatról (II. Ulászló és II. Lajos kora), mely szerint az osztály, a beérkezett két tervrajz mellőzésével, Fraknói Vilmos r. tagot kéri föl a Jagellók korának megírására.

A II. osztály javaslata elfogadtatik.

9. Olvastatik a II. osztály jelentése a Fáy-alapítványból hirdetett nyílt pályázatról (szabadon választott mezőgazdasági feladat), melyre három tervrajz adatott be. Az osztály ajánlja, hogy az I. számú tervrajz beküldője, Pólya Jakab bizassék meg „A mezőgazdasági válság“-ot tárgyzó feladat kidolgozásával.

A javaslat elfogadtatik.

10. Olvastatik a III. osztály jelentése a Bézsán-pályázatról (electrodynamometer). Az osztály ajánlja, hogy a jutalom a beérkezett egy pályamunkának adassék ki.

A III. osztály javaslata elfogadtatván s a „...τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει; τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ“ jeligével ellátott levélke fölbontatván, abból dr. Frölich Izidor l. t. egyetemi tanár neve tűnt elő.

11. Olvastatik a III. osztály jelentése a „Névtelen mérnök“ jutalomdíjából hirdetett pályázatról (csekélyesésű folyók szabályozása), mely szerint a jutalom az I. sz. „Zúgva, bőgve törte át a gátot“ jeligéjű pályamunkának javasoltatik kiadatni.

Elfogadtatik. A jeligés levél felbontatván, Kvassay Jenő miniszteri osztálytanácsosnak, az országos kulturmérnöki hivatal főnökének, neve tűnt elő.

12. Akadémiai elnök úr a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleinek elégetésére fölkéri Tóth Lőrincz és báró Eötvös Lóránd r. tagokat.

A kiküldött tagok még az ülés folyamában jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

13. Az I. osztály ajánlja, hogy a már tavall hirdetett *Teleki* (vigjátékok), *Karátsonyi* (komoly drámák), *Gorove* (az aesthetika története), *Farkas-Raskó* (hazafias költemény), *Nádasdy* (elbeszélő költemény), *Lévay* (Fáy élete) és a *Marczibányi* pályázat (Jordánszky- és Érdi-codex) 1887. szeptember 30-iki határral, valamint a Péczely drámai jutalom (1886—1887-ben megjelent vagy előadott történeti drámák) 1888. márczius 31-diki határral újra hirdetendők.

Elfogadtatik.

14. Az I. osztály ajánlja, hogy a Bulyovszky-alapból 400 frtos pályadíj hirdettessék 1888. szeptember 30-diki határral.

Elfogadtatik.

15. Az I. osztály ajánlja, hogy a Lukács-alapból kihirdetett, de meddön maradt 2000 forint nyílt pályázat Kazinczy-életére, újra fölveendő a pályázatok sorába, 1887. december 31-iki határral.

Elfogadtatik.

16. Az I. osztály ajánlja, hogy a Lévay-pályázat (Kölcsy élete) megkettőztetett, de kiadhatóvá nem vált jutalomösszege (1000 frt), az Akadémia alaptőkéjéhez csatoltassék.

A javaslat az Ügyrend 121. §-a értelmében elfogadtatik.

17. Az I. osztály jelenti, hogy a gróf Teleki József drámai jutalomért 1888-ban szomorújátékok versenyeznek, melyek 1888. szeptember 30-ig beküldendők.

Elfogadtatik.

18. Az I. osztály ajánlja, hogy a Karátsonyi-alapból 1889-re 200 arany hirdettessék vigjátékokra. Határral 1889. szeptember 30.

Elfogadtatik.

19. A II. osztály jelenti, hogy az 1887-ik évi nagyjutalom és Marczibányi mellékjutalom az 1881—1887. évkörben megjelent történettudományi munkákat fogja megilletni.

Tudomásúl vétetik.

20. A II. osztály ajánlja, hogy a Péczely-jutalom (magyar műtörténelem) 1888. szeptember 30., a hg. Czartoryski-jutalom (a lengyel- és magyar közjog fejlődése) 1889. szept. 30.; a történettudományi Lukács-jutalom (Magyarország egyes

területei) 1889. szept. 30., a Gorove-jutalom (a magyar nyomdászat története) 1887. szept. 30. a bölcelettudományi Lukács-jutalom (a lélektani elméletek története) 1888. szept. 30., a nemzetgazdaság-tudományi Lukács-jutalom (az állami vállalkozás) 1887. szept. 30., a Sztrokay-jutalom (a szeszes italokkal való visszaélés) 1887. szept. 30. és végre a 3000 frtos Fáy-jutalom (mezőgazdasági kézikönyv) 1888. szept. 30-iki határnappal újra hirdettessék.

Elfogadtatik.

21. A II. osztály ajánlja, hogy a nagyipari kérdésre már hirdetve volt Fáy-féle nyílt pályázat 1000 frttal tűzessék ki újra 1888. december 31-iki határnappal, ugyanazon kérdésre a következő szövegezésben: „Hazánk nagy ipara jelenlegi állapotának és a fejlesztésre szolgálható intézményeknek tárgyalása, egyúttal kimutatása, az országban hol és miféle iparágaknak melyek természetes előfeltételei. E kérdés utolsó részének tárgyalásánál, bár a kézi (esetleg házi) ipar figyelembevétele okvetetlenül megkívántatik, a fősúly mégis a nagy iparra fektetendő.“

Elfogadtatik.

22. A II. osztály ajánlja, hogy a Bézsán-alapítványból 1200 arany forint hirdettessék a következő pályakérdésre:

„Kívántatik a physiologiai lélektan rendszere a legújabb tudományos kutatások alapján.“ Határnap 1889. szept. 30.

Elfogadtatik.

23. A II. osztály ajánlja, hogy az Első magyar biztosító társaság alapjából 500 forint hirdettessék a következő pályakérdésre, 1888. szept. 30. határnappal: „Erdély mezőgazdaságának termelési viszonyai az utolsó két évtized alatt, különös tekintettel a termelési költségekre és jövedelmezőségre. Fejtessék ki a fontosabb termékek termelési költsége, tekintettel a különféle művelési rendszerekre (kisbirtok, nagybirtok, feles gazdálkodás, bérlet stb.)“

Elfogadtatik.

24. A II. osztály ajánlja, hogy a Lévy-alapítványból 1888. szept. 30-iki határnappal 500 frt jutalom tűzessék ki a következő feladatra: „Fejtessenek ki Németország valuta-politikájának előzményei, pénzügyi eredményei és közgazdasági hatásai.“

Elfogadtatik.

25. A II. osztály ajánlja, hogy az Ullmann-alapítványból, 1888. szept. 30-iki határnappal, 360 aranyforint tűzessék ki a következő feladatra: „Magyarország közegészségi állapotának ismertetése, a bajok okai és a javulás föltételei.“

Elfogadtatik.

26. A III. osztály ajánlja, hogy a függőben levő Lévy-jutalom (a szarvasmarha-istállózás) 1887. szept. 30. határnappal újra hirdetendő.

Elfogadtatik.

27. A III. osztály ajánlja, hogy a Lukács-alapítványból, 1890. december 31-iki határnappal, 1000 forint jutalom tűzessék ki a következő kérdésre: „Kívántatik az 1831-ig, a Magyar Tudományos Akadémia tényleges megalapításáig, magyar nyelven megjelent természettudományi munkák és értekezések beható tárgyi és nyelvi megismertetése és önálló becsű irodalomtörténeti méltatása, különös tekintettel a műnyelv fokozatos fejlődésére.“

Elfogadtatik.

28. A III. osztály ajánlja, hogy a Vitéz-alapítványból, 1889. december 31-iki határnapkal, 40 arany hirdettessék a következő kérdésre: „Határozottassanak meg a közetalkotó ásványok fő törési-együtthatói, legalább a nátrium-fényre.“

Elfogadtatik.

29. Olvasatnak az osztályok tagajánlásai:

Az I. osztály részéről.

Levelező tagokul ajánltatnak:

Dr. Pecz Vilmos tanár, a classica philologia művelője, 18 szavazattal 7 ellen.

Berczik Árpád miniszteri osztálytanácsos, dráma- és beszélyíró, 17 szavazattal 8 ellenében.

A II. osztály részéről.

Tiszteleti tagokul ajánltatnak:

Brassai Sámuel r. t. 30 szavazattal 4 ellenében.

B. Radvánszky Béla l. t. 23 szavazattal 10 ellenében.

Rendes tagul ajánltatik:

Schvarcz Gyula 32 szavazattal 3 ellenében.

Levelező tagokul ajánltatnak:

Dr. Pulszky Ágoston, egyetemi tanár, a jog- és államtudományok művelője 25 szavazattal 8 ellenében.

Dr. Medveczky Frigyes egyetemi tanár, a bölcsészeti tudományok művelője, 25 szavazattal 10 ellenében.

B. Orbán Balázs, orsz. képviselő a történelmi tudományok művelője 25 szavazattal 10 ellenében.

Dr. Schnierer Aladár egyetemi tanár, a büntető-jogtudomány művelője, 24 szavazattal 9 ellenében.

Dr. Acsádi Ignác a történelmi tudományok művelője, 23 szavazattal 11 ellenében.

Kültagokul ajánltatnak:

Dr. Bodio Lajos az olasz kir. statisztikai hivatal főigazgatója, 23 szavazattal 8 ellenében.

Dr. Zakrzewski Vincze, a krakkói egyetemen a történelem r. tanára, 18 szavazattal 9 ellenében.

A III. osztály részéről:

Levelező tagokul ajánltatnak:

Heller Ágost főreáliskolai tanár, a physikai tud. művelője, 30 szavazattal 10 ellenében.

Inkey Béla földbirtokos, a geologia művelője, 27 szavazattal 13 ellenében.

Mindezen ajánlatok tudomásul vétetvén, az ajánlottakra való titkos szavazás a holnapi nagygyűlés napirendjére tűzetik ki.

30. Olvasatik a III. osztály fölterjesztése f. é. május 10-én tartott nagygyűlési értekezletéből. Az osztály jelenti, hogy rendesen megválasztott elnöke, az Akadémia másodelnökévé történt megválasztatása következtében, csak ideiglenesen töltetett volt be az elnöki szék, a legközelebbi nagy gyűlésig, ennél fogva az osztály elnökválasztásra felszólíttatván, Than Károly r. t. a III. osztály elnökévé választatott 25 szavazattal 10 ellenében.

Helyeslő tudomásul vétetik.

31. Olvastatnak az osztályok véleményei Szabó József r. tagnak a múlt évi nagygyűlésen a tagválasztási szavazás ügyében tett indítványára, mely szabályszerű tárgyalás végett az osztályokhoz tétetett át. Az I. osztály Szabó József r. t. indítványában helyesli és magáévá teszi azt, hogy az osztályban minden ajánlottra egyszerre és egy szavazási lapon történjék szavazás, mert e mód kizárja azt, hogy valamely ajánlott meg nem választása befolyjon az utána következőkre való szavazásra. Azonban nem helyesli és nem teszi magáévá, hogy a szavazó lapok lepecsételve küldessenek be a főtítkárhoz, vagy adassanak át az ülés megnyitakor az osztályelnöknek, mert ez kizárja a szavazás megkezdése előtt kifejezhető felvilágosító eszmecserét, a mely a szavazásra csak üdvösen hathat, továbbá azt sem helyesli, hogy a távollevők is szavazzanak, mert ez visszaélésre adhat alkalmat. Minthogy az Ügyrend 12. §-a az osztálybeli választásokra nézve csak annyit rendel, hogy a szavazás titkos legyen, de közelebbi módzatait nem határozza meg, az osztályok a magok kebelében az Ügyrend változtatása nélkül is életbeléptethetik egészben vagy részben az ajánlott indítványt. De az I. osztály mégis jobbnak tartja, ha a tagválasztás új módzata az Ügyrendbe iktattatik mind a három osztályra nézve kötelezőleg. Sőt azt is indítványozza, hogy a nagygyűlésen az összes-ülésbeli tagválasztás is ily módon történjék, s minthogy itt az Ügyrend világosan rendelkezik a választás módzatára nézve, az Ügyrendnek e pontja az egyszerre és egy lapon szavazás szellemében módosíttassék.

A II. osztály nem fogadja el az egyszerre és egy lapon való szavazást, s marad a régi gyakorlat mellett, mert ebben több biztosítékot lát arra nézve, hogy a szavazásra jogosultak az ajánlott irónak nemcsak tudományos érdemeiről, hanem személyes jelleméről is bővebb tájékozást nyerhessenek.

A III. osztály elfogadja azon részét az indítványnak, hogy szavazó-lapon történjék a szavazás, egyszerre oly módon, hogy azt a nevet a szavazó kihúzza, a melyre szavazatát nem adja; a többit meghagyja, s e lapot a szavazás megkezdésekor az elnöknek átadja; de nem fogadja el az indítvány másik részét, mely szerint a szavazás vidéki tagokra is kiterjesztetnék, a nélkül, hogy személyesen megjelenjenek.

Többek felszólalása után határoztatik, hogy az osztályok a magok körében, belátásuk szerint gyakorolhatják a titkos szavazás kétféle módzatát, a távollevők szavazásának kizárásával. A mi az I. osztálynak azon indítványát illeti, hogy a nagygyűlésen az összes-ülésbeli tagválasztás egyszerre és egy szavazó lapon történjék, egyelőre függőben tartatik, s nem adatik ki az osztályoknak véleményadás végett mindaddig, míg az osztálybeli ily módú szavazás tapasztalatai után, az I. osztály azt meg nem újítja.

32. Olvasztatik az 1886. december 6-ikán tartott rendkívüli összes-ülés indítványa Ipolyi Arnold ig. és r. tag arczképének a képes terem számára elkészíttetése iránt.

Az indítvány titkos szavazás útján, 28 szavazattal 2 ellenében, elfogadtatott.

33. Elnök úr fölhívja a nagygyűlést, hogy két, az Akadémia részéről választandó igazgató tag helye üresedésben lévén, nyilatkozzék az iránt, kíván-e a holnapi ülésen két igazgató-tagot választani?

A holnapi ülésre kitzézetik két igazgató tag választása.

XLVII. NAGYGYÜLÉS.

M á s o d i k n a p.

1887. május 13.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

35. Elnök úr jelenti, hogy a mai napra hirdetett elegyes ülés, a mely az Alapszabályok 16. §-ának megváltoztatása iránt hozott volna döntő határozatot, meg nem tartathatott, mert az igazgató tagok nem jelentek meg elegendő számmal, s így a határozathozatal a jövő évi nagygyűlésre marad.

Tudomásul vétetik.

36. Elnök úr az első napi nagygyűlés határozata értelmében, felhívja a nagygyűlést, az Akadémia részéről választandó két igazgató tag megválasztására. A szavazatok beadatván, az eredmény a következő volt :

A beadott negyvenkét szavazatból nyert : Kautz Gyula r. t. 25. Hunfalvy János r. t. 13. Keleti Károly r. t. 13. Tóth Lőrincz r. t. 11. Szabó József r. t. 6. Wenzel Gusztáv r. t. 4. B. Radvánszky Béla l. t. 4. B. Eötvös Lóránd r. t. 3. Horvát Boldizsár t. t. 1. B. Kemény Gábor t. t. 1.

E szerint Kautz Gyula r. t. megnyervén a szabályszerű többséget, igazgató tagnak jelentetik ki. Hunfalvy János és Keleti Károly r. tagok között pedig, kik legtöbb, de egyenlő számú szavazatot nyertek, újabb szavazás rendeltetik el.

37. Elnök úr felhívja a nagygyűlést a szavazatok beadására Hunfalvy János vagy Keleti Károly r. tagra. A szavazatok beadatván, az eredmény a következő volt : A beadott 38 szavazatból Hunfalvy János nyert 20 szavazatot, Keleti Károly pedig 18-at.

E szerint Hunfalvy János megnyervén a szabályszerű többséget, igazgató tagnak jelentetik ki.

38. Elnök úr sorshúzás útján megállapítván az osztályok sorrendjét, felhívja a tiszteleti és rendes tagokat, az osztályok által ajánlottakra titkos szavazatuk beadására.

A mi megtörténvén, a szavazás eredménye a következő volt :
Megválasztattak :

Az I. osztályba :

Levelező tagnak : Pecz Vilmos 33 szavazattal 8 ellen.

A III. osztályba :

Levelező tagoknak : Inkey Béla 38 szavazattal 3 ellen.

Heller Ágost 35 " 6 "

A II. osztályba :

Tiszteleti tagoknak : Brassai Sámuel 39 szavazattal 2 ellen.

B. Radvánszky Béla 32 " 9 "

Rendes tagnak : Schvarcz Gyula 33 " 8 "

Levelező tagoknak : Medveczky Frigyes 35 " 6 "

Pulszky Ágost 30 " 10 "

B. Orbán Balázs 29 " 12 "

Külső tagoknak : Zakrzewszky Vincze 30 " 3 "

Bodio Lajos 29 " 5 "

III. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1887. május 14.

TREFORT AGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

36. Az akadémiai elnök jelenti, hogy a május 12-re hirdetett elegyes ülés, mely az Alapszabályok 16. §-nak megváltoztatása iránt hozott volna döntő határozatot, meg nem tartathatott, mert az igazgató tagok nem jelentek meg elegendő számmal, s így a határozathozatal a jövő évi nagygyűlésre marad.

Tudomásul vétetik.

37. Az akadémiai elnök bejelenti, hogy a május hó 13-án tartott nagygyűlésen az Akadémia részéről Kautz Gyula és Hunfalvy János r. tt. igazgató tagokká választottak.

Tudomásul vétetik.

38. Az akadémiai elnök bemutatja a nagygyűlés alkalmából kiadott jelentéseket és az ünnepélyes közülés előrajzát.

Tudomásul vétetik.

39. Olvастatik a III. osztály f. év ápril 18-án tartott értekezleti ülésének jegyzőkönyvi kivonata, a mely pártolón terjeszti föl a Hadtudományi Bizottság kérvényét. A Hadtudományi Bizottság előadván, hogy az 1887. évre előirányzott költségvetése 4500 frtról 1200 frtra szállíttatván le, ez utóbbi összeg csak arra, elég, hogy az 1886. *Katonai Érkönyv* 1072 frt 95 kr. menő költségeit törleszsze s az 1887-ik évre csak 127 frt 5 kr. áll a bizottság rendelkezésére. Ez összeg oly csekély, hogy ebből semminemű vállalat meg nem indítható, sőt az előadó számára bizottságilag megállapított 400 frt tiszteletdíjat sem fedezi. Kéri tehát a bizottság, hogy az 1886-iki *Katonai Érkönyv* 1072 frt 95 kr. költsége utalványoztassék számára, s az 1887-ik évre megszavazott 1200 frt részint a bizottsági előadó tiszteletdíjára, részint a tervbe vett újabb irodalmi vállalatok megindítására fordíttassék.

A kérés nem teljesíthető, mert az Akadémia pénzügyeinek állása nem engedi meg a megállapított költségvetéstől való eltérést.

40. A másodelnök Jónás Károly gondnok előterjesztése alapján következő indítványokat tesz:

a) Minthogy az Akadémia palotája meglehetősen elhanyagolt állapotban van, szükséges volna egy szakértővel megvizsgáltatni, hogy a legsürgősebb javítások iránt intézkedni lehessen.

Zsigmondy Gusztáv felkérendő az Akadémia palotájának megvizsgálására, s a legsürgősebb javítások ügye az építészeti bizottság elé terjesztendő.

b) Minthogy a palota és bérház ereszsatornái s padlásablakai, a bérház egész pléhtetőzete, továbbá a palotát a bérháztól elválasztó tűzfal feletti bádofedezet oly állapotban vannak, hogy esős idő beálltával kiszámíthatatlan károk támadhatnak, a javítás többé el nem halasztható, s Killmayer József megvizsgált költségvetése alapján a javításra 349 frt utalványozandó.

A javítás elrendeltetik s a költség utalványoztatik.

c) Az akadémiai bérház két lakója: Falk Henrik (1. em. 9. sz.) és Kánitz Mór (III. em. 22. sz.) házbérleengedést kérnek. Falk Henrik kérése indokolt s ezért házbére 663 forintról 550 frtra leszállítandó; ellenben Kánitz Mór 884 frt házbére nem szállítható le.

Az indítvány elfogadtatik.

d) Killmayer József bádogos és vízvezeték-berendező azt az ajánlatot teszi, hogy 170 frt évi általányért nemcsak a vízvezetési javításokat elvállalja, hanem a bádogos munkákat is. A jelenlegi vízvezetési berendezőnek 200 frt fizettétvén, a Killmayer ajánlata jóval olcsóbb, tekintetbe véve, hogy a bádogos munkák javítására is kötelezi magát, mire a mostani vállalkozó nem köteles.

Killmayer Józseffel a szerződés egy évre megkötendő, s az lejártá előtt három hónappal felmondható vagy megújítható.

e) Minthogy a csatornák a bérházban 1882., a palotában pedig 14—15 év óta nem tisztítottak, tisztításuk halaszthatatlan. A Gutwillig L. és H. czég erre nézve felszólíttatván, ajánlatot tett, a mely szerint a munkálat hosszmértéke 90 krajczárba kerül.

A csatornák tisztítása elrendeltetik az ajánlott árért.

41. Az akadémiai elnök úr előadja, hogy Gerlóczy Károly h. polgármestertől értesítést vett, mely szerint az Akadémia palotájának a Ferencz-József terre néző homlokzata mentén a risalit által keletkezett sarkok a város költségén begyepesíttetnek és befásíttatnak. Azonban az ehhez szükséges vasrácsozat költségét az Akadémia fogja fedezni, és vagy maga készítteti meg, vagy pedig ha 688 frt 20 krt a városi pénztárba befizet, megkészítéséről a város mérnöki hivatala fog gondoskodni.

A vasrácsozat megkészítése elhatároztatván, az az iránt való intézkedés az Akadémia elnökére bízatik, még pedig oly módon, hogy azt az Akadémia maga fogja megkészíttetni.

42. Az Akadémia elnöke előadja, hogy Pauler Tivadar és Ipolyi Arnold ig. tagok halálával az Igazgató Tanács állandó bizottságaiban két hely megüresedvén, azok betöltendőek, és a bizottsági tagok száma, ha szükséges, szaporítandó.

A pénzügyi bizottságba gr. Széchenyi Béla és Kautz Gyula, a jogügyi bizottságba Szilágy József ig. tagok választatnak meg.

43. Gr. Széchenyi Béla ig. tag kérdést intéz az elnökhöz, hogy Kovács Lajosnak gr. Széchenyi Istvánról írt s az Akadémiához beadott munkájával mi történt? Az akadémiai elnök jelenti, hogy a kérdéses munka a Széchenyi-bizottsághoz utasíttatott, és Zichy Antal t. tagnak adatott ki bírálatra. Zichy Antal pedig elmondja, hogy a munkát elolvasta s némely kétségei eloszlatása végett Kovács Lajoshoz levelet írt, de választ nem kapott; a levél alkalmasint eltévedt, mert nem tudja biztosan Szatmár-Németiben lakik-e vagy másutt; talán legjobban lesz fiához, a tanfelügyelőhöz intézni a levelet.

Tudomásul vétetik.

44. Olvastatik Mészáros Péter akadémiai javítnok kérelme, a ki 100 frt segélyt kér, hogy súlyos csapásokat ért családja sorsán segíthessen.

Mészáros Péter javítnoknak 100 frt segély utalványoztatik.

45. Olvastatnak az akadémiai ügyész jelentései:

a) Az ügyész Márkus Ignác kérvényét, melyben újlag halasztást kér, elutasítani véleményezi, mert eddigi ígéreteit, hogy a folyó kamatokat fizetni fogja, soha sem váltotta be.

A vélemény elfogadtatik.

b) Dr. Rózsay József 5000 ftos hagyományára nézve, öröklagyó első nejének gyermekeivel, kik a végrendeletet megtámadták, és édes anyjuk hozományát kiadatni kérték, az összes hagyományosok egyességet kötöttek, mely egyezséghez, az akadémiai elnök úr engedélyével az ügyész szintén hozzájárult. Az egyesség szerint az 5000 frtból 15% engedtetett le. Az egyesség már bíróilag is elfogadtatott és jóváhagyott. Az illeték kiszabása akadályozza még eddig a kifizetést, mely azonban valószínűleg június végeig bekövetkezik.

Tudomásul vétetik.

c) Soltész János 4000 frt, illetőleg 2000 frt hagyománya tárgyában az összes érdekeltek közt az egyesség létrejött; de miután sok kiskorú van érdekelve, kik három különböző törvényhatóság gyámhatósága alá tartoznak, a kifizetés csak az egyességnek gyámhatósági jóváhagyása után történhetik meg, mi valószínűleg még néhány hónapig eltart.

Tudomásul vétetik.

d) Br. Apor Károly 10,000 ftos úrbéri kötvényekben tett hagyománya, — tekintve, hogy a hagyaték tárgyalása folyamán az ellentétes érdekű örökösök közt az egyesség létre nem jött — peressé fog válni; annál is inkább, mert öröklagyó testvéreinek gyermekei a végrendeletet meg akarják támadni. E szerint az ügy befejezése hosszúnak ígérkezik ugyan, de az ügyész azon alapos véleményt táplálja, hogy az Akadémiára veszteséggel nem fog végződni.

Tudomásul vétetik.

e) Kanizsay Károly apátplébános az Akadémiának 400 frt hagyományt és 1000 frt alapítványt tett. A hagyaték tárgyalása folyamatban van, s tekintve, hogy a hagyatékban értékpapírok vannak, hihető, hogy ez a két összeg rövid időn befizettetik.

Tudomásul vétetik.

f) Hanzély János 100 frtot hagyományozott, a mely azonban csak neje halála után fog esedékessé válni, mert őt tette egész hagyatékának életfogytiglan haszonélvezőjévé. A hagyomány különben teljesen biztosítva van.

Tudomásul vétetik.

g) Ipolyi Arnold hagyatéka — tekintve, hogy a besztérczebányai püspökségnek elintézetlen ügyei vannak a hagyaték ellen — valószínűleg hosszabban el fog húzódni, különösen azért is, mert mint hallatszík, rokoni a végrendeletet megtámadni szándékoznak.

Tudomásul vétetik.

h) Kiszely Imre hagyatéka most tárgyalatik. Eddigi befejezését akadályozta s még mindig akadályozza az, hogy Kiszely Imrének neje maradt hátra, a ki két heti együttlétük után hűtlenül elhagyta ugyan férjét, s azóta elváltan éltek, mégis most nehézségeket támaszt s akadályozza a hagyatéki ügy befejezését. Ez ügyből, hogy mennyi marad az Akadémiának, attól fog függni, hogy a hagyatékot képező ház mily áron fog elkelni.

Tudomásul vétetik.

i) Szucsics Lajos hagyatéki ügyében átirattak ugyan az ingatlanok a M. T. Akadémia nevére, de mivel a végrendeletben az örökhagyó, ki nejét csak addig rendelte e hagyatéki vagyon haszonélvezőjének, míg a nevét viseli, azt is rendelte, hogy az ingatlanok átírásával egyidejűleg neje részére a holtiglani haszonélvezeti jog bekebeleztesse, — ez intézkedés hatályának bírói úton leendő megállapítása végett az Akadémia perre utasított. Ez a per immár ítélelhezatal alatt áll. Remélni lehet, hogy kedvező ítélet hozatik.

k) Br. Rudits József hagyatékában oly irányban kér felhatalmazást az ügyész, hogy az egyességet az özvegy és az összes érdekelték közt, esetleg úgy kösse meg, hogy az özvegy kapja az egész hagyatéki vagyon felét, a másik felét pedig ismét felében az első végrendelet és felében a második végrendelet által érdekelték kapják. Esetleg az özvegy és az első végrendeletben érdekelték közt hozhasson létre ily irányú egyezséget.

A felhatalmazás megadatik.

l) Román Sándor hagyatéki ügyében a még el nem adott ingatlanok az aratás után fognak árverésre bocsátatni, mivel a múlt őszi viszonyok nem voltak arra alkalmasak.

Tudomásúl vétetik.

HUSZONKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály ötödik ülése.

1887. május 16-án.

THIAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

126. Konkoly Miklós t. t. felolvassa ily czimű értekezését: „Egy új fotografáló universál kamera, égi testek felvételére“ bemutatta magában az eredeti eszközben.

127. Kövesligethy Radó részéről „A szaggatott spectrumok elméleté“-t ismerteti kivonatan Konkoly Miklós t. t.

128. Thirring Gusztáv részéről Hunfalvy János bemutatja: „Adalékok a khinai birodalom égalji viszonyainak ismeretéhez“ czimű értekezés II. (be-fejező) részét.

129. König Gyula l. t. Vályi Gyula részéről bemutatja: „A négyzetes alakok tanához“ czimű értekezést.

Az osztályértesítő számára elfogadtatik.

130. Szily Kálmán r. t. bemutatja Bolyai Farkas arczképét, melyet épen ma kapott meg Erdélyből az elhunytanak fiától, s a melyről másolat volna készí-tendő, hogy az Akadémia még 1885-ben hozott határozata értelmében, az Akadémia ezen jelesének arczképe a képes teremben kifüggeszthető legyen.

Az osztály lépést fog tenni az összes ülésben a másoltatás iránt.

HUSZONHARMADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. május 23-án.

TREFORT ÁGOSTON elnök úr elnöklése alatt.

132. A h. főtitkár bejelenti dr. Kéry Imre l. tagnak f. évi május 15-én történt elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétét fejezi ki érdemes l. tagja elvesztésén, és a III. osztályt felhívja, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

133. Olvastatnak Pulszky Ágost és Heller Ágost az idei nagygyűlésen megválasztott akadémiai l. tagoknak levelei, a melyekben megköszönik megválasztatásukat, és az Alapszabályok 20. §-ának eleget tenni ígérkeznek.

Tudomásúl vétetik.

134. Olvastatik a hollandi kir. akadémia értesítvénye az 1886. évi latin költői pályázat eredményéről s az 1887-kí pályázat föltételeiről.

Áttétetik az I. osztályhoz.

135. Olvastatik a III. osztály fölterjesztése f. év május 16-án tartott üléséből, a melyben jelenti, hogy Bolyai Farkas arczképe az elhúnytnak fiától megérkezett, s az immár az Akadémia költségén másolandó volna, minthogy az 1885. év május 25-én tartott nagygyűlésen, húsz szavazattal négy ellenében, a képes teremben elhelyezése határozottatott.

Másoltatása elhatároztatván, a foganatosítás az Akadémia elnökére bízatik.

136. Olvastatik a helsingforsi finn Kotikielen Seura (hazai nyelvtársaság) levele, melyben magyar nyelven megköszöni az Akadémiától a társaság könyvtára számára küldött akadémiai kiadványokat.

Tudomásúl vétetik.

137. A h. főtitkár bemutatja az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványokat és akadémiai kiadványokat, ily rendben:

I. Testületektől.

<i>Amsterdam.</i>	Könicklijke Akademie van Wetenschappen. — a) Verhandel. afd. Naturkunde. D. XXV; b) Verslagen en Mededeelingen afd. Letterk. 3. R. 3. D.; c) Naturk. III. 2. D.; d) Jaarboek 1885; e) Prijóvers: Judas Macchabeus.
<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. XIV. Nr. 2. 3.
"	Botanischer Verein der Provinz Brandenburg. — Verhandlungen. 27 & 28-er Jahrg.
<i>Bordeaux.</i>	Société de sciences physiques et naturelles. — a) Mémoires. 3-e Ser. T. I. II. 1.; b) Appendices 1. 2. au. T. II
<i>Bukarest.</i>	Academia Română. — Documenta Istor. Romanilor. Vol. I.
<i>Calcutta.</i>	R. Asiatic Society of Bengal. — a) Bibliotheca Indica. New-S. Nr. 596—607; b) Bibl. Ind. Old Ser. Nr.

- 256—259 : c) Journal. Vol. LIII. P. 2. Nr. 4. Vol. LV. P. 2. Nr. 4; d) Proceedings. 1886. Nr. 10; 1887. Nr. 1.
- Calcutta.* Indiai angol kormány. — Notices of Sanskrit. Nr. XX. XXI. (Massachusetts.) Museum of Compar. Zoölogy. — Bulletin. XIII. 3.
- Christiania.* Videnskabs-Selskabet. — a) Forhandlinger. 1886; b) Eine Augustin fälschlich beilegte Homilia de Sacrilegis; c) Handel u. Schiffart auf dem rothen Meere in alten Zeiten.
- Dorpat.* Estnische gelehrte Gesellschaft. — Sitzungsberichte. 1886.
- Dresden.* Szász kormány. — Zeitschrift d. k. sächs. statist. Bureaus. 1886. 3. 4. H.
- Firenze.* Società italiana di Antropologia. — Archivio. XVI. Vol. 3. Fasc.
- Göttingen.* Kön. Gesellsch. der Wissenschaften. — a) Göttingische gelehrte Anzeigen. 1886. I. II. Bd. b) Nachrichten. 1886. 1—20. Nr. c) Abhandlungen. XXXIII. Bd.
- Halle a/S.* Bibliothek d. Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. XL. 4.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXI. Livr. 4.
- Königsberg.* Physikalisch-ökonomische Gesellschaft. — Schriften. XXVII. Jahrgang.
- Kopenhága.* L'Académie Royale. — a) Oversigt. 1886. 3. 1887. 1. — b) Vidensk. Selsk. Skr. 6-te Raekke IV. Bd. 3.
- London.* Angol kormány. — Challenger. Zoology. Vol. XVIII. 1. 2. & Plates. Vol. XIX.
- „ Royal Society. — Proceedings. Vol. XLII. Nr. 253.
- „ R. Asiatic Society. — Journal. New Ser. Vol. XIX. P. 2.
- „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 5.
- Madrid.* Real Academia de Ciencias Exactas, Fisicas y Naturales. — a) Revista. XXII. 2. 3. b) Memorias. T. XI.
- Mecklenburg-Schwerin.* Verein für mecklenb. Geschichte u. Alterthumskunde. — Jahrbücher. 51-er Jahrg.
- Montpellier.* Académie des Sciences et Lettres. — a) Mémoires de la Section des Sciences. T. VIII. 2—4. T. IX; — b) Mémoires de la Sect. de Médecine. T. IV. 6. T. VI. 1., — c) Mém. de la Sect. des Lettres. T. V. 4. T. VI. VII. 3.
- Montreal.* (Canada). Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. II. Nr. 6. (Két példány).
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1886 : 2.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte der math. physik. Classe. 1886. 3.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIII. May.
- New-York.* Americal Geographical Society. — Bulletin. 1886. Nr.

- Nürnberg.* Germanisches Museum. — a) Anzeiger. I. 3; b) Mittheilungen. I. 3.; c) Katalog d. in germ. Museum befind. Kartenspiele u. Spielkarten.
- Paris.* Francia kormány. — Recueil des Instructions données aux ambassadeurs et ministre de France. III. T.
- Róma.* Olasz kormány. — a) Annuario Statistico italiano. 1886; b) Statistica dell' Istruzione elementare per l' anno Scolastico 1883/4, c) Movimento degli infermi negli ospedali civili del Regno 1884; d) Statistica dell' Istruzione Secondaria e Superiore 1884/5; e) Statistica Giudiciaria penale per l'anno 1884; f) Stat. Giud. civile e commerciale per l'anno 1884.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 7.
- St. Pétersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. — a) Expedition der k. russ. geogr. Gesellsch. Beobachtungen der russ. Polarstation auf Nowaja Semlja. II. Th.; b) Beobachtungen d. russ. Polarstat. an der Lenamündung. II. Th. 1. Lief.
- Stockholm.* Kön. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. — Antiquarische Tidskrift för Sverige. IX. 1. 2. H. X. 1. 2. H.
- Toulouse.* Société Académique Franco-Hispano-Portugaise. — Bulletin. T. VI. Nr. 3. 4. T. VII. 1—6.

„Ornis“ szerkesztősége. Bécs. — Ornis. II. Jahrg. 4. H. III. J. 4. H.
 K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. 5. 6. Nr.
 Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1887. 4. 5.
 Museum Carolino-Augustinum. Salzburg. — Jahres Bericht. 1886.
 K. K. Archacologisches Museum. Spalato. — Bulletino. X. 4.

- Képviselőház. Budapest. — a) Napló. XVI. köt., b) Irományok. XXII. köt. c) Jegyzőkönyvek. 1884/7. 342—363. ülés.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Stat. Évkönyv. XV. évf. 9. füz., b) Magyarorsz. áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1886. 1. 2. füz., c) Statiszt. Közlemények. Magyarorsz. köz- és magán könyvtárai 1885-ben. II. rész.
- Országos kulturmérnöki hivatal. Budapest. — A talajjavítások terén 1886. évben tett intézkedésekről jelentés.
- Kárpátgyesület. Igló. — Évkönyv. XIV. évf.
- Dávid Ferencz-egylet. Kolozsvár. — Felolvasások. I. 3. füz.
- A szamosújvári gör. szertart. kath. püspökség. — Schematismus Cleri. 1886. (Két példány.)
- A székesfehérvári püspökség. — Schematismus Cleri. 1887.
- A „Magyar gyorsíró“ szerkesztősége. Budapest. — Magyar gyorsíró XVII. évf. 7/8 sz. b) A magyar gyorsírás kimerítő tankönyve; c) Kules a magyar gyorsírás kimerítő tankönyvéhez.

II. Magánosoktól.

Lühmann Ottó. Stralsund. — Sprache und Schrift. (Két péld.)

Wein János. Budapest. — Budapest főváros vízellátásáról.

Petrovsky Béla. B.-Csaba. — Közigazg. törvények és rendeletek kézikönyve. XIII. f.

Ormós Zsigmond. Temesvár. — Visszaemlékezések. I. Velencze.

Jankó Kálmán. ? ? Approbatæ Constitutiones Regni Transylvaniae. 1653.

Bobovsky Miklós. Varsó. — Codex diplom. Poloniae. T. IV.

Weihrauch Károly. Dorpat. — Zwanzigjährige Mittelwerthe aus den meteorologischen Beobachtungen für Dorpat.

Balogh Jenő. Budapest, Lipót-u. 48. sz. — a) A delictum collectivum. b) A sértett fél jogköre.

III. Nyomdákától.

Réthy L. és fia. Arad. — a) Micűlü Abecedariü; b) Regula i testamenat. c) Népfölkelők dalai.

Gör. kath. seminarium nyomd. Balázsfalva. — a) Istoria Biblica; b) Conciliulu Provincialu.

Alexi nyomd. Brassó. — a) Emlékirat Magyarország törvényhozó testületéhez b) Stupäritul; c) Geografia Ungariei; d) Kurort Előpatak. e) Storia Ungariei; f) Catalog; g) Istoria Argir.

Franklin-Társulat. Budapest. — a) Jeles írók iskolai tára. XXVII. XXVIII.; b) Schopenhauer és Wagner Richard; c) Közhasznú családi könyvtár. 29.; d) Magyar jogászegyleti Értekezések. XXXIII. XXXIV.; e) Igazságügyminiszteri rendeletek. 1885/6.; f) Egészség, folyóirat 1887. 1/2 füz.; g) Földtani Közlöny. XVII. 1/3. füz.; h) Természettajzi füzetek. X. köt. 4. füz.; i) Magyar történeti Életrajzok. III. évf. 3. füz.; k) Hadegészségügyi Közlemények. I.; l) A magyar büntető eljárás kézikönyve; m) Szerkesztéstan; n) Nemzeti nőnevelés. VIII. évf. 2. 3. 4. füz.; o) A magyarok története rövid előadásban; p) Analizis. I. köt.; q) A geometrikai alaktan elemei. II. rész; r) Újabb emlékbeszédek és tanulmányok; s) Das 1866-er Landsturm-Gesetz; t) Magyar Kereskedők Évkönyve 1887-re; u) Az 1886. évi népfölkelési törvény; v) Confirmatiói Káté; w) Német mondattan; x) Naplótüredék; y) Naplótüredékek. I.; z) A belgyógyászat tankönyve. 3. 4. füz.; aa) Zeitschrift für die gesammte Ornithologie. III. Jahrg. 4. H.; bb) Technische Aufsätze für Steindrucker; cc) Az osztrák-magyar bank igazgatása 1878—1885; dd) Művészi ipar. 1886. 12. 1887. 1. 2. sz.; ee) Turul. 1887. 1. sz.; ff) Gyümölcsészeti füzetek. 2. 3. 4.; gg) Magyar Salon. 1887. márcz., ápril; hh) Gyakorlati egészségtan.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — a) Slovenské Noviny. 1887. 54—71. Ű.; b) Postai rendeletek tára. 1887. 16—19. sz.; c) A magyar nyelv rendszere; d) A hit oltára; e) A m. k. igazságügyminisztérium rendeleteinek gyűjteménye. 1874. 1875. 1876.; f) Telegrafügyi Szemle. II. évf. 7. 8. füz.; g) Köz-ségi Közlöny. IX. évf. 15—19. füz.; h) Mlada Mlekaritza; i) Prijatel grešnika; k) Kutsanje Spaszitelja; l) Dole dobro doschao; m) Protes-

táns Népkönyvtár. I. évf. 4. sz.; *n*) Keresztyén Népbarát. II. évf. 4. 5. sz.;
o) Országos középiskolai tanáregyesületi Közlöny. XX. évf. 9. füz.; *p*) A
 villamos távirás Kézikönyve; *q*) Arcipastierska Reč; *r*) M. kir. posta-
 takarékpénztári Közlöny. 1887. 5. sz.; *s*) Távirászati Rendeletek Tára.
 1887. 4. sz.

Ziegler Károly. Komárom. — Komárom vármegye alispáni jelentése 1886. évről.
 Imreh Sándor. Maros-Vásárhely. — *a*) Emléklap; *b*) A dicső-szentmártoni olvasó
 és társaskör könyvjegyzéke; *c*) A marosvásárhelyi Collegium Olvasó
 egylete könyvjegyzéke.

Fischel Fülöp. Nagy-Kanizsa. — Egyszerű és kettős könyvvitel.

Krafft W. Nagy-Szeben. — *a*) Achzehnter Rechenschaftsbericht der „Translyvania“;
b) Rechenschaftsbericht der Hermannstädter Vorschussvereines; *c*) Al
 optsspredecelea raport de gestiune stb. V. anul.

Kirchner J. E. özv. Versecz. — Synagogen Ordnung.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

A M. T. Akadémia Értesítője. 1887. 1. 2. 3. sz.

Emlékbeszédék. IV. 5. sz.

Anjoukori Okmánytár. V. köt.

Dr. Munkácsi Bernát. Votják népköltészeti hagyományok.

Történettudományi Értekezések. XIII. 6. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. V. 6. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HUSZONNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hatodik ülése.

1887. június 6-án.

ZICHY ANTAL t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

139. Tély Iván lev. tag előadja „Jelentés új hellén munkákról” című értekezését. Kivonatban így:

A classica-philologia köréből figyelmet érdemel, több máson kívül, Therianos Dénes munkája: *Irodalmi vázlatok*. Ebben három értekezés van, czímök: Az ó-kori görögök párhuzamos fejlődéséről a politikában, és irodalomban; a hellenismusról; és Oekonomides János életéről. — A történetírásban kitűnik Gedeon Manuel a konstantinápolyi patriarchai akadémia évkönyveivel, Lampros Spyridon történelmi tanulmányaival, — Paparchigópulos a hellén nemzet történetével. — A földrajz és statisztika körül érdemeket szerzett magának Sakellarios az ő Atlaszához csatolt jegyzetekkel, melyekből látjuk, hogy Görögország vasúti vonalainak hossza már 629 kilométer, s hogy van 3164 vitorlás és 60 gőzhajója, 21 első rangú és 10 másodrangú torpillája. — A bölesészet körében említésre méltó Skaltzunis János munkája: *Vallás és tudomány*, melyben az uralkodó vallástalanságot a tudomány fegyverével támadja meg. — A jogtudomány terén nagyhirű munkát irt Mompherratos a házasság előtti ajándékról a római s byzanti jog szerint. — A nemzetgazdasági irodalmat gazdagította Sutzos a *Plutologia* (Gazdaságtan) című munkájával és Trikupis Charilaos miniszterelnök 1887-ik évi márczius 24-én tartott nagyhatású pénzügyi beszédének kiadásával. — A természettudományok körébe tartozik Phustános munkája az álomlátásról s Damvergisé az ételek és italok hamisításáról. — A sebeszetről Pavlos János irt kézikönyvet. — A szépirodalmi termékek között vannak beszélyek, drámák, költemények és népdalok. Ezek közül legérdekesebb az, melyet Politis adott ki *a holt fivéről*. Tartalma ez: Egy anyának van kilenez fia és Areto nevű leánya. Ezt nőül kéri egy idegen, gazdag kereskedő. De az anyja nem akarja külföldibe

adni, mert fiai katonák s nem hozhatnák haza a leányt, ha itthon öröm vagy bú támadna. Erre azt mondja Kostantas, a legifjabb fiú: „add oda, anyám, a leányt; mert ha öröm vagy bú ér, én haza hozom Aretót, akár élek, akár meghalok.“ Az anya rááll s Aretót elvitték külföldre. De rögtön táborba kellett szállaniok a fiúknak s az anyjok fölkiált bújában: „Hol vagy Kostantas, hogy hozzad el Aretót, kit külföldreadtunk nőül. Most utána sovárgok, hogy zárja be szememet.“ Kostantas fölkel a sírjából, haza megy, kivezeti a lovát, ráül, ellovagol, megáll Aretónak bezárt kapuja előtt, betöri s az udvarban van. „Hogyan jössz ide, Kostantas, ilyen időben?“ „Kelj föl, Areto; jőjj velem, mert anyánk sovárog utánad.“ „Mondd, öröm van-e a háznál, hogy aranyruhámat vegyem föl, vagy szomorúság, hogy gyászba öltözködjem?“ „Siesstink, Areto; így is szép vagy.“ Az úton madarak énekelének s emberi hangon mondták: „Ki látott ilyen csodát, hogy élők holtakkal sétáljanak?“ „Hallod, Kostantas, mit mondanak a madarak?“ „Hadd beszéljenek, hiszen csak madarak.“ „Azt hiszem Kostantas, hogy síri szagod van.“ „Az úton eső lepett meg s ruhám megázott, azért van síri szagom.“ — „Azt hiszem Kostantas, hogy tömjénzagod van.“ — „Az úton egy kápolnába mentem s megszáritám a ruhámat; innen van a tömjénzagom.“ — Megérkeznek az anyjok házához s Kostantas ott hagyta a kapunál Aretót. Ez hallja az anyját siránkozni: „Hol vagy Aretóm, hol vagy, hogy szememet bezárjad?“ „Itt — vagyok anyám, hogy láss és meggyógyulj.“ — „Isten hozott Aretó, kicsoda vezetett ide?“ „Kostantas hozott ide s leszállt a lováról.“ — „Nem volt az Kostantas, hanem más valaki; mert Kostantast negyven nappal ezelőtt megölték.“ — „Jól mondták tehát a madarak: milyen csoda az, hogy élők holtakkal sétálnak.“ — Anya és leány egymás karjaiba esnek s egy sohajtással kiadják lelküket.

Milton Elveszett paradicsomát fordította Kasdaglis, Dante *Divina commediáját* Musurus Törökországnak volt londoni követe. Göthe Faustjának pedig rövid idő alatt három fordítása jelent meg.

Görögországban hellén nyelven 62 hirlap és 29 folyóirat jelen meg. Görögországon kívül pedig 22 hirlap és kilenez folyóirat. A *Hesperos* címűben Gógos Gergely, archimandrita, a budapesti görög ajku község lelkésze, öt hosszú cikkben leírta Budapest multját és jelenét. Így tanusította a magyar nemzet iránt való ragaszkodását és szeretetét, melyért valóban köszönetünket megérdemli.

A *Jelenlésben* 96 munka van részint ismertetve, részint megemlítve.

Bírálatra adatik.

140. Putnoky Miklós, mint vendég, felolvassa: Az „Etymologicum Magnum Romaniae és az összehasonlító nyelvészet Romániában“ című értekezését. Kivonata ez:

E felolvasás egy nagyobb kritikai értekezés részleteit mutatta be, melyben a szerző a bukaresti akadémia kiadásában 1884-ben megindult „Etymologicum Magnum Romaniae“ nyelvtörténeti szótár eddigelé

megjelent füzeteknek ismertetését adja; és így az első, behatóbb hírlat e szótárról magyar nyelven fog megjelenni.

Felolvasó az újabb román irodalmi viszonyok vázlatos ismertetése után áttér a szótárra. E szótár kiadásának eszméje I. Károly román királyé, ki a 6 évre tervezett mű költségeinek fedezésére évenként 6000 leu-t ajánlott föl. Az akadémia a királyi óhaj teljesítésével az európai hírű P. Hasden Bogdánt bízta meg, kiben a nemzet e mű sikerére nézve kellő biztosítékot talál.

Ismerteti felolvasó a mű irányát, tartalmát, a szók tárgyalási menetét, nem különben az összehasonlító nyelvészetnek jelenét is Romániában, ennek képviselői Hasden, Cihac és Burla. Kritikailag világítja meg egyes szómagyarázatok tarthatatlanságát úgy Cihac *Dictionaire d'etymologie*-jében, mint Hasdennek nyelvtörténeti művében. Végezetül azt a benyomást érzékelteti, melyet reá az alapos és szigorú következetességgel keresztülvitt tárgyalás tett.

Van szerinte az *Etymologicum Magnum*nak egy Achilles sarka is, és ez a benne nagyon sűrű feldolgozást nyert *kéziratok*, oly kéziratoké, melyek a modern kritika tűzpróbáját még nem állották ki, és a melyek megjelenésöknek talán már első pillanatában elveszthetnék a priori kimondott hitelességüket, mint a felsorolt két példából világosan kitűnik.

De van a román irodalomnak Sphinx is, mely még Oedipusra vár, és ez az orthographia talánya; Oedipusra vár, mert a buk. akadémia által kiadott orth. rendszert még azok sem respectálják és használják, kik a nagy-gyűlésen annak elfogadása mellett szavaztak és így még továbbra is szabad lesz — Marienescu szerint — e szót *Románia* több mint hétféleképp írni, u. m. Romania, România, Romînia, Rumânia, Rumunia, Romaniea, România, Rumania stb.

Végül pedig azt mondja, hogy a Tud. Akadémia Magyarország ezredéves multjának emlékére legnemesebb módon úgy szerezne elévülhetetlen érdemeket, ha hasonló szentélyt emelne azonn. yelvnek, mely mindnyájunk ajkán oly édesen cseng.

Bírálatra adatik.

141. Az osztálytitkár felolvassa Turberki Kóczán Ferencz alapító levelét, a melyet az elnökség véleményadás, és a pályázati pontok formulázása végett tett át az osztályhoz. Kóczán Ferencz 12,000 frtnyi alapítványt tesz papíráradékban oly czélból, hogy annak évi ötös kamatján 600 o. é. forinton 100 db. cs. kir. arany vétetvén, az Kóczán-díj czím alatt a magyar történelemből merített, s a zárt pályázaton legjobb színműnek adassék ki, 1888. évben kezdve, ha lehet, minden év december 3-ik napján, mint az alapító nevenapján.

Zichy Antal t. t. elnöklése alatt Gyulai Pál r. és Heinrich Gusztáv l. tagokból álló bizottság választatik véleményadás s a pályázati pontok formulázása végett.

HUSZONÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály hatodik ülése.

1887. június 13-án.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

143. Kövály László I. tag székfoglalóját: *Történetünk eszmemenete és nyug-pontjai* czímmel felolvassa Csontosy János I. t.

Szokott módon sajtó alá adatik.

144. Weszelovszky Károly, mint vendég: *Magyarország népességének idő előtt való elhalálózása, s mikép lehet e bajon segíteni?* czimű értekezését felolvassa Kőrösi József.

Tudomásúl vétetik.

HUSZONHATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hatodik ülése.

1887. június 20-án.

SZILY KÁLMÁN r. t. helyetteselnök elnöklése alatt.

146. Osztálytitkár jelenti, hogy dr. Than Károly osztályelnök elutazván, az elnöki széket a jelenlevő legrégibb r. tag, Szily Kálmán foglalja el.

147. Fodor József r. t. felolvassa ily czimű értekezését: *A vér hatása a lépfene-bacillusokra.*

148. Szabó József r. t. *Az egyetemi ásványtani intézet euklasz-kristályról* értekezik.

149. Regézi Nagy Imre egyetemi rk. tanár részéről, az egyetemi élettani intézetből három dolgozatot mutat be Jendrassik Jenő r. t., nevezetesen: a) Egy újabb eljárás az óramérőt mutató factor készítésére a bevezető Du Bois-féle szín-készüléken. b) Az ingerület kiindulási helyének megállapítása az izomban bevezetett áramokkal való ingerléskor. c) Az ingerület látszólagos lappangási időszaka az izom közvetetlen ingerlésekor.

150. Dietz Sándor egyetemi tanársegéd részéről: *A növények talajt-álló irányának okairól* cz. munkát ismerteti Jurányi Lajos r. t.

151. Antal Géza egyetemi tanár részéről: *Egy új electrourethroskopot* mutat be Hőgyes Endre I. t.

152. Lengyel Béla I. t. három savanyúvíz-elemzést tárgyaló értekezést mutat be, és pedig:

a) Molnár Nándor budapesti gyógyszerész részéről: *A szántói savanyúvíz újabb vegyelemzése.*

b) Solymosi Lajos székelyudvarhelyi főreáliskolai tanár részéről: *A szepesi forrás kémiai elemzése.*

c) Hankó Vilmos részéről: *A bodoki hideg, savanyú, ásványvizsek elemzése.*

153. Kövesligethy Radó részéről: *Lockyer spectrálmódszerének elmélete és a spectrál-vonalak rokonsága* czímen bemutatja b. Eötvös Lőrind r. t.

154. König Gyula I. t. az Értesítő számára bejelenti Dameczky Mihálynak: *A felsőbb fokú congruentiák elméletéhez* cz. értekezését.

HUSZONHETEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. június 27.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt,

156. Bemutattatnak az utolsó nagygyűlésen megválasztott tagok, u. m. Schwarcz Gyula r. és dr. Peez Vilmos, dr. Medeczky Frigyes és Inkey Béla l. tt. levelei, melyekben megköszönik taggá választatásukat és az Alapszabályok 20. §-ának eleget tenni ígérkeznek.

Tudomásúl vétetik.

157. Bemutattatnak Bodio Lajos és Zakrzewski Vince, az utolsó nagygyűlésen megválasztott külső tagok levelei, melyekben megválasztatásukért köszönetet mondanak.

Tudomásúl vétetik.

158. A h. főtítkár felhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy a szünet alatt, szept. 7-én, Brassai Sámuel t. és Kaeskovics Lajos l. tt. akadémiai taggá választatásuk ötvenedik évfordulóját ünneplik.

Az Akadémia elnöke felkérte, hogy Brassai Sámuel t. és Kaeskovics Lajos l. tagoknak ez ürvendetes ünnepély alkalmából az Akadémia szerencsekívánatait tolmácsolja.

159. A h. főtítkár jelenti, hogy a közelebről elhunyt b. Bézsán János végrendeletében 100 db. aranyat hagyott az Akadémiának.

Tudomásúl vétetik.

160. Olvastatik Keleti Gusztáv l. t. jelentése florenzei küldetéséről, melyben végül azt indítványozza, hogy Florenz városának az Akadémia küldötteivel szemben tanúsított figyelme- és vendégszeretetéért néhány elismerő sorban köszönet fejeztessék ki.

A jelentés így szól:

Olaszországot az utóbbi években súlyos csapások érték. Két éven át gyilkos járvány fogyasztotta népességét. Legkisebb tengerparti vidékeit pedig a földrengés pusztította. Az idegenek forgalma, mely évenként, különösen tavasszal és ősszel, fölötté élénk szokott lenni, huzamos ideig teljesen szünetelt, s ez által igen érezhetőleg megapadtak a lakosság kereset forrásai; míg egy, végsikerében igen kétép gyarmatosítási kísérlet, újabb áldozatokat rótt a nemzetre s az ország belnyugalmit is fölvakarta.

Nem lehetett ugyan hallani oly bizottságok alakításáról, melyek a nemzeti közvagyonosodás szempontjából, például az idegenek forgalmának emelése módjáról tanácskoztak és határoztak volna.

Olaszország e részben más országoknál sokkal szerencsésebb helyzetben van. Kiváltságos földrajzi fekvése és klímája, a fényes multjából fenmaradt műemlékek és műkincsek mesés gazdagsága annyi előnyben részesítik, hogy bőven válogathat az eszközökben, melyek a nemzeti jóllétén ejtett csorbát helyreüthetik.

S e részben az ország kormányának tapintatos eszélyét az előre ki nem számítható esélyek is támogatták. Csak nemzetközi terjedelmet, fényt és csáberőt

kelle kölesünözni a fölmerült alkalmaknak, melyek úgy a közérzület föllendítésére, mint a keresetforrások kibővítésére ez évben mintegy önként kínálkoztak.

Talán ilyen eszmélánczolat fonalán történt, hogy az olaszországi nagyobb városokban négy évenként váltakozva rendezett olasz nemzeti műkiállítás ezúttal oly rendkívül fényes ünnepélyek kíséretében nyílt meg Velenczében. S talán ugyanily, bár nem híresztelt, indító okokra vezethető vissza ama még fényesebb ünnepélyek szakadatlan sora, melyek a mult hónap folyamán Florenczet valóságos kis világvárossá tették, az ősi hírű dom új homlokzatának leleplezése és nemzeti nagy szobrászuk: Donatello születésének ötszázados fordulója alkalmából. Az olaszok méltán büszkéek lehetnek e kettős örömmünnepökre, mely egyrészt a nemzetek tudatában föleleveníti Italia régi mivelődéstörténelmi vívmányai és érdemei emlékrét, másrészt biztató tanúságot tesz arról, hogy az olasz művészeti szellem még ki nem aludt, s kiváló alkalom adtán ma is képes nagy műveket teremteni. De a mi más körülmények között talán családiasabb színezetű, nemzeti határok körében folyt volna le, az ünnepélyek egész lánczolata most valóban nagyszerű internationalis jelleget öltött. A vendégszerető florencziek meghívták volt körükbe a félvilágot, s bár maga a város egy nagy múzeumot képez, ünnepélyeik programjába foglaltak mindent, a mi nemcsak a látványosságok után kapkodó turisták, de a dolgok mélyebb tartalma iránt érdeklődő szűkebb közönségre, több irányban a szakférfiakra is, vonzóerőt gyakorol. Volt tűzijáték és kivilágítás, lóverseny, ezéllövészet, lovagjáték és regatta, díszelőadások a színházakban, történeti jelmezekben rendezett körmenetek és estélyek, de azonfelül hangversenyek, alkalmi felolvasások és kiállítások, művészi kirándulások és szakcongressusok is, mely utóbbiak azonban a napok főérdekével csak laza kapcsolatban állottak. Mindezen ünnepélyekben fáradhatatlanul részt vett az uralkodó pár, körülvéve a kormány s a főnemesség tagjaitól, a hadsereg főtisztjei, a diplomatai s a vendégül meghívott külföldi intézetek és szaktestületek képviselőitől. Az idesereglett idegenek száma igen nagy volt. Vidékről az érdeklődő népségnek oly nagy tömege özönlött az ünnepelő városba, a minőt az rég látott falai között.

Kiküldött tagtársam s én kötelességünknek ismertük részt venni különösen azon ünnepélyeken, melyekre a meghívó szólott, s hálával kell megemlékeznünk ama kitüntető szívélyes fogadtatásról és előzékenységről, melylyel e díszes társulat képviselőiben a rendezők részéről minden alkalommal találkozni szerencsések voltunk; bár e hálánknak személyesen kifejezést adni nem volt módunk, épen a T. Akadémiához intézett meghívó aláírója: Torrigiani Piero herczeg, Florencz nagyérdemű Sindaco-ja irányában, ki a főbb ünnepélyek napjai alatt helyettesével együtt beteg lévén, az idegenek közül senkit sem fogadhatott. Jelen voltunk tehát Donatello mellszobra felavatásánál a székesegyház terén s a Donatello művei gyűjteményes művei kiállításának megnyitásán a Museo nazionale épületében. S részt vettünk másnap, május hó 12-én, a főtemplom új homlokzata leleplezési ünnepélyén, a főbejárással szemben levő Battisterio oldalához támaszkodó díszes emelvényen, a melyen a királyi pár, az ország főméltóságai s a külföldi képviselők, mint a város vendégei foglaltak helyet.

Nem merem a T. Akadémiát e meglhatóan szép és szingazdag ünnepély egyes mozzanatainak leírásával fárasztani, melyről a lapok is, a mult hetekben, mint vezetés nap eseményről bővebb tudósításokat közöltek. S még kevésbbé tekinthetem mai feladatomnak a Maria del Fiore nevű dom, mint közel 600 esz-

tendős építészeti műemlék méltó befejezését képező új homlokzat részletező leírását megkísérteni. A valóságot ez úgy sem közelíthetné meg; az arányok nagyszerűségéről, a terménysőség építészeti tagolásáról, a nemes anyag (fehér és fekete márvány) impozans hatásáról, a szobrászati díszítés pazarfényű gazdagságáról, a három kapu fölé alkalmazott moderna mozaik képek jelességéről a leggondosabb elbeszélés sem adhatna fogalmat. Az óriási lepel lassú aliereszkedése közben fokozódó örömet érzett s kitörő acclamatióval kifejezést is adott megelégedésének a sok ezernyi tömeg, mely e ritka látványnak szemlélője volt. Mindenki jelen-tősnek, szépnek, meglepően sikerültnek találta a nagyszabású feladat illetően stilszerű megoldását; mindenkiünk részt vett a lelkesült olaszok örömeiben, és szívéből szerencsét kívánt a nemzetnek, mely századokon át a miveltség magaslatain haladva, ma is győzi áldozatkészséggel és művészeti erővel azt, hogy a multból átörökölt gyönyörű műemlékeit nemcsak főtartsa, de a esonkán maradtakat a renaissance-kor merész vállalkozási szellemében be is tetőzze.

Ohajtottam volna a T. Akadémiának legalább hű ábrában mutatni be a styl-szerű restaurálás tekintetében mindenesetre emlékezetes művet, mely első sorban *De Fabrisnak*, a négy éve elhunyt tervezőnek, *Del Maronak*, a vezérépítésznek, *Barabinnak*, a lünetteképek szerzőjének, s kivülé még számos élő olaszországi jeles művésznek, kik a mű létesítésében közreműködtek, becsületére válik. De a számtalan grafikai reproductió között, melyek ez idő szerint ott közkézen forognak, az eredetinek benyomását híven tükröző, hogy ne mondjam, műbecsi ábrázolatot nem találtam. Hyennek hiányában bátor vagyok átadni a legelőkelőbb olasz illusz-trált hetilapnak díszkiadásu két számát, mely a florencezi ünnepélyek alkalmából jelent meg, s ez ünnepék főtárgyáról, különösen a régi egyház új homlokzatáról és Donatello műveiről írásban és képekben behatólag megemlékezik; azonfelül Augusto Conti a florencezi tudós tanárnak ugyanez alkalmából kiadott kis mono-grafiáját, melyben a homlokzat művészeti alkatrészeiről s azok készítőiről hivatalos forrásból merített adatokat és felvilágosításokat közöl olyanak számára, kik e mű iránt közelebbről érdeklődnek.

Csak melleleg akarnám még érinteni, hogy a florencezi ünnepnapok programjában az északon szokásos bankettek vagy oly társas összejövetelek, melyeken a külföldi vendégek a belföldi intézőkkel testületileg érintkezhettek volna, teljesen hiányoztak, s így a külföld képviselőinek nem igen nyílt alkalmuk arra, hogy akár az ünnepélyek mivelődéstörténelmi jelentőségének méltatásához saját szak-beli enunciatióikkal hozzájáruljanak, akár arra, hogy küldőik nevében Olaszország iránt s a nemzet nemes főrekrvéseivel rokonszenvező testvéries érzületeknek coram publico tolmácsai lehessenek.

A jelentés tudomásúl vétetvén, az indítvány elfogadtatik.

161. Olvstatik az I. osztály előterjesztése a Kóczán Ferencz alapítványa ügyében.

„Kóczán Ferencz 1887. június 6-án kelt alapító levelében 12,000 frt alapít-ványt tesz papíráradékban, melynek 5% kamatján 100 db. cs. és k. arany vásár-landó, s ez összeg évenként, pályázat útján, a viszonylag legjobbnak talált magyar történelmi színműnek kiadandó minden év december 3-án, az alapító nevenapján. Ugyancsak június 8-án kelt pótalapítvány-levelében ismét 2000 frt alapítványt tesz, szintén papíráradékban, melynek évi kamatja 100 frt, a bírálók díjazására fordítandó.

Alapítványát a következő föltételekhez köti:

1. Az alapítványi összeget az Akadémia kezelje.
2. Az Akadémia hirdessen évenként, magyar történeti színművekre, pályázatot, még pedig oly módon, hogy az egész magyar történelem, a nemzet bölcsőjétől kezdve alkalmaztassék színe s így húzódjék az végig lassan, a századokon át, még pedig először Magyarország, aztán Erdély történelme.
3. Csupán a magyar történetből vett színművek pályázhatnak. Ezek lehetnek szomorú- vagy vígjátékok; felüllehetik a magyar regé- és mondavilágot is, átesaphatnak szükség szerint a magyaroknak más országokban viselt dolgaira is.
4. A jutalom minden évben okvetetlen kiadandó a viszonylag legjobb színműnek. Súly fektetendő arra, hogy a műnek színpadi hatása legyen.
5. Ha csak egyetlen pályamű érkezik, a jutalom annak is kiadandó. Ha egyetlen pályamű sem érkeznék, a ki nem adhatott jutalom a jövő évihez csatolandó, mindaddig, míg pályaművek érkeznek.
6. Ha évtizedek hosszú során kimerítették a magyar történelem, akkor tökéssítsenek az alapítvány kamatai s *Magyar és- Erdélyországi Történelmi Színműtár* cím alatt adassanak ki a pályanyertes színművek. A szerzők díj nélkül tartoznak átadni színműveiket e gyűjtemény számára.
7. E gyűjtemény kiadása után kezdődjenek ismét az évenkénti pályázatok, s az Akadémia az e gyűjteményből kimaradt fontosabb mozzanatokra hívja fel a pályázók figyelmét.
8. Ez alapítvány tökéjét és kamatait az Akadémia nem fordíthatja másra, mint a kitűzött célra; ellenkező esetben az alapító és örökösei visszavonhatják az alapítványt.

A bizottság érintkezésbe tévén magát az alapítóval, kifejezte abbéli óhaját, hogy három drámai pályázat levén az Akadémiában, talán helyesebb lenne, oly költői műfajra tűzni ki pályázatot (p. o. regényre), melyre még senki sem tett alapítványt. Azt is fölemlítette, hogy ha már az alapító ragaszkodik a drámai pályázathoz, általában csak magyar történeti színművekre kellene jutalmat kitűzni, a korszakok kijelölése nélkül, s a jutalmat a viszonylag legjobb műnek csak úgy adni ki, ha az legalább irodalmi színvonalon áll. Minthogy az alapító e föltételeihez szigorúan ragaszkodott, a bizottság nem kívánta erőltetni a dolgot, annyi-
val inkább, mert más pontok módosítására előzőkeny beleegyezést tapasztalt. E pontok a következők:

1. Magyar- és Erdélyország története egynek vétetik.
2. A korszakok kijelölése bizonyos chronologiai rendben fog ugyan következni, de nem részletezve s nem az uralkodók szerint, hanem bizonyos nagyobb eseményekhez kötött korszakok fognak kijelöltetni.
3. A történelmi háttérű színművek is történelmi színműveknek tekintetnek.
4. Ha a korszakok kezdettől fogva egész 1848-ig kimerítettnek, az Akadémiának szabadságában áll, korszakok kijelölése nélkül is, általában csak magyar történelmi színművekre tűzni ki a díjat.

5. A tervezett színműtárba csak oly pályanyertes művek vétetnek föl, a melyek legalább irodalmi színvonalon állanak, — a többiek mellőztetnek.

A bizottság az alapítvány elfogadását ajánlván, az egész pályázat föltételeit az Ügyrendbe iktatás végett a következőkben formulázza:

1. Kóczán Ferencz 1887. június 6-án kelt alapító levelében 12,000 forintot

alapított oly czélból, hogy kamatjából 100 db. arany adassék évenként, a pályatársai között legjobb magyar történeti színmű szerzőjének; és 2000 forintot, melynek évi 100 frt kamatjából e pályázat bírálói díjaztassanak.

2. Az Akadémia évenként a pályázó színművek tárgykörét akkép jelöli ki, hogy e körök kisebb korszakokban, az ősmondákon kezdve, az egész magyar történelmet felöleljék 1848-ig. Csak akkor áll szabadságában az Akadémiának, korszak kijelölése nélkül is, általában magyar történeti színművekre tűzni ki a jutalmat, ha a korszakok chronologiai rendben egyszer már kitűzettek.

3. A színművek lehetnek tragédiák, vígjátékok és középfajú drámák; a mondai alapon írt színművek ép úgy nincsenek kizárva a pályázatból, mint a csak történeti háttérűek. Súly fektetendő a színszerűségre, a verses forma előnyeiül tekintetik a műnek, hasonló, vagy közel hasonló társak fölött.

4. A jutalom a viszonylag legjobb műnek is mindig kiadatik, még pedig megosztatlanul. Ha egyetlen pályamű sem érkezik, a ki nem adott jutalom a következő ővihez csatoltatik.

5. Ha valamelyik évben a jutalom, sikerültebb pályaművek nem létében, oly színműnek adatnék ki, mely a bírálók véleménye szerint nem áll irodalmi színvonalon, ugyan e tárgykör mindaddig újra kitűzendő, míg a jutalmat oly színmű nem nyeri, mely megüti az irodalom színvonalát.

6. Ha már négy-öt oly színmű jutalmaztatott, melyek legalább az irodalom színvonalán állanak: *Magyar Történeti Színműtár a Kőczán-alapítványból* cím alatt egy gyűjtemény indítandó meg (I. II. III. stb. kötet megjelölésével a czímlapon), melyben az így jutalmat nyert színművek kiadandók. A szerzőnek jutalmat nyert színműve tulajdona marad, s így ki is adhatja bármikor, azonban e gyűjtemény számára díj nélkül tartozik átengedni. A gyűjtemény kiadhatása végett, a körülmények szerint, egy vagy két évre a pályázat felfüggesztetik, s a ki nem adott jutalomból s bírálói díjból fedeztetnek a kiadások költségei. A netalán fennmaradt összeg, valamint a kiadásból netalán befolyó jövedelem részint az aranyak vásárlásánál előforduló árfolyami különbözetek fedezésére, részint pedig a bírálók-nak szánt összeg pótlására fordítandók.

7. A Kőczán-jutalomért versenyző pályamunkák beadásának állandó határnapja május 31-ke, a jutalom kiadásáé pedig az erre következő december 3-ka, az alapító nevenapja.

8. A pályaművek megbírálásában az osztály által választandó három akadémiai tag jár el. Ezek közös értekezleten határozzák el, melyik mű nyerje el a jutalmat, melyik dicsértessék meg. Ezután választanak magok közül oly előadót, a ki a többség nézetét pártolja, s a ki saját felelőssége alatt értekezik az egész pályázatról, és ennek, a közmegállapodás szerint, alaposan megokolva adja elő eredményét. Ha a jutalom oly műnek adatik ki, mely nem áll irodalmi színvonalon, e körülmény a jelentésben megemlíthető, minthogy az ily színművek a kiadandó Színműtárba föl nem vétetnek.

9. A bírálók az Akadémia által újabban elfogadott mód szerint díjaztatnak, az e czélra letett 2000 frt alapítvány kamataiból, s részben a Színműtár esetleges jövedelméből.

Midőn a bizottság e pontok elfogadását ajánlja, egyszersmind fölemlíti azt is, hogy a Kőczán-alapítvány következtében a Péczely-pályadíj, melyre csak tisztán a magyar történelemből vett színművek pályázhatnak, fölöslegessé vált, s a

Péczely-alapítvány értelmében más, szellemileg rokon célra is fordítható, mire nézve a szünet után indítvány teendő.

A bizottság véleménye elfogadtatik s az összes ülés elé terjesztendő; a Péczely-pályadíjra nézve pedig a szünet után indítvány fog tétetni.

Az I. osztály fölterjesztése minden pontjában elfogadtatván, a határozat Kóczán Ferencz úrral közlendő, végleges beleegyezés végett, s egyszersmind hozzá köszönő levél intézendő.

162. Olvastatik a m. k. vallás- és közoktatási miniszter leirata, a melyben az Akadémia értesítetik, hogy Gruber Lajos egyetemi magántanár és a meteorologiai központi intézet observatora, ez intézetnek igazgatójává kineveztetett, s neki egyszersmind a nyilvános rendkívüli egyetemi tanári cím adományoztatott, megbízatást nyerve a meteorologia és geophysika előadására.

Tudomásul vétetik.

163. Olvastatik a II. osztály fölterjesztése f. évi május 6-án tartott értekezleti üléséből, mely szerint Soltész Árpád IV. évi bölcsészethallgató ajánlatik, hogy a bécsi Institut für Österreichische Geschichtsforschung-ba két évre tanulmánycélra kiküldessék.

A vallás- és közoktatási minisztérium fölkéretik Soltész Árpád kiküldésére és segélyezésére.

164. Olvastatik Sárközy Titusz levele, melyben Kazinczy Ferencznek Sárközy Istvánhoz írt leveleit, szám szerint 38 darabot, az Akadémia kéziratárának ajándékozza.

Örvendetes tudomásul vétetvén, az ajándékozóhoz köszönő-levél intézendő.

165. Bemutattatik Vitkovics Gábor k. tagnak *A magyar királyi nuszádósokról* szerb nyelven írt és szerző által az Akadémiához beküldött munkája.

Köszönettel vétetvén, a könyvtárban elhelyeztetik.

166. Bemutattnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, esere- és köteles nyomtatványok s az Akadémia kiadásában megjelent művek, ily rendben:

I. Testületektől:

<i>Baltimore.</i>	(Historical and Political Studies) Johns Hopkins University. — a) American Journal of Philology. Vol. VIII. 1.; b) Amer. Chemical Journal. Vol. IX. Nr. 2.; c) Histor. and Political Studies. Fifth. Ser. V/VI.; d) Amer. Journ. of Mathematics. IX. 3.
<i>Berlin.</i>	Kön. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte 1887.*I.—XVII.; b) Inscriptiones Urbis Romae latinae. Vol. VI. Pars. 3.
" "	Gesellschaft für Erdkunde. — a) Zeitschrift. XXII. Bd. 2. H., b) Verhandlungen. XIV. Bd. Nr. 4.
<i>Breslau.</i>	Verein für Geschichte u. Alterthum Schlesiens. — a) Zeit- schrift.; Bd. XXI. b) Codex diplomaticus Silesiae. Bd. XII.
<i>Christiania.</i>	Videnskabs—Selskabet. — a) Skrifter. 1882. 1883. 1884.; b) Gols Gamle Stavkirke og Høvestuen; c) Lakis Kratere og lavastromme; d) Viridarium Norvegicum. I. Bind.; e) Antinoos.; f) Joh. Lauremberg.

- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Iris“. Sitzungsberichte u. Abhandlungen. 1886.: Juli--December.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Nieuwe Naamlijst van nederlandsche schildleugelige Insecten.
- Kairó.* Institut Égyptien. — Bulletin. XII. Série. Nr. 7.
- Kopenhága.* Société R. des Antiquaires du Nord. — Aarboger. 1887. II. B. 1. II.
- London.* Royal Society. — Proceedings. Vol. XLII. Nr. 254.
- „ „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 6.
- Madrid.* Real Academia de Ciencias. — a) Revista. T. XXII. 2., 3. b) Memorias. T. XI.
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1887. Nr. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXIII. June. 1887.
- New-York.* American Geographical Society. Bulletin. 1886. Nr. 4., 5.
- „ „ American Museum of Natural History. — Annual Report. 1886/7.
- Roma.* R. Accademia di Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 8. 9.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. — a) Proceedings. Vol. XXIII.; b) List of surviving members.
- St.-Petersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Bulletin. T. XXXI. Nr. 4. (Két. péld.)
- Tokyo.* Imperial University of Japan. — Journal of the College of Science. Vol. I. P. 2.
- Washington.* Északamerikai kormány. — Report of the Unit. Staates Commission of fish and fisheries. Part. XI. (1883.)

- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1887. 9—14.
- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. II. No. 2.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. Nr. 7. 8.
- K. k. Kriegs-Archiv. Bécs. — Mittheilungen. Neue Folge. I. Bd.
- Museum Francisco-Carolinum Linz. — Fünfundvierzigster Bericht. (1887.)
- Verein böhmischer Philologen. Prága. — Listy filologické a paedagogické. R. I.^{1/4}. II.^{1/4}. III.^{1/4}. IV.^{1/4}. V.^{1/4}. VI.^{1/4}. VII.^{1/4}. VIII.^{1/4}. IX.^{1/4}. X.^{1/6}. XI.^{1/6}. XII.^{1/6}.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 3.

- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. — a) Sbíerka kraj. zákonov. 1887. I. Sv.; b) Az 1887. törvények gyűjteménye. II. füz.
- Orsz. statisztikai hivatal. Budapest. a) Magyarország árúforgalma stb. VI. évf. jul.—deczemb.; b) Magyarország árúforgalma, 1887. 1. füz.; c) Stat. Évkönyv. XV. évf. 6. füz.
- M. kir. földtani intézet. Budapest. — a) Földtani Közlöny. XVII. ^{1/3}. füz.; b) Évi jelentés 1886-ról.

- Délmagyarországi természettudományi társulat. Temesvár. — Természettudományi füzetek. X.^{3/4}. füz.
- Békés vármegyei rég. és művelődéstört. társ. — Évkönyv. 1885/6.
- Az ág. hitv. evang. Lyceum 1886/7-i Értesítője. Pozsony.
- XV-ter Jahresbericht der Gewerbeschule. Nagy-Szeben.
- M. kir. áll. felsőbb leányiskola Értesítője. 1886/7. Budapest.
- Ág. hitv. ev. gymnasium Értesítője. 1886/7. Miskolc.
- VII. Értesítő a szegedi apáczá-iskolákról. Szeged.

II. Magánosoktól.

- Lukács Ödön.* Nyíregyháza. — Nyíregyháza szabad, kiváltságolt város története. II. köt.
- Dr. Ortvay Tivadar.* Pozsony. — Vergleichende Untersuchungen über den Ursprung der ungarländischen u. nordeuropäischen prähistorischen Steinwerkzeuge.
- Iványi István.* Szabadka. — Az új Bodrog vármegye.
- Dr. Chyzer Kornél.* S.-A.-Újhely. — Megemlékezés a vándorgyűlés elhunytjairól.
- Dr. Czjrnianszky Emil.* Krakó. — Ein Beitrag zur chemisch-physikalischen Theorie.
- Borovszky Károly.* Budapest. — Nehány adat a mezőgazdaság jelene és jövőjéhez. (Két példány.)
- Balogh Ágost.* F. Kocskócz. — Atlas géographique et iconographique du cours complet d'écriture sainte.
- Récsey Viktor.* Sopron. — Vámbéry Armin.
- Monumenta Vaticana Hungariae* kiadói Bizottságától. Budapest. — Ratio Collectorum pontificorum in Hungaria.
- Budavár visszafoglalása 200 éves emlékének ünnepelésére rendezett történelmi kiállítás bizottsága.* Budapest. — Buda és Pest visszavívása 1686-ban.
- Rósa Lajos.* Budapest. — Choix de discours de reception a l'académie françoise. T. I. II.
- Angelos Kappotos.* Tripolis. — Prolegomena eis tén philosophian tés Istorias.
- Vitkovics Gábor.* Belgrád. — Prozlost, usztanova i Spomeniensi ugerszkieh krajlevich sajkasa od 1000—1872.
- Zichen Gyula.* Ephemerides Tulliana rerum inde a XVII. M. martii 49. A. Chr. usque ad IX. M. Augusti. 48. A. Chr. gestarum.
- Keleti Gyula.* Budapest. — a) Illustrazione delle Sculture e dei mosaici sulla facciata del duomo di Firenze; b) Illustratione italiana. An. XIV. Nr. 19 : a) b).

III. Nyomdaktól:

- Gyulai István nyomdája. Arad. — A Kölcsei-egyesület évkönyve. IV. évf.
- Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — Micula Abecedariu.
- Alexi nyomdája. Brassó. — a) Abecedar; b) Biblioteca Copilor. Nr. 21. 22.
- Krammer nyomdája Brassó. — A brassói német cipész-társulat alapszabályai.
- Athenaeum részvénytársaság nyomdája. Budapest. — a) A kath. legényegylet magyar földön; b) Házi könyvtár. LIII. LIV. LV.; c) A magyar hirlap-irodalom története. 1780—1867-ig; d) Földrajz a fővárosi elemi népiskolák IV. osztálya számára; e) Jegyzetek a mágnesség és elektromos-

ságról; *f*) Obrázovy Prorodopis; *g*) Jókai Mór beszéde választóihoz; *h*) Visi Imre két beszéde; *i*) Wahrmann Mór beszéde választóihoz; *k*) Elemi katekizmus; *l*) Ünnepi beszédek; *m*) A halottkémi szolgálat kézikönyve; *n*) A becsületszó; *o*) Az ember tragédiája; *p*) Magyar mondavilág; *r*) Titi Livii ab Urbe Condita liber XXI et XXII.; *s*) Latin olvasó és gyakorló könyv; *t*) Latin nyelvtan és szótár; *u*) Latin olvasó könyv. (Bartal Antal); *v*) Katholikus Szemle; *x*) Évi jelentés az 1886—87-ik körévről. (Írók és művészek társasága); *y*) A budapesti telefonhálózat előfizetőinek névsora; *aa*) Szótár a Bartal-Malmosi-féle latin olvasókönyvhöz; *bb*) Latin gyakorlókönyv; *cc*) Egyetemes földrajz; *dd*) Magyar tanügy. Új folyam. IV. 9—10. füz.; *ee*) Vegytan; *ff*) Jelentés a Szt.-István-társulat könyvkiadásairól; *gg*) A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló törvény I. köt.; *hh*) Jézus föltámadásának valószínűsége; *ii*) Büntető eljárás; *kk*) Van-e már magyar Kempisiünk? *ll*) A Mózesi törvények észszerű megokolásának története; *mm*) Nemzetgazdasági Szemle. IX. évf. 2—6. füz.; *nn*) Magyar-Zsidó Szemle. IV. 4—6. sz.; *oo*) Könyvtári emlékek; *pp*) Néhány észrevétel; *qq*) Kertészeti lapok. II. évf. 4—6. sz.; *rr*) Szénássy Sándor latin nyelvtana; *ss*) Történelmi Tár. 1887. 2. füz.; *tt*) Századok. XXI. foly. 3—6. füz.; *uu*) Magyar statisztikai évkönyv. XV. évf. 6. 9. füz. magyar szöveg és címlap hozzá; *vv*) Ugyanaz magyar-német szöveggel; *xx*) Hivatalos statisztikai közlemények 1885. Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben. II. rész; *yy*) A Szamos balparti és Kraszna szabályozó-társulat alapszabály-tervezete; *z*) Jegyzőkönyv a magyar országos központi takarékpénztár részvényeseinek XV-ik rendes közgyűléséről; *β*) Ugyanaz németül; *γ*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. VI. évf. 1886. júl.—decz.; *δ*) Magyarország áruforgalma Ausztria és más országokkal. 1886. 12. füz.; *ε*) Az osztrák-magyar Lloyd gőzhajózási társaság 61. közgyűlése; *ζ*) 4 péld. választási dal.

M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. *a*) Fürdői emlékek; *b*) Dr. Reich Miklós svéd torna-intézetéből; *c*) A közgazdaság alapfogalmai; *d*) A budapesti magyar tudomány-egyetem Almanachja 1886/7.; *e*) Néptanítók Lapja. XX. évf. 31—51.; *f*) Herkules. IV. évf. 15—25. sz.; *g*) A m. kir. technológiai iparmúzeum tárgymutatója. 1887. 2. füz.; *h*) Tornakártyák; *i*) Utasítás a népnevelési tanfelügyelők számára; *k*) A genfi Conventió; *l*) Lehrplan der ungarischen Gymnasien; *m*) XXX. Gesetzartikel v. Jahre 1883.; *n*) Instruction für die Abhaltung der Maturitätsprüfungen; *o*) Acta Reg. Scient. Universitatis Ung. — Anni 1886/7. Fasc. II.; *p*) Instruction für die königl. Oberstudiendirectoren.

Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a*) Slovenské Noviny. 1887. 4. sz.; *b*) Telegráfügyi Szemle. II. évf. 9. 10. füz.; *c*) Keresztyén Népbarát II. évf. 6. sz.; *d*) Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny. XX. 10. füz.; *e*) M. kir. Postatakarékpénztári Közlöny. 1887. 6. sz.; *f*) M. kir. távirászati rendeletek tára. 1887. 5. sz.; *g*) Postai rendeletek tára. 1887. 20—23.; *h*) Községi Közlöny. IX. 20—23. sz.; *h*) Észak csillaga; *i*) Énekes könyv; *j*) Beszélyek és apróságok; *k*) Távirászati közlemények; *l*) Névsora a budai ev. ref. egyháztagnak. 1887.; *m*) Protestáns könyv-

tár. I. 5. sz.; *n*) A budapesti protestáns orsz. árvaegylet választmányának jelentése 1886-ról; *o*) Ugyanaz németül; *p*) A magyar postaszemélyzet segélyező és nyugdíj-egyesülete; *q*) Rapport; *r*) Ünnepi dal; *s*) Egy örökségi kereset; *t*) A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes névtára 1886.; *u*) 5 különféle nyomtatvány.

Stein J. nyomdája. Kolozsvár. — *a*) A kolozsvári Mária-Valéria árvaház Évkönyve. 1886.; *b*) Az egyszerű és kettős könyvvitel tankönyve; *c*) Tizenegy év Erdély történetéből. 1. füz.; *d*) Prédikátori tár. Új- folyam I. köt.; *e*) Orvos-természettudományi Értesítő. XII. évf. I. szak. 1. füz., II. szak. 1. füz., III. szak. 1. szám; *f*) Az erdélyi múzeum-egylet bölcselet-, nyelv- és tört. szakosztályának kiadványai. IV. 1. füz.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — Bericht des hermannstädter Männer-Gesangvereins. 1886.

Skarnitzel F. nyomdája. Szakoleza. — Katchna. R. VII. Číslo 9/10

IV. Saját kiadásbeli nyomtatványok:

Emlékbeszéddek. IV. 7. sz.

Társadalmi Értekezések. IX. 2. sz.

Archaeologiai Értesítő. VII. 3. sz.

Péchi Antal. Alsó-Magyarország bányamívelésének története. II. köt.

Colbert. (Ballagi Aladártól.) I. rész.

Természettudományi Értekezések. XVI. 7. sz.

Mathematikai Értekezések. XIII. 3. sz.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. V. 7.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HUSZONNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. október 3.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

170. Akadémiai elnök úr üdvözlí a szünet után egybegyűlt akadémiai tagokat, és munkásságuknak sikert kíván.

171. Főtitkár bejelenti Arányi Lajos levelező tagnak július 28-án, Pott Ágost külső tagnak, az összehasonlító nyelvtudomány hírneves munkásának július 5-én és Spencer F. Baird külső tagnak, a kitűnő amerikai zoologusnak, augusztus 19-én bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétét fejezi ki ezen veszteségek fölött és fölkéri az I. illetve a III. osztályt, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodjanak.

172. Főtitkár megemlékezik a július 24-én elhunyt felső-pulyai Bük László biharmegyei földbirtokosról, ki az Akadémia irányában nemes érdeklődésének és áldozatkészségének számos jelét adta, az Akadémia könyvtárát gazdagította, és magyar történeti monographiák megírására alapítványt tett.

Az Akadémia az érdemes férfiú elhúnytát kegyeletes részvétellel veszi tudomásúl.

173. Olvastatnak Brassai Sámuel t. t. és Kacs Kovics Lajos l. t. iratai, melyekben az akadémiai tagságuk félszázados jubilaenuma alkalmából hozzájuk intézett üdvözlő levelekért köszönetüket fejezik ki.

Tudomásúl vétetik.

174. Bemutattatik az országos magyar Iskolaegyesület felügyelő bizottságának meghívó irata a közmívelődési egyesületek október 9-én és 10-én tartandó congressusára.

Zichy Antal t. t. és Tóth Lőrincz r. t. kéretnek föl, hogy az Akadémiát a congressuson képviseljék.

175. Főtitkár bejelenti, hogy az Akadémia elnöke által szeptember 17-ére összehívott rendkívüli értekezlet megállapodása értelmében, a Deák-szobor szeptember 29-én történt ünnepélyes leleplezésénél az Akadémia testületileg jelent meg; és a szeptember 27-én Bécsben megnyitott nemzetközi hygieniai congres-

suson, az Akadémia elnökének fölhívására, Than Károly és Szabó József r. tt. képviselték az Akadémiát.

Tudomásül vétetik.

176. Főtitkár bemutatja a gróf Teleki-jutalomra (vigjátékok) 1887. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *A bölcsek köve.* Vigjáték három felvonásban. Jelige: Csak hatni óhajt, nyerni nem.
- II. *El Pasteurhöz!* Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Előre!
- III. *Vilma.* Vigjáték 4 felv. Jelige: Légy erős és kitartó.
- IV. *A pályamunka.* Vigjáték 1 felvonásban. Jelige: Csak előre.
- V. *Egy nap.* Vigjáték 1 felvonásban. Jelige: Ember tervez, Isten szervez.
- VI. *Cselvetés.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Ha nem szeretsz igazán stb.
- VII. *Gőzhajón.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Az ifjúság bolond stb.
A nagyképek. Eredeti-vigjáték 3 felvonásban. Jelige: L'importance, Monsieur, n'est-ce rien? stb.
- VIII. *Monsieur, n'est-ce rien?* stb.
- IX. *Az unokanővérek.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Szerencse föl!
- X. *Csalódások.* Verses vigjáték 5 felvonásban. Jelige: Scribe.
- XI. *Életképek a régi időkől.* Jelige: Mindenben első a becsületesség stb.
- XII. *Csak asszonyt.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Molière és Paprika Jancsi.
- XIII. *Az eladó leány.* Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Sorsodra bizlak.
- XIV. *Koronót szerelemért.* Vigjáték 5 felvonásban. Jelige: Vanity fair...
- XV. *A régi és az új.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelige: Színe színt.

A pályaművek megbírálás végett az I. osztályhoz tétetnek át, jeligés leveleik pedig, elnökileg lepecsételve, a főtitkári irattárba helyeztetnek.

177. Főtitkár bemutatja a gróf Karátsonyi-jutalomra (komoly drámai művek) szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Anyá és hitves.* Dráma 5 felvonásban. Jelige: A ki hiba nélkül van, vesse rá az első követ.
- II. *Ágotha.* Dráma 5 felvonásban. Jelige: Ki másnak vermet ás, maga esik bele.
- III. *Könyves Kálmán.* Történeti dráma 5 felvonásban. Jelige: Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
- IV. *A mult árnya.* Szomorújáték 4 felvonásban. Jelige: Este van...
- V. *Judit.* Dráma 5 felvonásban. Jelige: In magnis et voluisse sat est.
- VI. *Az ideálért.* Szomorújáték 3 felvonásban. Jelige: Álízlás az, mely czikornyában stb.
- VII. *Ujlaki Gáspár.* Dráma 3 felvonásban. Jelige: S az összeroskadó kebel stb.
- VIII. *Istenítélet.* Dráma 5 felvonásban. Jelige: Qui vult finem, debet velle et media.
- IX. *Az erények legnemesbje.* Jelige: A virágok legszebbike stb.
- X. *Bölcs Salamon.* Bibliai dráma 4 felvonásban. Jelige: Énekek éneke.
- XI. *Koppány.* Szomorújáték 5 felvonásban. Jelige: Isten áldd meg a magyart!
- XII. *A megtért.* Dráma 5 felvonásban. Jelige: Többet én ajánlatodnál nem követelek stb.
- XIII. *Vértanú és szent.* Regényes színmű 4 felvonásban, egy utójátékkal. Jelige: Az anya tragédiája.

Mindezen pályaművek bírálat végett az I. osztályhoz tételnek át, jelzés leveleik elnökiileg lepecsételtetvén.

178. Főtitkár bemutatja a gróf Nádasdy-jutalomra (elbeszélő költemény) 1887. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Szaniszló*. Költői elbeszélés. Jelige: A szerelem sütét verem.
- II. *Zivatar*. Költői elbeszélés tizenkét énekben. Jelige: Nyugati cultura és magyar szabadság.
- III. *Ilona szigete*. Költői beszély népmonda után. Jelige: Mostan emlékezem az elmúlt időkről.
- IV. *Mahir útja*. Jelige: Nec temere, nec timide.
- V. *Rang és szerelem*. Jelige: A szerelem mindent pótol stb.
- VI. *Pogány Berczi*. Jelige: A derék nem fél az idők mohától.
- VII. *Bukott anygal*. Jelige: Memento mori.
- VIII. *Csaba királyfi*. Elbeszélő költemény tíz énekben. Jelige: {Harcz riad, imé! stb.
- IX. *Két jó barát vagy Olivér és Abdi basa*. Történeti elbeszélés. Jelige: Ha Isten velünk, ki ellenünk?
- X. *A testvérharcz*. Költői beszély. Jelige: Vár és kunyhó.
- XI. *Haza és szerelem*. Költői beszély. Jelige: Nem zöld babért kérek stb.
- XII. *Istenítélet*. Jelige: Szenvedj, remélj stb.
- XIII. *Bodor Julcsa*. Népies költői elbeszélés. Jelige: Első lépés vagy utolsó botlás.
- XIV. *Az utolsó ütközet 2453-ban*. Jelige: Magyarország nem volt, hanem lesz.
- XV. *Az utolsó estély*. Jelige: ... et illa docete etc.
- XVI. *Kinizsi*. Költői elbeszélés hat énekben. Jelige: Im nyitva a pálya; ki helyét megállja, Vitézi voltának jutalmát találja.
- XVII. *Az ármány győzelme*. Jelige: Istenbeni bizalom stb.
- XVIII. *Béla*. Elbeszélő költemény. Jelige: Zordon, de ragyogó lovagkor stb.
- XIX. *Kinizsi*. Költői elbeszélés kilencz énekben. Jelige: Művem nem éper nyerni jó, Magasból bukni is dicső.

Áttételnek az I. osztályhoz.

179. Főtitkár bemutatja a Farkas-Raskó-jutalomra (hazafias költemény) 1887. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Az apa fiaihoz*. Jelige: Légy polgár s katoná.
- II. *Logody serege*. Ballada. Jelige: Forget not the field.
- III. *Hazámhoz*. Jelige: Tied, oh szent hon ...
- IV. *Ezer év után*. Jelige: Te népek oczeánján hullámtól vert sziget stb.
- V. *Emlékezés Bessenyei Györgyre*. Jelige: Ha pedig én is írással stb.
- VI. *Templomban*. Jelige: Szeresd hazádat és ne mondd.
- VII. *Mária-ének*. Jelige: Imádkozzál érettünk stb.
- VIII. *Óda Budavár bevételének kétszázados érfordulóján*. Jelige: Támadni kell mindig nagyobb körökben.
- IX. *Felköszöntő*. Jelige: Venio ut vincam.
- X. *Királydal*. Jelige: Egy — millióért.
- XI. *A művész bucsúja*. Jelige: Művésznak egy, csak egy hazája van.
- XII. *A nemzet szelleme*. Jelige: A hon.
- XIII. *A nagy nap*. Jelige: Még jönni kell stb.
- XIV. *Magyar imádság*. Jelige: És mondá az Úr stb.

- XV. *Házasodjunk.* Jelige: Magyarosítsunk.
 XVI. *A magyar költőkhöz.* Jelige: Éljen a haza.
 XVII. *Katalin.* Ballada. Jelige: A lelkiismeret hatalma stb.
 XVIII. *Dengy Teréz.* Ballada. Jelige: Ha a szerelem büszkeséget stb.
 XIX. *Márczius 15-én.* Jelige: Szabadság.
 XX. *IX. Károly.* Ballada. Jelige: Tragoedia dalban elbeszélve.
 XXI. *Az anya.* Jelige: Tied vagyok, tied, hazám!
 XXII. *Magyarország.* Jelige: Isten áldd meg a magyart.
 XXIII. *A hősök unokáihoz.* Jelige: Egész nagy csillagok voltak őseitek.
 XXIV. *A haldokló huszár.* Hazafias költemény. Jelige: Szeresd hazádat holtodig.
 XXV. *A kirándorlókhoz.* Jelige: Szívet cseréljen az, a ki hazát cserél.
 XXVI. *A kirándorlókhoz.* Jelige: Beatus ille qui — laudat — rura maiora —
 XXVII. *A nagy király.* Jelige: Addig éljen míg a honnak él.
 XXVIII. *Az ember és a tűz.* Jelige: Ha későn, ha csonkán, ha senkinek, írd!
 XXIX. *Vihar előtt.* Jelige: Majd jönni fog, ha jönni kell.
 XXX. *A kuruczok dala.* Jelige: Talán?
 XXXI. *Óda.* Jelige: Adjuk meg az Istennek stb.
 XXXII. *A honvéd hősök. Aradi vértanúk.* Jelige: A dicsők emlékének örökre élni kell.
 Áttétetnek az I. osztályhoz.

180. Főtitkár bemutatja a Gorove-jutalomra (az aesthetika története) 1887. szept. 30-dikáig beérkezett következő két pályaművet:

- I. *Az esztetika története az ó- és középkorban.* Névrejtő levéllel.
- II. *Az ó- és középkori aesthetika története.* Jelige: Mi vagy te szép?! Egy látszatos világ stb.

Áttétetnek az I. osztályhoz.

181. Főtitkár bemutatja a Lévay-jutalomra (Fáy András életrajza) 1887. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *Fáy András élete.* Jelige: Kit-kit saját határai, korlátai között szükséges megítélnünk.
- II. *Fáy András életrajza.* Jelige: Mindig jót akart, jóért fáradozott.
- III. *Fáy András életrajza.* Jelige: Akarjunk kevesebbet és tegyünk többet.
- IV. *Fáy András életrajza s munkáinak kritikai méltatása.* Jelige: A halhatatlanságot nem a jelen kor adja.

Megbírálás végett áttétetnek az I. osztályhoz.

182. Főtitkár bemutatja az Oltváni-jutalomra (a karthausi rend története) 1887. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *A karthausi rend története Magyarországon.* Jelige: Vilium argentum est auro, virtutibus aurum.
- II. *A karthausi rend Magyarországon.* Jelige: Ne memoria beneficiorum ac fama moriatur.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

183. A főtitkár bemutatja a Sztrokay-jutalomra (a szeszes italokkal való visszaélés befolyása a bűntettek szaporodó számára) 1887. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályaműveket:

- I. *A bűnök anyja.* Jelige: Spiritus neeat spiritum.

- II. *A szeszés italokkal való visszaélésnek befolyása a büntettek szaporodó számára.* Jelige: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent.
 III. *Ugyanazon cím.* Jelige: Az erény a lélek egészsége, a bűn betegsége.
 IV. *Ugyanazon cím.* Jelige: Az ember tisztte, hogy legyen stb.
 V. *Higy, de megnézd kinek.* Jelige: Ha Isten az embert ép észszel áldta meg stb.

Áttétetnek a II. osztályhoz.

184. Főtítkár bemutatja a Lévay-jutalomra (a szarvasmarha istállózása) 1887. szept. 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

- I. *A szarvasmarha istállózása és különböző hasznosításának nagy fontossága köz- és mezőgazdasági tekintetben.* Jelige: Ha a földet műveled stb.
 II. Grimm. J.: *Concurrenzschreiben in Beziehung der Volks- und Landwirtschaftlichen Stallfütterung.* Jeligs levél nélkül.
 III. *A szarvasmarha istállózása.* Jelige: For any one to write etc.

Áttétetnek a III. osztályhoz.

185. Főtítkár jelenti, hogy a Marczibányi-jutalomra (a Jordánszky- és Erdy-codex jellemző nyelvi sajátosságai), továbbá a Gorove-jutalomra (a nyomdászat története Magyarországon) és a Lukács-jutalomra (az állami vállalkozás méltatása) az 1887. szept. 30-diki határnápig pályamunka nem érkezett.

Az illető osztályokkal közöltetik.

186. Bemutatattak a szünet alatt beküldött nyomtatványok és sajtó alól kikerült akad. kiadványok, ily rendben:

I. Testületektől:

- Augsburg.* Historischer Verein von Schwaben und Neuburg. — Zeitschrift. XIII. Jahrg.
Baltimore. Johns Hopkins University. — a) American Chemical Journal. Vol. IX. Nr. 3., 4.; b) Johns Hopkins University Circulars. Vol. VI. Nr. 58.; c) Studies from the Biological Laboratory. Vol. IV. Nr. 1., 2.; d) Histor. and Political Studies. V. Ser. 7., 8.; e) American Journal of Philology. Vol. VIII. 2.; f) Amer. Journal of Mathematics. Vol. IX. Nr. 4.
Berlin. Kön. Akademie der Wissenschaften. — Abhandlungen. 1886.
 " Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. XIV. Bd. Nr. 5/6.
Bern. Schweizerische Naturforschende Gesellschaft. — a) Mittheilungen. 1886. Nr. 114^a 1168.; b) Comptes Rendu. 1885/6.
Bombay. Royal Asiatic Society. — Journal. Vol. XVIII.
 " (Colába). Indiai angol kormány. — Magn. and Meteorol. Observations. 1885.
Bonn. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher. 83. H.
Brüsszel. Société R. de Numismatique. — Revue. 1887. 4. Livr.
Bukarest. Academia Romana. — Documenta Istor. Romanilor. Vol. III. Fasc. 1.
Calcutta. R. Asiatic Society of Bengal. — a) Proceedings. 1887: 2., 3., 4., 5.; b) Journal. Vol. LVI. Part. 1. Nr. 1.

- Cambridge.* (Massachusetts). Museum of Compar. Zoology. — Bulletin. Vol. XIII. Nr. 4.
- Dorpat.* Estnische Gelehrte Gesellschaft. — Monats Berichte (meteorolog). 1887. Febr.—Mai.
- Dresden.* Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis“. — Sitzungsberichte und Abhandlungen. 1887. Jan. — Juni.
- Dublin.* R. Dublin Society. — a) Proceedings. Vol. V. Part. 3—6.; b) Transactions. 1886: Nov., 1887: April.—May (két—két péld.).
- Firenze.* Società italiana di Antropologia. — Archivio. XVII. Vol. 1., 2. Fasc.
- Frankfurt a. M.* Physikalischer Verein. — Jahresbericht für 1885/6.
- Görlitz.* Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. — Neues lausitzisches Magazin. LXIII. Bd. 1. H.
- Halle a. S.* Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. Bd. XLI. II. 1., 2.
- Harlem.* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXI. Livr. 5. T. XXII. Livr. 1.
- Helsingfors.* Société Finno-ougrienne. — Journal. II.
- Kiel.* Gesellsch. für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. — a) Zeitschrift. XVI. B.; b) Regesten u. Urkunden. I. Bd. 5. II. Bd. 2—4. Lief.
- Kopenhagen.* Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboger. 1887. II. 2., 3. H.
- Liège.* Institut Archéologique Liégeois. — Bulletin. XX. 1. Livr.
- London.* Angol kormány. — a) Annual Statement of the Navigation and Schipping for the year 1886.; b) *Dehra Dun.* — Great Trigonometrical Survey of India. Vol. IV. A.
- „ Royal Society. — a) Proceedings. Vol. XXI. Nr. 207—211. Vol. XXII. Nr. 212., 213. Vol. XXXVII. Nr. 232—237. Vol. XLII. Nr. 255., Nr. 256.; b) The Royal Society 3 th. Nov. 1886.; c) Philosophical Transactions. Vol. 177. Part I. II.
- „ R. Asiatic Society. — Journal. Vol. XIX. P. 3.
- „ Society of Antiquaries. — a) Proceedings. Second. Ser. Vol. XI. Nr. 3.; b) Miscellaneous Tracts. Vol. I. 1.
- „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 7., 8., 9.
- Lüneburg.* Naturwissenschaftlicher Verein. — Jahreshefte. X. 1885—1887.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. II. Nr. 7.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte der philosoph., philolog. u. histor. Classe. 1886. H. IV. 1887. H. I.
- New-Haven.* Astronomical Observatory of Yale University. — Transactions. Vol. I. Part. 1.
- „ Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIV. Nr. 199. 200. 201.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1887. Nr. 2.
- „ American Museum of Natural History. — Bulletin. Vol. II. Nr. 1.
- Philadelphia.* Wagner Free Institute of Science. — Transactions. Vol. I.
- „ Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1886. P. II.

- Róma.* Olasz kormány. — a) Statistica delle opere pie al 31 dicemb. 1880.; b) Statist. del la emigrazione italiana 1886.; c) Statistica elettorale politica.; d) Actes du Congrès pénitentiaire international de Rome. 1885. Nov. T. I. (két péld.)
- " R. Accademia dei Lincei. — a) Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 1—3., és 10—13.; b) Atti. Ser. IV. Cl. di Scienze morali, storiche e politiche. Vol. II. P. 2^a Gennaio—Decembre; c) Atti. Ser. IV. Cl. di Sc. mor. stor. e polit. Indice topogr. per l'anno 1886.
- San-Francisco.* Academy of Sciences. — Bulletin. Vol. II. Nr. 5.
- St. Pétersbourg.* Société Impériale Russe de Géographie. — Iszvesztia. T. XXIII. 3.
- Strassburg.* Historisch—Literarischer Zweigverein des Vogesen Clubs. — Jahrb. III.
- Tiflis.* Physikalisches Observatorium. — Magnetische Beobachtungen. 1884/5.
- Tokyō.* Imperial University of Japan. — Journal of the College of Science. Vol. I. P. 3.
- Washington.* Északamerikai kormány. — a) Report of the Unit. Staat. Commiss. of Fisch and fisheries. Part. XII.; b) Smithsonian Contributions to Knowledge. Vol. XVI., XVII., XVIII.
- " United States Geological Survey. — Bulletin. Nr. 27., 28., 29.
- Wiesbaden.* Verein für nassauische Alterthumskunde u. Geschichtsforschung. — Annalen. XX. Bd. 1. II.

- K. k. Reichs-Kriegs-Ministerium. Bécs. — Militair-statistisches Jahrb. für 1886.
- K. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1887. Nr. 15—19.
- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. II. Nr. 3.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. — Bécs. a) Jahrbuch. (1887). XXXVII. Bd. 1. H.; b) Verhandlungen. 1887. Nr. 9—12.
- K. k. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XIII. 3., 4. H. XV. 1. II. XVI. 1., 2. II. XVII. 4. H.
- Alterthums-Verein. Bécs. — Monatsblatt. 1885. Nr. 6., 8., 9. 1887. 6., 7., 8., 9.
- K. k. zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen XXXVII. 2., 3.
- Landes-Ausschuss der Markgrafschaft Mähren. Brünn. — General-Register und Nachschlage-Buch zu den zehn Bänden von Dudiks allg. Geschichte Mährens v. den ältesten Zeiten bis 1306.
- Historischer Verein für Steiermark. Graz. — a) Beiträge. 22. Jahrg. b) Mittheilungen. XXXV. H.
- Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Prag. — Mittheilungen. XXV. 1—4.
- Cseh mathemat. Társaság. Prága. — Časopis. R. XVI. Číslo 1—6.
- K. k. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prag. — Ordnung der Vorlesungen 1887/8 Wintersemester.
- Museum Carolino-Augustum. Salzburg. — Führer durch die Sammlungen des städt. Museum.
- K. k. Archäologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 6—9.
- I. R. Accademia di Comercio e nautica. Trieste. — Astronomisch-Nautische Ephemeriden für das Jahr 1888.

- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. — a) Rendeletek tára. 1887: 4/5., 6., 7/8. füz.; b) Landesgesetzsammlung. 1887. 2. H.; c) Collectanea legirol. 1887. Fasc. I. II.
- Vallás- és közoktatásiügyi miniszter. Budapest. — Die nahmhafteren Kurorte u. Heilquellen Ungarns.
- Pénzügyminisztérium. Budapest. — A m. kir. vámhivataloknál be- és kivitelben kezelt árukról kimutatás 1886. évre. (Két péld.)
- Főrendi ház. Budapest. — a) Az 1884-iki országgyűlés főrendi házának jegyzőkönyve. III. füz.; b) Az 1884. évi országgyűlés főrendi házának naplója. III. köt.; c) Az 1884-diki országgyűl. főrendi házának irományai. VI., VII. köt.
- Képviselőház. Budapest. — a) Napló. XVI. 35–64. iv; b) Jegyzőkönyv. III. 37–40. iv; c) Irományok. XXIII. 1–41. iv, XXIV. 1–44. iv.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyar statiszt. Évkönyv. XV. évf. 1. füz. (Két péld.) és 10. füz.; b) Magyarország. áruforgalma Ausztriával és más országokkal 4° 1887. 2., 3., 4. füz.; c) Magyarország. áruforg., folio. VI. évf. jan.—decz.; d) Hivatalos statiszt. közlemények: Magyarország. népességének élelmezési statisztikája.
- Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XV. 7. füz.
- Magy. kir. földtani intézet. Budapest. — a) Évkönyv. VII. köt. 6. füz. VIII. 5. füz.; b) Földtani Közlöny. XVII. köt. 4/6. füz.; c) A magyarorsz. porcellánföldről.
- A magyarországi Kárpátgyesület. Késmárk. — Jahrbuch des ungarischen Karpathen-Vereines. XI. 2., 3. II. u. XII., XIII. Jahrg.
- Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Wiestnik. G. IX. Br. 3.
- A vasi felső evang. egyházmegye 1887. évi közgyűl. jegyzőkönyve.
- A dunamelléki ev. ref. egyházkerület 1886-diki köz- és törvényszéki gyűlésének jegyzőkönyve.
- K. József-műegyetem programja 1887/8-ik tanévre. Budapest. (Három péld.)
- A budapesti kir. magyar tud. egyetem joghallgatókat segítő egyesület Évkönyve 1886/7. évről.
- M. kir. Ferencz-József tud. egyetem. Kolozsvár. — a) Almanach 1886/7-ről. b) Tanrend 1887/8. tanév első felére; c) Beszédék. Fasc. II. 1–2.
- Iskolai Értésítők 1886/7-diki tanévről: *Apatin*: Ipariskola. *Arad*: a) Kir. főgymnasium, (két péld.); b) Keresk. Akadémia. *Baja*: Kath. főgymn. *Balázsfalva*: Felső gymn. programja. *Bártfa*: Kath. gymn. *Belényes*: Gör. kath. főgymn. *Besztercebánya*: a) Ág. evang. gymn.; b) M. kir. áll. felsőbb leányiskola; c) Kir. kath. főgymn., (3 péld.) *Brassó*: a) R. kath. főgymnasium; b) Áll. főreáliskola. *Budapest*: a) Keresk. Akadémia; b) Tanárképző intézet gyakorló főgymnasiuma; c) Dr. László nyilv. főgymn. és nevelőintéz.; d) Kegyesr. főgymn., II. ker. áll. reáliskola, (két péld.); e) II. ker. egyetemi kath. főgymn.; f) IV. ker. közs. főreáliskola, (két péld.); g) V. ker. kir. kath. főgymn.; h) V. ker. áll. főreáliskola; i) VII. ker. áll. gymn.; k) VIII. ker. községi főreáliskola. *Csáktornya*: Közs. polg. fiúiskola. *Csiksomlyó*: R. kath. főgymn. *Csurgó*: Ev. ref. fő-

gymn. *Debreczen*: a) Év. ref. főiskola Evkönyve; b) Városi főreáliskola; c) Kegyesr. gymn. *Déva*: Áll. főreáliskola. *Eger*: a) Érseki joglyceum Evkönyve 1886/7.; b) Érseki joglyceum tanrendje 1887/8; c) Kath. főgymn. *Eperjes*: Kath. főgymn. *Érsekújvár*: Közs. kath. főgymnasium. *Erzsébetváros*: Raphaeli gymn. *Esztergom*: a) Városi reáltanoda; b) Főgymnasium (két péld.); c) Leánynevelde és tanodák. *Fehértemplom*: Áll. főgymn. *Fiume*: Áll. főgymn. *Gyöngyös*: Kath. nagy-gymnasium. *Győr*: a) Áll. főreáliskola; b) Főgymn. *Gyula-Fehérvár*: R. kath. nagy-gymn. *Jászberény*: Kath. főgymn. *Kalocsa*: Érseki főgymn (két péld.). *Kaposvár*: a) Izr. népiskola; b) Áll. főgymn. *Kassa*: a) Áll. főreálisk.; b) Premontr. főgymn. *Kecskemét*: a) Áll. főreáliskola; b) Kegyesr. gymn. *Keszthely*: Kath. gymn. *Kézdivásárhely*: Kath. algymn. *Kis-Kun-Félegyháza*: Kath. algymn. *Kis-Szeben*: Kegyesr. gymn. *Kis-Ujszállás*: VI. oszt. ref. gymn. *Kolozsvár*: a) Városi polgári fiúiskola; b) Kegyesr. főgymn. *Komárom*: a) Négy oszt. kath. gymn.; b) Ipariskola. *Körmöcsbánya*: Áll. főreáliskola. *Kőszeg*: Szt. Benedekr. gymn. *Léva*: Kegyesr. főgymn. *Lőcse*: a) Kir. kath. főgymn. b) Áll. főreálisk. *Losonc*: Áll. főgymn. *Lugos*: R. kath. főgymn. *Magyar-Óvár*: Kegyesr. gymn. *Máramaros-Sziget*: a) Kegyesr. gymn.; b) Áll. fels. leányiskola; c) Helv. hitv. lyceum. *Marosvásárhely*: a) R. kath. nagy-gymn.; b) Ev. ref. kollegium. *Medgyes*: Progr. des evang. Gymnas. *Miskolcz*: a) Kir. kath. gymn. b) Ev. ref. főgymn. *Munkács*: Áll. gymn. *Nagybánya*: R. kath. főgymn. *Nagybecskerek*: Kegyesr. közs. főgymn. *Nagyenyed*: Ev. ref. Bethlen-főisk. *Nagy-Kálló*: Áll. főreálisk. *Nagy-Kanizsa*: Kath. főgymn. *Nagy-Károly*: Kath. nagygymn. *Nagy-Kikinda*: Gymn. *Nagy-Kőrös*: Ev. ref. tanítóképző intézet. *Nagy-Szalonta*: Nagygymn. (két péld.) és 1885/6-ról. *Nagy-Szeben*: Áll. főgymn. (két péld.). *Nagy-Szombat*: Érseki főgymn. (két péld.). *Nagyvárad*: a) Áll. főreálisk.; b) Kath. főgymn. c) Kir. jogakad. Almanach 1886/7. *Nyitra*: Kath. főgymn. *Pancsova*: Áll. reál-gymn. *Pápa*: a) Kath. gymn.; b) Ev. ref. főiskola. *Pécs*: a) Főgymn.; b) Kir. főreáliskola. *Podolin*: Kath. algymn. *Pozsony*: a) Áll. főreálisk.; b) Kath. főgymnasium (két péld.); c) Keresk. akadémia (három péld.). *Pozsony-Szt.-György*: Kath. gymn. *Privigye*: Kath. algymn. *Rév-Komárom*: Községi népiskola. *Rímaszombat*: Prot. főgymn. *Rózsáhegy*: Kath. algymn. *Rozsnyó*: Kath. főgymn. *Sárospatak*: Ev. ref. főiskola. *S.-A.-Újhely*: Kath. gymn. *Segesvár*: Programm des ev. Gymnas. *Selmeczbánya*: Kir. kath. gymn. *Sepsi-Szt.-György*: Ev. ref. Székely-Mikó kollegium. *Siklós*: Közs. polg. fiúiskola. *Sopron*: a) Csüdes-féle nevelő intézet; b) Áll. főreálisk.; c) Láhne-féle intézet; d) Kath. főgymn.; e) Ág. hitv. ev. lyceum. *Sümegh*: Városi reáliskola. *Szabadka*: Közs. főgymn. *Szabolcsa*: Kir. kath. algymn. *Szamosújvár*: Örmény kath. algymn. *Szarvas*: Főgymn. *Szathmár*: Kir. kath. főgymnasium. *Szeged*: a) Városi főgymn. b) Áll. főreáltanoda. *Szegszárd*: Közs. polg. fiú- és leányiskola. *Székely-Udvarhely*: a) Kath. főgymn.; b) Állami főreáliskola. *Székes-Fehérvár*: a) Kath. főgymn.; b) Áll. főreálisk. *Szentes*: Városi 6 osztályú gymn. *Szilágy-Somlyó*: Kath. magángymn. *Szolnok*: Kath. nagy-gymn. *Szombat-hely*: Kath. főgymn. *Tata*: Kegyesr. algymn. *Temesvár*: a) Áll. főreálisk. ;

b) Kath. főgymn. (két péld.); c) Keresk. isk. *Titel*: All. polg. fiúisk. *Trencsén*: Kir. kath. főgymn. *Trsztena*: Kir. kath. gymn. *Új-Verbász*: Algymn. *Ujvidék*: Kir. kath. főgymn. *Ungvár*: Kir. kath. főgymn. *Vác*: Kegyesr. főgymn. *Vágújhely*: Izr. reálisk. *Versecz*: Kutka Mária elemi és polg. leányiskolája. *Veszprém*: Kegyesr. főgymn. *Zenta*: Közs. gymn. *Zilah*: Áll. tanítóképezde. *Zombor*. a) Áll. főgymn. (két péld.); b) Ipar- és keresk. iskola. *Zsolna*: Kir. kath. gymn.

II. Magánosoktól:

Bém József. Mike-Buda. — Pár szó a dohánykérdésben.

Dr. Bozók Alajos. Nagyvárad. — M. Tullius Cicerónak I. II. és XIV. philippicája. 1—3. füz.

Dr. Böke Gyula. Budapest. — A pesti izr. kórház 1886. évről szóló jelentése.

Dr. Horváth Ödön. Eperjes. — A párviadal.

Horkai báró Horeczky Ferencz. Pozsony. — Gvadányi József emlékezete.

Dr. Máté Sándor. Budapest. — Pauler Tivadar élete és művei.

Dr. Knoth. New-York. — Codicill zum Social-Reformatorischen Stammbuch.

Kukuljević Ivan. Zágráb. — a) Lucijan Martinov Vranjanin graditel XV. Vieka; b) Priorat Vranski sa Vitezi templari is hospitalei Sv. Ivana u hrvatskoj; c) Glasoviti Hrvti prošlih vjekova; d) Poviest Porodice Draškovića Trakošćanskil.

Mayer József. Budapest. — A reáliskola egykor és most.

Dr. S. Mayer. Wien. — a) Das Strafprozeßrecht Belgiens; b) Ein Beitrag zur Gesetzgebung u. Litteratur des ung. Strafrechts.

Polgármesteri hivatal. Versecz. — a) Versecz szab. kir. város története. II. köt.;

b) Geschichte der kön. Freistadt Werschetz. I., II. Bd.; c) Poveznicza szlobodne kraljeve városi Wrsca. I., II. Sveszka.

A. Pawinski. Varsó. — Źródla Dziejowe. Tom. XIV. XV.

Pollák Kaim. Budapest. — a) Válogatott gyöngyök; b) Héber-magyar szótár.

Póda Endre. Sopron. — A szt. Jakabról czímtett régi temető-kápolna Sopronban.

Récsei Viktor. Sopron. — A sopronmegyei régészeti társulat első Évkönyve. 1886.

Lewis Rice. C. I. E. Bangalore. — Goorg Inscriptions.

M. Aurel Stein. London. — Zoroastrian Deities on Indo-Scythian Coins.

Michele Stossich. Trieszt. — a) Brani di Elmintologia tergestina; b) Sunto di alcuni lavori Sopra parassiti.

Dr. Szenes Zsigmond. Budapest. — Bericht über Prof. Dr. Julius Böke's Ambulatorium für Ohrenkranke im Rochusspital im Jahre 1886.

Dr. Török Aurél. Budapest. — a) Wie kann der Symphysiawinkel des Unterkiefers exact gemessen werden; b) Aufsätze; c) Technische Mittheilungen; d) Über den Schädel eines jungen Gorilla.

Trefort Ágoston. Budapest. — Portulan de Charles — Quint donné a Philippe II.

Viszolaszky Károly. Alsó-Szemeréd. — Egy zarándoklat élményei Egyiptom, Jeruzsálem és Rómában.

Walter Jochnick. Stockholm. — Les formes principales des Lignes du troisième degré.

III. Nyomdaktól:

Görögkeleti egyházmegye nyomdája. Arad. — Protocolul. 1886.

Gör. kath. seminarium ny. Balázsfalva. — *a*) Planimetrie; *b*) Introdúcere in Santa Scriptura.

Alexi nyomd. Brassó. — *a*) Csángó titkok; *b*) Rechenschule; *c*) Noul Calendar de Casa. 1888.; *d*) Biblioteca Copilor. Nr. 23—30.; *e*) A brassói keresk. ifjak körének alapszabályai; *f*) Ein Cypressenzweig.

Ciurcú Miklós. Brassó. — *a*) Geografia Patriei; *b*) Istoria Patriei; *c*) Elemente de Fisica.

Athenaeum részvt. nyomd. Budapest. — *a*) Földrajz. I. II.; *b*) Magyar nyelvtan; *c*) Német nyelvtan; *d*) A franczia nyelv módszeres tankönyve I.; *e*) Latin alaktan; *f*) Az írásművek elmélete; *g*) A m. kir. iparművészeti iskola programja; *h*) Zsidó költőkből; *i*) A vad rózsa; *k*) Általános árúisme; *l*) Kertészeti lapok. II. évf. 7., 8., 9. sz.; *m*) Egyházi beszéd; *n*) Magyar Ábcéskönyv; *o*) Abecedar; *p*) Ábc u. Lesebuch; *q*) Ábcéskönyv; *r*) Katechismus; *s*) Kis katechismus; *t*) Prvá čítanka; *u*) Negyedik olvasókönyv; *v*) Kleiner katechismus; *x*) Drittes Lesebuch; *y*) Második olvasókönyv; *aa*) Harmadik olvasókönyv; *bb*) Indítvány a végleges vízmű tárgyában; *cc*) A budapesti telefonhálózat előfizetői névsora 1887. júl. és szept.; *dd*) Az erdélyi történet és történetírás jelentősége; *ee*) Magyar-Zsidó-Szemle, IV. évf. 7. sz.; *ff*) A Magyar csődjog rendszere; *gg*) Az orsz. zeneakadémia Évkönyve. 1886/7; *hh*) A tanárképző gyakorló-gymn. Értesítője. 1886/7; *ii*) Latin gyakorlókönyv; *kk*) Magyar statisztikai Évkönyv. 1884: 12., 1885: 1., 5., 10., 11., 1886: 3. füz. (magyar és német szöveg); *ll*) Magyar statisztikai Évkönyv 1884: 12., 1885: 1., 5., 10., 11., füz. (magyar szöveg); *mm*) Hivatalos statiszt. Közlemények: Magyarország népességének élelmezési statisztikája; *nn*) Die Ernährungs-Statistik der Bevölkerung Ungarns; *oo*) Magyarország áruforgalma Auszriával és más országokkal 1887: 1—4. füz.; Magyarország áruforg. VI. évf.

M. kir. egyetem nyom. Budapest. — *a*) Néptanítók lapja. XX. évf. 52—72. sz.; *b*) Hercules. IV. évf. 26—36. sz.; *c*) Magyar ifjúság. IV. 33. és V. 1. füz.; *d*) A budapesti m. kir. tud. Egyetem tanrende 1887/8. első felére; *e*) A budapesti m. kir. tud. Egyetem könyvtárának címjegyzéke. XI. köt.; *f*) A II. ker. áll. tanítóképző intézet Értesítője. 1886/7.

Franklin-társulat. Budapest. — *a*) Kis nemzeti múzeum. 45—46.; *b*) Összhangztatani gyakorlókönyv; *c*) Wolf Gyula: Tannhäuser (szerelmi ének). I—XI. ének; *d*) Igy van jól; *e*) Gyalogúsvény I. II. köt.; *f*) Jelez írók isk. tára. XXIX., XXX.; *g*) Magyar klasszikusok új kiadása. I. 1—6. füz.; *h*) Czinka Panna; *i*) Népszerű természettud. előadások gyűjteménye 1887; 1/2. füz.; *k*) Döntvénytár. Új foly. XVI. köt.; *l*) Sakuntala; *m*) Ipolyi Arnold kisebb munkái. III. köt.; *n*) Magyar pénzügyi törvényisme; *o*) Mathemat. és physikai földrajz elemei; *p*) Természettan; *q*) Földrajz. 1. füz.; *r*) Nemzeti nőnevelés. VIII. évf. 5. füz.; *s*) A magyar bűnvádi eljárás mai érvényben; *t*) Filozófiai írók tára. VIII. füz.; *u*) Természettan; *v*) Egészség. 1887: 3. füz.; *x*) Vezeték a természetrajzi füzetek

első tíz évi folyamának foglalatajához. 1877—1886; *y*) Die aquitanische Flora des Zsilthales; *z*) Gyümölcsészeti és konyhakertészeti füzetek. VIII. 5. füz.; *aa*) Magyar történeti Életrajzok. III. évf. 4. füz.; *bb*) A magyarországi porcellánföldről; *cc*) Jahresbericht. 1885.; *dd*) A magyar földtani intézet évijelentése. 1886; *ee*) Turul. V. köt. 2. füz.; *ff*) Művészi Ipar. II. évf. 2., 3. sz.; *gg*) Monum. Vaticana Hungariae. Rationes Collectorum Pontificorum in Hungaria. 1281—1375.

Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a*) Keresztyén népbarát. II. évf., 7., 8., 9. sz.; *b*) Távirászati rendeletek tára. 1887: 6—10. sz.; *c*) Postai rendeletek tára. 1887. 24—37. sz.; *d*) Slovenské Noviny. II. évf. 88—138. sz.; *e*) Községi Közlöny. IX. évf. 24—37. sz.; *f*) Telegrafügyi Szemle. II. évfolyam 11. füz.; *f*) Postatakarékpénztári Közlöny. 1887: 7—9. sz.; *g*) Távirászati Közlemények. 1887: 2. füz.; *h*) Vezérkönyv a hangoztató írásvasáshoz; *i*) Iskolai magyar nyelvtan. I. rész; *k*) Életrajzok; *l*) Jó éjt Pantalon úr; *m*) Betétkönyvecske; *n*) Prot. árvaházi képes Naptár. 1888; *o*) Leitfaden; *p*) Prot. Népkönyvtár. I. évf. 6—8. sz.; *q*) Népoktatásiügyi Emlékeztető; *r*) Mari, az ezred leánya; *s*) Jézus szavai az elfáradtakhoz; *t*) Nézetek az előírásra; *u*) A ki legjobb barátod; *v*) Pálmaágak. VIII., XI. és XVI. sz.; *x*) Orsz. középisk. tanáregyesületi Közlöny. XX. évf. 11. füz.; *y*) A physika tanítása; *z*) Tagajánlások 1887-ben; *aa*) A m. tud. Akadémia jutalomtetelei; *bb*) A papság némely teendőiről; *cc*) De nonnullis agendis Cleri; *dd*) Távirási szabályok és díjtáblák; *ee*) Trompf; *ff*) Nyelvünk ik-es igéi; *gg*) A dunamelléki ev. ref. egyházkerület jegyzőkönyve. 1887; *hh*) Magyar Olvasókönyv; *ii*) Horár alebo Zákľady lesnietva. II. Sv.; *kk*) Magyar Abécé olvasókönyv; *ll*) A magyar nemzet története; *mm*) Keresztyén vallás; *nn*) Bibliai történetek; *oo*) Quen Victoria jubilee; *pp*) Kimutatás a távirdával egyesítendő kincstári postahivatalokról; *rr*) Ethnologische Mittheilungen. I. Jahrg. 1. Heft; *ss*) A m. tud. Akadémia Évkönyvei. XVII. 3. drb.; *tt*) Utasítás a postaigazgatóságoknak; *uu*) A posta- és távirda-számvevőség egyesítése tárgyában Utasítás; *vv*) Magyarázatok és jegyzetek a berni nemzetközi távirda által kiadott „Nomenclature“ névlajstromhoz; *xx*) Die Zurendorfer Wahl; *yy*) Szemléltetés az ókori irodalmak tanításánál; *zz*) Kimutatás a vasútiüzleti vonalszakaszok új beosztásáról és 10 darab különféle apróbb nyomtatvány.

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — A felső-lövői nyilv. tanintézetek Értesítője. 1886/7.

Stein János ny. Kolozsvár. — *a*) Physiologiai Élettan; *b*) Az erdélyi Múzeum-egylet bölcsészeti, nyelv- és történettud. szakosztályainak kiadványai. IV. 2; *c*) Orvos-természettudományi Értesítő. XII. évf. II. Természettud. szak. 2. füz.

Imreh Sándor ny. Maros-Vásárhely. — *a*) Ipartanoda Értesítője 1886/7.; *b*) Evang. ref. collegium Értesítője 1886/7.

Fischel Fülöp ny. Nagy-Kanizsa. — *a*) Szabadhegy monographiája. 1850—1886; *b*) A helytartóné; *c*) Számtani példatár. 1. 2. füz.; *d*) Mártha. I. II.

- Drotleff József ny. Nagy-Szeben. — *a)* Das Lutherfestspiel in Jena; *b)* Unterhaltendes und Belchrendes.
- Kafft W. ny. Nagy-Szeben. — *a)* Jahresbericht des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde 1886/7; *b)* Predigt; *c)* Adressbuch der k. freien Stadt Herrmannstadt. IV. Jahrg.; *e)* Schulkalender 1887/8; *d)* Amicul poporului Calendariu 1888; *e)* Jahresbericht des Vereins Männerchor Hermania. 1886/7; *f)* Deutsches Lesebuch. IV-ter Theil; *g)* Programm des evang. Gymnasiums in Sächsisch-Regen. 1886/7; *h)* Psychologia Empirica; *i)* Jahresbericht der Gewerbeschule in Reps. 1886/7; *k)* Jahresbericht der Gewerbeschule in Agnetheln 1886/7; *l)* Das Alte u. Neue Kronstadt. II. Bd.
- Drotleff Rudolf ny. Pozsony. — *a)* Chronologische Darstellung der zehn wichtigsten Epochen der Weltgeschichte. 3—10. II.; *b)* Számoló könyv. 2. füz.; *c)* Paedagogiai Plutarch. 11/13. füz.
- Stampfel ny. Pozsony. — *a)* 22-ter Catalog. Hebraica; *b)* Schlesingers Verlag's Catalog; *c)* Deutsche Gebete; *d)* 3 péld. zsidó nyelvű nyomtatvány; *e)* Tanulók könyvtára, 41. füz.; *f)* Utasítás a népfölkelésre vonatkozólag; *g)* Durchführungs-Vorschrift zum Landsturm-Gesetz; *h)* A pozsonyi állami főreáliskola Értesítője 1886/7; *i)* A pozsony-szt.-györgyi kath. gymn. Értesítője. 1886/7; *k)* Áll. felsőbb leányiskola Értesítője 1886/7; *l)* A pozs. akad. személyzeti létszáma 1886/7; *m)* Kirándulás a Vezuvra; *n)* Kis tót, magyar és német szótár; *o)* Kimutatása a hetivásároknak 1887-ben; *p)* Deutsches Sprachbuch. I. Theil; *r)* Önkéntes tűzoltói szabályok; *s)* Felső-csallóközi ármentesítő társulat alapszabályai; *t)* Függelék; *u)* Észrevételek; *v)* 4 drb Jegyzőkönyv; *x)* 4 drb Protokoll; *y)* A pozsonymegyei gazdasági Egyesület Értesítője. 1886: 9., 1887: 1—4. sz.; *z)* Szabályrendelet; *aa)* Kereskedelmi Szakkönyvtár. III. köt.; *bb)* A pozsonyi iparbank 1886. évi üzleti jelentése; *cc)* A pozsonyi II. ker. takarékpénztár XVII. évi forgalmának kimutatása; *dd)* Pozsony vármegye szabályrendelete.
- Wigand F. K. nyomdája Pozsony. — *a)* Gondolat. VIII. évf. 1—5. sz.; *b)* A pozsonyi Casino félszázados ünnepe; *c)* Hol állítsuk fel a harmadik egyetemet; *d)* A pozsonyi orsz. kórház sebész osztályának működése 1885/6; *e)* Practische Anleitung für Bauausführung von Beton-Canälen; *f)* Der Darwinismus; *g)* Wo sollen wir die dritte Universität errichten; *h)* Evangelikus egyház és iskola. V. évf. 1—26. sz.
- Steinfeld Béla nyomdája. Sárospatak. — *a)* Gégetükrészetről; *b)* Gymnasiumi Könyvtár. IX., X., XI. köt.; *c)* Újabb költemények.
- Skarnitzel F. ny. Szakoleza. — *a)* Kazatelna. R. VII. Č. 11.; *b)* Szlovenszky Calendár. 1888; *c)* Pobožnost pontnicka; *d)* Domovy Kalendár. 1888.
- Kirchner J. E. özv. ny. Versecz. — *a)* Hauskasse Normen des Vorortes Werschetz; *b)* Der Werschetzer Männer-Gesang-Verein; *c)* Közs. polg. fiúiskola Értesítője. 1886/7.
- Bittermann ny. Zombor. — *a)* Növénytermelési viszonyaink a Bácskában; *b)* Statuten der Bács-Bresztovátzer-Spargenossenschaft; *c)* Gazdasági Értesítő. III. Évfoly. 7/8. sz.; *d)* Statuten des Hódságer Bürger-Casino-Vereines; *e)* A zombori sport-egylet alapszabályai; *f)* Első zombori temetés-rende-

zési intézet; g) A mondat; h) Razrednitsa 1886/7; i) Bibliszke pripovetke; k) Iszvesztaj o szrbszkoj učiteljskoj skoli 1886/7.

IV. Saját kiadásbeli munkák:

Értesítő. 1887: 4. 5. sz.

Évkönyv. XVII. 5. drb.

Emlékbeszéd. IV. 6. 8. sz.

Nyelvtud. Értekezések. XIV. 1. 2. sz.

Ugor füzetek. 8. sz. (két péld.)

Dr. Kúnos Ignác. Három karagöz-játék. (Külön lenyomat.) Két péld.

Dr. Kúnos Ignác. Oszmán-török népköltési gyűjtemény. 1. köt. Oszmán-török népmesék.

Történettud. Értekez. XIII. 7. sz.

Társad. Értekez. IX. 3. sz.

Wenzel Gusztáv. Magyarország mezőgazdaságának története.

Természettud. Értekez. XVII. 3. sz.

Mathemat. Értekez. XIV. 1. sz.

Mathemat. és természettud. Értesítő. V. 8/9. sz.

Mathemat. és természettud. Közlemények. XXII. 1. 2. 3. sz.

Thanhoffer Lajos. Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez.

A könyvtárban helyeztetnek el.

HUSZONKILENCZEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hetedik ülése.

1887. október 3-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

188. Budenz József r. t. felolvassa „Alaktani magyarázatok“ című értekezését.

189. Majláth Béla l. t. „A sorsvető könyvekről“ értekezik. Kivonata ez:

Népies irodalmunknak van egy igen érdekes és nevezetes ága, mely a múlt században már lesüllyedt ugyan a ponyvairodalom körébe, de háromezázados létezése, eredete és verses alakja szempontjából, méltán igényelhet vala helyet irodalomtörténetünkben ott, hol a népköltészet ponyvairodalmi termékei méltatásra találtak. Ez a sorsvető, a szerencse könyvek irodalma, a melyről mostanig hallgatott irodalmunk története, de még csak bibliographiai repertoriumokból, könyvészeti jegyzetekből sem ismertünk annyit, hogy legalább az említett könyvek címéről tudomásunk lenne. Pedig az ily irodalmi termék, a mely háromezázados pályafutása alatt tizenhat kiadást ért, s alig száz éve, hogy a vásári piacz ponyvájára került, s még nincs húsz éve, hogy onnat is leszorúlva többé nem nyomatik, de legelső eredeti irányát, alakját, sőt mondhatnám eredeti írmodorát és nyelvezetét vajmi cse-

kély korszerű változásokkal, az utolsó kiadásban is fentartani tudta: az oly irodalmi termék szerzője kétségtelenül számot tesz azon írónk sorában, a kik a XVI-ik században irtak az olvasni és írni tudók számára; mert a magyar sorsvető könyveket is csak a művelt osztály olvasta, annak is ugyanazon közönsége volt, mint az akkori költészeti irodalom bármely más ágának, mely részint mulattató időtöltéssel, részint a jövő tudásának babonás kielégítésével szolgált, a legmagasabb főúri köröknek épen úgy, mint az udvarházban lakó hét szilvafás nemes ember családjának, vagy az írni és olvasni tudó társadalom bármely osztályának.

A magyar sorsvető könyvek keletkezése szoros kapcsolatban van a külföld hasonló termékeivel; a külföld szolgáltatta a miénknek az előmintákat a berendezéshez, a képek rajzaihoz, az utalásokhoz a kérdésektől a képesoportok labirinthjain keresztül, a jövőmondás feleletéig. Mind e mellett a szöveg nem fordítás, maradt az eredeti magyar, úgy irányára mint moráljára nézve, a verses magyaros modorára, a a négysoros rímes versszakok alkalmazására, mint a kifejezésekben a tős-gyökeres magyaros szájíznek a triviális, vastag tréfák modorának megfelelőleg; s végre elég kinálkozó volt az alkalom, jelen értekezésem indokából a külföldi sorsvető könyveket összehasonlítva a magyarral amannak bibliographiáját is megismertetni, minthogy tudtommal a külföldi „Libro del Sorte“, a „Dodechedron“-ok, a „Loosbuchok“, „Libro del juego de los suertes“, „Fortuna lebo scziestya“ stb. című sorsvető vagy szerenecskönyvek, irodalmunkban tárgyalva nincsenek.

Legrégibb ismert kézírata a sorsvető könyveknek a XII. századból ered, melyet Aben Esra, astrologus, kabbalista, az orvosi tudományokban nagy jártassággal bíró spanyol zsidó „*Sepher Goraloth*“ cím alatt irt, s melyet de Rossi leírásából ismertünk. Hogy az e fajta könyvek az arabok és perzsák „*falnamek*“ útján terjedtek el Európában, két ségtelenül bizonyítják Grässe és Flügel közleményei, melyekben az arab és perzsa sorsvető könyvek nagy tömegéről adnak kimerítő jelenségeket. Nem valószínűtlen azonban a föltevés, ha némelyek ezen könyvek első eredetét a rómaiak „*Sortes Virgilianae*“-ig felvinni törekeshetnek. Általában azonban, a ránk maradt sorsvető könyvek kézíratainak legnagyobb része, néhánynak kivételével, a XV. századból való.

A sorsvető könyvek írása állandó czikk volt; s az ezzel foglalkozók, megkülönböztetésül a Scriptor, a Calligraphus és Miniatorról, Briefmaler, Briefschreiber jelzővel illettettek; s midőn már a fametszés és a könyvnyomtatás feltaláltatott, ugyanazok Briefdruckereknek neveztek; s a könyvnyomtatókhoz épen oly viszonyban állottak, mint a minőben előbb, a calligraphusokkal szemben voltak. Ennek egy igen érdekes támogatását találjuk egy 1440-ik évi hagenai könyvjegyzékben, a melyben Lober Dipold, ugyanottani iskolamester, hirdeti azon kézíratos könyvek jegyzékét, a melyek nála kaphatók. ezek: *gemalte lossbücher, zehngebot mit glossen, und sunst kleine bette bücher, gute, bewehrte artznienbücher, schach zabel gemalt.*

Találunk az urak, a herezegek udvaraiban irodákat, a hol a

XV. században, saját magok használatára bizonyára fényesen kiállított sorsvető könyveket készítettek, melyekre különben egyáltalán szükségök nem lett volna, ha a Briefschreiberek közönséges készítményeivel megelégszenek.

Ilyen a többi közt, hogy csak egyet hozzak fel például, a heidelbergi könyvtárban egy, kis folio alakú pergamentre írott kézíratos sorsvető könyv 1492-ik évből, a melynek végén az utolsó lapon ez áll: *Anno Domini Tausent Vierhundert unnd jnn zwey und neuntzigsten ioren am freitag nach Sant pauls bekerung tag: Hab ich Heinrich Meise von Wurtzpurch diss Buch zu Gronsfeld jnn des Wolgeborenen herrn herrn Asmusen Graven zu Wertheims unnd jn seiner gnaden Cantzellei vollendet unnd geschriben, jn beywesen seiner gnaden Secretari Chonradi Kappels*“.

Az ismert kézíratos sorsvető könyvek, tartalmuk lényegére beosztására, és rendszerökre nézve, három, egymástól élesen elkülöníthető osztályba sorozhatók. Ezek elseje a sajátképeni sorsvető könyvek, a Loos-buch-ok, Libro del Sorti-k; melyek az illető könyvekben meghatározott kérdésekre sorsvetés útján bizonyos képesoportokon vagy csak névleg említett személyek, tárgyak utalásain keresztül vezetnek a várt felelethez. A második osztályba tartoznak a szerencsekönyvek, a melyek inkább horoscopikus jellegűek, s a szerencsés vagy szerencsétlen napok megtalálására tanítanak, minden közbeeső utalás nélkül. Végre a harmadik osztályt képezik a jóslat-könyvek, melyeknek csak egy kép, vagy csak névleg említett tárgycsoportozatuk van, s mindeniknél csak egy-egy jósló mondat, s elolvassuk azt, a mely a vetett koczka számának megfelel.

A legrégibb sorskönyvek az eddig ismertek között a németek; s bár ha az angol és olasz sorskönyvek kézíratos példányai nem ismeretesek, valószínű, hogy a nyomtatás előtti századokban olyanok ott is voltak. Feljogosít e föltevésre, kivált az olaszokat illetőleg az, hogy míg a német nyomtatott sorskönyvek csak a XVI. század harmadik tizedében jelennek meg; az olasz Libro del Sorti-kkal már a XV. század második felének közepén találkozunk.

A legrégibb kézirat a német sorskönyvek között, a heidelbergi könyvtárban őrzött lossbuch, mely a XIV. században készült, s nagy szép góth minusculákkal hártýára írva 22 lapból áll, színezett képekkel díszítve.

A német sorskönyvek egyik legérdekesebb kézírata a müncheni királyi könyvtárban őrzött papiros codex, a mely az augsburgi sz. Ulrik és szent Afra nevű augusztinus zárdából származik, s onnan a zárdák secularisatiója után, a könyvtárral együtt Münchenbe jutott. Ezen XV. századbeli kéziratban, a szerencse és jóslatkönyveken kívül hat különféle sorsvető-könyv van, kettő 1450, kettő 1455, egy 1459. és egy 1461-ik évszámmal ellátva.

Itt érdekes az, hogy már a szerencsekerékkel találkozunk, mely hasonló felfogásban a magyar sorsvető könyvekben is előfordúl, a mint azt később látni fogjuk. Ezen kéziratban már négy utalás van

négy képesoporton keresztül a feleletig, s míg a heidelbergi kéziratban a választ állatok adják; ebben a királyok szájából halljuk a jövőndölést, melyek között a magyar király is szerepel.

Érdekes ezen gyűjtemények hatodik sorskönyve, a mely a 144—154-ik lapig terjed, s a mely a szerencse forgandóságát, állhatatlanságát, a sors kiszámíthatatlan véletlenségét az érzékiség igen találó felfogásában adja vissza, kivált midőn ennek ellentétéül a könyv czimeül ezt a négy szót olvassuk: „*Justitia, Sapientia, Prudentia, Fortitudo*“, s alatta a szerencsekeréket egy számár forgatja, fent a farkas király ül, balról a macska és majom fölfelé kapaszkodik, jobbra az oroszlán denevértől körülropködve, egy nyúl és egy sertés zuhannak lefelé; lent már egy leesett kutya fekszik, s a szerencsekerék állványához egy öreg ember támaszkodik. A címnap tulsó oldalán Ysayas próféta nyolczsoros versben utasítást ad a sorskönyvnek koezkavetés által történő mikénti használatára. Ez alatt van az 1455-ik évszám.

Valamennyi között legtarkább a 120—143-ik lapig terjedő, az 1459-ik évben írott „*Sortilegium*“ című sorskönyv, melynek sem czimképe, sem képesoportjai nincsenek; ezek helyett azonban ott találjuk a köröket megközelítő olyan beosztással, mint az a magyar sorsvető könyveknél is szemlélhető.

Az, a mi sajátos érdekeltséget kölcsönöz ezen sorskönyvnek, az utolsó képesoport, a melynél a négy soros verses rímekbe szedett feleletek vannak. Ezen képesoport 12 királynét állít elénk, kiket a képek festőjének bizarr fantasiája különféle állatokon lovagoltat, s azoknak személyei legtöbbnyire olyan nőké, a kik a középkori költeményekben szerepelnek. Ezek sorában Venus elefánton, Ilie a Titurelből zergebakon; Sigun, a Parsivalból lóháton; Isott vad emberen Tristauból; a szerecsen nő, a hasonló című költeményből egyszarvún; Agley, a Wilhelm von Österreichből szarvason; Syblis oroszlánon; Amaley, a Wilhelm von Orleansból griffen; Lybenes, a Wittich von Jordánból, medvén; Cysbe (valószínűleg Thysbe) koson; Candaris Aristotelesen, (a monda szerint Candaris volt neve azon szép nőnek, a kitől magát Aristoteles lovagoltatni engedte) és végre Kyburg pogány királynő tevéen lovagol.

A berlini királyi könyvtárban őrzött sorskönyv kézírata papiroson szintén a XV. századból ered, a mely illusztrálva nincsen és 16 levélből áll.

Ennyiben kívántuk a német sorskönyvek kézíratait megismertetni, de korántsem említettük fel mind azt, a mi e nemben a könyvtárakban található. Ezek azonban a legjellemzőbbek, s csak az ismétléseket mellőzzük, ha a többé-kevésbé ugyanezen kaptafára készült apróbb-nagyobb *loosbuchokról* hallgatunk.

Németországban, a könyvnyomtatás feltalálása után, még hosszú ideig használták az írott sorsvető könyveket. midőn Olaszországban már a XV. század második felében találkozunk az első nyomtatott sorskönyvekkel. E téren tehát Olaszországa az elsőség, a honnét az előbb Franciaországba a XVI. század elején, és csak később származott át Németországba.

A legelső sorsvető könyvet Loreno Spirito, sajátképen Lorenzo Gualtieri írta, „Libro del Sorte“ cím alatt, mely 1473-ik évben Vicenzában nyomtatott.

Olaszországban a sorskönyvek, melyek elterjedése és népszerűsége mindenféle utat tört magának; s míg Spirito könyvét a nyomdák szaporodtával több helyütt nyomtatták, az Velenczében kiadóra nem talált. Ámde akadt versenytársa, s a speculatio előtérbe tolta, a ferrarai Sigismundo Fanti művét, melyet Velenczében 1526-ik évben „Triumpho di Fortuna“ cím alatt, nagy folio alakban kinyomtatott. Ez az olasz sorsvető-könyvek között, úgy terjedelme mint metszeteinek művészi becsű kivitele szempontjából, a legelső helyen áll,

Fanti „Triumpho di Fortunája“ nem nyombhatta el Spirito „*Libro del Sorte*jét“, mert ez Fanti könyvének megjelenése után is, újabb és újabb kiadásokat ért, míg a *Triumpho di Fortuna* első kiadása után a versenypályáról teljesen leszorult. 1540-ik évben azonban *FranzESCO Marcolini de Forli* „Le Sorti“ cím alatt, és 1550-ik évben „Le ingeniose Sorti“ című sorskönyvével lépett föl, melyben elhagyva Fanti complicált népszerűsége nem vergődhetett modorát, a Spirito által taposott ösvényre lépett, s mind a két művével népszerűvé vált a babonát kereső közönség körében.

Marcolini „Le Sorti“ című könyve mellett a XVI. század második felében és a XVII. században még többféle olasz sorskönyv jelent meg, melyek azonban lényegökben csak utánzatai, egynémely esetben más címek alatt, Spirito és Marcolini sorskönyveinek másolatai valának. Ezek között csak mintegy megemlítést érdemel a „Finte Sorti“ című, a mennyiben azt Vulsan de la Colombier francia sorskönyvének második kiadásánál mintául használta, s ennek alapján munkáját teljesen átdolgozta. Lorenzo Spirito *Libro del Sorte* könyve a XVI. század elején utat talált magának, mielőtt az még a pyreneusokon keresztül Franciaországba jutott volna, Spanyolországba, a mely Valencziában 1528-ban Juan Joffre nyomdájában folio alakban „*Libro del juego de los Suortes*“ cím alatt spanyol fordításban megjelent. Spirito „*Le Sorti*“ című sorskönyvének első francia kiadása, év, hely és nyomda megnevezése nélkül, a XVI. század elején jelent meg 4° kiadásban „*Les Esprit Laurens Livre de passe temps de la fortune de dèz auquel sont données subtilment par calculation reponses a vingt folles question ou demandes, que communement font simples gens*“ cím alatt, képesoportok nélkül. 1528-ban annak újabb kiadása rendeztetett, ugyancsak 4° alakban, de már lényeges változtatásokkal és fametszettekkel diszítve, azonban a hely és a nyomdász nevének kihagyásával. A XVI-ik század utolsó tizedében, ugyanaz még Párisban és Lyonban is kiadatott, s annak legutolsó kiadása Párisban 1634-ik évben 4° alakban jelent meg. Így jelent meg 1556-ik évben kis 4° alakban, 10 számozatlan és 143 paginált oldallal Jean Menu által a XIV. században írt, és V. Károly francia királynak felajánlott kézíratos sorskönyve Francois Grojat Lochois által, „*Le Dodechedron de Fortun, livre non moins plaisant et recreatif, que subtil et ingenieux entre*

tout les jeux et passe temps de Fortune, autrefois composé par Jean Menu pour le Roy Charles V. et mis en lumiere par F. G. L. Paris Vinc. Sardanios 1556.“ cím alatt kiadva.

A francia sorsvetőkönyvek sorozatába tartozik a Jannet párisi könyvkiadó kiadványainak egyik kötetében említett Francois és *Hervének* a XVI. században megjelent azon munkája is, mely „Pantheon du Temple des Oracles“ címet visel.

Lochois és Hervé sorsvetőkönyve mellett nemsokára vetélytársként tűnt fel a Vulsan de la Colombier által kiadott „Palais des Curieux“ című könyv, mely mind a mellett, hogy nem eredeti munka, s az egy olasz munka spanyol utánzatának francia fordítása volt, annyira népszerűvé vált, hogy első kiadása egy hónap alatt elfogyott.

A XVIII. század elején látjuk megjelenni Commiensnek egy posthumus művét e nemben „Oracles des Sybilles“ cím alatt. Ezen sorskönyv, dacára többszöri kiadásának, népszerűsége nem vergődhetett, mert egyrészt míg annak berendezése minutiosus figyelmet igényelt utalásainak bonyolultsága által, másrészt astrologiai alapja épenséggel nem volt mulattató.

Míg Olaszországban a nyomtatott sorskönyvek már a XV. században elterjedtek, a XVI. század elején onnan fordításban Spanyol- és Franciaországba átszármaztak, az alatt Németországban még mindig az írott Loosbuchok valának napirenden; s az első olasz *Libro del Sorte* megjelenése után, csak 66 év múlva 1539-ik évben látjuk megjelenni az első német nyomtatott sorskönyvet Strassburgban, folio alakban Voghterren Henriknél, ki egyszersmind a munka szerzőjeül mutatja be magát, és könyvét a következő cím alatt: „*Eyn schöne Vnd Gotselige kurzweil eines christlichen Loosbuchs. nach ordnung eines Alphabets A. B. C. In reimen gestellt Darinnen mann, den wunderbaren krefftten Gottes, sampt ganzen christlichen Leben, jedes Buchstabens art und inhalts nach berichtet wurt, vor nie gesehen un und christlicher Besserung willen zu niessiger kurtzweil an den Tag gegeben.*“ Ez alatt van egy medaillon, ezen közirattal: „*Treib umb das Kind mit allem Fleis schaw was hinden der Engel weis.*“

Míg az előbb említett sorskönyvekben, az ott lerakott babonás hit, a játék és társasmulatság álarca alá búvik, hogy astrologiai alkoskodásait üzhesse; a német Loosbuchok az álszenteskedés mezébe öltözködnek, hogy azt, a babona ápolásának révén, mint vezeklő csuhát, a gyenge lelkekre adják

Ezen irány azonban akkor már, bárha csak rövid időköz választá el a vallási reformáció kezdetétől, nem volt már hű kifejezője Németországban a nép gondolkozásmódjának, s a speculativ könyvirás e nemben, még a babona legyezgetésével is, csak úgy válhatott népszerűvé, ha felfogása és irányeszméiben visszaadta mind azt, a mivel a nép magát assimilálta, a mi a reformáció következtében is vérébe átment, és gondolkodásának megfelelt.

Hovatovább, a német sorskönyvek különféle és többszörös kiadásai egyre szaporodtak, s csak Strassburgban a XVI. század végéig

négy különböző sorsvető-könyv jelent meg hét kiadásban. Ezek között a legérdekesebb és legkittinőbb a Pombst Pál premontrai tanár által szerkesztett, s 1546-ik évben Beck Boldizsárnál Strassburgban nyomtatott s 144 lapból álló folio alakú sorskönyv, melyet Ferdinánd római, magyar és cseh király nejének tiszteletére íratott, s a következő címet viseli: „*Loosbuch zu ehren der Römischen, Ungarischen und Böhemischen Königin.*“ Ez alatt fametszetben I. Ferdinánd király nagy czimerpecsétje. Lejebb: *mit Röm. königlicher Maiestat freiheit.* M. DXLVI. az utolsó lapon a colophonban: A. V. P. V. H. Paul Pombst Premonstratus profess. Getruckt zu Strassburg. bey Balthasar Beck.

Legnépszerűbbé vált azonban a német sorsvetőkönyvek között a Wickram-féle Loosbuch, mely először 1557-ben Strassburgban látott napvilágot „*Das weltlich Loosbuch Jorg Wickram von Colmar*“, a mely 1559-ben Mühlhausenben, 1560-ban ugyanott és Strassburgban, 1592-ben Frankfurtban, 1594-ben Glückstadtban jelent meg. Később azonban Wickram sorskönyve népies formába öntve „*Kurtzweiliger Loos- oder Drch Büchlein*“ czímmel 8° alakban, ívszám nélkül igen sokszor kiadatott.

Wickram sorskönyvének 1560-ik évi kiadásában sokban hasonló mozzanatokat találunk a magyar Fortunával. Így a szerencsekerék ábrázolása, a fortuna alakja, concentrikus körök alkalmazása, sőt durva tréfáinak éle, megközelítőleg a magyarhoz, ostromozza az általános erkölcselenséget.

A sorsvetőkönyvek Németországban örvendettek a legnagyobb elterjedésnek s azok a XVI. század végéig virágoztak leginkább. A XVII. században, a sorskönyvek hanyatlóban vannak, kivált mióta a tridenti zsinat a Loosbuchokat az Indexre írta. De okozta ezt még a fametszés hanyatlása is, mert ez által a sorsvető-könyvek legszebb ékességeket elvesztették. E mellett még a babonáskodás is megváltoztatá izlését. Medicis Katharina bevitte Franciaországba a punctirozás stíletlenségét, a gombostűszúrást a bibliába, felélesztették a phisiognomisták a chiromantiát, nagyban gyakorolták a kártyajövendölés mesterségét, s még később, az égi testek constellációja helyett, a észszében levő kávénak aljából olvasták ki a jövő elrejtett titkait.

A lengyel sorsvető-könyvekre Grässe figyelmeztette az olvasó közönséget, de a munka ismertetését sem Grässénél, sem másnál nem találtam, míg végre a múzeumi könyvtár megkeresésére annak utóbb említett kiadását a krakkói egyetemi könyvtár, tanulmányaim czéljából készséggel megküldötte, midőn is szerencsém van azt a tisztelt Akadémiának bemutatni. A könyv czíme: „*Fortuna Albo Szciescio Severina Baczałskiego.*“

Midőn ezekben előadtam volna a sorsvető könyvekről szóló általános tanulmányomat, áttérek a magyar sorsvető-könyvek ismertetésére.

Szabó Károly érdemes bibliographusunk „Régi magyar könyvtárának“ I. kötetében „*Sybillák jövendölése*“ cím alatt leír egy, a magyar nemzeti múzeum könyvtárában őrzött XVI. századbéli csonka

magyar nyomtatványt. melynek czimlapja, és elején teljes hét ív hiányzik. Innentől azonban végig meglevő lapok kettős vonalközben a szöveg felett, a sybillák neveit és számait viselik az egyes fejezetek szerint, a második „*Sybilla Libica*“tól a tizenkettedik „*Sybilla Agrippina*“ig.

A múlt évben megtaláltam ezen „*Fortuna*“ című XVI. századbeli nagyon is elnyűtt magyar nyomtatványt, mely a Szabó Károly „*Régi magyar könyvtárában*“ följegyzett „*Sybillák jövőndölése*“ című könyvvel azonos ugyan, de más kiadvány; mert mind a kettő a sybillák jövőndöléseit tartalmazza, de eltérő typusokkal, s a szövegben tapasztalható némi változásokkal, minthogy a múzeumi töredék példányában a második sybillának 23-ik, itt az első versszak, így szól:

*„Az mit mostan mondok iol tarcz eszedbe;
Mely ember feldől gondolkodol szüvedbe,
Oly io barátod neked, ha ő tölle lehetne,
Csak egy kalán vízben—is tegedet meg ölne.“*

A Fortunában pedig emígy van írva ugyanazon sybillának ugyanazon versszaka:

*„Az mit mostan mondok iol tarcz eszedbe
Kiről gondolkodol az te szüvedbe,
Oly jó barátod, ha tölle lehetne,
Csak egy kalán vízben—is megölné.“*

Mind a két nyomtatvány tehát egy és ugyanazon tárgyú, XVI. századbeli magyar sorsvető-könyv, melynek első kiadása 1594-ben nyomtatott s előmintáit az olasz, francia és német sorsvető-könyvekben találjuk. Hogy ezen nyomtatvány a társas mulatságul szolgáló szerencsekönyvek most említett fájához tartozik, azt annak nem csak beosztása, képsorozatjai, utalásai és jövőndölései mutatják, de bizonyítja maga a kiadó *Kléz Jacab*, bártfai nyomdász, előszavában, midőn azt „*Sorsvetés avagy Szerencsekönyv*“-nek nevezi.

A könyvnek szoros értelemben vett czimlapja nincs, csak czimképe van.

Az itt meglevő 1757-ik évi, valamint az 1868-ik évi kiadásnak czimlapja pedig ez: „*Fortuna, azaz Szerencsének avagy Szerencsétlenségnek Kercke*.“ Szabó Károly föltevése szerint a czimlapon lehetett még a könyv kiadási helye és éve is. A mi az első kiadás évét illeti, bár ha a mi példányunkon évszám nincsen, az mégis egész positivitással meghatározható az 1594-ik évvel; mert az V. Sybilla Erithrea kezében levő nyitott könyvnek lapján tisztán olvasható: *A. D. 1594.* s alatta a metsző kezdetűje „*G. C.*“, már pedig a mint az előszóban a kiadó mondja: „*kenszerítetem egy néhány Esztendővel ez előtt ez Sorsvetés avagy Szerencsekönyvet könyomatnom. Jollehet nagy kueltsegemmel, fő képen csak az vitézlő magyar nemzetnek kedveért, kincc massa magyar nyelven még eckoraig nem kült; alább ismét így: „(Mivel hogy penig az) előbi Szerencze könyvek már mintdől fogva affléket nem arolnac..... eg keresi*

és kevénya vala; tettzec az hogy tanusagert uyonna kinyomtatnam." Kitétszik ebből világosan: hogy a mi példányunkat csak egy kiadás előzte meg; ez a második.

A XVI. század nyomdászati viszonyainak szempontjából, sokkal nehezebb volna azon kérdésre megfelelni, hogy a Fortuna első kiadása, és azon töredék, melyet Szabó Károly a magyar nemz. múzeum könyvtárából ismertetett, hol nyomtatott? Ha ez iránt kellő támpontot nem találunk az itt bemutatott példányban, melynek midőn előszavában a kiadó Kléz Jacob bártfai nyomdász azt mondja: „*tettzec az hogy tanusagert uyonna kinyomtatnam*“ félreérthetlenül világos az, hogy a Fortúnának első kiadása és a jelen második kiadás Bártfán Kléz Jacobnál nyomtatott. Ámde fölmerülhet a kérdés ha vajjon a Szabó Károly által „*Sybillák jövőndölése*“ czim alatt ismertetett töredéknyomtatvány, nem-e a Fortuna első kiadása? A mely azonban Szabó Károly ítélete szerint kétségtelenül kolozsvári kiadás, a XVI. század utolsó évtizedeiből.

Sajátszerűnek tartjuk tehát a fölemlítettek alapján azt, hogy a helynév nélkül megjelent és kétségtelenül kolozsvári terméknek véleményezett nyomtatványok criteriumaiban felfaláljuk mindazon kellekeket, melyek a bártfai nyomda felszerelésére vallanak; s ezekből azon következtetésre kell jutnunk, hogy a Sybillák jövőndölése czim alatt ismertetett könyv, bártfai nyomtatvány.

Tekintve tehát azt, hogy a Fortuna határozottan bártfai kiadás, a Sybillák jövőndöléseit, a nyomdai kiállítás külső ismérvei nyomán, nem tarthatjuk kétségtelen kolozsvári kiadásnak, de inkább bártfainak, s ez esetben ennek, a Fortuna első kiadásának kell lennie. Ámde ha az bebizonyítható, hogy az mégis csak kolozsvári kiadás, bár ha az régiebb, mint a mi Fortunánk: akkor ez utánnyomása a bártfai első kiadásnak, és abból vétettek át a fametszetek rajzai.

A magyar sorsvető-könyvek lényegében, az előadottak nyomán megtaláljuk mind azt, a mi az olasz és német jóval előbbi keletű sorskönyvekben van, s habár valószínűleg ezek előmintául szolgáltak, a magyar Fortuna mégsem másolat; de inkább kiszedett és egybetákolt conglomeratuma a külföldi ilyenmű munkáknak, s épen abban nyilatkozik eredetisége. Így például Spiritónak Libro del Sorte 1497-ik évi kiadásából vannak az állatok concentrikus körei, úgy mint a magyarban az oroszlan, griff, sárkány, szarvas, medve, leopard; Fantinak Triompho di Fortuna 1526-ik évi kiadásából a városok neveinek alkalmazása és a Sybillák; a német Wickram-féle 1560-ik évi Loosbuchból a bekötött szemű Fortuna, s a Pamst-féle 1546-ik évi Loosbuchból a szerencsekerék. Eredeti a magyar Fortunában az, hogy itt a választandó kérdések, az első képcsoport mindenikénél egyenként vannak elhelyezve; míg az olasz Libro del Sorte-nél mind együtt vannak egy vagy két táblán; s a németek Loosbuchjában, az első vagy második lapon a szerencsekerék körül találhatók meg.

Morális irányára nézve, míg az olasz „*Libro del sorti*“-k, kivált az astrológiát bujtatják a sorskönyvekbe, s a német Loosbuchok a babona

köntöse alatt vallási alakoskodást űznek: a magyar Fortuna a társadalmi erkölestelenség ostromozására szorítkozik leginkább, s majd tanácsesal, majd az immoralitásból származó rossznak jövőndölése által kíván hatni.

Irállya a népiesség azon fokán mozog, melyen kiméletlen, leplezetlen meztelenséggel szórja durva tréfáit, s mondásaiban a szemérmes sértő kifejezésekben kulminál, s népiessége aljas póriassággá fajul midőn a morált komolyan prédikálja.

A Fortuna ezen feltűnő kifejezései közösek a Sybilla jövőndöléseivel is; valamint helyesírása és hangtani szempontból a következő sajátságok fordulnak elő mind a kettőben, kivételével annak, hogy a Fortuna a szóvégi „k“-t mindég e-vel, az sz-t mindig ſ-el írja, a Sybillákban pedig ez nem fordul elő; s míg a Sybilla a *vá, vé* ragban mindig á, ê-t használ és sohasem á, é-t, mint *urrá, emberré, hová*, ezt a Fortunában egyszer sem találjuk, úgy szintén az *ig* ragban sem.

Eme közös sajátságokon kívül a Sybilla a hang- és betűcserére nézve sokkal gazdagabb, mint a Fortuna.

Ha a nyelvészeti, helyesírási és hangtani különbség, mely a két munka között észlelhető, a fentebbi adatok alapján nem is indokolná elléggé azon állításunkat, hogy a töredékes Sybilla, régebbi kiadás a Fortunánál; erre nézve kellő és beható bizonyítékot találunk és nyújthatunk a kiadó előszavában, midőn azt mondja: „*ily reménységben vagyok, hogy ez kis munkámat io néven reszic kíváltképpen ez mostani editiot avagy nyomtatást ennyivel inkább meghkevelie és löcsálie, hogy az előbi vetkekből szépen meghtisztítvá és corrigálva ragyon.*” Ennek nyomán összehasonlítottuk a két munka nyelvezetét és verselését, s tanulmányunk eredménye azt mutatja, hogy a Fortuna, a töredék Sybilla verseit majd minden sorban javítani törekszik, lépten-nyomon dob el, hol egyes szokat, hol a szórendet változtatja, hol pedig szépíteni akarja a leplezetlen trágár kifejezéseket, rövidíti a verssorokat, néha felbontja a hagyományos négyes rimet, párrimeket alkot, s igen sok esetben elég ügyetlenül mind ezt az érthetőség rovására cselekszi.

HARMINCZADIK AKADEMAI ÜLÉS.

A II. osztály hetedik ülése.

1887. október 10 én.

TÓTH LÖRINCZ r. t. elnöklése alatt.

191. Schvarecz Gyula r. tag felolvassa „Lucius Cornelius Sulla a római alkotmányjog történelmében“ című székfoglaló értekezését.

Bírálatra adatik, és a felolvasónak a rendes tagságról szóló oklevél kiállittatik.

192. Hunfalvy János r. tag bemutatja ifj. Jankó Jánosnak „A Kongó vidékének hegy- és vízrajza“ című dolgozatát.

Tudomásul vétetik.

HARMINCZEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hetedik ülése.

1887. október 17-én.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

194. Elnök a tagokat a szünet után ezen első osztályülésen üdvözlővén, a tárgysorozat szerint felhívja az előadókat.

195. Högyes Endre l. t. „Új módszer a veszettség megelőzésére harapás előtt.“

196. Tangl Ferencz általános kór- és gyógytani gyakornok részéről : a) Kísérleti kór- és szövettani tanulmányok a szív-súlytengésről. b) Szövettani tanulmányok a sejttest és mag közti viszonyról a misoticus oszlás alatt — előterjeszti Högyes Endre l. t.

197. Perényi József részéről : „A gyík amniosa és Wolf-féle csatornája“ előadja Mihalkovits Géza r. t.

198. Antal Géza egyetemi tanár részéről : „A cystoskopikus képek a hólyag különböző bántalmairól“ megismerteti Thanhoffer Lajos l. t.

199. Schlesinger Lajos részéről : „A Fuchs-féle függvények elméletéhez“ előterjeszti König Gyula l. t.

200. Neumann Zsigmond részéről : „Eudiometrikus vizsgálatok vegyes ammóniak elegyekkel“ cz. dolgozatot az egyetemi kémiai intézetből, megismerteti Than Károly r. t.

201. Borbás Vincze tanár dolgozatát : „A lemergi egyetem herbáriumában levő Schur-féle erdélyi szegfűvekről“ bejelenti az osztálytitkár.

IV. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1887. október 23.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

47. Főtitkár bejelenti Zsivora Józsefnek, néhai Zsivora György testvér-öccsének október 10-én bekövetkezett elhúnytát, mi által a 4000 forintnyi életjáradék fizetésének az Akadémiát terhelő kötelezettsége megszűnt.

Tudomásul vétetik, és tekintettel arra, hogy most már a n. Zsivora György egész hagyatéka az Akadémia korlátlan tulajdonába megy át, határozatlik :

a) az ekkorig külön kezelt hagyatéki tömeg az Akadémia vagyonához csatoltatik ;

b) az illinyi birtok, mely évi 700 forintért bérbe van adva, 14,000 frt értékkel az Akadémia ingatlan birtokai közé vétetik föl ;

c) az összes követelések az Akadémia kívülfekvő alapítványai sorába Zsivora-alapítvány név alatt vétetnek föl. Ügymint :

Artner Kálmán jelzálogilag biztosított tartozása 23,990 frt.

Tóth Lőrincz életbiztosítás által biztosított tartozása 5000 frt.

Radocza János jelzálogilag biztosított tartozása 4404 frt.

Márkus Ignác jelzálogilag biztosított tartozása (per alatt) és három évi törvényes elsőbbséggel bíró kamat 13,860 frt.

Vargha Emil tábornok tartozása 4000 frt.

Eördögh Lajos tartozása 2640 frt.

Kisbirtokosok földhitelintézeténél levő alapítvány 500 frt.

Az Akadémia ügyésze utasíttatik, hogy a még be nem fizetett és kellően nem biztosított tartozások mielőbbi behajtását eszközölje.

48. Akadémiai ügyész jelentést tesz a Zsivora-hagyaték részéről folytatott és október 18-án a legfőbb törvényszék által eldöntött perekről.

a) Torkos Lászlónak az illinyi birtokra tett beruházások címén 23,674 frtnyi követelése fejében, azon föltétel alatt, hogy igényeit esküvel támogatja, 9296 frt ítéltetett meg.

b) Torkos László 7540 frtnyi tartozásából 4589 frt fizetésétől fölmentetett és csak 2950 frt lefizetésében marasztaltatott el.

Ezek után ha Torkos László úr az esküt leteszi, az Akadémia mintegy 5800 frtot lesz köteles részére kifizetni.

49. Akad. ügyész jelentést tesz a Zsivora-hagyaték részéről Márkus Ignác ellen folyamatban levő per állásáról, és azt javasolja, hogy az árverés mind addig halasztassék el, míg az Akadémia a törvényes elsőbbséggel nem bíró kamatokat is zárlat útján, a házbérjüvedelemből és kisajátítási illetményekből megkapja.

Az ügyész javaslata elfogadtatik.

50. Akad. ügyész bejelenti, hogy Radocza János 4404 frtnyi tartozásának lefizetésére 2—3 évi halasztást kér.

Tekintettel arra, hogy a követelés kellően biztosítva van és a 6% kamat pontosan fizetetik, a halasztás engedélyeztetik.

51. Akad. ügyész jelentést tesz a Rudits-hagyaték ügyében megindított egyezkedési tárgyalásokról.

Az ügyész a tárgyalásoknak a januári ülésig befejezésére hivatik fel.

52. Bemutattatik 1835. július 31-én elhunyt Forgó György akad. tag végrendelete, mely Pestmegye levéltárában volt elhelyezve és a nyár folyamán közöltetett az Akadémiával. E szerint azon esetre, ha fogadott fia maradék nélkül halna el, 10,000 frtot az Akadémiának hagyományoz.

Az ügyész az ügy megvizsgálására utasíttatik.

53. Bemutattatik a szerződés, mely az akadémiai palotában levő pinczehelyiségnek és a bérházban egy irodahelyiség bérbeadása tárgyában az Akadémia és az Országos borászati szövetség között évi 1426 frt bérleti összeg fizetése mellett, tíz év tartamára megkötöttetett.

A szerződés helybenhagyatik, azon hozzáadással, hogy először az iroda helyiségre vonatkozólag kimondassék, hogy az egy megfelelő szobából álljon: másodszor pedig a bérlő köteleztessék, a bérlet lejártá után a pinczéket, a menyinyiben az Akadémia kívánná, azon állapotba visszahelyezni, melyben átvette.

54. Az építészeti bizottság a következő jelentéseket mutatja be :

a) Az Akadémia palotájában és bérházában múlhatatlanul szükséges kö-

míves, bádigos, mázoló, falszínzési, légszesz, asztalos és lakatos munkákat eszközöltetett 2339 frt értékben.

b) Az üvegtetők egyikét tartó gerendázat el lévén korhadva, megújítása 756 frt 20 kr. költséggel eszközöltetett.

c) A pincehelyiségek bérbeadása következtében az akadémiai könyvtár más helyiségbe tétetvén át, a könyvvállványoknak átalakítása 200 frt költséggel rendeltetett el.

d) A Gutwillig-czeggel a csatornák tisztítása tárgyában, évi 80 frtnyi díj fizetése mellett, szerződést kötött.

e) Az Akadémia bérházában b. Ruida első emeleti lakásából az országos borszüvetkezet irodahelyiségéül egy útezai és egy ucvári szobát engedvén át, házbérét évi 300 frttal leszállította.

f) A bérház IV. emeletén 27. sz. a. lakást, mely 395 frtért volt bérbe adva, de felmondattott, és a melyre új lakó nem jelentkezett, Berecz Károly akad. javítónok oly módon kéri részére bérbeadatni, hogy azt 250 frtnyi akad. lakbére fejében bírhasssa. A bizottság ezen kérelmet pártolólág terjeszti elő.

Az Igazgató Tanács a bizottság intézkedéseit helybenhagyja és javaslatait elfogadja.

55. Másodelnök úr előterjeszti, hogy az akadémiai könyvtár új pincehelyiségeit szükségesnek mutatkozott asfalt- és betonburkolat által biztosítani, valamint a vakolatlan falakat is bevakoltatni és meszeltetni; ezen munkálatok költségei 1088 frt 48 kr-ra mennek. Továbbá a palota mosókonyhájában is különféle kőmíves, bádigos és lakatos munkák rendeltettek el 144 frt 35 kr. költséggel.

Az építészeti bizottság fölkéri, hogy ezen munkálatokat és a benyújtott számlákat megvizsgálván, az Igazgató Tanácsnak jelentést tegyen.

56. Másodelnök úr előterjeszti, hogy Zsigmondy Gusztáv főmérnök úr több év óta az Akadémia épületeiben véghezvitt építési munkálatoknál, a tervek készítése, a költségvetések és munkálatok felülvizsgálata által jelentékeny szolgálatakat tett, a nélkül, hogy tiszteletdíjban részesült volna.

A bizottság a szakavatott és az Akadémia érdekeiért buzgó főmérnök eddigi szolgálatait méltányolva, és azokat az Akadémiának ezentúl is biztosítani óhajtván, részére a jelen évtől kezdve évi 100 forint tiszteletdíjat állapít meg; egyúttal fölhívja az építészeti bizottságot, hogy a múlt években tett szolgálataiért megillető tiszteletdíj iránt javaslatot terjesztszen elő.

57. Másodelnök úr előterjeszti, hogy Szemenyei János akad. ügyésznek, mint ideiglenes házgondnoknak 1887. január 1-től márczius 4-ig eszközölt kiadásairól szóló számadásait átvizsgálta és részére a fölmentést megadatni javasolja.

A fölmentés megadatik.

58. Másodelnök úr előterjeszti, hogy Jónás Károly házgondnoknak 1887. márczius 9-től szeptember 30-ig eszközölt kiadásairól szóló számadásait átvizsgálta és azokat helyesen vezetetteknek találta.

Tudomásul vétetik s részére a további költségek fedezésére 500 frt utalványozása rendel.etik el.

59. Másodelnök úr előterjeszti, hogy Mezóssy Menyhért úrnak a széphalmi birtokra vonatkozó 1886-ik évi számadásait átvizsgálta és azokat helyesen vezetteknek találta, azon megjegyzéssel, hogy a bevétel nem 1401 frt 4 kr., hanem 1396 frt 81 krt tesz, minélfogva a pénztári maradék nem 37 frt 83 kr., hanem

csak 31 frt 23 krt tesz. Ezzel kapcsolatban kiemeli, hogy a birtok 1886. évi jövedelmeiből 800 frt a sátoraljaújhelyi takarékpénztárba helyeztetett el; továbbá, hogy a birtok hasznbére 20 frttal emelkedett; és végre, hogy a kertészlak tetőzetének megújítása szükségeltetik, a mi hozzávetőleg 100 frt költséget okoz.

Az Igazgató Tanács Mezőssy Menyhért úrnak az 1886-ik évi számadásokra nézve a fölmentést megadja, s a birtok kezelése körül kifejtett buzgalmaért köszönetet szavaz. Fölkéri, hogy a sátoralja-újhelyi takarékpénztárban elhelyezett összegeket a M. Földhitelintézethez beküldeni szíves legyen; továbbá hogy a korábbi határozatok értelmében a birtokhoz tartozó erdőben a megfelelő sectiók kivágatását és értékesítését eszközölje. A kertészlak tetőzetének helyreállítására fölhatalmazza.

60. Koch Henrik, a széphalmi mauzoleum és sír körül eszközözendő munkálatokkal megbízott építész, a még végrehajtásra váró munkálatokra nézve a következő költségvetést terjeszti elő:

- a) A mauzoleumra öntöttvas-ajtó 131 frt;
- b) A sírt kerítő drótrácszat 235 frt;
- c) A sírra felíratos tábla készítése és elhelyezése 124 frt.

Elfogadtatik.

61. Olvastatik Kazinczy Lajos szegedi albiró levele, melyben előadja, hogy nagynevű nagyatyja Kazinczy Ferencz és atyja Kazinczy Bálint emléke iránti kegyelet által indíttatva, a széphalmi birtokot megvásárolni óhajja és az Igazgató Tanácsot fölkéri, hogy a föltételeket vele közölje.

Az Igazgató Tanács, minthogy a széphalmi birtok eladása iránt b. Sennyey Pállal tárgyalásokat indított meg, Kazinczy Lajos ajánlatát csak azon esetre veheti tekintetbe, ha b. Sennyey Pál kinyilatkoztatja, hogy a birtok megvásárlásától eláll.

62. Zichy Antal ig. tag bemutatja Szemenyei János akad. ügyész 1886-iki költségjegyzékét, melyet utalványoztatni javasol; egyúttal azonban fölhívja az Igazgató Tanács figyelmét arra, hogy az ügyész és Akadémia közötti viszony, és különösen az, hogy az ügyész mely munkálatokat tartozik tiszteletdíj fejében végezni és mely munkálatokért igényelhet külön díjt, szabályozva egyáltalán nincs.

Az Igazgató Tanács a költségjegyzék utalványozását elrendeli. Egyzersmind Zichy Antal és Kautz Gyula ig. tagokat fölkéri, hogy az Akadémia és ügyésze közötti viszony szabályozása iránt javaslatot terjesztszenek elő.

63. Bemutattatik az akad. ügyész két számlája, az egyik a Rudics-ügyben megrendelt nyomtatványokért (82 frt), a másik Dajbukan János marosvásárhelyi ügyvédnek az Apor-hagyaték ügyben tett költségeiért (33 frt 85 kr.).

A számlák utalványozása elrendeltetik.

64. Bemutattatik Kóczán Ferencz 1887. június 6-án kelt alapító levele, melyben 12,000 forintot alapít oly ezélből, hogy kamatjaiból 100 arany adassék évenként a pályatársai között legjobb magyar történeti színműnek, és 2000 frtot, melynek évi kamatjából a pályázat bírálói díjaztassanak; valamint a Földhitelintézet értesítése, mely szerint a 14,000 forint 5 %-os magyar papírjárdékban befizettetett.

Az Igazgató Tanács az alapítványt elfogadja, és az alapítólevél föltételeinek megfelelő módon való kezelését elrendeli.

65. Körösi József, mint néhai dr. Rózsay József végrendeletének végrehajtója jelenti, hogy a végrendelező az Akadémiának 5000 forintot hagyomá-

nyozott állampapírokban, oly czélra, hogy két évi kamataiból, két évenként, valamely orvosi vagy természettudományi munka dr. muraközi Rózsay József-díjjal jutalmaztassék; de az örökösökkel kötött egyesség értelmében csak 15 % levonásával volt lehetséges az alapítványt lefizetni, a mely 4200 frtot 5 % papíráradékkötvényben a Magyar Földhitelintézetnél letette. Ennélfogva azon kérdést intézi az Akadémiához, nem tartja-e czélszerűnek ezen 4200 frtot mind addig kamatoztatni, míg az 5000 frtra kiegészítetik.

Az Igazgató Tanács a 4200 forintnak kamatoztatása által 5000 forintra kiegészítését határozza el, minek bekövetkezése után (1891) az alapítvány a végrendelet által kijelölt czélra fog fordíttatni.

66. Akad. ügyész jelenti, hogy Bukovinszky József volt budai lakos 1886. szept. 28-án alkotott végrendeletében az Akadémiának 200 frtot, továbbá a M. T. Akadémia alsóbbrendű tisztviselői fizetésének javítására 2000 frtot és ugyancsak nyugdíj-alapjok gyarapítására szintén 2000 frtot hagyományozott, a mely hagyományok rövid idő alatt ki fognak fizettetni.

Tudomásul vétetik.

67. Bemutatattik az akad. gondnok által az Akadémia összes ingóságairól és felszereléseiről két példányban készített leltár.

A leltár készítésénél segédkező Borovics Károly tisztviselőnek 50 frt jutalomdíj szavaztatik meg.

68. Gulyás István akad. könyvtárszolga tekintettel nejének imént bekövetkezett halálára, segélyért folyamodik.

80 frt utalványozása határoztatik el.

69. Széphegyi János elbocsátott akad. solga végkielégítésért folyamodik.

Az indokolatlan kérelemnek hely nem adatik.

HARMINCZKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály nyolczadik ülése.

1887. október 24-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök, majd Zichy Antal t. t. elnöklése alatt.

203. Szimyei József felolvassa „A birtokos személyragozásról“ című székfoglaló értekezését.

Bírálatra adatik s egyszersmind l. tagsági oklevelének kiadása határoztatik.

204. Hunfalvy Pál t. t. osztályelnök felkérvén Zichy Antal t. t. az elnöki szék elfoglalására, előadja „Hermann Ottó magyar halászati könyve nyelvészeti, néprajzi és régészeti tekintetben“ című értekezését.

205. Az osztálytitkár jelenti, hogy az Akadémia meghívott a f. hó 26-án Csurgón tartandó Csokonai-ünnepélyre. Az ünnepélyt az ottani főgymnasium rendezi, a melynek Csokonai egykor rövid ideig tanára volt. Az ünnepélyen arczképe fog lelepleztetni. Minthogy az ünnepély megtartásáig az Akadémia nem tart összes ülést, az elnökség fölkérte az I. osztályt, hogy az Akadémia képviselétéről a Csurgón tartandó Csokonai ünnepélyen gondoskodják.

Barna Ferdinánd l. t. kéri fel az Akadémia képviselét a csurgói Csokonai-ünnepélyen.

HARMINCZHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. október 31.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

207. Konkoly Miklós t. t. felolvassa emlékbeszédét Oppolzer Tivadar 1886 decz. 26-án elhunyt kültag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

208. Szabó Károly r. t. felolvassa emlékbeszédét Ladányi Gedcon 1886. febr. 4-én elhunyt lev. tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

209. Főtitkár bejelenti dr. Kirchhof Gusztáv külső tagnak, a nagynevű német physikusnak október 17-én bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia a jelentést fájdalmas részvételnek kifejezése mellett tudomásul veszi és a III. osztályt felhívja, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

210. Főtitkár jelenti, hogy az utolsó összes ülés után az ünnepélyek egész sorozatára érkezett az Akadémiához meghívás, és részben az elnökség, részben az illető osztályok gondoskodásából az Akadémia képviselve volt a budapesti kir. orvosgyelet okt. 14-én tartott ötvenéves jubiláris ülésén; a b. e. Ipolyi Arnold emlékére október 20-án Hontmegye közönsége által rendezett ipolysági emlék-ünnepen; az október 26-án Csurgón megtartott Csokonai-ünnepen, végre a tegnapi napon Stoczek József akad. másodelnöknek, tanári pályájának negyvenéves jubilauma alkalmából a kir. József műegyetem által rendezett ünnepélyen.

Tudomásul vétetik.

211. A dorpati tudós társaság meghívja az Akadémiát január 18-án tartandó ötvenéves jubiláris ünnepére.

Ídvözlő irat küldése határoztatik el.

212. Olvasztatik a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úrnak okt. 3-án kelt leirata, melyben értesít, hogy az Akadémia ajánlatára Soltész Árpád tanár-jelöltnek azon czélból, hogy a bécsi történettudományi intézetben tanulmányait kiegészítse, évi 1200 frtnyi ösztöndíjat engedélyez.

Köszönettel tudomásul vétetik.

213. Az Igazgató Tanács október 23-án tartott ülésében bemutattatott Kóczán Ferencz úrnak drámai-jutalom alapítványáról szóló alapító-levele, és bejelentetett, hogy alapító a 14,000 frtnyi alapítványi összeget az Akadémia pénztárába befizette. Az Igazgató Tanács az Akadémiának ezen alapítványra vonatkozó megállapodásaihoz hozzájárulván, az alapítványi összegnek az alapító szándékai szerint való kezelését rendelte el.

Az Akadémia felhívja az I. osztályt, hogy a pályázat kihirdetése iránt az Ügyrend 121. § a értelmében az összes ülésnek javaslatot terjesztszen elő.

214. Az Igazgató Tanács okt. 23-iki ülésében bejelentetett, hogy Körösi József, mint b. e. Rózsay József I. tag végrendeleti végrehajtója, az Akadémia részére tett 5000 frtnyi alapítványát, az örökösökkel kötött és az Igazgató Tanács

által jóváhagyott egyesség alapján 15% levonásával befizette. Mivel a végrendelezőknek szándéka az volt, hogy 5000 frtnyi alapítványából két évenként valamely orvosi vagy természettudományi munka dr. Rózsay József-díjjal jutalmaztassék, az Igazgató Tanács elhatározta, hogy a befizetett összeget addig kamatoztatja, míg 5000 frtra kiegészítettik.

Tudomásul vétetik.

215. Az Igazgató Tanács ülésében bejelentetett, hogy Bukovinszky Józser az Akadémia alaptőkéjéhez 200 frtot, alsóbb rendű tisztviselői fizetésének javítására 2000 frtot és ugyanazok nyugdíj alapjára szintén 2000 frtot hagyományozott: továbbá, hogy n. Zsivora Györgynek fivére Zsivora József okt. 10-én elhunyt, minélfogva az Akadémiának a 4000 frtnyi évvjáradék fizetési kötelezettsége megszűnik.

Tudomásul vétetik.

216. Főtitkár javaslatba hozza, hogy az akadémiai Ügyrend 52. §-ából az utolsó pont, mely a könyvkiadó vállalat kiadványainak könyvtári forgalomba hozatalát kizárja, tekintettel arra, hogy a könyvkiadó bizottság kiadványainak könyvkereskedés útján való értékesítését szükségesnek látta, hagyassék ki; továbbá a 76. §. azon pontjában, mely az Akadémia által kiadott fordítások tulajdonjogáról intézkedik, „örök időkre“ helyett „a törvényben megállapított idő alatt“ tétessék.

A javaslat elfogadtatik.

217. A könyvtári bizottság ajánlja, hogy a kaposvári állami főgymnasium részére mind azon akadémiai kiadványok küldessenek meg, melyeket az ország többi főgymnasiumai kapnak.

Elfogadtatik.

218. A könyvtári bizottság ajánlja, hogy a miskolci kath. algymnasiumnak az Akadémia Értekezései küldessenek meg.

Elfogadtatik.

219. Olvasztatik a Budeuz-Album szerkesztőségének levele, melylyel az Album eddigi jövedelmét (85 frt 51 kr.) és fenmaradt 141 példányát az Akadémia által kezelt Regulá-alap javára ajánlja föl.

Az ajánlat köszönettel elfogadtatik.

220. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és ez idő alatt megjelent akad. kiadványok, ily rendben:

I. Testületektől:

- Altenburg.* Geschichts- u. Alterthumsforschende Gesellschaft. — Mittheilungen. IX. 2., 3., 4. H.
- Baltimore.* Johns Hopkins University. — a) Hist. and Polit. Studies. Fifth Ser. IX. b) Circulars. Vol. VI. Nr. 59. c) American Chemical Journal. Vol. IX. Nr. 5. d) American Journal of Mathematics. Vol. X. Nr. 1.
- Batavia.* Magnetical and Meteorological Observatory. — a) Observations. Vol. VII. & Supplem. Vol. VI. b) Regenwaarnemingen. Zewende Jahrg.
- Berlin.* Kön. Akademie der Wissensch. — Sitzungsberichte. 1887: XIX – XXXIX. Gesellsch. für Erdkunde. — a) Zeitschrift. XXII. Bd. 3. 4. H.; b) Verhandl. XIV. Nr. 7.

- Bombay.* R. Asiatic Society. — Journal. Vol. XVIII. Nr. 45.
Catania. Accademia gioenia di Scienze naturali. — Adunanza. Nr. 1. (1887.)
Dresden. Kön. Sächsischer Alterthumsverein. — Neues Archiv. VIII. Bd.
Erfurt. Kön. Akademie der gemeinnützigen Wissenschaften. — Jahrbücher. Neue Folge H. XV.
Jena. Verein für Thüringische Geschichte u. Alterthumskunde. — Zeitschrift. Neue Folge. V. Bd. 3/4 H.
London. Royal Society. — Proceedings. Vol. XLII. Nr. 257., 258.
 „ R. Asiatic Society. — Journal. Vol. XIX. P. 4.
 „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 10.
Montreal. Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. II. Nr. 8.
Moscou. Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1887: Nr. 3.
München. Kön. Bayer. Akademie der Wissensch. a) Sitzungsberichte. Philosoph. philolog. u. histor. Classe. 1887: H. II. b) Sitzungsberichte der math. physikal. Cl. 1887. H. I c) Abhandlungen der math. physik. Cl. XV. Bd. 3. Abth. XVI. Bd. I. Abth; d) Gedächtnissrede auf J. v. Traunhofer; e) Gedächtnissrede auf L. v. Ranke; f) Gedächtnissrede auf C. Th. v. Siebold.
New-Haven. Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIV. Nr. 202.
New-York. American Geographical Society. Bulletin. Vol. XIX. Nr. 3.
Venezia. R. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. — Atti. T. III. Ser. VI. Disp. 10; T. IV. Ser. VI. Disp. 1—10; T. V. Ser. VI. Disp. 1.

K. k. Ministerium des Aeussern. Bécs. — The literary remains.

Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — a) Sitzungsberichte. Philos. Hist. Cl. CXII. 1., 2; CXIII. 1., 2. CXIV. 1; b) Sitzungsber. Math. Naturwiss. Cl. I. Abth. XCIII. 4/5. H., XCIV. 1/5. H; II. Abth. XCIII. 3/4. 5. H; XCIV. 1/2. 3. 4/5. H.; XCV. 1/2. II. III. Abth. XCIII. 1/5. H.; XCIV. 1/2. 3/5. H. c) Archiv für österr. Geschichte. LXVIII. Bd. 2. Hälfte; LXIX. 1., 2. H. LXX. Bd; d) Denkschriften. LI. & LII. Bd. e) Register zu Bd. XV—XXXV. Nr. II.

K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandl. 1887. Nr. 13. (két példány.)

K. K. Statistische Central-Commission. — Österreichische Statistik. XVII. 3. H. Ferdinandeum für Tirol u. Vorarlberg. Innsbruck. — Zeitschrift. Dritte Folge. 31. H.

A budapesti növendékpapság magyar egyháziroldalmi iskolája. Budapest. a) Munkálatok. I. évf. II. köt: b) Az egyházi szegényápolás története II. köt. Vallás- és közoktatási minisztérium. Budapest. — a) A naszói gör. kath. gymnas. Értesítője. 1886/7. b) Statistische Mittheilungen. Suppl. XXXIII. Jahrg. Belügyminisztérium. Budapest. — a) Rendeletek tára. XXI. évf. 9. füz. b) Sbíerka Kraj. Zákonov. 1887. II. Sv. c) A gyógyszerészgyakornokok kiképzésére vonatkozó szabályrendelet.

Képviselőház. Budapest. — Az 1884—1887-i országgyűlés képviselőháza jegyzőkönyveinek tartalom-mutatója.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1887. 5., 6. füz. (4°).

Fővárosi közmunkák tanácsa. Budapest. — Hivatalos jelentés az 1885. évi működéséről. (5 péld.)

Trencsénmegyei természettudományi egylet. — Trencsén. — Évkönyv. IX. évf.

Székelyszeresztúri állami tanítóképző intézet Értesítője. 1885/6. és 1886/7.

II. Magánosoktól:

Dr. *Thirring Gusztáv*. Budapest — Beiträge zur Kenntniss des Klimas vom China.

I. Temperatur II. Niederschlag.

Polgármesteri hivatal. Versecz. — Versecz város története. I. köt.

Dr. Giesswein Sándor. Győr. — Mizraim és Assur tanúsága. I. köt.

Michele Stossich. Prof. Trieste. — Brani di Elmintologia tergestina. Ser. V-ta.

Kovács Samu. Deés. — Visszaemlékezések 1830—1850.

Kőrösi József. Budapest. — a) Die Wiener Impfgegnerische Schule. b) A statisztika statisztikája.

Ballagi Mór. Budapest. — Keresk. szótár. I. II. rész.

Sayous Edouard. Besançon. Annales de la faculté des lettres de Bordeaux. XII. Ser. Nr. 2.

D'Ad. Wasseige. Liège. — a) Chorée Grave pendant la grossesse accouchement forcé; b) De l'éducation des enfants; c) Observation obstétricale.

Le comte Auguste Cieszkowski. Posen. — a) Du crédit et de la circulation; b) Posener archaologische Mittheilungen. Lief. I. 1887.

Arcangelo Scacchi. Nápoly. — a) Catalogo dei minerali Vezuviani; b) La regione vulcanica fluorifera della Campania.

Székely József. Budapest. Magyar játékszín.

Molnár János. Brassó. — A brassói magyarság és ev. ref. egyház története.

Köpeczi Bocz József. Temesvár. — A Nyárad völgye.

Dr. Klein Mór. Nagy-Beeskerek. — A tévelygők útmutatója. II. 1. füz.

Veress Ignác. Nagy-Szeben. — A magyar igenév, a magyar név és igejelző használata.

Dr. Szlávik Máttyás. Eperjes. — a) Goethe s a Faust jellemzése; b) A férfi- és nő-nem jellemzése; c) Dogmatörténeti tanulmány.

Dr. Négyesy László. Eger. — A magyar vers.

Dr. Bászai Aurél. Fehértemplom. — Die Bedeutung des Studiums der Klassiker.

Dr. Havass Rezső. Budapest. — A szueszi csatorna.

Réső Ensel Sándor. Budapest. — Három országos női fegyház.

Petrovsky József. Arad. — A közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XIV. füz.

Hérics Márton. Ászár. — A növényvilág az istentisztelet szolgálatában.

Irányi István. Szabadka. — Szabadka és vidéke 1848/9-ben.

F. Jung. Pozsony. — Der Darwinismus.

Fehérpataky László. Budapest. — Tapolczai Bertalan oklevél-formulái a XIV. századból.

Zsigmondy Vilmos. Schaff: Die Feyerlichkeiten bey der Krönung Leopold des Zweyten.

III. Nyomdaktól :

- A görög keleti egyház nyomdája. Arad. — Calendariu. 1888.
- Gyulai István nyomd. Arad. — Az Egyekből lett Kispereg története.
- Réthy és fia ny. Arad. — A hős honvéd leány.
- Alexi ny. Brassó. — a) Képes naptár 1888-ra; b) A brassói keresk. és iparegyesület Alapszabályai.
- Brózsza Ottó ny. Budapest. — a) Méhészeti Lapok. VIII. évf. 8/9. sz.; b) Blätter für Bienenzucht. III. Jahrg. Nr. 8/9.; c) Medizinisch-Chirurgische Presse. 1887: Nr. 36–40; d) Ankiündigungsblatt. V. Jahrg. Nr. 105., 106; e) Szesztermelők Lapja. 1887: 7., 8. és 15/16. sz.
- M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — a) Beszéddek. 1887/8. III.; b) A kiskőrösi iparos iskola Értesítője 1886/7.; c) Az áll. felsőbb leányiskolák szervezete; d) Az áll. fels. leányiskolák tanulóit illető szabályok; e) Tanterv a polg. leányiskolák számára; f) Néptanítók Lapja. XX. évf. 73–84; g) Herkules. IV. évf. 37–42. sz.; h) Magyar Ifjúság. V. évf. 2–4. füz.
- Hornyánszky Viktor ny. Budapest. — a) A háromszékmegyei bodoki ásványvíz; b) Szabályrendeletek; c) Orsz. középisk. tanáregyesületi közlöny. XXI. évf. 1., 2. füz.; d) A közmunka és közlekedésügyi miniszter 1886. évi jelentése; e) A m. k. államvasutak gépgyárának 1886. évi üzletéről; f) A hazai vasutak 1886. évi állapotáról; g) A diósgyőri m. k. vas- és aczélgyár 1886. évi üzletéről; h) Slovenské Noviny. Roč. II. Čís. 139–162; i) Keresztyén Népbarát. II. évf. 10. sz.; k) Postatakarékpénztári Közlöny. 1887: 10. sz.; l) Posta- és távirtdarrendeletek Tára. 1887: 1–5. sz.; m) Ugyanaz magyar és horvát nyelven. 1887: 1–4. sz.; n) Községi Közlöny. IX. évf. 38–43. sz.; o) Magyar Könyvszemle. XI. évf. 1/6. füz.; p) Slovenský Šlabikár; r) Protestáns Népönyvtár. I. évf. 9. sz.; s) A magyar házassági vagyoni jog; t) Gyümölcsészeti egyveleg; u) A vers- és költészettan vázlata; v) Pořadek Swaté Passie; x) Telegrafen-ordnung u. Tarife; y) Kimutatás a Tabitha-nőegylet működéséről 1886/7-ről; z) Illustrirter evång. Hauskalender 1888.; aa) Az orsz. középisk. tanár-egyesület alapszabályai; bb) Conservatív magyar politika; cc) A távirászati rendeletek tára különlenyomata; dd) A m. k. posta évi üzleti eredményei; ee) A m. k. áll. vasutak 1886. évi üzleti eredményei.
- Fischel Fülöp ny. Nagy-Kanizsa. — Számtani példatár. 3., 4., 5. füz.
- Wajdits József ny. Nagy-Kanizsa. — A legszentebb rószafüzér. VIII. füz.
- Krafft W. ny. Nagy-Szeben. — a) Calendarul. 1888; b) Programm.
- Bittermann ny. Zombor. — Bács-Bodrogh megyei gazdasági egyesület Alapszabályai.

IV. Saját kiadványok :

Értesítő. 1887: 6. sz.

Archaeol. Értesítő. VII. 4. sz.

A könyvtárban helyezettnek el.

A

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ő J E.

HARMINCZNEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály nyolczadik ülése.

1887. november 7.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

222. Concha Győző lev. tag felolvassa: „Egyéni szabadság és parlamentarismus” czímű értekezését, mint székfoglalót.

Tudomásúl vétetik.

223. Csaplár Benedek lev. tag felolvassa következő czímű székfoglaló értekezését: „A magyar irodalomnak három előkelő Maecenása II. József korában.”

Tudomásúl vétetik.

HARMINCZÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A III. osztály nyolczadik ülése.

1887. november 14-én.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

225. König Gyula l. t. „Bólyai Farkas arithmetikai rendszeréről” értekezik.

226. Koch Antal l. t. részéről: „Cülestin és Baryt új előfordulása Torda közelében”, betérjeszti Krenner József r. t.

227. Thanhoffer Lajos l. t. „Ujabb módszerek az idogsejtek kikészítésére” cz. értekezését olvassa.

228. Osztálytitkár bejelent az Ertesítő számára egy dolgozatot, melyet Wartha Vincze l. t. adott át Asbóth Sándor kereskedelmi akadémiai tanár részéről ezen cím alatt: „Van-e a gabonaneműekben cukor?”

229. Elnök bemutat egy pecsétés levelet dr. Liebermann Leó részéről, melyet prioritásának megőrzése végett egy tudományos kérdésben az Akadémia irattárában kér őriztetni.

Határoztatott, hogy az Akadémia pecsétjével is ellátva, és ezen határozat feljegyzésével, az irattárba tétessék.

HARMINCZHATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály kilenczedik ülése.

1887. november 21-én.

HUNFALVY PÁL t. osztályelnök elnöklése alatt.

231. Baksay Sándor felolvassa: „Fordítási kísérletek az Iliászból alexandriaiakban“ című székfoglaló értekezését.

Bírálatra adatik s egyszersmind levelező tagsági oklevelének kiadása határoztatik.

232. Simonyi Zsigmond l. t. felolvassa: „A nyelvújítás történetéhez“ című értekezését.

HARMINCZHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. november 28-án.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

234. Galgóczy Károly l. t. felolvassa emlékbeszédét Korizmiics László 1886. okt. 5-én elhunyt t. t. fölött. Kivonatban így:

Korizmiics László 1816. márczius 29-én született Székes-Fehérmegyében, Agg-Szentpéter pusztán, a hol atyja Korizmiics Mátás báró Lilien József tábornok kasznárja volt. Anyja volt Krisán Georgia. 11-en voltak testvérek, 5 fiú, 6 leány. A fiúk közt László volt a legifjabbik.

Iskoláit a budai gymnasiumban kezdette, s a pesti egyetemen végezte. Mérnök lett. Az adonyi uradalomban töltött 3 évi gyakornokság után, 1837-ben nyert mérnöki oklevelet.

1838-ban herczeg Eszterházy Pál ozorai uradalmában nyert alkalmazást, mint segéd mérnök. Már itt elkezdett irodalommal is foglalkozni. Herczeg Eszterházy Pál 1841-ben lévai uradalmába szabályozó főmérnökül nevezte ki, a hol 1848-ig maradt. Ez alatt létesítette itt a kelecsényi rétöntőzést, a melyet a magyar gazdasági egyesület 1846-ban szakbizottsági meg szemléltetésre méltatott. Ugyanitt a jószágrendezésről irt pályamunkájával egy 50 aranyas pályadíjat nyert.

1848-ban Klauzál Gábor földművelés, ipar- és kereskedelmi miniszter által titkárnak neveztetett ki, s a földművelési osztályban lett alkalmazva. Midőn a minisztérium, a forradalom kiütése folytán Debreczenbe lement és Windischgrätz a fővárost elfoglalta, Korizmiics nem ment le a minisztériummal, hanem Pesten maradt, s 1849. elején a Gazdasági Lapok című szaklapot kezdette szerkeszteni és kiadni. A forradalomban később se vett se egyik, se másik oldalról részt.

Hanem a forradalom legyőzete után 1850-ben ismét a Gazdasági Lapokat kezdette el szerkeszteni és kiadni, a melyek ugyan e cím

alatt, az országos magyar gazdasági egyesület tulajdonában, mai napig fennállanak. Azután tagja lett a magyar gazdasági egyesület ügyeit ideiglenesen vezetett bizottságnak, mely minőségben az egyesület vagyonának megmentése, rendbeszedése és szaporítása, ügyeinek pedig vezetése körül sok érdemet szerzett. Egyúttal már báró Geringer Károly császári biztos mellett hivatalt vállalt. Később pénzügyi tanácsos lett, mely kormányhivataltól 1861-ben vált meg.

1857-ben újra szervezkedvén az országos magyar gazdasági egyesület, annak második alelnökévé választatott; majd első alelnökségre emelkedvén, e tiszteleti állásban holtig megmaradt. Ez egyesület tevékenységében folyvást oroszán része volt. Ennek kebeléből indult ki 1862-ben az első magyar földhitelintézet. Ennek Korizmiccs mindjárt megindulásakor, kölesönosztályi igazgatója lett. E nagyhatású és jövedelmes hivatalát szintén haláláig viselte.

Politikai szereplése is volt. Erdély képviseltetésének az országgyűlésbe bevonása után időközben Vizakna város képviselőjévé választván, ebben is egész haláláig megmaradt.

Irodalmi működése a mező- és közgazdaság terén mozgott, s főképp a napi sajtó terére szorítkozott. Rendszeres, önálló munkát nem hagyott hátra, de napisajtói dolgozatait többnyire külön lenyomatokban is megörökítette.

Irodalmi működéseért, kapcsolatban társadalmi működésével, a Magyar Tudományos Akadémia már 1858-ban egyenesen tiszteleti tagjává választotta.

Érdemei iránt, melyeket mint pénzügyi tanácsos, azután főképp a magyar gazdasági egyesület és a magyar földhitelintézet körül szerzett, a kormány se maradt figyelem nélkül. Elsőbb az 1857-ik évi gazdasági egyesületi kiállítás alkalmából a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki, majd a vaskorona-rend másodosztályu lovagja lett, — kevéssel halála előtt pedig. születéshelyéről vett Aggszentpéteri előnévvel magyar nemességre emeltetett.

Meghalt 1886. október 5-én.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

235. Főtitkár bejelenti azon súlyos veszteséget, melyet az Akadémia Tanárky Gedeon l. t. nov. 23-án bekövetkezett elhúnytával szenvedett.

Az Akadémia a nemzeti közművelődés és történettudomány érdemdús munkásának elhúnytát fájdalmas részvételének kifejezése mellett veszi tudomásul, és fölhevja a II. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

236. Olvasztatik a gróf Széchenyi István irod. hagyatékának közzététele végett kiküldött bizottság jelentése, mely szerint gr. Széchenyi István munkái III. kötetében a hirlapczikkek gyűjteménye fog napvilágot látni, míg egyidejűleg a leveleinek összegyűjtése céljából a megfelelő intézkedések megtétettek.

Az összes ülés a bizottság ezen határozatát jóváhagyja.

237. Főtitkár bejelenti, hogy a Kereskedelmi Műszótár létesítésére kiküldött bizottság befejezte munkálkodását, melynek eredménye gyanánt bemutatja a Franklin-Társulat kiadásában megjelent szótár két kötetét.

Örvendetes tudomásul vétetik.

238. A könyvtári bizottság a következő javaslatokat terjeszti elő:

a) A budapesti egyetem mellett fönnálló történeti semináriumnak a történeti és irodalomtörténeti kiadványok;

b) a budapesti és kolozsvári egyetemek mellett fönnálló philologiai semináriumoknak a nyelvtudományi és irodalomtörténeti kiadványok;

c) a csereviszonyt ajánló japáni egyetemnek a nyelvtudományi bizottság kiadványai, az Ungar. Revue és a Naturwiss. Berichte küldessenek meg.

A javaslatok elfogadtatnak.

239. Barna Ferdinánd l. t. jelenti, hogy az I. osztály megbízásából, a Csurgón okt. 26-án tartott Csokonai-emlékünnepe az Akadémiát képviselte.

Tudomásul vétetik.

240. Főttrkár jelenti, hogy Lovassy Ferencz, biharmegyei földbirtokos, végrendeletileg 1000 frtot hagyományozott az Akadémiának.

Tudomásul vétetik.

241. Bemutattatnak a legutolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és megjelent akad. kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

- Bombay.* Royal Asiatic Society. — Index of the Literary Society I—III. and to the Journals of the R. A. Society. Vol. I—XVII.
- Bruxelles.* Société R. de Numismatique. — Revue Belge de Numismatique. 1887. 3. 4. Livr.
- Cambridge.* (Massachusetts). — Museum of Compar. Zoölogy. a) Bulletin. Vol. XIII. Nr. 5. b) Memoires. Vol. XVI. Nr. 1. and 2.
- Calcutta.* Asiatic Society of Bengal. — a) Index of Names. Vol. III; b) Bibliotheca Indica. New Series. Nr. 610—622; Old Series. Nr. 260. 261.
- London.* R. Geographical Society — Proceedings. Vol. IX. Nr. 11.
- Moskva.* Imperatorskago archaeologiceskago Obscestva. Drevnosti trudi archaeol. Obscestva. Pótkötet. 3. füz.
- München.* Kön. Bayer. Akademie, d. Wissensch. — Sitzungsberichte. 1887. Bd. I. 3. H. B. II. 1. II.
- Napoli.* Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche. — Rendiconti. Anno XXV. Fasc. 4—12.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. III. Fasc. 4. 5.
- Mecklenburg-Schwerin.* Verein für mecklenburgische Geschichte u. Alterthums-kunde. — a) Jahrbücher. 52-er Jahrg.; b) Register über die Jahrgänge XXXI—XL.
- Stuttgart.* Württembergischer Landesgeschichtsverein. — Vierteljahrshefte. Jahrg. IX. $\frac{1}{4}$. H.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIV. Nr. 203. Novemb. 1887.
- Venezia.* R. Deputazione Veneta Sopra gli Studi di Storia Patria. — Miscellanea Vol. IV. V.
- Charlottesville.* (Virginia) University of Virginia. — Annals of Mathematics. Vol. III. Nr. 4. (két péld.)

Helsingfors. Bureau Central de Statistique de Finlande. — Bidrag till Finlands officiella Statistik. VI.

Stockholm. Königl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. — Månadsblad XV. Årg.

K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1887. Nr. 14.

Historisch-Statist. Section der k. kön. Mährisch-Schlesischen Gesellschaft für Ackerbau. Natur- u. Landeskunde. Brünn. — Das Iglauer Handwerk.

Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. Prága. — *a)* Sitzungsberichte philos. histor. Classe. 1885. 1886; *b)* Sitzungsber. der mathemat. naturwissenschaftl. Classe. 1885. 1886; *c)* Abhandlungen der philos. histor. u. philolog. Cl. VII. 1; *d)* Abhandlungen der mathemat. naturwissenschaftl. Cl. VII. 1; *e)* Jahresbericht. 1886. 1887; *f)* Regesta. Pars. III. Vol. 4. 5. P. IV. Vol. 2—5.

K. k. Archäologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 10.

Società Adriatica di Scienze Naturali. Trieste. — Bolletino. Vol. X. (két péld.)

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — *a)* Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal (folio). 1887. 7. füz.; *b)* Magyar Statisztikai Évkönyv. XVI. Évf. 3. füz.

A központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Budapest. —

a) Munkáskérdés és socialismus; *b)* A központi növendékpapság magyar egyház-irodalmi iskolájának története; *c)* A katolikus egyház és keresztény állam; *d)* A kereszténység válsága; *e)* Munkálatok XLIII. évf., XLVIII. évf. II. köt; *f)* Az egyház és az állam. I. és II. köt

Kir. József-műegyetem. Budapest. — A kir. József-műegyetem 1887/8-ik tanévének megnyitásakor tartott beszéd. (Három péld.)

M. kir. technológiai iparmúzeum. Budapest. — Jelentés az 1886/7. évi működéséről.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Közlemények. XV. köt. 8. füz.

M. kir. földtani intézet. Budapest. — Mittheilungen über die Bohrthermen.

Közmunka és közlekedésügyi m. kir. minisztérium. Budapest. — A közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszternek 1886. évi jelentése. (Két péld.)

Földművelés- ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium. Budapest. — Jelentés a phylloxera-ügy állásáról 1886. évben.

M. kir. igazságügyi minisztérium. Budapest. — Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat. 1. és 2. füz.

Országos magyar iskolaegyesület. Budapest. — A magyarországi közművelődési egyesületek élete.

Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Viestnik. G. IX. Br. 4.

A tiszáninneni ev. ref. Egyházkerület Névkönyve 1886/7.

A zirczi, pilisi, pásztói és szentgotthárdi ciszterci rend névtára 1887/8.

II. Magánosoktól:

Gervay Mihály. Budapest. — *a)* Documents du congrès postal universel de Lisbonne. 1885. I. II.; *b)* Documents du congrès postal international. Berne. 1874; *c)* Documents du congrès universel de Paris. 1878.

Tietz A. Budapest. Magyarország ujjászületése.

Zimándy Ignác. Törökbálint. — Ébresztő hangok. IX. könyv.

Ormós Zsigmond. Temesvár. — Visszaemlékezések. II. köt.

Iasz Samu. Győr. — A rovarok az iparban és kereskedelemben.

Simor János, hercegprímás. Esztergom. — Catalogus Bibliothecae Joannis Cardinalis Simor Principis-Primatis Regni Hungariae Archi-episcopi Strigoniensis.

Ney Ferencz. Budapest. — Örömnapp.

Pongrácz Bálint. Jánosi. — Igazságszolgáltatás Magyarországon. (Két péld.)

Dr. Steiner Fülöp. Budapest. — A Szent-István-társulat kiadványai.

III. Nyomdaktól :

Réthy L. és fia. Arad. — Az aradi kereskedelmi és iparkamara jelentése 1886. Görög-kath. Seminarium nyomd. Balázsfalva. — *a)* Planimetrie constructiva pentru scolele medie ; *b)* Catechismu.

Alexi. Brassó. — *a)* Jézus születésének és halálának éve ; *b)* Vocabularu latinu. *Kammerer József.* Brassó. — Altargesänge.

Brózsza Ottó. Budapest. — *a)* Blätter für Bienenzucht. III. Nr. 10. *b)* Méhészet-lapok. VIII. Nr. 10. 11. *c)* Ankündigungsblatt. V. Jahrg. Nr. 107. 108 ; *d)* Pester medicinisch-chirurgische Presse. 1887. Nr. 41—44. ; *e)* Magyar szesztermelők lapja. 1887. 17/18. sz.

Hornyánszky Viktor. Budapest. — *a)* Keresztyén népbarát. 1887. 11. sz. ; *b)* Egyházi törvények ; *c)* Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny ; *d)* A keresztyénség védelme. I. rész ; *e)* Lakmé ; *f)* Községi és körjegyzők zsebnaptára ; *g)* Pálmaágak ; *h)* Zpěwnjk Evangelický ; *i)* Protestáns népkönyvtár. I. évf. 10. sz. ; *k)* A magyar állam területén lévő állami és vasúti távirdák statisztikája 1886. ; *l)* Községi Közlöny. IX. évf. 44—47. sz. ; *m)* Magy. kir. postatakarékpénztári Közlöny. 1887. 11. sz. ; *n)* Magyar kir. posta- és távirdarendelekek tára. 1887. 6—9. sz. ; *o)* Ugyanaz magyar és szláv nyelven. 1887. 5—8. sz. ; *p)* Slovenské Noviny. 1887. 163—177. sz. ; *r)* 3 drb apró nyomtatvány.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — Illustrierter Volks-Kalender 1888.

Ziegler Károly. Komárom. — *a)* Ordo Benedictorum ; *b)* Hitelemzés példákban.

Krafft W. Nagy-Szeben. — Fibel.

Skarniczal F. Szakoleza. — *a)* Příprava ku konfirmaci ; *b)* Zápisnica.

Bittermann Nándor. Zombor. — A párbaj szele.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Nyelvtud. Értekezések. XIV. 3., 4., 5., 6. sz.

Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XII. köt.

Természettud. Értekezések. XVII. 2. sz.

Ratzel Frigy. A föld és az ember. Ford. Dr. Simonyi Jenő.

Mc. Carthy Justus. Anglia története korunkban. III. köt. ford. Szász Béla.

Thierry Amadé. Elbeszélések a rómaiak történetéből. III. köt. Aranyzájú Szt.

János és Eudoxia császárné. Ford. Dr. Öreg János.

Villemain. Pindar szelleme és a lantos költészet. Ford. Csiky Gergely.
 Beüthy Zsolt. A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. II. köt.
 Medveczky Frigyes. Társadalmi elméletek és eszmények.
 Berryer válogatott törvénytárszéki beszédei. Ford. Tóth Lőrincz.
 A könyvtárban helyezettnek el.

HARMINCZNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály kilenczedik ülése.

1887. deczember 5-én.

TÓTH LÖRINCZ r. t. elnöklése alatt.

243. Wlassics Gyula lev. tag olvassa székfoglalóját, ily cím alatt: „A bizonyítás tana a bünvádi eljárásban“. Kivonata következő:

I.

Értekező előrebocsátja, hogy a bizonyítási jog egész területét (tanúk, bírói szemle és szakértők, házkutatás, lefoglalás, a terhelt kihallgatása) felölelő nagyobb terjedelmű munkának bevezető, de magában is önálló részét, mely főleg a bizonyítási jog alapelveinek fölfejtésével foglalkozik, mutatja be.

Az értekezés az abstract és jogi bizonyosság bölcselati fejtegetéséből indul ki. A bünvádi eljárás nem támaszkodhatik az abstract bizonyosságra. A gyakorlati jogéletnek használni kívánó bizonyítási elmélet nem kárhoztathatja magát tépelődő tétlenségre, csak azért, mert abstract bizonyossáig nem tud emelkedni. A jogéletnek az előtte feltornyosuló problémákat meg kell oldani, mert különben védtelenül marad a társadalom. A jogi bizonyosság subjectiv alapon — a meggyőződésen — nyugszik, mert a meggyőződés keletkezésének általános tárgyilagos szabályai nincsenek. Ezen bizonyosság képezi az ítélet alapját, következőleg szükséges, hogy annak háttérét nem pusztán szabadon csapongó önkénykedés — hanem általános érvényű okok, az ember normális gondolkodásának s az élet tapasztalati adatainak törvényei képezzék. Ezen bizonyosságra vezető utat egyengetni a bünvádi perjog első rangú feladata. A bünvádi perrend tökéletesbítése egyenesen azon ismereteink szabatosságával függ össze, melylyel e bizonyosságra (a mi végelemzésében ritkán több mint a valószínűség magasabb foka) vezető eszközökről birunk. Az elmélet aberratioja e téren az, hogy a bizonyítási jog megállapításához ama tévhittel fogott, hogy a jogi bizonyosság csak akkor érdemes nevére, ha teljesen függetlenné van téve az alanyi mozzanatoktól. Így jutott a doctrina és utána a törvényhozások a legális bizonyítás süppedő talajára. A felvilágosodás egyik legszebb diadala a bizonyítékok szabad bírói mérlegelésének kivívása. E tannak és az ezen alapon álló bizonyítási jognak fölfejtése annál is inkább szükséges, mert még ma is sok

tévedés környezi ezen igazságot, és a legális bizonyítás maradványai még mindig kísértének úgy az elméletben, mint a törvényhozásban és judicaturában. Különösen az angol „law of evidence“ félreértett utánczása több elméleti jogászt terelt oda, hogy a bizonyítékok erejére nézve szabályok felállítását követeli.

II.

Értekező mint minden, úgy ezen jogi kérdésnél is szükségesnek tartja a jogtörténet eredményeiből indulni ki.

Ellentétben a kánonisták és czivilisták felfogásával, a római jogforrásokra való közvetetlen utalással véli kimutathatónak, hogy *Róma* nem kötötte bíráinak meggyőződését előre megállapított szabályokhoz. A *germán jog* nem volt kedvező e kérdésre nézve, mert az esettel oki összefüggésben nem álló tűz- és vízpróbák, eskük, törvényszéki párbaj voltak a bizonyítás eszközei. A *kánoni jog* tulajdonképen a tortura mellőzésével a római jog elveihez csatlakozott. A római kánonjogi felfogás mind inkább háttérbe szorította a germán jognézetet, melyre a legnagyobb csapást az 1215-diki lateráni zsinat anathemái mérték. A nyomozó per kifejlődésével, mely a kánonjogban és a német közönséges jogban nőtt nagyra, lépést tart a törvényes bizonyítás elmélete. Az olasz *practicusok* a római jog bizonyítási szabályait úgy fogták fel, mint föltétlenül kötelező anyagi bizonyítási szabályokat, melyeket legalis bizonyítási rendszerré dolgoztak ki. A titkos, írásbeli nyomozó per mellett, rendkívüli hatalmat nyervén a népbíróság helyébe lépő szakbíróság: ellensúlyul a legalis bizonyítási rendszerhez folyamodott a tudomány. Ezen okok működtek közre, hogy a tizenharmadik századtól kezéve korunkig az egész continens kezdetben a pozitív, később a negatív bizonyítási rendszert karolta fel. A XVIII. század philosophiai szelleme nagy visszahatással volt a bizonyítás tanának fejlődésére. A mesterkéltné bizonyítási rendszer kirívó hátrányaira Beccaria és Filangieri reámutatván, nagy arányokat öltött a bíróvádi eljárás egész területén a reformmozgalom. Franciaország volt az, mely a continensen a törvényes bizonyítási elméletet derekán törte meg. Értekező kiterjeszkedik az 1791-diki törvényhozásra, a Dupont, Prugnon, Robespierre és Thouret által folytatott vitákra, melyek után a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve az 1791-diki törvénybe (art. 24. titre VI. loi 16—29. septembre 1791) innen a brumaire negyedik évi code 372. §-ába és végre a „code d'instruction criminelle“ 342. §-ába jutott. Ma már ugyan nem utánozható e szakasz rendelkezése, mit, fájdalom, sajtóeljárásunk szóról szóra átvett, mert a puszta belső meggyőződés (conviction intime), mit a franczia jog bírától követelt, nem elegendő. Ma a törvényre és jog szabályaira való figyelmeztetés, szóval a „conviction raisonnée“ követelménye elengedhetetlen. Ez azonban csak mellékes szempont azon hatás mellett, melyet a franczia törvényhozás a bizonyítási jog általános fejlődésére gyakorolt.

Németországban csak lassan tudott utat törni az új tan. Zachariä

és Weiske felfogásával ellentétben az 1838-diki márczius 30-diki szász törvényt nem tartja értekező olyannak, melyre, mint biztos kiindulási pontra lehetne hivatkozni. Savigny híres emlékiratának és az 1846. július hó 17-diki porosz törvénynek van úttörő érdeme. Miután értekező a partikularis német törvényhozást ismerteti, az angol bizonyítási jog jellemzéséhez fog. A francia, de különösen a német perjogászok között a legnagyobb nézeteltérés van az angol bizonyítási jognak megítélésére nézve. Eltekintve az egyes árnyalatoktól, az egyik nézet legalis, másik szabad bizonyítási rendszert lát az angol bizonyítási jogban. Értekező nézete szerint kétségtelen, hogy az angol bizonyítási jog a bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszerén alapszik. A törvénytudói gyakorlat azonban oda fejlesztette ezt, hogy a törvénytudó bírák bizonyos szabályokra kötelezőleg figyelmeztetik az esküdteket. A szokás és néhány „statute law“ alapján fejlődött ki a „law of evidence“, mely alatt a bizonyítási szabályoknak összefoglalatját kell érteni. Ezek meghatározzák, minő minimalis követelményekkel kell a bizonyításnak bírni, hogy az az esküdtek szabad mérlegelése alá bocsátassék. Az angol bizonyítási eljárás nehézkes, és mindenestre a negatív bizonyítási elmélet határán áll.

Értekező bővebben foglalkozik a hazai bizonyítási jog történetével. Az istenitéleteknek hazai törvényeinkben megemlített fajait és azok fejlődését, az egyháznak ezen intézmény megszüntetésére való befolyását, különösen IV. Orbán és VI. Kelemen pápák föllépését a törvénytudói párbaj ellen kiemelve. Bodó, Huszty, Szlemenics, Vuchetich stb. nézeteinek kritikai egyeztetése után akkép jellemzi a régebbi hazai joggyakorlatot, hogy ez a negatív bizonyítási elveknek hódolt. Felsorolja ezután értekező azon okokat, melyek miatt hazánkban oly nehezen tudott a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve gyökeret verni. Reámutat e czélból a reactionárius 1853-diki perrendtartásra mely részben Magyarország egy nagy területén ma is érvényben van. Kimutatja, hogy az országbírói értekezlet egy lépéssel se vitte előbbre a bizonyítási jog fejlődését, mert a magyar jog visszaállításával visszaállított a negatív bizonyítási rendszer, a mi tulajdonképen nem is volt visszaállítás, mert egyszerűen folytatása az osztrák perrendtartás alapján megszokott gyakorlatnak. Az 1867-diki sajtó-eljárási rendelet és az igazságügyminiszter által 1872-ben beterjesztett büntető eljárási törvényjavaslat képezik a fordulópontot. Ezekben már határozott kifejezésre jut a bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszere. E ponton, értekező ama kérdéssel foglalkozik, hogy a szakbiróság rendszerével ellentétben van-e a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve, és utalva különösen a Fualdes, La Ronciere, Lafarge esetek alkalmából kifejtett nagyjelentőségű irodalmi vitára, határozott állást foglal ama vélemény ellenében, mely e kérdésre igenlőleg válaszol. A szakbirói rendszer, esküdtszék mellett sem mellőzhető. Sem a kis, sem a középfoku cselekményekre az esküdtszéki hatáskört kiterjeszteni nem szokás. Egyik bíróság tehát szabadon, a másik csak a legalis bizonyítás elveivel kötve lenne kénytelen mérlegelni a bizo-

nyitás eredményét. Ha igazság a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve: akkor teljesen közönyös, hogy szakbiróság vagy esküdtszék ítélt-e a tény fölött. A jogi bizonyosságra vezető módszer nem lehet más az esküdteknél és más a szakbiróságnál. A ténykérdés megítélésében ugyanazon feladata van az esküdtnak, mint a szakbírónak. Mind a kettő a rendszeres gondolkodás logikai szabályaihoz és tapasztalati adatokból meritett általános érvényű tételekhez van kötve. Egyébiránt épen Anglia példája mutatja, hogy a „jury“ mellett mikép lehet a szabad bizonyítás elve alapján csaknem a negatív bizonyítási rendszerig jutni.

Ama nagyon elterjedt tévhit ellen, hogy a bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszere a bizonyítási jog tudományos fejlődését akasztja meg, kijelöli ezen rendszer mellett egyrésről a törvényhozásnak, másfelől a tudománynak jutott feladat körét. A modern pozitív jog nem tartalmazhat a bizonyíték erejére nézve szabályokat. Nem szabad a mai perrendnek teljes vagy nem teljes, egyszerű vagy összetett, közvetlen vagy közvetett bizonyítékról, terhelő vagy enyhítő jelenségekről említést tenni; nem lehet abban a megelőző, egyidejű vagy utólagos jelenségekről szólni; nem szabad ezeket osztályozni erejük szerint közeliekre és távoliakra, vagy terjedelmök szerint közöskre és különöskre stb.

Mind ezen felosztások azért nem értéknélküli chablonok. A valóság megállapításának nehéz útján a tudomány igazságai tájékoztatják leginkább a bírót. Csakhogy azon eredményt, mit épen a tudománynak köszönhetni, hogy t. i. a leghelyesebb általános elv is, mihelyt a bizonyítékok erejének mérlegelésénél föltétlenül alkalmazandó volna, igazságtalanságra vezet — a pozitív jogokban értékesíteni kell. A tudomány megállapítja, hogy az igenleges bizonyíték megelőzi a nemlegest, a különös az általánost, és ezen elveknek hasznát veszi a bíró a bizonyítékok erejének szabad mérlegelésénél is, de ha ezen általában helyes szabályt a törvény kötelezőleg írná elő, akkor a visszás eredmény kikerülhetetlen volna, mert előfordulhat, hogy az eset körülményeihez képest a nemleges bizonyíték több meggyőző erővel bír az igenlegesnél. A bizonyítékok erejének mérlegelése szempontjából sem jelentőség nélküli tehát a tudomány mai feladata, és mindenesetre szebb és nagyobb feladat, mint mikor a teljes, fél és negyed bizonyítékok schémájában vészett el.

Értekező nem látja a beismerés, a tanúk, a bírói szemle (házkutatás, lefoglalás, személymotosás) és szakértők bizonyítási eszközeiben a bizonyítékokat kimerítve. Szerinte bizonyíték lehet minden, mi a bírónak a bizonyosság meggyőződését keltheti. Egyetlen körülményt. vonatkozást vagy gyanújelet, a mi bizonyítékul alkalmas, a bírói mérlegelés köréből kizárni nem szabad.

Végül értekező a bizonyítás terhének (onus probandi), mint a modern bűnvádi per bizonyítási jogának egyik legfontosabb elvi jelentőségű kérdésével foglalkozik. Kimutatva azt, minő összefüggésben van e kérdés a bűnvádi per alapelveivel, és minő megoldást nyert ez

Róma és Anglia vádperében az inquisitorius és a vegyes perszerkezetben, ama rendszert tartja legcélszerűbbnek, mely a bizonyítás terhére a vádlóra hárítja és a bírót teljes passivitásra nem kárhoztatja. Ha közjog a büntetőjog, ha közérdek a büntető igazságszolgáltatás: akkor szükséges, hogy a bűnvádi per bizonyítási joga a felperes és alperes bizonyítási terhével polgárjogi elvein fölülemelkedjék. A bírő, midőn nem alaki, de anyagi igazságra kell törekednie, nem nézheti tétlentül az ügyfelek tévedéseit, együgyűségét és tehetetlenségét. Sőt maga az ügyfél-egyenlőség igazán helyes és emelkedett értelmezése követeli, hogy az erős közvád ellenében, a rendszerint gyengébb vádlott hiányait kitöltse a bírónak ama nemes hivatása, hogy különösen a mentő bizonyítékoknak hivatalból való összegyűjtése kiváló gondoskodásának tárgyát képezze.

Tudomásul vétetik.

244. Szilágyi Sándor r. tag olvassa következő cz. értekezését: „Forradalmi országyűlések 1657—1661.”

Tudomásul vétetik.

245. Domanovszki Endre l. tag következő cz. értekezését olvassa: „Dante mint politikai író.” Kivonata következő:

A középkor a viszonyt az egyház vagy a pápa és az állam vagy a világi uralkodó közt úgy gondolta, hogy amaz, mint a szellemnek képviselője parancsol ennek, ki a testit képviseli. Az első, ki ezen felfogás ellen tudományos érvekkel föllépett Dante, De monarchia című munkájában. Dante munkájának magva bebizonyítani azon tételt, hogy a világi uralkodó független a pápai hatalomtól. Három kérdésre felel, először: hogy a világ jólétéhez egy általános monarchia szükséges-e, azután igaz-e, hogy a római nép a monarchia tisztét magának joggal elsajátította, végre, hogy a monarchia tekintélye közvetlenül az Istentől függ-e vagy az Istennek más helyettesétől? Dante a munka első két részében még nagyobbára a középkor gondolkodását mutatja, de magas, szabad szelleméből már itt kiolvashatunk több újkori eszmét. A mint a keresztény vallás rendeltetése az egész emberi nemet körébe befoglalni, hasonlóképen gondolta a középkor a világi uralkodást: a világi főt a császársban látta. Dante általános monarchiájának eszméje tiszteletreméltó ugyan, mert általa akarja megvalósíttatni azt, mi az egész emberiség munkája és célja; de azon feladat a nemzeti államok által oldható meg legjobban, mert ezek törekedéseiből és harcaiból kifejlik azon szellem és igazság, mely a nemzetiségi korlátokon túlhat, lévén utolsó elemzésben minden nemzet végezelje ugyanaz. És csakugyan nemsokára Dante után önálló nemzeti államok kezdtek fejlődni.

A második kérdést is csak annak kimutatása végett fejtegeti, hogy a birodalom független, hogy saját hatalma van. Ezt legcélszerűbben látta a római birodalom történetén felfoghatóvá tenni. És noha érvei e pontra nézve is leginkább a középkor irányát tükrözik vissza, a középkori theologia-iskolától nagyban különböznek.

Ez az isteni kinyilatkoztatás nyomait csak a szent történetben látta. Ellenben Dante magasztalólag szól a római történetről, ebben is az isteni kinyilatkoztatás, az isteni jog nyomait látja, és ezen jog egy-szersmind emberi.

A harmadik kérdés az, melynél fogva Dante nagy érdemeket szerzett magának, mert első tört. útát, hogy az emberiség az állam viszonyáról másképp kezdett gondolkodni, mint a középkor. Szemközt a theologiai iskolával ő a mai önálló politikai tudományok első megalapítója. Dante azt mondja, hogy az állam nem kapja működését az egyháztól, s ezzel még van alapítva az állam függetlensége az egyháztól, mert itt azt mondja ki, hogy az egyház nem tanít minket arra, mik az állam teendői s ezek hogyan végzendők. p. o. a katoná, pénzügy stb. Hogyan kell ezeket végezni. ezt azon tárgyaknak saját ismeretéből tudjuk meg. Tehát az egyháznak saját alapja van, a birodalomnak is saját alapja van. Az egyház alapja Krisztus, a birodalom alapja az emberi jog, s ez ellen az államnak se szabad cselekedni. Konstantin császár semmit sem idegeníthetett el, mi az államé, az egyház pedig azt, mi nem az övé, át nem vehette, mert senkinek se szabad cselekedni kötelessége ellen. Dante nagyon tisztelte a pápaságot, mint a nyugoti kereszténységet összetartó régi intézvényt, de az állami hatalmat ezzel szemközt is függetlennek tanította, azt mondta, hogy a császár a birodalom jogainak csonkításával a pápai hatalmat nem nagyobíthatta, Rómát a pápának nem adhatta s ez Rómát nem igényelheti. Hogy a világi uralkodás Róma fölött a pápát nem illeti, ezen hatalmas szót Dante mondta ki először s hagyta örökségképen az utókornak, hogy ez az ígét testté tegye. Ő ez által Itália egységéhez is egyengette az útát. Dante kívánja, hogy a pápa csak a vallásra gondoljon, pusztán az egyháziakban uralkodjék, a világi kormányynyal foglalkozni, ez magas feladatát hátráltatja. Az emberi társadalom és az állam alapját a jogban mutatja ki. A jog független, önálló, isteni. Tehát az állam hatalma is az Istentől van s nem függ a pápától. Midőn Dante kimondja az állam függetlenségét az egyháztól, annak teljes jogosultságát tanítja, mert az isteninek nyomát benne is látja. Ezen tan már tülemelkedik a középkori gondolkodáson. A világinak becse teljesen elismertetik szemközt a középkori felfogással, mely az államban csak érzékit, jelentéktelent, hiút, múltót látott, és ennek ellenére ezen érzékit, jelentéktelent az egyház a maga hatalmának körébe törekedett bevonni. Az egész középkor az isteninek és az emberinek, a szelleminek és a természetinek merev ellentétén nyugodott. Hogy Dante ezen merev ellentétén legalább részben tülemelkedett, csak ennek alapján mutathatta ki az állam függetlenségét az egyháztól.

Tudomásul vétetik.

HARMINCZKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály kilenczedik ülése.

1887. december 12-én.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

247. Fröhlich Izidor l. t.: „Az elektrodynamikus inductió differentiál-egyenleteinek integrációjáról“ értekezik.

248. Kövesligethy Radó részéről: „Michelson spektrál elmélete,“ bemutatja Fröhlich Izidor l. t.

249. Than Károly r. t.: „Közlemények az egyetemi chemiai intézetből“ cz. dolgozatot olvas.

NEGYVENEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1887. december 19-én.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

251. Bemutattatnak az osztályok és bizottságok előterjesztései 1887. évi munkásságukról, valamint az 1888. évre szóló munkaterveik és költségvetéseik, ily rendben:

A) Az I. osztály részéről.

I. *Az osztály értekezéseire* tavaly fölvetetett 1200 forint, mely összeg teljesen kimerítettett, sőt maradt egy pár kiadatlan értekezés is. Az 1888-ik évre szükséges 1400 frt.

II. *A régi magyar költők tárára* tavaly semmi sem vétetett föl. A VI. és VII. kötet bevégzésére szükséges 1000 frt: 15 ív írói díja (értekezés és jegyzés) íve 30 frt: 450, nyomdaköltség íve 34 frt; a két kötet borítéka 20 frt. Minthogy azonban ez összegből 500 frtot az irodalomtörténeti bizottság költségvetése fedez ideiglenesen, az 1888-ik évre ez összegnek csak fele vétetik föl..... 500 frt.

III. Finály Henrik l. t. *Hogy is mondják ezt magyarul?* című munkája az osztálytól kiadásra elfogadtatván, mintegy 22 ívet tesz. A nyomtatási költség: íve 30 forintjával 660 frt. A tiszteletdíj a szerző beleegyezésével csak 1889-ben fog kifizettetni..... 660 frt.

IV. Simonyi Zsigmond *A magyar határozók* című művére, (két kötet mintegy 40 ív) tavaly fölvetetett 500 forint. Ebből kifizettetett $16\frac{2}{3}$ ív tiszteletdíja. A munka decemberben nyomdába adatván, a 16 ív nyomtatási költségére -- íve, mint a tiszteletdíj, 30 forintjával -- szükséges 500 frt.

V. *A nyelvtörténeti szótár* ügye immár azon stádiumba lépett, hogy a nyomtatás az 1888-ik évben megkezdhető. Az 1887-ik évben 1800 forint utalványoztatott a szerkesztőknek, a kik folyvást az összegyűjtött anyag szerkesztésével és pótlásával foglalkoztak. Az első kötetek már teljesen készek, a végső kötetek még némi átnézésre

és pótlásra szorúlnak ugyan, de ez a megkezdődő nyomtatást nem hátráltatja. Az egész munka három vagy legfeljebb öt év alatt fog megjelenni, s hogy a kiadás költségei ne terheljék az Akadémiát, az osztály a Hornyánszky Viktor-nyomda és kiadó céggel a következő szerződési pontokban állapodott meg:

1. A Hornyánszky-cég kötelezi magát a Nyelvtörténeti Szótár kiadására minden tiszteletdíj nélkül.

2. Ha a munka 300 ívnél többre terjed, a többlet nyomtatási költségét az Akadémia fedezi, bizonyos egységár szerint.

3. Az akadémia 100 példány teljes árának megfizetésére kötelezi magát. E példányokat nem bocsátja áruba, csak mint tiszteletpéldányokat utalványozza s a Hornyánszky-cégnek a szállítási díjat is megtéríti.

4. A 100 példány után az illető évre eső pénzösszeg felét az év elején, másik felét az év végén fizeti ki a cégnek.

5. Az Akadémia az általa kibocsátandó prospectusban a cégnek erkölcsi támogatást nyújt s fölkéri a cultusminisztert, hogy az ország összes tanintézeteit a vállalat pártolására és megrendelésére utasítsa.

A megkötendő szerződésnek e már megállapított pontjai szerint az 1888-ik évben megjelenendő öt füzetre 100 példány ára kifizetendő, a mely 500 forintra megy. A két szerkesztőnek a nyomtatás felügyeletéért, correcturáért, a végső kötetek némely részeinek átnézéséért és pótlásáért fizetendő 1300 forint. S így az 1888-ik évre a Nyelvtörténeti Szótár szerkesztésére és kiadására szükséges..... 1800 frt — kr.

VI. A *nyelvemléktárra* tavaly semmi sem vétetett föl. Most végre valahára a IX. és X. kötet előszava, valamint a Jordánszky-codex bevezetése is elkészülvén, mind a három kötet kiadható. E czélra szükséges:

a) A IX. és X. kötet előszavának és címlapjának nyomtatása $1\frac{1}{4}$ ív 38 frt — kr.

b) Előszó és címlap a Jordánszky-codexhez 2 ív 59 „ — „

c) Szerkesztődíj az újonnan nyomtatott 1 íves Jordánszky-töredék után, valamint az egész codex nyomtatványának az eredetivel való összevetéseért..... 100 „ — „
S így összesen..... 197 frt — kr.

Ezenkívül a XIV. kötet kiadásának befejezésére:

a) A szerkesztődíj fele 180 frt — kr.

b) Előszó 1 ív 29 „ 50 „

c) Boríték 10 „ 50 „

d) végre a négy kötetnek fűzése körülbelül a 20 frt 80 frt, bővebben számítva 90 „ — „

S így összesen..... 310 frt — kr.

A két csoport összege $197 + 310 = 507$ frt. Tehát a Nyelvemléktárra szükséges az 1888-ik évre összesen 507 frt — kr.

VII. A *Festus-codexre* az osztály azt határozván, hogy mind nyomtatásának, mind tiszteletdíjának ügye a költségvető ülésig rendbe hozandó, az osztálytitkár a következőket adja elő:

A Festus-codexből ki van nyomtatva 18 ív és kiszedve 12, így összesen 30, melynek ára, ívét 29 frtra lealkudva, 870 frt. A ki-szedetlen kézirat körülbelül 10 ívre terjed, melynek ára, ívét 28 frtra lealkudva, 280 frt. Az egész negyven ív nyomtatási költsége e szerint 1150 frt. Ennek törlesztésére kifizettetett összesen 977 frt s így még 173 forintot kell fordítani az egész codex kinyomatására, mi az 1888-iki költségvetésbe fölveendő. A mi a tiszteletdíjat illeti, Thewrewk Emil r. tagnak, mint a codex-kiadás szerkesztőjének összesen 450 frt utalványoztatott. Indítványoztatik, hogy a codex kinyomatott ivéért 10 frt szerkesztési díj számíttassék s így 400 forinttal az egész codex szerkesztése ki volna fizetve, a megmaradt 50 frt az ezután megirandó jegyzetek tiszteletdíjába fogna betudatni. De minthogy a jegyzetek még nem készek, Thewrewk Emil r. t. felszólítandó, hogy a kész szöveget bevezetéssel bocsássa közre, s a jegyzeteket, ha még tovább is késnek, külön füzetben adja ki. A codex szövegének ki-nyomatására e szerint szükseges 173 frt.

VIII. Az 1888-iki pályamunkák bírálóinak díjai is fölveendők a költségvetésbe. Ugyanis az Akadémia 1886. jan. 26-án tartott ülésében a pályamunkák bírálóinak díjazását elvben elhatározván, a módosztatokat ugyanazon év decz. 20-án tartott ülésében úgy állapította meg, hogy az osztályok a pályamunkák bírálóinak tiszteletdíját, tekintettel a pályamunkák számára és természetére esetről-esetre határozzák meg azon osztályértekezleten, a melyen a pályamunkák bemutattnak, a bírálók kijelölését megelőzőleg. Az egyes bírálók tiszteletdíjának maximuma 10 arany. Az I. osztály f. év okt. 8-án tartott ülésében a kijelölés előtt a beérkezett pályamunkák bírálói díjazására nézve a következőkben állapodott meg :

1. Teleki pályázat 15 dr., 5 arany egy-egy bírálónak.
2. Karácsonyi-pályázat 13 dr., 5 arany egy-egy bírálónak.
3. Gorove-pályázat 2 dr., 2 arany egy-egy bírálónak.
4. Farkas-Raskó-pályázat 32 dr., 1 arany egy-egy bírálónak.
5. Nádasdy-pályázat 19 dr., 3 arany egy-egy bírálónak.
6. Lévy-pályázat 4 dr., 2 arany egy-egy bírálónak.

Igy összesen 64 dr. arany, mely összeg, egy aranyat öt forint-jával számítva, tesz 320 frtot.

IX. Ide járul még a Nyelvtudományi Bizottság költségvetése, a mely az osztályéval együtt fölterjesztendő 6998 frt 20 kr.

X. Továbbá az irodalomtörténeti bizottság költségvetése, mely szintén az osztályéval együtt fölterjesztendő 5940 frt — kr.

Az irodalomtörténeti bizottság egyszersmind arra kéri az osztályt, hogy az Irodalomtörténeti Emlékek II. kötete s a „Külföldi egyetemeken tanult magyarok névsora“ című munkáknál megtakarított 462 frt véglegesen a Bibliographia III. kötetére tavaly megszavazott, de még ki nem adhatott 1000 frtot ideiglenesen a Magyar Játékszin története című munka költségeinek kifizetésére fordíthassa.

XI. Végre a class. philologiai bizottság költségvetése, a mely az osztályéval együtt fölterjesztendő 3000 frt — kr.

Az indítványok és előterjesztések helyeseltetvén, az osztály költségvetése 1888-ik évre a következőkben állapíttatik meg:

I. Az első osztály munkálataira:

1. Az osztály értekezéseire	1400	frt — kr.	
2. Régi Magyar Költők Tárára	500	„ — „	
3. Finály Henrik: „Hogy is mondják ezt magyarul?“ címmű munkájára	660	„ „	
4. Simonyi Zs.: „Magyar Határozók“ cz. munkájára	500	„ — „	
5. Nyelvtörténeti szótárra	1800	„ — „	
6. Nyelvemléktárra	507	„ — „	
7. A Festus-codex szövegének befejezésére	173	„ — „	
8. Az 1888-ki pályamunkák bírálóinak díja	320	„ — „	5860

II. A Nyelvtudományi Bizottság munkálataira:

1. Nyelvtudományi Közleményekre	602	frt 25	kr.
2. Dr. Munkácsi: Votják népköltési hagyományok (befejezés)	383	„ 10	„
3. Dr. Kúnos Ignác: Oszmán-török népkölt. gyűjtemény I. köt. bef. s a II. k. megkezd.	657	„ 35	„
4. Különnyomatok a Nyelvtud. Közleményekből.	190	„ 50	„
5. Ugor füzetek 9-ik számu (svéd-lapp szöv. III.)	440	„ „	
6. Dr. Szinnyei József: Magyar Tájszótár	300	„ „	
7. Dr. Munkácsi tanulmányútja a vogulok földjére.	1200	„ „	
8. Dr. Kúnos török nyelvtanulmányai segélyezésére	300	„ — „	
9. A Magyar Nyelvőr segélyezésére	1500	„ — „	
10. A Philologiai Közlöny segélyezésére	1000	„ — „	
11. Az előadó tiszteletdíja	400	„ „	
12. Ügyviteli apró költségek	25	„ „	6998

III. Az Irodalomtörténeti Bizottság munkálataira:

1. Az Irodalomtört. Emlékek II. kötetére	600	frt.	
2. Monographiák kiadására	640	„	
3. Külső egyetemeken tanult magyarok névsorára	200	„	
4. A Figyelő cz. folyóirat előfizetéseül	160	„	
5. Előadó tiszteletdíja	400	„ 2000	frt — kr.
6. Szabó Károly Bibliographiája III. kötetére	1000	„ — „	
7. Kazinczy Ferencz összes művei kiadására (a Kazinczy-alapból)	1000	„ „	
8. A magy. kir. tudományegyetem 98. sz. codexe kiadására (a Bujánovics-alapból)	500	„ — „	
9. A Magyar Írók Névtára I. kötetére	1440	„ — „	5940

IV. A Classica-philologiai Bizottság munkálataira:

1. Thukydides II. és III. kötete bilinguis kiadására	1275	frt	kr.
2. Barna Ignác „Magyar Aeneis“ bilinguis kiadására	800	„ „	
3. A Pindar-scholionok kiadására	425	„ „	
4. Az előadó tiszteletdíja	400	„ „	
5. A bírálatok díjazása	100	„ — „	3000

21798 frt 20 kr.

a) Nyelvtudományi Bizottság.

Az 1887. évre a Nyelvt. Bizottságnak rendelkezésére engedélyezett költség 4914 frt volt; — illetőleg az osztály költségéből átengedett 100 frttal együtt: 5014 frt. Ez összeget a Bizottság teljesen felhasználta, s a decz. 7-kén tartott ülésében működésének folytatására az 1888. évben szükségelt költséget 6998 frt 20 krban állapította meg.

1. A *Nyelvtudományi Közlemények*ből, a melyek ezentúl nagyobb terjedelmű nyelvanyag-közlések kizárásával, kisebb 5 ives füzetekben fognak megjelenni, és pedig rendszerint negyedévenként — ez idén csak *egy* ilyen füzetnek *tiszteletdíja* vétethetett föl költségvetésbe 150 frt.

Az 1888. évre kéri a bizottság e füzetnek *nyomdai költségét* (nyomtatás, boríték, fűzés) = 152 frt 25 kr., meg *három* kiadandó füzetnek *tiszteletdíját* = 450 frt; összesen 602 frt 25 kr.

2. Elkészült dr. *Munkácsi Bernát* „Votják népnyelvi szövegei”-nek kiadása, 22 ives kötetben, melynek címe: *Votják népköltési hagyományok*. Hátralevő *tiszteletdíja* (6 év után) = 180 frt kifizetése után, marad az 1888. évre a *nyomdai költség* hátraléka (számla szerint) 383 frt 10 kr.

3. Dr. *Kúnos Ignác* „Oszmán-török népköltési gyűjteményé”-ből elkészült az I. kötet (*Oszmán-török népmesék*) — 20 $\frac{3}{16}$ és (bevezetés) $2\frac{1}{2}$ év terjedelemmel. Ez idén csak a 16—19-ik 4 év után járó *tiszteletdíj* = 120 frt vétetett föl, s szükségeltetik még 1888-ra: $1\frac{3}{16}$ év *tiszteletdíja* = 35 frt 60 kr., meg a $2\frac{1}{2}$ évnyi bevezetés *tiszteletdíja* (a 20) = 50 frt., — meg hátralevő *nyomdai költség* (számla szerint) 421 frt 75 kr.

A gyűjtemény II. kötete a török népmesék hátralevő részét és a dr. *Kúnos*-gyűjtötte török népdalokat fogja hozni. Ennek megkezdésére a bizottság kéri 5 évnek *tiszteletdíját* = 150 frt. Összes szükséglet 657 frt 35 kr.

4. A *Nyelvtudományi Közlemények* XX. kötetéből adatott ki különnyomatképen:

a) *Három Karagöz-játék*. Török szövegét följegyezte és fordította dr. *Kúnos Ignác*. — *Nyomdai költsége* 62 frt 75 kr.

b) *Budenz József*: *Az Ugor nyelvek összehasonlító alaktana*. II. füzet. *Nyomdai költsége* 97 frt.

c) dr. *Halász Ignác*: *Svéd-lapp szövegek*, II. rész, — mint az *Ugor füzetek* 8-dik száma. — Hátralevő *nyomdai költségek* 30 frt 75 kr. Ennek fedezésére kér a bizottság, összesen: 190 frt 50 kr.

5. Kiadásra vette föl a bizottság dr. *Halász Ignác* „*Svéd-lapp szövegeinek*” III. részét, mely az Ume- és Tornis-lappmarki nyelvet ismerteti — s az *Ugor füzetek* 9-dik számát teszi (nem különnyomatképen). Szükségeltetik 10 év *tiszteletdíja* fejében = 300 frt, s 5 évre való *nyomatási költség* = 140 frt, összesen 440 frt.

6. Az új *Magyar Tájszótár* előmunkálataira, melyekkel dr. *Szinnyei József* ak. tag bizatott meg, a bizottság ez idén semmit sem fordíthatott. Az 1888. évre e célra megint fölvert — az 1886-ban

engedélyezett 600 frt helyett, csak 300 frt, mint *tiszteletdíj-előleget*, megjegyezvén, hogy a jövő évben az anyaggyűjtés be lesz fejezve.
 Szükséglet 300 frt.

7. A magyar Mesterműszótárra ez évben *tiszteletdíj-előlegképen* fordítatott 540 frt. Minthogy a megbízott szerkesztőnek eddig adott előlegek a 30 ívre számított I. kötet *tiszteletdíját* megközelítik, a bizottság most e kötetnek teljes kidolgozását várja, s egyelőre e munkálatra új költséget nem kér.

8. Dr. *Munkácsi Bernát*ot a bizottság ez idén 600 frt segélydíjjal támogatta, hogy *Votják szótára* kidolgozását befejezhesse, mely a már megjelent „*Votják népköltési hagyományok*“ mellett még az 1885. évben tett nyelvészeti tanulmány útjának nagybecsű eredményül tekintendő.

E szótárnak teljesen elkészült kéziratát dr. *Munkácsi* át is adta a bizottságnak: terjedelme több, mint 30 nyomtatott ívre tehető.

Ugyancsak dr. *Munkácsi Bernát* tavál egy második oroszországi tanulmányútra ajánlkozott — a *rogulok* földére, a *vogul nyelv* kutatása czéljából, — s az öt hónapig való úthoz megkívántató költséget az Akadémiától kérte, azt részletezett előirányzatban 1200 frtra tevén. A bizottság ez ajánlatot kész örömmel fogadta volt, mint a mely a magyar nyelvtudománynak igen fontos ismeret-gazdagodást ígért, tekintvén, hogy az egész ugor rokonságban a vogul nyelvnek az osztjákkal együtt kiváló jelentősége van, pedig épen ennek az ismeretanyaga még korántsem mondható kielégítőnek, és még *Reguly*-nak nagybecsű hozománya nemcsak kiegészítésre, hanem részben újabb kutatás által eszközözlendő megfejtésre is szorul. De minthogy az utazási vállalatot, költséghiány miatt, ez idén el kellett ejtenie, most azt a bizottság újra fölveszi: mert most még módjában van a vállalkozónak ajánlatával élni, a mi későbbben nem bizonyos, hogy fog-e lehetni; s mert meggyőzte ugyancsak dr. *Munkácsi* első tanulmányútjának fényes eredménye, hogy ő ilyen földadat kivitelére mindenképen képesített ember. A dolgot halasztani pedig teljességgel nincs okunk; sőt ellenkezőleg — a vogul népnek évről-évre való fogyása és kihaláshoz közeledése ily kutatásoknak inkább siettetésére int. A bizottság e szerint dr. *Munkácsinak* újabb — a *vogul nyelv* kutatása czéljából teendő tanulmányútjára költségül kér 1200 frtot.

9. Dr. *Kúnos Ignác*zot török *nyelvtanulmányában* segélyezte a bizottság 500 frttal, — ez által neki érdekes népköltési anyag gyűjtésére módot nyújtván. Működésének szép eredményeül immár előtűnik van az oszmán-török népmeséknek egy egész kötete — olyan népköltési fajnak mutatványaival, a melyről alig hittük, hogy a törökönél is megvan. Ezért őt a bizottság tanulmánya tervezett folytatásában sem akarja egészen elhagyni s törökországi tartózkodásának költségéhez hozzájárulván — a jövő évre segélyezése fejében fölvevett: 300 frt.

10. *A Magyar Nyelvőr és a Philologiai Közlöny* segélyezésére szánt összeg 1500+1000 frt = 2500 frt teljesen fölhasználtatott — s változatlanul újra fölvetetik 1888-ra 2500 frt.

11. Ügyviteli költségül szolgált: a *bizottsági előadó* és szerkesztő tiszteletdíja = 400 frt, s ez újra fölvetetik 1888-ra 400 frt.

12. Ügyviteli *apró költségként* használtatott föl a rendelkezésre volt 24 frt. E czélra fölvetetik 1888-ra 25 frt.

Az 1888. évre szóló szükségletnek fent kimutatott tégeit összegezvén:

1. Nyelvtudományi Közlemények	602 frt 25 kr.
2. Votják népköltési hagyományok, befejezés. Nyomdai költség	383 „ 10 „
3. Oszmán-török népköltési gyűjtemény I. kötetének befejezése, II. megkezdése	657 „ 35 „
4. Különnyomatok a Nyelvtudományi Közleményekből	190 „ 50 „
5. Ugor füzetek 9-dik száma. (Svéd-lapp szövegek III.)	440 „ — „
6. Magyar Tájszótár, tiszteletdíj-előleg	300 „ — „
7. Magyar Mesterműszótár	— „ — „
8. Dr. Munkácsi tanulmányútja a vogulok földére	1200 „ — „
9. Dr. Kúnos török nyelvtanulmánya segélyzése	300 „ — „
10. Magyar Nyelvőr és Philologiai Közlöny segélyzése	2500 „ — „
11. Bizottsági előadó és szerkesztő tiszteletdíja	400 „ — „
12. Ügyviteli apró költségek	25 „ — „

Kitűnik az összes szükséglet = 6998 frt 20 kr.

b) Irodalomtörténeti Bizottság.

A bizottság 1887. évi, helybenhagyott költségvetésének A) cím 1. tétele alatt Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetére fölvetett			600 frt.
Ez összegből a nevezett mű 13 ivének nyomdai költségére felhasználtatott			338 frt.
Megtakarított			262 frt.
A) cím 2. tétele alatt Monographiák kiadására fölvetett			640 frt.
felhasználtatott Bayer József Nemzeti játékszín története cz. művére			640 frt.
A) cím 3. tétele alatt Külföldi egyetemeken tanult magyarok névsora kiadására fölvetett			200 frt.
Megtakarított			200 frt.
A) cím 4. tétele alatt a Figyelő cz. folyóirat segélyezésére fölvetett			160 frt.
felhasználtatott			160 frt.
A) cím 5. tétele alatt Előadó t. díjára fölvetett ..			400 frt.
felhasználtatott			400 frt.
Összeg			2000 frt.
Felhasználtatott			1538 frt.
Megtakarított			462 frt.

- B) cím alatt Szabó Károly bibliographiai műve
 III. kötetére fölvétetett 1000 frt.
 Megtakarított 1000 frt.
- C) cím alatt Kazinczy Ferencz művei kiadására a
 Kazinczy-alapból fölvétetett 1000 frt.
- D) cím alatt Horvát István levelezése kiadására a
 Bujanovics-alapból fölvétetett 750 frt.
- Az osztály helybenhagyásával Bayer József A
 magyar játékszin tört. cz. művének kiadására
 felhasználtatott 750 frt.
- Sajtó alól kikerült Bayer Józsefnek A magyar nemz. játékszin története
 ezimű 2 kötetes műve, 72 iven.

A)

1. Az Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetére	600 frt.
2. Monographiák kiadására.....	640 „
3. Külföldi egyetemeken tanult magyarok névsora kiadására.....	200 „
4. A Figyelő cz. lapra előfizetésül	160 „
5. Előadó tiszteletdíja	400 „
Összesen	2000 frt.

B)

- Szabó Károly bibliographiai művére az országos alapból 1000 frt.

C)

- Kazinczy Ferencz művei s levelezése szerkesztésére, kiadására a
 Kazinczy-alapból 1000 frt.

D)

- A magy. kir. t. egyetem könyvtára 98. sz. codexe kiadására (I. részlet)
 a Bujanovics-alapból 500 frt.

E)

- Szinnyei József: Magyar Irók Névtára cz. műve I. kötetének szer-
 kesztői tiszteletdíjára az I., II., III. osztály költségvetése terhére
 (az 1886. évi nov. 29. tartott összes ülés 235. sz. határozata
 értelmében) 1400 frt

Az országos alapból Szabó Károly bibliographiai művére fölvett 1000 frtra
 nézve azon kérelmet terjeszti elő a bizottság, hogy a meunyiben az 1888. vége
 előtt sajtó alá nem kerülő munka tiszteletdíjára az egész összeg fel nem fog
 használtatni: engedtessek meg, hogy a maradvány a Régi Magyar Költők tára
 VI. kötetének befejezésére legyen fordítható. Kéri továbbá a bizottság, hogy ha
 a körülmények megengedik, ugyanazon vállalat VII. kötetének befejezésére —
 melyből 20 ív már szintén ki van nyomva, méltóztassék az osztálynak saját
 költségvetésébe 500 frtot fölvenni.

A Bujanovics-alap 500 frtja a m. kir. tud. egyetemi könyvtár 98. számú.
 XV. századi, magyar szavakkal s mondatokkal interpolált latin (homiliás) codexének
 kiadására irányoztatott elő. Egyrésről ez annál az oknál fogva történt, mivel
 Horvát István levelezésének kiadása a szerkesztő visszalépése miatt egyelőre meg

nem indulhat. Másfelől a 98. sz. codex kiadása, mind kulturai, mind nyelvtörténeti szempontból kívánatos. A mintegy 50 ívre tehető codex kiadási költségei több évre oszthatók fel, s a Bujanovics-alap 500 frtja képezné az első részletet.

Végül a mi Szinnyei József Magyar Írók Névtára című munkáját illeti, erre nézve az összes ülés által már a múlt évben arra utasított a bizottság, „hogy a munka létesítése érdekében szükséges intézkedéseket tegye meg, a szerkesztés költségeit az előirányzatba vegye föl, s a kiadás iránt a vállalkozó könyvkiadókkal tárgyalásokat indítson“. — A bizottság mindezek iránt intézkedett s az I. kötetre fölvett 1400 frt megszavazásától függ, hogy a közszükség által sürgetett vállalat meginduljon.

c) Classica-Philologiai Bizottság.

1887-ről szóló számadás.

A bizottság ez évre miniszteri subventióul 1500 frtot, az I. osztály részéről 500 frtot, összesen 2000 frtot kapott.

A miniszteri subventióból következő tételek fedeztettek:

1. Thukydides bilinguis kiadása 20 ívnyi I. kötetének görög szedéseért (íve 25 frtjával)	500 frt. — kr.
2. Thukydides II. kötete második feléért járó írói és revisori tiszteletdíj (10 ívért, íve 25+5 frtjával számítva)	300 „ — „
3. Thukydides I. és II. kötete (20+20=40 ívnyi) görög szövegének correcturájáért járó díj (íve 3 frtjával)	120 „ — „
4. A Görög Anthologia 8 ívnyi kötetéért járó írói tiszteletdíj (íve 30 frtjával)	240 „ — „
5. Görög szövegének szedéseért járó költség (íve 25 frtjával) 8×25	200 „ — „
6. Görög szövegének correcturájáért járó díj (íve 3 frtjával) 8×3	24 „ — „
7. Bozóky Gaiusának harmadfél ívéért járó tiszteletdíja (mely ívtöbbség csak utólag derült ki. Íve 25 frtjával számítva) ...	62 „ 50 „
Ez az összeg a bírálatokra kivetett 116 forintnyi tételből fedeztetett. Az e tételből fenmaradt 53 frt 50 kr.	
8. A bírálatok díjazására fordítatott	53 „ 50 „

E tételek mind összevéve tesznek 1500 frtot — krt.

Az osztály részéről megszavazott 500 frtból fedeztetett:

1. Az előadói tiszteletdíj	400 frt.
2. A Pindar-scholionok kiadására fordítatott	100 „

E kettő együttvéve 500 frt.

A miniszteri subventióból s az osztály részéről megszavazott összegből fedezett összes tételek tesznek 2000 frtot.

Az 1888-ra szóló költségvetés.

1. Thukydides II. kötete görög szedéseért (20 ív, íve 25 frtjával)	500 frt.
2. Thukydides III. kötete 15 ívnyi részeért járó írói és revisori tiszteletdíj (íve 25+5 frtjával)	350 „
3. Thukydides III. köt. 15 ív görög szedéseért (íve 25 frtjával) ...	380 „
4. Eme görög szöveg correcturájáért (15 ív, íve 3 frtjával)	45 „

5. Barna Ignác magyar Aeneise I. (15 ívnyi) köteteért járó írói tiszteletdíj (beleértve a revisio díját, íve 25+5 frt)	450 frt
6. Az Aeneis latin szövegének szedéseért (15 ív, íve 23 frtjával)	350 „
Összesen	2075 frt.

A bilinguis ford. kiadás költségvetése, a melyből a minisztr. subventio csak 1500 frtot fedez, úgy hogy még 575 frt
az osztálytól megszavazandó összegből fedezendő.

Az osztály pénzéből fedezendő továbbá:

a) az előadói tiszteletdíj	400 frt.
b) a Pindár-scholionok kiadására fordítandó	425 „
c) a bírálatok díjazására fordítandó	100 „

Az osztálytól kért összeg tehát 1500 frt.

A class. philologiai Bizottságnak 1888-ra szóló összes költsége 1500+1500 = 3000 frt.

B) A II. osztály részéről.

a) A II. osztály részéről 1887-ben :

Föl volt véve :

Kiadatott :

I. Értekezések	2692 frt.	2295 frt 35 kr.
II. Wlassics. Bünikisérlet II.	400 „	550 „ — „
III. Ballagi. Colbert I.	846 „ 35 „
IV. Szent korona nyomdai tartozásának törlesztésére	1000 „	1020 „ — „
V. Hunyadyak kora folytatójának szerkesztői tiszteletdíjára	1200 „	1200 „ — „
VI. Földrajzi társ. segélye	500 „	500 „ — „
VII. Könyvszemle	300 „	300 „ — „
VIII. Phil. Irod. Tára	600 „	300 „ — „
IX. Péch, Bányaműv. füzése	— „	50 „ — „
Összesen	6692 frt.	7061 frt. 70 kr.

β) A II. osztály munkaterve 1888-ra a következő :

I. Az osztály munkálataira :

1. Nyomdai hátralék „A magyar Korona“ című kiadványért	1233 frt.
2. Nyomdai hátralék „A bányászat története“ II. köteteért	633 „
3. Értekezésekre	2500 „
4. A Corpus Statutorum II. kötetének megkezdésére	600 „
5. Ballagi A. „Colbert“ II. kötetének nyomtatására	350 „
6. Rentmeister „Lex Falcidia“ nyomtatására	200 „
7. Fröhlich „Magyarország helyrajza az ókorban“ nyomtatására	400 „
8. Medveczky „A társadalmi Ethika“ nyomtatására	450 „
9. A „Földrajzi Közlemények“ segélyezésére	600 „
10. A „Philos. Írók Tára“ segélyezésére	600 „

11. A „Philos. Szemle“ segélyezésére	400	frt.
12. A „Magyar Könyvszemle“ segélyezésére	300	„
13. Hunfalvy János „Egyetemes Földrajza“ III. kötetének tiszteletdíjául	600	„
		8866
II. Gróf Teleki „Hunyadiak kora“ folytatására a Teleki-alapból	1200	„
III. Az egyetemes történelem és történelmi módszertan megindítandó különyének segélyezésére	1200	„
		11266
		frt.

b) Történelmi Bizottság.

Kiadta az Anjoukori Okmánytár V. kötetét.

Kiadta az Erdélyi O. E. XIII. kötetét, Szilágyi Sándor szerkesztése mellett.

Wenzel Gusztávtól A mezőgazdaság története Magyarországon.

Thaly Kálmántól A gróf Beresényi Család Története II. kötetét.

Dr. Szádeczky Lajostól Báthory István lengyel királylány választatása.

Gelcić ragusai tanártól Ragusa és Magyarország összeköttetéseinek okmánytára. Történeti bevezetéssel dr. Thallóczy Lajostól.

Sajtó alatt van:

Pesty Frigyesről Magyarország helynévtára.

Marczali Henrikről II. József és kora befejező III. kötete.

Az Anjoukori Okmánytár VI. kötete.

Az Árpádokori új Okmánytár Indexe.

A bizottság segélyezte:

A Történelmi Tárt.

A Hazai Okmánytárt.

Dr. Schmidt Vilmosnak a moldvai püspökségek történetét tárgyaló munkáját.

c) Archaeológiai Bizottság.

A régiségek iránti érdekltség és kegyelet hazánkban is napról-napra növekedvén, az Akadémia által ezek ismertetésére szánt költség kielégítőnek már nem mutatkozik. Kivált az „Archaeol. Értesítő“ a budgetnek legnagyobb részét veszi igénybe, és mégis méltán állíthatni, hogy ezen folyóirat a régészeti közönség növesztésére legtöbbet tett, és hogy az Értesítőnek sokba kerülő illusztrációi és szövege leszállítása. az ilyenhez szokott közönségnek csökkenését vonná maga után.

Más részt a bizottság készletében évek óta oly nagyobb terjedelmű munkák vannak, minőknek helye ez előtt az „Archaeol. Közlemények“-ben volt; e Közleményeket pedig, költség hiánya miatt, ez idén sem adhattuk ki, valamint a legkiválóbb emlékeinket tárgyaló „Monumenták“ folytatását már 1883-ban megszüntetni kénytelenek voltunk.

Ezen okból teljes bizalommal fordulunk a tisztelt Osztályhoz azon kérelemmel, szíveskedjék kieszközölni, hogy a bizottság budgetje 1888-ra legalább ezer forinttal magasabbra, azaz az eddigi 6000 frtról 7000-re emeltessék; (a mint

ezt már az elmúlt két esztendőben is, alaposan indokolva kértük, és mely kérelmünket most is annyival jogosultabbnak tartjuk; mert a jövő esztendei budgetünkből 1000 frt nem saját kiadásainkra, hanem az „Ötvösség remekeire“ lesz fordítandó.)

Az „Archaeologiai bizottság rendes évi kiadásai ezek:

Az „Arch. Értesítő“-nek illustratiói, szerkesztősége és munkatársainak tiszteletdíja fejében	2200 frt.
Az „Arch. Értesítő“ nyomtatási költsége fejében	1600 „
Adósság törlesztésére	600 „
Az előadó tiszteletdíja	300 „
A tömördek fadúcok, zinkographiak stb. rendezésére és rendben-tartására	120 „
Összesen	4820 frt.

Ezek az előrelátható rendes kiadások. A Bizottság a jövő évben megindítani kívánja a régóta előkészített Magyar Érmészet kiadását, az Árpád korbeli érmek ismertetésével. E célra 1180 forintot irányoz elő. Így tehát az „Ötvösség Remekei“ cz. díszmű segélyezése czímén fizetendő 1000 forinttal, a bizottság összesen 7000 forintot kér megszavaztatni.

d) Nemzetgazdasági Bizottság.

1. A nemzetgazdasági írók tárából a jövő évre kiadandó: *Smith* Nemzetek jólétéből, 15 iv, fordítja Dr. Heltai Ferencz; *Bicardo*-ból, 25 iv, fordítja Dr. Láng Gyula; *Malthus*-ból, 15 iv, fordítja György Endre; tehát összesen 55 iv; ivenkint 20 forintjával..... 1100 frt.
2. A Nemzetgazdasági Szemle munkadíjaira 1800 frt szükségeltetik; a szerkesztőnek ezenkívül még 200 frt szerkesztői díj volt kilátásba helyezve, mely tételt azonban a bizottság, tekintettel az Akadémia pénzügyi viszonyaira, ez évben is törülte..... 1800 frt.
3. A Budapesti Szemlét a bizottság évek óta segélyezi, hogy abban a nemzetgazdasági, statisztikai és társadalmi kérdések folyton tárgyalassanak. Többszöri leszállítás után e segély a múlt évben 1200 forintban állapított meg. A bizottság károsnak tekintené, ha azon nagyjelentőségű nemzeti szemlének pénzügyi alapja a segélyre följárlt összegek folytonos ingadozása által megtámadtatnék, és így ez évre is 1200 frtot vett fel e czímen költségvetésébe 1200 frt.
4. A statisztikai és nemzetgazdasági Évkönyv kiadása az előbbi években terjedelméhez mért tetemes költséget igényelt vala: a bizottság ez érdemben évenkint 700 és 1000 forint közt ingadozó tételeket vett vala föl a költségvetésébe. Az 1887-diki évfolyam az eddigi 15 iv helyett 30 ivre fog terjedni; az Akadémia azonban e czímen mégis csak 300 forinttal terheltetnék, miután Keleti Károly rendes tag ígérte vala olykép intézkedni, hogy az Akadémia által kiadott Évkönyv szerkesztése az országos statisztikai hivatal által, ill. maga Keleti ur és szakmunkatársai által végeztessék. Az Akadémiának 300 forintnyi segélye a munkatársaknak nagyon is szerény jutalmazására fordíttatik..... 300 frt.

5. Előadó tiszteletdíja	200 frt.
6. Jegyzőkönyvek sokszorosítására, kezelési könyvekre, könyv- kötőre, apró beszerzésekre stb.	100 frt.
	<hr/> 4700 frt.

A kereskedelmi Műszótár be lévén fejezve, e czímen kiadás már nem merül fel.

Összehasonlítván e költségvetést a mult évben kért 5200 frtnyi, ill. a Műszótári kiadásokkal együtt 6350 frtnyi összeggel, kitiünik, hogy bizottságunk ez évben az Akadémia pénztárát jóval kisebb mértékben veszi igénybe, mint a mult évben.

C) A III. osztály részéről.

a) A Math. s természettudományi állandó bizottság az 1887. december 12. tartott üléséből jelenti, hogy vizsgálatok segélyezésére adott összesen 1000 frtot, a Közlemények XXII-ik kötete megjelenő félben van s arra a költségelőirányzat szerint kiszabott mennyiség fel fog menni, úgy hogy az egész 5000 frt ki fog merítenni 1887-re. A jövő 1888-iki működést az eddigi irányban kívánja folytatni, kiemelvén, hogy a tudományos buvárlatoknál a nagyobb szabásúnak elsőiséget ad. Részletesen:

a) a tudományos buvárlatok segélyezéséreelőírányoz	2000 frt
b) a „Közlemények“ kiadására	2600 „
c) az előadó tiszteletdíja	400 „

5000 frt

Az osztály úgy a munkatervet, mint a költség előírányzatot elfogadja.

β) A Hadtudományi bizottság két jelentést nyújt be, ezek egyikében arról értesít, hogy az 1887-re megszavazott 1200 frtból kiadott a magyar katonai évkönyv kiállítására 1088 frt 70 krt, és maradt 111 frt 30 kr., melyre nézve a Hadtudományi bizottság azt határozza, hogy az előadónak tiszteletdíjképen adassék az 1887. folytán kifejtett munkásságáért.

A másik jelentésben kifejti a munkatervet 1888-ra és a költségelőírányzatot. A magyar hadi műszótár ügye még függőben lévén, csak a Hadtörténelmi Közleményeket veszi föl munkatervébe mint negyedévenként kiadandó folyóiratot vagy 40 ívvel. Ennek nyomtatási költsége 1200 frt, tiszteletdíj 1200 frt, előadó és szerkesztő díja 400 frt, összesen 2800 frt. Minthogy azonban kilátásban van, hogy találkozik vállalkozó, ki a nyomtatási költséget viseli, az Akadémiától 1600 frtot kér 1888-ra, mint a legcsekélyebb összeget, melylyel működését megindíthatja.

Az osztály elfogadja úgy az intézkedést a megmaradt 111 frt 30 krról a bizottsági előadó tiszteletdíjául, mint az 1888-iki működésre az 1600 frt összeget.

γ) A III. osztály saját munkálkodásáról az osztálytitkár előadja, hogy mi volt előírányozva és mi tényleg kiadva 1887-re a mai napig:

	előírányozva 1887-re	tényleg kiadva 1887-ben
Osztály Értesítő	2000 frt — kr.	1343 frt 14 kr.
Természettudományi Értekezések	3500 „ — „	1997 „ — „
Mathematikai „	2000 „ — „	766 „ 01 „
Emlékbeszéddek	500 „ — „	179 „ 85 „
	<hr/> 8000 frt — kr.	<hr/> 4286 frt — kr

Külön kiadványok :

Bólyai	2000 frt — kr.	— frt — kr.
König (Analysis).....	1200 „ — „	— „ — „
Heller (Physika története)...	1300 „ — „	előleg 400 „ — „
Szabó (Selmecz geol. leírása) .	1500 „ — „	795 „ — „

6000 frt — kr.

Thanhoffer (Idegrendsz.).....	909 frt 39 kr.
Nyomdának Péch pótléka.....	169 „ — „

2273 frt 39 kr.

Ezen kiadásokhoz jön még a könyvkötő számlája	16 „ 35 „
Egy még másutt el nem számolt körlevél	3 „ 50 „
	<hr/> 19 frt 85 kr.

Összegezve :

a) az osztály folyó kiadványai	4286 frt — kr.
b) az osztály külön kiadványai	2273 „ 39 „
c) könyvkötő stb.	19 „ 85 „
	<hr/> 6579 frt 24 kr.

Ezen kiadásokra az Igazgató Tanács által kiszabva volt 6800 frt, miből levonva a 6579 frt 24 krt, marad 220 frt 76 kr., melylyel az osztály a költségvetés keretén belül maradt, mi azonban, tekintve, hogy a kiadványok folyamatban vannak és hogy a számlák az év utolsó napjaiban szoktak beadatni. bizonyára igénybe fog vétetni 1887. lezárása előtt.

A munkatervezet maradván, mint a mult évben, a költséget az osztály így irányozza elő 1888-ra :

Osztály Értesítő	2000 frt — kr.
Természettudományi Értekezések	3500 „ — „
Mathematikai Értekezések.....	2000 „ — „
Emlékbeszédek.....	300 „ — „ 7800 frt — kr.

Külön kiadványok :

Bólyai (Tentamen).....	2000 frt. — kr.
König (Analysis).....	1200 „ — „
Heller (Physika története).....	1400 „ — „
Szabó (Selmecz geol. leírása).....	1000 „ — „
Mocsáry (A Föld fémdarázsai)	2000 „ — „ 7600 frt — kr.

A Bólyai munkáját illetőleg osztálytitkár felemlíti, hogy 21 iv nyomda-költsége már 1886. végén lett kifizetve, úgy szintén az I. kötet átdolgozása (Réthy) és revisiója (König); azonban a munka folytatása 1888-ban erőlyesen fog menni König Gyula l. t. jelentése szerint, s ezen az alapon vétetett föl azon összeg, mely a múlt évről fenmaradt.

König Analysiséből szintén lesz folytatás s ezt illetőleg is a fenmaradt összeg lett újból felvéve.

Heller Physika történetének első kötete tán ápril hóban lesz beadva, sőt az év vége felé tán a II-ik kötet is megkezdhető lesz, azért van, a fizetett előleg mellett is, valamivel nagyobb összeg felvéve, mint 1887-ben.

Szabó Selmecz geológiájának leírása annyira haladt, hogy az Atlasz 9 lapjából már 8 elkészült, hátra van az utolsó és a 30—40 ivnyi szöveg, mivel 1888 folytán elkészül.

Mocsáry latin nyelvű munkáját: „Genera et species Chrysididarum Terrae“ benyújtja az osztálynak kiadás végett. Vagy 30 ivre terjedne, sok petit szedéssel és 2—3 schematikus táblával. Kiadtván szakbizottságnak, az ajánlja, és ezen az alapon fel is veszi az osztály a költségvetésbe, a nélkül azonban, hogy indokoltnak látna mást, mint a rendes írói díjt ajánlani.

Osztálytitkár emlékezetbe hozza, hogy Péch munkájának (Az alsó magyarországi bányászat története) 2-ik kötete megjelent, arra az összeg 1886-ban fölvéve azon arányban, melyben az 1-ső kötetnél felvétellett, alig volt elég a nyomdaköltség fedezésére. 1887-ben felvéve semmi sem volt, az írói díj pedig hátra van; ennél fogva azon indítványt teszi, hogy tegyen az Akadémia lépést a Pénzügyminisztériumnál, hogy járuljon hozzá ezen munka kiadásához a tiszteletdíj összegének erejéig a 2-ik és a befejező 3-ik kötetre nézve. A munka kiválólag bányászati érdekű, e tekintetben felette fontos, és így érdekében van az államnak, mint a legfőbb bányavállalkozónak, hogy organumai a bányászat történetéből okúljának. Az Akadémia rendelkezésére bocsátana a pénzügyminisztériumnak megfelelő példányszámot az összes munkából.

Ezen indítvány elfogadtatott s az összes ülés elé terjesztendőnek határoztatott.

A III. osztály költségelőirányzata a főösszegek szerint:

a) A III. osztály saját folyó munkásságára	7800 frt.)	
Külön kiadványai	7600 frt.)	15400 frt.
b) A Math. s Természettud. bizottság		5000 frt.
c) A Hadtudományi bizottság		1600 frt.
	Összesen	22000 frt.

Ezen kívül kér külön rovatban 1888-ra is felvenni a „Math. und Naturwissenschaftliche Berichte“ számára 1500 frtot, úgy, mint 1887-ben.

Egybefoglalva ezek után e jelentések tartalmát, a M. T. Akadémia osztályainak és bizottságainak költségvetési előterjesztései 1888-ra a következők:

A) I. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1. Az osztály értekezéseire	1400 frt.
2. Régi Magyar Költők Tárára	500 „
3. Finály Henrik „Hogy is mondják ezt magyarul?“ című munkájára	660 „
4. Simonyi Zsigmond „Magyar Határozók“ című munkájára	500 „
5. Nyelvtörténeti szótárra	1800 „

6. Nyelvemléktárra	507	frt
7. A Festus-codex szövegének befejezésére.....	173	„
8. Az 1888-iki pályamunkák bírálójának díja.....	320	„

5860 frt - kr.

II. A Nyelvtudományi Bizottság munkálataira :

1. Nyelvtudományi Közleményekre	602	frt 25	kr.
2. Dr. Munkácsi : Votják népköltési hagyományok (befejezés).....	383	„ 10	„
3. Dr. Kúnos Ignác : Oszmán-török népköltési gyűjtemény I. kötet befejezése s a II. kötet megkezdése.....	657	„ 35	„
4. Különnyomatok a Nyelvtud. Közleményekből .	190	„ 50	„
5. Ugor füzetek 9-ik száma (Svéd-lapp szöv. III.)	440	„ —	„
6. Dr. Szinnyei József: Magyar Tájszótár.....	300	„ —	„
7. Dr. Munkácsi tanulmányútja a vogulok földére	1200	„ —	„
8. Dr. Kúnos török nyelvtanulmányai segélyezésére	300	„ —	„
9. A Magyar Nyelvőr segélyezésére	1500	„ —	„
10. A Philologiai Közlöny segélyezésére	1000	„ —	„
11. Az előadó tiszteletdíja	400	„ —	„
12. Ügyviteli apró költségek.....	25	„ —	„

6998 frt 20 kr.

III. Az Irodalomtörténeti Bizottság munkálataira :

1. Az Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetére	600	frt.
2. Monographiák kiadására.....	640	„
3. Külső egyetemeken tanult magyarok névsorára	200	„
4. A „Figyelő“ című folyóíratra előfizetésül.....	160	„
5. Előadó tiszteletdíja.....	400	„

2000 frt — kr.

6. Szabó Károly Bibliographiája III. kötetére.....	1000	„ —	„
7. Kazinczy Ferenc összes művei kiadására (a Kazinczy-alapból)	1000	„ —	„
8. A magy. kir. tudományegyetem 98. számú codexe kiadására (a Bujánovics-alapból)	500	„ —	„
9. A Magyar Írók Névtára I. kötetére	1440	„ —	„

5940 frt — kr.

IV. A Classica-philologiai Bizottság munkálataira :

1. Thukydides II. és III. kötete bilinguis kiadására .	1275	frt.
2. Barna Ignác : Magyar Aeneise bilinguis kiadására	800	„
3. A Pindarscholionok kiadására	425	„
4. Az előadó tiszteletdíja	400	„
5. A bírálatok díjazása	100	„

3000 frt — kr.

21798 frt 20 kr.

B) II. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1. Nyomdai hátralék „A Magyar Korona“ című kiadványért.....	1233	frt.
2. Nyomdai hátralék „A bányászat története“ II. köteteért	633	„
3. Értekezésekre	2500	„
4. A Corpus Statutorum II. kötetének megkezdésére	600	„
5. Ballagi A. „Colbert“ II. kötetének nyomtatására ..	350	„
6. Rentmeister „Lex Falcidia“ nyomtatására	200	„
7. Fröhlich „Magyarország helyrajza az ókorban“ nyomtatására.....	400	„
8. Medveczky „A társadalmi Ethika“ nyomtatására ..	450	„
9. A „Földrajzi Közlemények“ segélyezésére.....	600	„
10. A „Philos. Irók Tára“ segélyezésére.....	600	„
11. A „Philos. Szemle“ segélyezésére	400	„
12. A „Magyar Könyvszemle“ segélyezésére	300	„
13. Hunfalvy János „Egyetemes Földrajza“ III. kötetének tiszteletdíjául.....	600	„
	8866	frt — kr.

II. Gróf Teleki „Hunyadiak kora“ folytatására a Teleki alaptól.....

1200 „ — „

III. Az egyetemes történelem és történelmi módszertan megindítandó közlönyének segélyezésére

1200 „ — „

IV. A Történelmi Bizottság munkálataira:

1. Magyar Országgyűlési Emlékek X. kötete kiadására ..	1400	frt.
2. Erdélyi Országgyűlési Emlékek XIII. kötete kiadás.	1400	„
3. Anjoukori Okmánytár VI. kötete kiadására.....	1000	„
4. Marczali II. József III. kötete kiadására	1200	„
5. Pesty Frigyes Magyarország Helynévtára kiadására ..	1400	„
6. Velics A. Magyarországi defterek II. kötete kiadás.	800	„
7. Beke A. II. Rákóczy Gy. portái levelezése kiadására ..	600	„
8. Gergely. Alvinczi Péter Okmánytára kiadására	600	„
9. Acsády „Magyarország pénzügyei I. Ferdinánd alatt“ kiadására	600	„
10. Árpádkori Okmánytár Indexének befejezésére	800	„
11. Archivum Rakocianum Indexének szerkesztésére.	200	„
12. A Történelmi Tár segélyezésére.....	1000	„
13. Másolásokra	500	„
14. Könyvkötői költségek	100	„
15. Előadó tiszteletdíja.....	400	„
	12000	frt — kr.

V. Az Archaeologiai Bizottság munkálataira:

1. Nyomdai tartozás az Archaeologiai Értesítő 1887-ik évi folyamáért	600	frt.
2. Az Archaeologiai Értesítő kiadására	3800	„

3. Az Árpádkori Érmészet kiadására	1180	frt.
4. Az „Ötvösség remekei“ segélyére	1000	„
5. Előadó tiszteletdíja	300	„
6. A fadúcok rendezéseért tiszteletdíj	120	„

7000 frt — kr.

VI. A Nemzetgazdasági Bizottság munkálataira :

1. A Nemzetgazdasági Írók Táranak kiadására	1100	frt.
2. A Nemzetgazdasági Szemle kiadására	1800	„
3. A Budapesti Szemle segélyezésére	1200	„
4. A Statistikai és Nemzetgazd. Évkönyv segélyezésére	300	„
5. Előadó tiszteletdíja	200	„
6. Kezelési költségek	100	„

4700 frt — kr.

34966 frt — kr.

C) III. osztály.

I. Az osztály munkálataira :

1. A Matematikai és Természettudományi Értesítőre	2000	frt.
2. Természettudományi Értekezésekre	3500	„
3. Matematikai Értekezésekre	2000	„
4. Emlékbeszédekre	300	„
5. Bolyai Farkas „Tentamen“-je kiadására	2000	„
6. König Gyula „Analysis kézikönyve“ kiadására ...	1200	„
7. Heller Ágost „Physika története“ kiadására	1400	„
8. Szabó József „Selmecz geologiai leírása“ kiadására	1000	„
9. Mocsáry Sándor „A föld fémdarázslai“ kiadására..	2000	„

15400 frt — kr.

II. A Matematikai és Természettudományi Bizottság munkálataira :

1. Tudományos búvárlatok segélyezésére	2000	frt.
2. A Matematikai és Természettudományi Közlemények kiadására	2600	„
3. Előadó tiszteletdíja	400	„

5000 frt — kr.

III. A Hadtudományi Bizottság munkálataira :

1. A Hadtörténelmi Közlemények kiadására	1600	„
--	------	---

1600 frt — kr.

22000 frt — kr.

E költség-előírányzatok az Értesítőben közzététetvén, az Igazgató Tanács elé terjesztetnek.

252. Olvastatik a III. osztály indítványa, melyben előterjeszti

a) hogy Péch Antal „Alsó-Magyarország bányamívelésének története“ című munkájának II. kötete megjelent s arra az 1886-ban azon arányban fölvett összeg, melyben az I. kötetnél fölvétetett, alig volt elég a nyomdaköltség fűdőzésére; 1887-ben semmi sem vétetett föl, az írói tiszteletdíj pedig még kiegyenlítésre várakozik, minélfogva indítványozza, tegyen az Akadémia lépéseket

a m. kir. pénzügyminisztériumnál, hogy ez járuljon hozzá ezen munka kiadásához a tiszteletdíj összegének erejéig a II. és a befejező III. kötetre nézve. A munka kiválólag bányászati érdekű, e tekintetben felette fontos, és így érdekében van az államnak, mint a legfőbb bányavállalkozónak, hogy organumai a bányászat történetéből okuljanak. Az Akadémia rendelkezésére bocsátana a pénzügyminisztériumnak megfelelő példányszámot az egész munkából.

b) Továbbá indítványozza, hogy külön rovatban 1888-ra is vételessék föl a *Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte* részére 1500 frt.

A III. osztály indítványai elfogadtatnak.

253. Az I. osztály előterjeszti javaslatát a Kóczán-alapítványból kihirdetendő drámai pályázat tárgyában. E szerint a színmű tárgya ez alkalommal a hunn vagy magyar hősmondák köréből veendő. A pályamunkák beküldésének határideje május 31-ike.

Az összes ülés az osztály javaslatát a színmű tárgyára nézve elfogadja: a határidőt ezen esetben szeptember 30-dikára tűzi ki, míg a következő esetekben a nagygyűlésen kihirdetendő pályázatok alkalmával a határidő május 31-dikére fog kitűzetni.

254. A II. osztály Dr. Szádeczky Lajos, a budapesti egyetemi könyvtár tisztviselője részére fülhatalmazást kér, hogy „Izabella és János Zsigmond Lengyelországban” című értekezését az osztály egyik ülésén személyesen felolvashassa. Az engedély megadatik.

255. Bemutattatik az Akadémia jövő évi ülésora.

A tagoknak megküldetik.

256. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

<i>Baltimore.</i>	Historical and Political Studies Johns Hopkins University. — a) American Journal of Philology: Vol. VIII. 3.; b) Hist. and Politic. Studies. Fifth Ser. X.
<i>Basel.</i>	Naturforschende Gesellschaft. — Verhandlungen. VIII. Th. 2. H.
<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — a) Zeitschrift. XXII. Bd. 5. H.; b) Verhandlungen. Band XIV. No. 8. 9.
<i>Bruxelles.</i>	Académie R. des Sciences. — a) Bulletin. III. Ser. IX—XIII. T.: b) Annuaire. 1886, 1887; c) Notices. 1886; d) Catalogue des Livres. I. II. P. 1. 2. Fasc; e) Mémoires couronnés et autres mémoires. T. XXXVII—XXXIX; f) Mémoires couronnés et des savants étrangers. T. XLVII. XLVIII; g) Mémoires de l'Académie Royale. XLVI.
<i>Cambridge.</i>	(Massachusetts.) Museum of Compar. Zoölogy. — Report for 1886—1887.
<i>Halle.</i>	Deutsche Morgenländische Gesellschaft. — Zeitschrift. Bd. XLI. II. 3.
<i>Harlem.</i>	Société Hollandaise des Sciences. — a) Archives. T. XXII. ² / ₃ . Livr. b) Etude sur les Algues parasites des Paresseux.
<i>Kiel.</i>	Museum vaterländischer Alterthümer. — Kieler Münzkatalog. I.
<i>London.</i>	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. IX. Nr. 12.
<i>Montreal.</i>	R. Society of Canada. — Proceedings. Vol. IV.

- New-Haven.* (Connecticut.) Az amerikai Journal Szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXIV. Nr. 204.
- Róma.* Földmiv., ipar- és keresk. minisztérium. — a) Annali di Statistica Sign. IV. 5. 6. 10. 11. 12. 13. 14. 15; b) Statistica giudiziaria penale. 1885; c) Bilanci provinciali per 1885.
- St. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Repertorium für Meteorologie. Bd. X.
- Stockholm.* Physikalisches Central-Observatorium. Annalen. Jahrg. 1886. I. Th. Institut R. Géologique de Suède. — a) Sveriges Geologiska Undersökning. Ser. Aa: Nr. 92. 94. 97. 98/99. 101. 102. Ser. Ab: Nr. 11. 12; Ser. Bb: Nr. 5. Ser. C: Nr. 65. II. 1; Nr. 78—91. b) 8 drb földtani térkép.
- Tokyo.* Imperial University of Japan. — Journal of the College of Science. Vol. I. Part. 4.

K. Akademie der Wissenschaften. — Anzeiger. Nr. 20—25.

„Ornis“ szerkesztősége. Bécs. — Ornis. III. Jahrg. 2/3. II.

K. K. Geolog. Reichsanstalt Bécs. — Verhandlungen. 1887. Nr. 15.

K. K. Naturhistorisches Hofmuseum. — Bécs. — Annalen. Bd. II. Nr. 4.

Ossoliński intézet. Lemberg. — Spravozdanie. 1887.

Museum des Königreiches Böhmen. Prága. — a) Časopis. 1887. 2. 3. b) Památky. XIV. 1—3.

K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. X. Nr. 11.

M. kir. áll. számvevőszék. Budapest. — a) A magyar korona országainak zár-
számadása az 1886-ik évre; b) Részletes jelentés az 1886. évi zárszám-
adáshoz; c) Részletezés. I—VIII. füz.

Képviselőház. Budapest. — a) Jegyzőkönyvek. 1887/92. I. köt. 1—6 ív; b) Iro-
mányok. 1887/92. I. köt. 1—40. sz. II. köt. 41. sz; c) Naplók 1887—92.
I. köt. 1—14 ív.

Belügyminisztérium. Budapest. — Rendeletek tára. 1887. 10. füz.

Fővárosi statisztikai hivatal. Budapest. — Közlemények. XXI.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áruforgalma
Ausztriával és más országokkal. VII. évf. január—június (folio).

Természettudományi és orvosi Egylet. Pozsony. — Közlemények. Új folyam.
5., 6. füz.

A magyarországi kegyes-tanítórend névtára az 1887/8-i tanévre.

II. Magánosoktól:

Petrovsky József. Arad. — Közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve.
XV. füzet.

Szabados János. Szeged. — A régi Szeged. II. köt.

Jung F. Pozsony. — Dein Gott oder die unfassbare Unendlichkeit.

Tóth Mike. Kalocsa. — Új és gyakorlati elmélkedések.

Dosztál Gaudentius. Pozsony. — Schematismus Ordinis S. P. Francisci. 1887/8.
(Két példány.)

Roskoványi Ágoston. Nyitra. — a) De matrimoniis mixtis. VII. Tom. ; b) Coelibatus et breviarium. Tom. IX, X. XI ; c) Beata Virgo-Maria, in suo conceptu immaculata. T. VIII. IX.

Thuri Etele, ev. ref. lelkész. Sopron. — Bornemisza Péter élete és munkái.

Osztrák-magyar bank. Bécs. — Bestimmungen für den Giro-Verkehr.

III. Nyomdaktól :

Réthy L. és fia. Arad. — Aradi Kalaúz Naptár. 1888.

A román gör. nemegyesült Egyházmegye nyomd. Arad. Metodica școliei populare. I. Alexi. Brassó. — a) Cărți Alese. I ; b) 'La mulți ani 1888 ; c) Logofătulă Matei d) Colectiunea Theochar Alexi. Nr. 1.

M. kir. egyetemi könyvnyomda. Budapest. — a) Néptanítók lapja. XX. évf. 85—96. sz.) b) Herkules. IV. évf. 43—48. sz ; c) Magyar ifjúság, képes közlöny. V. évf. 5—7. füz., d) Magyar ifjúság, képes hetilap. IV. évf. 34—39. sz.

Brózsza Ottó. Budapest. — a) Pester medizinisch-chirurgische Presse. XXIII. Jahrg Nr. 45—49 ; b) Blätter für Bienenzucht. III. Jahrg. Nr. 12 ; c) Méhészeti lapok. VIII. évf. 12. sz. d) Javaslat ; e) Ankundigungsblatt. V. Jahrg Nr. 109, 110 ; f) Szesztermelők lapja. 1887 : 19/20. sz.

Schodisch Lajos. Felső-Eőr. — a) Olvasókönyv ; b) a gyanafalvai önk. tűzoltó egyeslet szabályzata ; c) Statuten ; d) Voranschlag.

Imreh Sándor. Marosvásárhely. — Székely naptár. 1888.

Krafft V. Nagy-Szeben. — a) Aus trüber Zeit ; b) Archiv des Vereines Siebenbürgische Landeskunde. Neue folge. Bd. XXI. H. 2.

Skarniczal F. Szakoleza. — Slavnostní.

Bittermann Nándor. Zombor. — A bezdáni takarékpénztár alapszabályai.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Bayer József. A nemzeti játékszin története I. II. köt.

Természettud. Értekezések. XVII. 4. sz.

Görög és latin remekírók. Thukydides. I. köt. (két péld.)

A könyvtárban helyeztetnek el.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

A MAGY. TUD. AKADEMIA ÉRTESÍTŐJÉNEK XXI. (1887.) ÉVFOLYAMÁHOZ.

	Lap
A csády Ignác „Magyarország pénzügyi története I. Ferdinánd alatt 1526—1564“	146
A kaadémia, vagyonának állásáról elnöki jelentés	26
„ összes ingóságairól s felszereléseiről leltár	214
A kaadémiai palotában levő pinczehelyiségek bérleti szerződése ..	211
A lapszabályok 16. §-a megváltoztatásának ügye	33, 163 164
A lexi György „Magyar elemek az oláh nyelvben“	42
A ntal Géza „Egy új electrourethroskop“	176
„ „A cystoskopikus képek a hólyag különböző bántalmairól“ ..	210
A por Károly b. hagyományának ügye	166
A rányi Lajos elhunytáról jelentés	187
A rchaeologiai bizottság dotatiója	143
 A bel Jenő „Az ó- és középkori Terentius biographiákról“	42
A sbóth K. „A keményítő meghatározása“	147
A sbóth Sándor „Van-e a gabonaneműekben cukor?“	212
 B aksay Sándor „Fordítási kísérletek az Iliászból alexandrinekben“ Székfoglaló	222
B allagi Aladár „A XIV. Lajos korabeli írók“	41
„ „Colbert egyénisége“	51
B arna Ferdinánd „A mordva nép házassági szokásai“	157
„ „a csurgói Csokonai-ünnepélyen az Akadémia képviselő- letére fölkértek	214
B artalus István „A magyar palotás zene keletkezése s fejlődése“	2
B eöthy Leó fölött emlékeszéd György Endrétől	42
B eöthy Zsolt „A Tragicumról írt munkája az 1882—85. évközből ben- maradt Karátsonyi-díjak felében részesül	151
B écsi közegészségi s demographiai nemzetközi congressusra küldöttség.	151
B ékesy Károly „Választási reform“	41
B ézsán-jutalomra beérkezett pályamunka	1, 159
B ézsán János hagyománya	177
B odio Lajos a II. oszt. külső tagnak választatik	163

	Lap
Bognár Eszter ajánlata budapesti házának átadása iránt	145
Bolyai Farkas arcképét bemutatja Szily Kálmán	167
„ „ másoltatása elhatároztatik	168
Borbás Vincze „A lemergi egyetem herbariumában levő Schur-féle erdélyi szegfűvekről“	210
Boskovich Rogér délszláv tudós halála százados évfordulójának ünnep- lésére meghívás	42
„ „ ünnepélyről Hunfalvy János jelentése	42
Brassai Sámuel a II. osztályba tiszteleti taggá választatik	163
„ „ akadémiái tagságának 50-ik évfordulója	177
Budenz József „Alaktani magyarázatok“	200
Budenz-Album szerkesztősége az Album eddigi jövedelmét s a fel- maradt példányokat a Reguly-alap javára följánlja	216
Bukovinszky József hagyománya	214, 216
Bulyovszky-pályázatról jelentés	158
Bük-féle nyílt pályázatra (Jagellók kora) beérkezett tervrajzok	1, 158
Bük László elhunytáról jelentés	187
Chyzer Kornél, a Kazinczy sirjára tervezett kőtábláról	144
Concha Győző „Egyéni szabadság és parlamentarismus“ Székf.	221
Csaplár Benedek „A magyar irodalomnak három előkelő Maecenása II. József korában“ Székf.	221
Csiky Gergely „A vas ember“ cz. pályaművével a Teleki-pályázatnál jutalmat nyer	67
„ „ „Jelentés a Farkas-Raskó pályázatról“	147
„ „ Proletárok cz. színműve az 1882—85. évközből benma- radt Karátsonyi-díj felében részesül	151
Csokonai-ünnepélyre meghívó	214
Dameczky Mihály „A felsőbb fokú congruentiák elméletéhez“	176
Deákszóbor leleplezési ünnepélyéről jelentés	187
Deák Ferencz síremlékére feliratok szövegezése	34
Dietz Sándor „A növények talajtálló irányának okairól“	176
Dijoni akadémia pályakérdései	68
Dománovszky Endre „Dante, mint politikai író“	231
Dorpati tudóstársaság jubiláris ünnepére meghívó	215
Építészeti bizottság jelentése	211
Farkas-Raskó-jutalomra beérkezett pályamunkák	189
„ „ pályázatról jelentés	147
Fáy-féle nyílt pályázatra (mezőgazdaság) beérkezett tervrajzok	1
„ „ (nagy ipar fejlesztése) nem küldettek be tervrajzok	2

	Lap
Fáy-féle nyílt pályázatról jelentés	158
Florencezi Donatello-ünnepélyre meghívás	151
Fodor József „A vér hatása a lépfene-bacillusokra“	176
Fogarassi János megtiszteltetése a jowai irodalmi s tört. társaság által	69
Forgó György végrendeleti hagyománya	211
Földhitelintézet számadásainak megvizsgálására kiküldött bizottság	26
Főrendiházi nyomtatványok az akad. könyvtár számára	46
Fraknói Vilmos, a Bükk László-féle nyílt pályázat alkalmából, fölkéretik a Jagellók korának megírására	158
Francenau Ágoston „Vizsgálatok a Seissi havas Datolith szögértékének állandósága felett“	54
Fröhlich Izidor a Bézsán-pályázatnál jutalmat nyer	159
„ „ „Az electrodynamikus inductió differentiál egyenleteinek integrációjáról“	233
G algóczy Károly „Emlékbeszéd Korizmics László felett“	222
Gondnoki tiszt betöltéséről jelentés	31
„ számadások	32, 144
„ előterjesztés	164
Gorove-jutalomra beérkezett pályamunkák	140
„ -pályázatról jelentés	158
„ jutalomra (nyomdászat tört.) pályamunkák nem érkeztek	191
Gotthard Jenő „Csillagfényképészeti tanulmányok. III. rész“	12
Grote Artur k. t. örökösének könyvadománya	151
Gruber Lajos kineveztetése a meteorologiai közp. intézet igazgatójává ..	182
Gulyás István segélyért folyamodik	214
G yárfás István fölött emlékbeszédet mond Szilágyi Sándor	68
György Endre „Emlékbeszéd Beüthy Leo fölött“	42
Győri k. kath. tanítóképző-intézet számára akad. kiadványok	46
H adtudományi bizottság kérvényére határozat	164
Halász Ignác „Jelentés második lappöldi útamról“	19
Hankó Vilmos „A carbolsav megvörösödése“	146
„ „ „A bodoki hideg, savanyú ásványvizek elemzése“	176
Hantken Miksa „Tinya Vásárhelyii, egy új csiganem stb.“	51
Hanzély Ignác és neje hagyománya	32, 166
Hegedüs Sándor „A czukoradóról“	157
Hegyfoki Kabos „A környezet hatása a hőmérőre“	147
Heinrich Gusztáv „Jelentés a gr. Teleki-pályázatról“	55
Heller Ágost a III. osztályba lev. taggá választatik	163
Helsingforsi „Hazai nyelvtársaság“-gal csereviszony	34, 168
Henle Jakab k. t. fölött emlékbeszéd Mihalkovics Gézától	33
Higiéniai és demografiai nemzetközi congressusra meghívás	54
Higiéniai congressuson az Akadémia képvisletéről jelentés	187

	Lap
Hollandi kir. akadémia értesítvénye 1886. és 1887-ki latin költői pályázatairól	168
Horváth Géza „A gubaesképző levéltetvek mézgas váladékáról“...	41
Hógyes Endre „A párisi és budapesti fix veszetségi vírus összehasonlítása“	14
„ „ „Új módszer a veszetség megelőzésére“	210
Hunfalvy János jelentése a zágrábi Boskovich-ünnepélyről	42
„ „ igazgató taggá választatik	163
Hunfalvy Pál „Hermann Ottó magyar halászati könyve nyelvészeti, néprajzi és régészeti tekintetben“	214
I nkey Béla a III. osztályba lev. taggá választatik	163
Iparművészeti (Magyar) társulat „Művészi Ipar“ cz. folyóirat segélyezését kéri	144
Ipolyi Arnold hagyatékáról jelentés	166
J ancsovcics István „Nyelvkalauz a magyar-tót és tót-magyar szótárhoz“ cz. művét bekioldi	68
Jankó János (ifj.) „A Kongó vidékének hegy- és vízrajza“	209
Japáni egyetemmel csereviszony	224
Jenkins B. G. levele Londonból	68
Joannovics György „A magyar szórendről. III. rész“	68
Jowai „Northwestern literary and hist. Society“. Fogarassi Jánost tagjává választotta s arczképét kéri	69
József főherczeg köszönő-levele	34
Jónás Károly házgondnokká választatik	32
„ „ házgondnok számadásai	212
K acsokovics Lajos akadémiai tagságának 50-ik évfordulója	177
Kanizsai Károly hagyománya	32, 166
Kaposvári állami főgymn. számára kiadványok	216
Karátsonyi-díjak (a benmaradottak) ügyében az I. osztály fölterjesztése	150
„ -jutalomra beérkezett pályamunkák	188
Kautz Gyula igazgató taggá választatik	163
Kazinczy Ferencz-féle leveleket ajándékoz Sárközy Titusz	182
„ -jutalmak ügyében az I. osztály javaslata	143
Kazinczy Lajos ajánlata a széphalmi birtok megvásárlására	213
Kálmány Lajos „Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében s szokásaiban“	157
Keleti Gusztáv jelentése florenzi küldetéséről	177
Kereskedelmi Műszótár két kötete bemutatattatik	223
Kéry Imre dr. elhunytáról jelentés	168

	Lap
Kirchhof Gusztáv elhunytáról jelentés	215
Kiszely Imre hagyatéka tárgyalás alatt	166
Klotild fővárosi szeretetház könyvtárának akad. kiadványok	46
Knoll Károlyné kérvénye kegydíjának emelése iránt	33
Koch Antal „A brassói hegység földtani szerkezete“	41
„ „ „Cölestin és Baryt új előfordulása Torda közelében“	221
Koch Ferencz „A zársorozatbeli diazo-vegyületekről“	14
Konkoly Miklós „Hullócsillag-megfigyelések a magyar korona területén 1886.“	41
„ „ „Egy új photographáló univ. kamera“	167
„ „ „Emlékbeszéd Oppolzer Tivadar fölött“	215
Korda Imre „Kis-kúnhalasi nyelvjárás“ cz. értekezése a Sámuel-díj pályázatánál dícséretet nyer	158
Korizmicz László fölött emlékbeszéd Galgóczy Károlytól	222
Kovács Lajosnak gr. Széchenyi Istvánról írt munkájáról	165
Kovács Pál fölött emlékbeszéd Vadnai Károlytól	147
Kóczán Ferencz alapító levele	175, 213, 215, 251
„ „ „alapítványa ügyében előterjesztés	179
Költségvetés osztályok s bizottságok részére	29, 30
„ „ az I. osztály részéről	236, 247
„ „ a II. osztály részéről	242, 249
„ „ a III. osztály részéről	247, 250
König Gyula „A dynamica alapegyenletei“	147
„ „ „Bólyai Farkas arithmetikai rendszere“	221
Könyvtári bizottság javaslatai	224
Könyvtár új pinceszeliiségeiben javítások	212
Kövesligethy Radó „A szaggatott spectrumok elmélete“	167
„ „ „Lockyer spectrálmódszerének elmélete stb.“	176
„ „ „Michelson spectrál elmélete“	233
Kováry László „Történetünk eszmemenete és nyugpontjai“. Széki.	176
Közművelődési egyesületek congressusára meghívó.	187
„ „ Zichy Antal t. t. s Tóth Lőrincz r. t. az Akadémia képviseletére fölkéretnek	187
Közülés programja	158
Krenner József „Akanthit ásványokról“	41
Kürschák József „A körbe és a kör körül írt sokszögek elméletéhez“ ..	41
Kvassay Jenő a „Névtelen mérnök“ pályázatánál jutalmat nyer	159
L adányi Gedeon fölött emlékbeszédet mond Szabó Károly	215
Láng Lajos „A középiskolai oktatás 1867—1885“.	146
Leitner Vilmos k. t. kitüntetése	34
Lendl Adolf „A magyarországi Tetragonatha-(pók)-félékről“	19
Lengyel Béla „Ásványvíz-elemzések“	146
Levelező tagok számának maximuma iránt igazg. határozat	33
„ „ az 1885. nov. 23-ki összesülés eltérő határozatára hivatkozás ..	34

	Lap
L é v a y József „Összes költeményei 1881“ cz. munkájának a nagyjuttalom fele része adatik.....	158
L é v a y-pályázat (Kölcsy élete) kiadhatóvá nem vált összege az Akadémia alaptőkéjéhez csatoltatik.....	159
L é v a y-juttalomra (Fáy András életrajza) beérkezett pályamunkák.....	190
„ „ (szarvasmarha-istállózás) beérkezett pályamunkák.....	191
L i e b e r m a n n Leo „Az állati dextránról“.....	54
„ „ részéről egy tudományos kérdésben irt pecsétos levél az irattárba tétetik.....	212
L i n a s Károly L. A. k. t. elhunytáról jelentés.....	157
L o v a s s y Ferencz hagyománya.....	224
L u k á c s-juttalomra (állami vállalkozás) pályamunkák nem érkeztek.....	191

M a g y a r s z e n t k o r o n a é s k o r o n á z á s i j e l v é n y e k t ö r t é n e t e é s m ű l e i r á s a c z. m ű e g y d i s z p é l d á n y á n a k á t n y ű j t á s a ő c s. é s k i r. a p o s t o l i F e l s é g é n e k.....	55
M a j l á t h Béla „A sorsvető könyvekről“.....	200
M a r c z i b á n y i m e l l é k j u t t a l o m o d a i t é l é s é r ő l j e l e n t é s.....	158
„ -juttalomra (Jordánszky- és Erdy-codex) pályamunkák nem érkeztek.....	191
M a t h e m a t i s c h e u n d N a t u r w i s s e n s c h a f t l i c h e B e r i c h t e s z á m á r a k ü l ö n r o v a t b a n k ö l t s é g f e l v é t e l t i n d í t v á n y o z a I I I. o s z t á l y.....	251
M á r k u s I g n á c z h a l a s z t á s i k é r v é n y e.....	166
M e d v e c z k y F r i g y e s a I I. o s z t. l e v. t a g n a k v á l a s z t a t i k.....	163
M e z ő s s y M e n y h é r t s z á m a d á s a i t á r g y á b a j e l e n t é s.....	32
„ „ s z á m a d á s a a s z é p h a l m i i n g a t l a n o r ó l.....	143, 212
M é s z á r o s P é t e r n e k 100 f r t s e g é l y u t a l v á n y o z t a t i k.....	165
M i h a l k o v i c s G é z a „Emlébeszéd Henle Jakab k. t. fölött“.....	33
M i s k o l c z i k a t h. a l g y m n. s z á m á r a k i a d v á n y o k.....	216
M o l n á r N á n d o r „A szántói savanyúvíz újabb vegyelemzése“.....	176

N a g y - g y ű l é s h a t á r n a p j á n a k k i t ű z é s e.....	34
„ p r o g r a m m j a.....	149
N a g y - j u t t a l o m é r t s a M a r c z i b á n y i m e l l é k j u t t a l o m é r t v e r s e n y z ő m u n k á k.....	34
N a g y - j u t t a l o m m e g o s z t á s á r ó l j e l e n t é s.....	158
N a g y v á r a d i t a k a r é k p é n z t á r a l a p í t v á n y a b e f i z e t é s é r ő l.....	144
N á d a s d y - j u t t a l o m r a b e é r k e z e t t p á l y a m u n k á k.....	189
N e u m a n n Z s. „Eudiometrikus vizsgálatok stb.“.....	210
N é g y e s s y L á s z l ó „A szegedi nyelvjárás“ czínű értekezésével Sámuel-díjat nyer.....	158
N é m e t K á r o l y G é z a k e r e s k e d e l m i c z i k k e k n e k á l t a l a g y ű j t ö t t s s z e r k e s z t e t t s z ó t á r á t f e l a j á n l j a.....	69
N é v t e l e n m é r n ö k - f é l e j u t t a l o m r a b e é r k e z e t t p á l y a m ű v e k.....	1
„ „ „ p á l y á z a t á r ó l j e l e n t é s.....	159

O kolicsányi Gáspár törlési engedélyt kér a Zmeskál-féle hagyományra	144
Oltványi-jutalomra beérkezett pályamunkák	190
Orbán Balázs br. a II. oszt. lev. tagnak választatik	163
Oppolczér Tivadar k. t. elhunytáról jelentés	33
„ „ „ fölöött emlékbeszédet mond Konkoly Miklós.	215
O sztályok költségvetése	137
„ „ s bizottságok előterjesztései 1887. munkásságukról, valamint az 1888. évre szóló munkaterveik s költségvetéseik	233
Ö rley László „A magyarországi Hirudineák faunája“	17
P alota és bérház javítási munkálatai.	164
„ homlokzatának sarkaira vasrácsosat.	165
Pauer Imre a Göröve-pályázatnál jutalmat nyer	158
Pályázatokra nézve az I. osztály ajánlatai	159
„ „ a II. osztály ajánlatai	159
„ „ a III. osztály ajánlatai	160
Pecz Vilmos az 1873-ról benmaradt Karátsonyi-díj fejében megbíztatik a görög tragédia történetének megírásával.	151
„ „ az I. osztályba lev. taggá választatik	163
Perényi József „A gyak amnios a és Wolf-féle csatornája“	210
Péché Antal „Alsó-Magyarország bányamívelésének története“ cz. munkája II. és III. kötetének kiadására nézve a III. osztály indítványa.	250
Philologiai seminariumnak Budapesten kiadványok.	224
„ „ Kolozsvárt kiadványok.	224
Pott Ágost elhunytáról jelentés III.	187
Pólya Jakab a Fáy-alapítvány pályázatánál „A mezőgazdasági válság“-ot tárgyazó feladat kidolgozásával megbíztatik	158
Prágai cseh nyelv. egyesülettel csereviszony	34
Pulszky Ágost a II. oszt. lev. tagnak választatik	163
Putnok y Miklós „Etymologicum Magnum Romaniae“	174
R adocza János tartozását illető halasztási engedély.	211
Radvánszky Béla br. a II. osztályba tiszteleti taggá választatik	163
Regéczi Nagy Imre „a) Egy újabb eljárás az óramérőt mutató factor készítésére a bevezető Du Bois-féle szinkészüléken; b) Az inger- ület kiindulási helyének megállapítása az izomba bevezetett áram- mokkal való ingerléskor; c) Az ingerület látszólagos lappangási időszaka stb.“	176
Rényi Rezső „Itália költészete a középkorban“ cz. munkáját beküldi s a kiadására nyújtott segélyt megköszöni	69
Rimaszombati egyesült prot. főgymnasium számára kiadványok.	151
Ristelhuber P. Párisból „Deux dialogues stb.“ cz. két köt. munkából példányokat küld kiosztás végett	47
Román Sándor ingatlainak elárverezése.	167

	I 4p
R ó z s a y József dr. hagyományára nézve egyezség az örökösökkel.....	166
„ „ „ hagyományának kiegészítése.....	213, 215
R u d i t s József br. hagyatéki ügyének állásáról jelentés.....	145
„ „ „ ügyében ügyészi felhatalmazás egyezség-kötésre.....	167
„ „ „ megindított egyezkedés.....	211
S á m u e l-díj pályázatáról jelentés.....	158
S c h l e s i n g e r Lajos „A Fuchs-féle függvények elméletéhez“.....	210
S c h e r f e l Aurél „Ásványvíz-elemzések“.....	146
S c h v a r e z Gyula „Az európai monarchiák rendszeres alaptörvényeinek „ „ „ jellegzetességéről“.....	4
„ „ „Az athénei állam és társadalom jelentősége az emberi haladásra nézve stb.“.....	146
„ „ „a II. oszt. r. tagnak választatik.....	163
„ „ „Lucius Cornelius Sulla“.....	209
S i m o n y i Zsigmond „A szótók változásáról“.....	19
„ „ „Az ik-es igékről“.....	68
„ „ „A nyelvújítás történetéhez“.....	222
S o l t é s z Árpád tanulmányezéltre kiküldetése.....	182
S o l t é s z János hagyományának ügye.....	166
S o l y m o s i Lajos „A szepesi borvíz kémiai elemzése“.....	176
S p e n c e r F. Baird elhunytáról jelentés.....	187
S t o c z e k József „A meleg forrásvizek lehűtése a földalatti csatornában“.....	54
S z a b ó József „Az egyetemi ásványtani intézet euklasz-kristályáról“.....	176
„ „ „a tagválasztási szavazás ügyében tett indítványára az Osz- tályok véleményei s a Nagygyűlés határozata.....	162
S z a b ó Károly „Emlékbeszéd Ladányi Gedeon fölött“.....	215
S z a r v a s Gábor „Az ősi dicsőség“. Székfoglaló.....	2
S z á m a d á s o k a t vizsgáló bizottság jelentése.....	137
S z á s z Károly lemondó levele tiszt. tagságáról.....	46
„ „ „Kisebb költeményei 1883.“ cz. művének a nagyjuttalom fele része adatik.....	158
S z e m e n y e i János házgondnoki számadásaira fölmentvény.....	212
S z e n d e f f y Ágnes hagyatéki ügyében jelentés.....	145
S z é c h e n y i Béla az igazg. Tanács pénzügyi bizottsága tagjának választatik.....	165
S z é c h e n y i István gr. irodalmi hagyatékának III. kötetről bizotts. jelentés.....	223
S z é c s é n y i-M o l n á r István alapítványa kamataiból évenkénti jutalomdíj.....	32
S z é p h a l m i mausoleum és sir körüli munkálatokra költségvetés.....	213
S z é p h e g y i János végkielégítésért folyamodik.....	214
S z i g e t h y Károly és Korányi Sándor „Kisebb közlemények a szemteke- rezgésre vonatkozólag“.....	14
S z i l á d y Áron „Régi magyar költők tára. IV. k. 1883.“ cz. művének a Marczibányi mellékjuttalom odaitéltetik.....	158
S z i l á g y i Dániel keleti kézirat- s könyvgyűjteményének rendezése.....	144
S z i l á g y i Sándor „Emlékbeszéd Gyárfás István fölött“.....	68

	Lap
Szilágyi Sándor „Forradalmi országgyűlések 1657—1661.“.....	231
Szilasi Jakab „A Balaton vizének elemzése.“	147
Szily Kálmán előterjeszti Bolyai Jánosnak az Appendix tárgyára vonatkozó levelét	147
Szinnyei József „A birtokos személyragozásról“	214
Szlávy József az igazg. Tanács jogügyi bizottsága tagjának választatik	165
Sztrokay-jutalomra beérkezett pályamunkák	190
Szucsics Lajos pacséri ingatlanairól jelentés	143, 167
T agajánlásokra felhívás	47
Tagajánlások az I. osztály részéről	73
„ „ a II. osztály részéről	83
„ „ a III. osztály részéről	117
Tagválasztási szavazás ügyében tett indítványra az oszt. véleményei	162
Tagválasztás	163
Takács Sándor ajánkodik a komáromi levéltárak kéziratairól kimutatások s hiteles másolatok készítésére	68
Tanárky Gedeon elhunytáról jelentés	223
Tangl Ferencz „a) Kísérleti kór- és szövettani tanulmányok a szív-tultengésről. b) Szövettani tanulmányok a sejttest és mag közti viszonyról stb.“	210
Tasner Géza kérvénye Széchenyi István irodalmi hagyatéka tárgyában	32
„ „ „ ügyében bizottsági előterjesztés	141
Teleki-jutalomra beérkezett pályamunkák	188
„ -pályázatról jelentés Heinrich Gusztávtól	55
Téglás Gábor „Ujabb adatok az Erdélyrészi Érczhegység DK. övéből“	54
Tengerészeti hatóság (m. kir.) könyvtára számára kiadványok	151
Télfy Iván „Jelentés új hellén munkákról“	173
Thaly Kálmán „Bercsényi Miklós és XIV. Lajos diplomatiája 1701—1703.“	51
Than Károly „A tata-tóvárosi főforrás kémiai vizsgálatáról“	41
„ „ a III. osztály elnökévé választatik	161
„ „ „Közlemények az egyetemi kémiai intézetből“	253
Thanhoffer Lajos „a) Eszközök, b) Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez“	54
„ „ „Ujabb módszerek az idegsejtek kikészítésére“	221
Thirring Gusztáv „Adalékok a khinai birodalom égalji viszonyainak ismeretéhez“	146, 167
Tokyóban székelő cs. egyetemnek kiadványok	151
Torma Károly „Dácia felirattani irodalma“	12
Történeti seminariumnak Budapesten kiadványok	224
U llmann-pályázatról jelentés	158
Ü gyész jelentései	165
„ költségjegyzéke	144, 213
„ és az Akadémia közötti viszony szabályozása	213

	Lap
Ügyrend 52. és 76. §§-in változtatások	216
Ünnepélyeken az Akadémia képviseltetéséről főtitkári jelentés	215
Vadnai Károly „Emlékbeszéd Kovács Pál fölött“	147
Vályi Gyula „A négyzetes alakok tanához“	167
Vámbéry Ármin a Szilágyi-féle gyűjtemény rendbeszedésére ajánlkozik.	144
Veith Sándor dr. és Bisset Sándor elsőbbségi irata „A világos-sárga egész víztiszta ásványolajok előállításának módjáról“	147
Vitkovics Gábor „A magyar kir. nasszádosokról“ szerb nyelven írt mun- káját küldi be	182
Wartha Vincze „Az ivóvíz kérdéséről“	51
Wenzel Gusztáv „Rosztiszláv galicziai herceg IV. Béla veje“	157
Weszelovszky Károly „Magyarország népességének idő előtt való elha- lálózása stb.“	176
Wlassics Gyula „A bizonyítás tana a bünvádi eljárásnál“. Székf.	227
Zakrzewszky Vincze a II. oszt. külső tagnak választatik	163
Zloczky Theodósz „A kárpátalji orosz nyelv oknyomozó grammatikája“ cz. kéziratát küldi be kiadás végett	46
Zmeskál János hagyományának ügye	144
Zsigmondy Gusztáv főmérnök tiszteletdíja	212
Zsilinszky Mihály „Az eperjesi tanácskozmány 1648.“	51
Zsivora György összes hagyatékára nézve határozat	210
„ „ hagyaték részéről folytatott perekről ügyész jelentése.	211
Zsivora József elhunytáról jelentés	210